

Avdo Huseinović

STAZAMA BOSANSKIH VITEZOVA

Avdo Huseinović
STAZAMA BOSANSKIH VITEZOVA

Izdavači:
Udruženje „Pravda“ - Sarajevo
Kulturno udruženje Bošnjaka - džemat Ženeva

Za izdavača:
Ibrahim Husanović
Edin Smajić
Fuad Musić

Recenzenti:
Prof. dr. Senadin Lavić
Avdo Hebib
Prof. dr. Džemal Najetović

Tehničko uređenje i DTP obrada:
Muhamed Ramić

Lektor:
Sabaheta Arnautović

Štampa:
"Dobra knjiga"
Sarajevo

Za štampariju:
Izedin Šikalo

Tiraž:
1.000 primjeraka

Avdo Huseinović

STAZAMA BOSANSKIH VITEZOVA

Sarajevo - Ženeva, 2014.

PREDGOVOR

Oni koji su pohađali škole u bivšem sistemu sjećaju se da su pripovijetke o antifašističkoj borbi, kao i rodoljubiva poezija i kazivanja o narodnim herojima bili nezaobilazno štivo i obavezna lektira kojom su se inspirisale generacije mladića i djevojaka. Tadašnji školski udžbenici, u većini slučajeva, nametali su sadržaje koji nisu bili dio naše tradicije niti junaštva, a koje su Bošnjaci bili obavezni usvajati. U to vrijeme postojale su zvanične državne institucije koje su baštinile i čuvale od zaborava kolektivno pamćenje naroda. Istina, Bosna i Hercegovina je i tada, kao i tokom cijele svoje historije, imala narodne heroje i junake koji su u presudnim momentima pokazali požrtvovanost suprotstavljajući se raznim zavojevačima i agresorima.

Tako je bilo i tokom posljednje agresije na BiH. U nedostatku adekvatnog naoružanja za odbranu, bosanski vitezovi su ljubavlju prema rodnoj grudi i odanošću ideji multietničke Bosne nadoknađivali ono što im je bilo prijeko potrebno da bi se mogli suprotstaviti daleko naoružanijem neprijatelju. Njihova junačka djela i herojski podvizi zasigurno će inspirisati sve one kojima je BiH u svojoj šarolikosti vjera i običaja ideja za koju se vrijedi boriti.

U nedostatku zvaničnih institucija kojima bi zadatak trebao biti očuvanje tekovina herojske odbrane našeg naroda protiv daleko nadmoćnijeg neprijatelja potpomognutog režimima iz susjednih država, pojedinci ili grupice bošnjačkih patriota nastoje promovisati istinu o dešavanjima tokom godina agresije i sačuvati od zaborava hrabrošću i požrtvovanošću ispisane stranice historije bošnjačkog naroda. Tako su uglavnom nastajali i još uvijek nastaju projekti koji su od neprocjenjivog značaja za ukupno bivstvovanje našeg naroda.

Koliko je nama poznato, na našim područjima još uvijek ne postoji slično djelo u kojem su sabrane biografije narodnih heroja i vitezova iz protekle agresije na BiH, a o kojima još uvijek kruže kazivanja i ispredaju se legende u našem narodu. Cilj nam je bio popuniti tu prazninu i nedostatak, ostavljajući u amanet generacijama koje dolaze sjećanja na one koji su svjesno ugradili svoje živote u slobodu naše domovine.

Priča o narodnim herojima i bosanskim vitezovima je, zapravo, kazivanje o sudbini jednog naroda koji je slobodi dao prednost nad ropstvom i odabrao svjetlost dostojanstvenog života nad mrakom podaništva.

Nažalost, branioci BiH često su bili, i još uvijek su, izloženi nepravednom i omalovažavajućem odnosu od strane pojedinih medija i struktura bosansko-hercegovačkog društva. Pokušaji izjednačavanja zločinca i žrtve, agresora i branioca, ne smiju uspjeti, jer bi tada zločinačka ideja konačno trijumfovala. K tomu još, pristajanje na zaborav predstavljalo bi zločin nad kolektivnim bošnjačkim pamćenjem. U tom kontekstu rodila se ideja o nastanku ovog djela čiji je cilj podsjetiti starije, ali i podučiti mlade generacije, principima požrtvovanosti za istinu i ljubavi prema slobodi i dostojanstvu.

Poznavajući i cijeneći sveukupni rad i angažman Avde Huseinovića, izbor njega kao autora ovog djela, nametnuo se kao logičan. Odluka o saradnji pokazala se veoma plodotvornom budući da je njegovo pero zlatnim slovima ispisalo stranice kojima će se zasigurno inspirisati bosanski mladići i djevojke.

Ovo je veliki mubarek i uspjeh za Kulturno udruženje Bošnjaka – džemat Ženeva. Ovo je također simboličan doprinos kolektivnoj memoriji našeg naroda.

Džemat Ženeva je zvanično registrovan 31. avgusta 1997. godine. Osnovali su ga Bošnjaci koji su preživjeli četničke kazamate, logore smrti i genocid u Srebrenici. Naš džemat je, zapravo, BiH u malom, budući da njegovi članovi dolaze iz gotovo svih dijelova naše domovine. Kulturno udruženje Bošnjaka – džemat Ženeva u svome programu djelovanja ima za cilj promovisati univerzalne vrijednosti, baštiniti vjersku i kulturnu tradiciju našeg naroda i pomagati mladim naraštajima da znaju valorizirati istinu i graditi svoju budućnost na pamćenju i opomeni.

Projekt « Stazama bosanskih vitezova » je vakuf i zadužbina džemata Ženeva. Ovo je naš doprinos promovisanju slavne borbe, patriotizma i otpora bosanskih sinova i kćeri ideji mračnjaštva i destruktivizma. Sredstva od prodaje ove knjige biće usmjerena u fond džemata, čiji je cilj podržati projekte od značaja za naš narod i domovinu.

Najveća satisfakcija bila bi kada bi se bošnjački džemati, klubovi i udruženja inspirisali ovom inicijativom i podržali slične projekte od koristi za BiH.

U Ženevi, 14. ramazan 1435. - 11. juli 2014.

Džematski odbor Kulturnog udruženja Bošnjaka

Uvodna riječ autora

GRMLJAVINA BOSANSKOG OTPORA I DANAS ODJEKUJE

Važnost udžbenika u izvođenju nastave historije svuda u svijetu je velika.

Na području Bosne i Hercegovine, u predmetu historije, o ratnim dešavanjima od 1992. do 1995. godine, djeca skoro ništa ne uče. Poslije potpisivanja Dejtonskog sporazuma, misija OSCE-a u BiH naredila je svim pedagoškim zavodima, Pedagoškom zavodu RS-a i kantonalnim pedagoškim zavodima u Federaciji BiH, da se uvede moratorij na predavanje historije iz perioda 1992.-1995. godine, a da se učenicima VIII razreda osnovnih škola agresija na Republiku Bosnu i Hercegovinu tumači kao „nesretni rat ili nesretni sukob“?!

Kao da negdje postoje sretni ratovi!? A eto, baš ovaj u BiH, bio je nesretan! Moratorij se djelimično poštuje, a najviše na područjima gdje su Bošnjaci većina.

Tamo gdje su Srbi i Hrvati većinski, više-manje se ne poštuje.

Inače, u manjem bh. entitetu odluke Međunarodne zajednice se rijetko gdje i kada poštuju, tako i ova o izučavanju posljednjeg rata. U srebreničkoj školi, recimo, desi se da dijete srpske narodlnosti na času likovne kulture nacrta portret Ratka Mladića i dobije najveću ocjenu, te pohvalu pred djecom čiji su najbliži članovi porodice poubijani pod Mladićevom komandom!?

Djeca u Bosni i Hercegovini o posljednjem ratu najviše znaju iz priča svojih roditelja i medija, a prinuđena su da slušaju različite verzije bez historijske faktografije. Tako, mlade Sarajlije rođene devedesetih, vrlo malo znaju o opsadi Sarajeva. Prijatelj sa jedne ovdašnje televizije radio je anketu u nekim sarajevskim školama, a pitanja su glasila:“Šta znate o opsadi Sarajeva, da li znate ko je bio Alija Izetbegović i znate li išta o genocidu u Srebrenici“. Odgovori su bili poražavajući i

uglavnom su se svodili na: „Ne znam", „Nešto su mi roditelji pričali", „Slušali smo o tome, ali nismo stigli puno da učimo o tome u školi", „Znamo da su ubijani ljudi", „Ne znam ništa, ali bih željela da znam jer su moji roditelji bili u ratu"... Poznatu izreku jednog kaplara, koju je prvi eksploatisao Vinston Čerčil, „da pobjednici pišu historiju", mnogi danas uzimaju kao argument za zabranu proučavanja najnovije krvave historije Bosne i Hercegovine, smatrajući da u toku agresije na BiH u periodu 1992.-1995. godine pobjednika nije bilo.

Međutim, narod koji je žrtva genocida i agresije, i koji je sve to preživio, a bilo je planirano da ne preživi, moralni je pobjednik. U suštini, teza da pobjednici pišu historiju nikada nije bila prihvaćena kod iole ozbiljnijih historičara. Najugledniji naučni radnici iz oblasti historije skloni su kazati „da historiju ne pišu pobjednici, već dokumenti". A dokumenti kažu: da je u ljeto 1991. godine počeo raspad bivše Jugoslavije ratovima u Sloveniji i Hrvatskoj, da je 25. septembra 1991. godine Vijeće sigurnosti UN-a uvelo embargo na naoružanje Bosni i Hercegovini, da je 1. marta 1992. godine na Referendumu izglasana nezavisnost BiH (bez obzira koliko ko individulano poštivao i doživljavao taj praznik, cijela Bosna i Hercegovina ga u praksi sprovodi, jer ni na jedan granični prijelaz u ovoj zemlji ne možete ući i izaći bez jedinstvenih dokumenata koje pokazujete Graničnoj službi BiH), da je 6. aprila 1992. godine Bosna i Hercegovina priznata od Evropske zajednice, a da je 22. maja 1992. godine postala članica Ujedinjenih nacija, da je Sarajevo bio grad sa najdužom opsadom u novijoj historiji čovječanstva, zbog čega je komandant Sarajevsko-romanijskog korpusa Vojske RS-a Stanislav Galić pred Međunarodnim sudom u Haagu osuđen na doživotnu kaznu zatvora, a njegov nasljednik, general Dragomir Milošević, pred istim sudom na 29 godina zatvora, da je novinar britanskog „Guardiana" Ed Vulliamy 5. avgusta 1992. godine u Prijedoru otkrio postojanje užasnih logora smrti, prvih na evropskom tlu nakon Drugog svjetskog rata, da je Evropski parlament proglasio 11. juli Danom sjećanja na žrtve genocida u Srebrenici...

Ako i postoje neke historijske nedoumice oko određenih događaja vezanih za posljednja ratna dešavanja u BiH, nabrojani fakti su bez ikakve sumnje postali globalni historijski dokumenti.

Lažna historija prijeti da pljačkaški rat pretvori u oslobodilački, genocid u Srebrenici u navodnu borbu za sprječavanje ponavljanja Jasenovca, prijedorske logore u mjesta gdje su pritvarani „teroristi"... Zadatak historijske nauke, jer historija nije samo predmet u školi već i nauka u pravom smislu riječi, jeste da na osnovu pisanih dokumenata i materijalnih ostataka, kao i usmenih predanja savremenika tog vremena, na jedan kritičan, opšteprihvatljiv i nepristrasan način oslika prošlost.

Zato je neophodno izmijeniti školske programe. Tribunal u Haggu je već u nekoliko slučajeva presudio da rat na teritoriji Republike Bosne i Hercegovine nije bio građanski rat, nego internacionalni oružani sukob definiran kao agresija na Republiku Bosnu i Hercegovinu. Brojne relevantne naučne istraživačke organizacije različitog profila, iz čitavog svijeta, pouzdano su utvrdile i potvrdile bitne, temeljne činjenice u vezi događaja u Republici Bosni i Hercegovini u periodu 1992.-1995. godine, da je to bio slučaj oružane agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu, odnosno njene građane, te da je najgori zločin u internacionalnom pravu, zločin genocida, počinjen na području Republike Bosne i Hercegovine protiv Bošnjaka.

Poštovani čitaoče, ova knjiga je jedan prilog novijoj historiji Bosne i Hercegovine, i njen ključni zadatak je da preventivno djeluje na buduće bošnjačke generacije, kako im se nikada više ne bi ponovio genocid. I zato sam bio i više nego iznenađen kad sam od gospodina Halima Grabusa, ispred džemata u Ženevi, dobio ponudu da kao prilog našoj historiji objavimo ovu knjigu posvećenu herojskom putu bosanske vojske.

Ovdje sam objedinio, ali u dobroj mjeri i proširio, ono što sam godinama o tim slavnim vitezovima i slavnim danima pisao u „Dnevnom avazu“, „Preporodovom Žurnalu“, web portalu bosnjaci.net, reviji „Sandžak“...

Sredina aprila 1992. godine je odisala mirisom proljeća i krvi.

Došlo vrijeme da Bošnjaci i patriote ostalih narodnosti jedine nam domovine ginu za svoju zemlju, a stoljećima su to činili za tuđe zemlje i tuđe interese u prvim borbenim ešalonima. Spominjali su se podvizi hrabrih Bošnjana na Kavkazu, Alpima, Karpatima, Galiciji, Soči, Monte Meleti, Galipolju, Mađarskoj, Aziji, Španiji..., ali je ta borba bila pod nečijom tuđom komandom, pod tuđom zastavom i za nečije „više ciljeve“. Radovan Karadžić je svoju „buduću državu“ početkom 1992. godine nazivao Srpska republika Bosna i Hercegovine jer je samouvjereno smatrao da drugačije ne može biti, nego da cijela BiH bude ono što nikad nije bila - „srpska“. Tek kada nakon prvih mjeseci agresije na BiH, zbog žestoke grmljavine bosanskog otpora, shvati da je to nerealna ambicija, počinje razmišljati da se zadovolji dijelom BiH koji počinje oslovljavati Republika Srpska.

Dakle, branioci BiH su 15. april prihvatili kao svoj najznačajniji dan, mada prvi komandant TO RBiH Hasan Efendić smatra da je Armija RBiH rođena sedam dana ranije, kada je Predsjedništvo RBiH njega postavilo za prvog komandanta Teritorijalne odbrane RBiH. Datum 15. april određen je za rođendan Armije RBiH zato što je Predsjedništvo RBiH 9. aprila 1992. godine odlučilo da se „svi naoružani sastavi i pojedinci koji djeluju pod raznim oznakama i simbolima“ na teritoriji BiH, izuzev JNA i MUP-a, do 15. aprila 1992. godine stave pod komandu Teritorijalne

odbrane RBiH. Do 15. aprila 1992. godine, 73 opštinska i regionalna štaba teritorijalne odbrane u BiH, izrazila su lojalnost nezavisnoj, suverenoj Republici BiH.

Mi smo bili napadnuta zemlja. Teško da je bilo gdje u svijetu zabilježen slučaj kao u BiH, da jedna država, danom proglašenja svoje državnosti, otpočinje sa formiranjem sopstvenih oružanih snaga i odbranom tek stečene nezavisnosti. To formiranje počinje u uslovima otvorene agresije i okupacije više od pola teritorije BiH. Možda se nekad i negdje stvarala vojska i pod težim uslovima, možda je neka vojska vodila i herojskiju borbu, ali ratnom putu Armije Republike Bosne i Hercegovine, teško da u historiji postoji sličan primjer.

Dobro pamtimo da je bilo deset boraca na jednu pušku i da je svaki metak čuvan kao zlato, jer nismo imali pravo na samoodbranu, zbog odluke Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija 25. septembra 1991. godine, koje je izglasalo Rezoluciju br. 713 i kojom je uvođen embargo na uvoz oružja bivšoj Jugoslaviji, koji je jedino Bosancima i Hercegovcima branio da se brane. Hiljade bosanskih gazija se mjesecima goloruko odupiralo neprijatelju u nadi da će uspjeti zarobiti nešto od lahkog naoružanja, tenkovi su zaustavljani flašama benzina i balvanima i tako je obarana teorija o bivšoj JNA, četvrtoj vojnoj sili u Evropi, koja se smatrala nepobjedivom. Koliko je samo vodovodnih cijevi prepravljeno u jednocjevke i dvocjevke puške, koje su nerijetko eksplodirale u vlastiti rukama. Kako su u početku spravljane ručne bombe, jer drugih nije bilo? Prema sociološkoj teoriji, ratovi se dijele na pravedne i nepravedne, te na osvajačke i odbrambene. Patriotske snage Republike Bosne i Hercegovine vodile su odbrambeni pravedni rat. Prvi komandant TO RBiH bio je Hasan Efendić. Naslijedio ga je 25. maja 1992. godine Sefer Halilović, koji je bio prvi načelnik Glavnog štaba Armije RBiH, i na tom mjestu će ostati do 8. juna 1993. godine, kada na njegovo mjesto biva postavljen rahmetli Rasim Delić, koji će tu dužnost obavljati sve do kraja agresije. Teško je objašnjiv fenomen izdržljivosti bosanskog ratnika. Kako objasniti činjenicu da tokom 1993. godine bosanska vojska: gladna, nenaoružana i bosa, u isto vrijeme ratuje protiv šest različitih, naoružanijih i logistički opremljenijih vojski, i to protiv: Vojske Republike Srpske, Vojske Jugoslavije, Vojske Srpske Krajine, HVO-a, Hrvatske vojske i Abdićeve Vojske „Zapadna Bosna", i da nedugo nakon toga krene u ofanzivna djejstva oslobađanja zemlje. Hiljade šehida i palih boraca su pali na putu otpora agresorima, hiljade neznanih bosanskih junaka, čija se imena ne spominju u knjigama, ne čitaju na svečanim postrojavanjima i koji se ne pozivaju na obilježavanja značajnijih događaja; svi oni su se svojim hrabrim podvizima nebrojeno puta suprotstavili agresoru oslobađajući kote za koje su vojni stratezi tvrdili da su neosvojive. Takvu žestinu artiljerijsko-pješadijskih napada, kao što su operacije Vojske Republike

Srpske poznate po kodnim nazivima „Čekić i nakovanj", „Pesnica", „Proboj", „Posljednja šansa", „Lukavac 93", "Sadejstvo", „Zvezda 94", „Breza 94", „Pauk", „Krivaja 95", „Stupčanica"..., koje je često lično pokretao i predvodio ratni zločinac Ratko Mladić, malo koji vojnik u svijetu bi izdržao. Prelomni trenutak agresije na RBiH bila je izdaja HVO-a u proljeće 1993. godine. Analitičari danas procjenjuju da bi sve bilo drugačije i da bi se Vojska Republike Srpske puno lakše savladala da nije došlo do rata i sa snagama HVO-a. Mnogi su skloni reći da nije bilo izdaje HVO-a, da bi enklave Srebrenica, Žepa i Goražde imale totalno drugačiju ratnu sudbinu. Ostaće upamćeno da su Vojska Republike Srpske i Vojska Jugoslavije početkom 1993. godine u Podrinju znale upotrijebiti cijeli jedan korpus u napadu na obično selo, koje su branioci BiH branili otetim naoružanjem od napadača. Fenomen je opsada Sarajeva, fenomen je odbrana enklava Goražda, Bihaća, te Srebrenice, Cerske, Konjević-Polja i Žepe, koje su izdržale teške ofanzive prve godine agresije i s ove i s one strane Drine. Šta tek reći o ogromnom herojstvu malih ljudi u malim mjestima poput Bužima, Olova, Gornjeg Vakufa, Čelića, Teočaka, Sapne... Historijska nesanica neprijatelju ostaće porazi u borbama oko Gradačca, Tešnja, Mostara, Maglaja, Brčanskog koridora, brda Žuč, Majevice, Ozrena, Treskavice, Košćana, Nišićke visoravni, slobodne višegradske teritorije, teslićko-šerićkom ratištu... Oslobađajuće operacije Vlašića, Donjeg Vakufa, Kupresa, Bosanskog Petrovca, Ključa, Bosanske Krupe, Sanskog Mosta, Vozuće, trebalo bi izučavati na svim vojnim akademijama u svijetu... Imala je bosanska vojska svoje poznate i nepoznate, opjevane i opisane, slavljene i zapostavljene heroje.

Slabi ne pripadaju historiji. Armija RBiH je iz rata 92.-95. izašla i postala respektabilna vojna, ali i moralna snaga i zato trebamo da budemo ponosni na nju. Kraj agresije, početkom 1996. godine, Armija RBiH je dočekala sa 228.000 boraca, organizovanih u oko 100 brigada naoružanih sa 101.580 cijevi pješadijskog naoružanja, 2.329 artiljerijskih oruđa i minobacača, te oko 90 tenkova. Bosanska vojska je tokom agresije imala 25.196 poginulih, 16.000 invalida i oko 5.000 nestalih pripadnika. Glavna logistika Armije RBiH je bila Vojska Republike Srpske, jer se uglavnom branilo zarobljenim naoružanjem i municijom.

Na teritorijama gdje je djelovala Armija RBiH sačuvana je multietičnost i kulturna baština BiH. Bosanski vojnik se nije svetio. Možda najbolji i najsvjetliji primjer za to je 17. krajiška-viteška brigada Armije RBiH, koju su sačinjavali Bošnjaci iz Bosanske Krajine, i to posebno iz gradova Prijedora, Ključa i Sanskog Mosta, gdje je Vojska Republike Srpske počinila ogromne zločine. Pripadnicima ove brigade ubijeni su brojni članovi najuže familije, a mnogi od njih su prošli kroz krajiške logore smrti. Iako su imali priliku i zarobljavali često srpske vojnike,

nemamo nijedan primjer ratnog zločina za koji se sumnjiče pripadnici 17. krajiške-viteške brigade.

Shodno namjerama, počinjenom genocidu i planovima o Velikoj Srbiji, ne smijemo ni pomisliti šta bi bilo s Bošnjacima i BiH, da nije bilo Armije RBiH!?

Zato, sretni ti puti bosanski ratniče, ma gdje god da hodio.

I.

HEROJI OSLOBODILAČKOG RATA

Na 246. sjednici Ratnog predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine od 14. aprila 1994. godine, dan uoči obilježavanja druge godišnjice Armije RBiH, donesena je Uredba o odlikovanjima, a kao najveće priznanje određen je Orden heroja oslobodilačkog rata.

Orden heroja oslobodilačkog rata

U prilog tome da se zaista radi o najznačajnijem priznanju za vojne zasluge idu i činjenice da je dodijeljeno samo devet Ordena heroja oslobodilačkog rata. Svih devet dodijeljeno je posthumno, i uz to svih devet odlikovanih pripadnika već ranije je bilo odlikovano dotadašnjim najvećim ratnim priznanjem Zlatni ljiljan.

Tako je na osnovu amandmana LI tačka 5. stav 3. na Ustav RBiH i člana 4. Uredbe sa zakonskom snagom o odlikovanjima Republike BiH (Sl. list RBiH, br. 9/94): Za herojski doprinos oslobodilačkom ratu, izuzetno junaštvo

i samoprijegor ispoljen u borbenim djejstvima i pri tome ostvarene izuzetne rezultate koji su kod saboraca i građana služili kao primjer, podstrek i dodatni motiv za dalje uspješno suprotstavljanje agresoru na RBiH, Predsjednštvo Republike Bosne i Hercegovine izdalo Ukaze kojim se posthumno odlikuju Ordenom heroja oslobodilačkog rata: Safet Hadžić, Mehdin Hodžić, Hajrudin Mešić, Adil Bešić, Safet Zajko, Midhat Hujdur, Enver Šehović, Nesib Malkić i Izet Nanić.

Safet Hadžić

PRIJE AGRESIJE GOVORIO JE: "ŽIVOTE ĆEMO ZA BOSNU DATI"

Postoje vremena koja trebaju posebne ljude, postoje ljudi kojima Gospodar svih svjetova podari posebne sposobnosti i vrline, postoje iskušenja kojima su dorasli samo oni koji imaju jasnu viziju i cilj. Osnaženi vjerom, odlučni da istraju u suočeljavanju sa izazovima, oni su dar svome narodu, oni su primjer kako treba živjeti, raditi i djelovati, kako se boriti a, uz sve to, kako ostati skroman i postojan. Jedan od takvih ljudi bio je i rahmetli Safet Hadžić.

Kada je major Sefer Halilović napustio bivšu JNA u septembru 1991. godine, u okviru Stranke demokratske akcije, a i mimo nje, mjesecima su već vršene pripreme za odbranu zemlje. Sefer Halilović je u Patriotskoj ligi imao konspirativno ime - Halil. Kao ključni događaj tog vremena smatra se tajni sastanak predsjednika Alije Izetbegovića sa Seferom Halilovićem i nekoliko drugih članova Patriotske lige u sarajevskom perifernom naselju Hrasnica, u kući Hasije i Kasima Ibrahimovića, 2. decembra 1991. godine, na kojem je predsjedniku Izetbegoviću Halilović predočio koncept organizovanja odbrane zemlje.

Safet Hadžić i Sefer Halilović u Hrasnici, decembar 1991.godine

Sefer Halilović je, po nalogu Safeta Hadžića, sa svojom ekipom ilegalaca, uradio koncept vojnog organizovanja i odbrane sarajevske regije. U toj ekipi bili su: Mirsad Čaušević - Brada, Senad Mašović, Faid Hećo i Haris Buturović. Tada je predsjednik Izetbegović prihvatio plan odbrane Sarajeva i Bosne i Hercegovine, koji mu je izložio Sefer Halilović. Halilović je u to doba bio ilegalac za kojim je JNA raspisala potjernicu, a Safet Hadžić sa svojim saradnicima stalno mu je pronalazio tajna skrovišta. Centralna figura organizacije Patriotske lige u Sarajevu, u mnogim aktivnostima, bio je Safet Hadžić.

Safet sa predsjednikom Alijom Izetbegovićem u Hrasnici, decembar 1991.godine

Rodio se 1952. godine u malom mjestu Strgačina u općini Rudo. Rano mu je umro otac Nezir, i Safet je preuzeo brigu o porodici sa dvadesetak godina. Možda je to bilo presudno da rano sazrije i da rano stekne jasnu viziju svijeta. Zavičajni ahbabi se sjećaju kako se još kao dijete borio za pravdu, štiteći mlađu i nezaštićenu djecu. Najviše je mrzio psovke i satima je znao grditi psovače i govoriti im kako to ne pripada muslimanskoj tradiciji, vjeri i kulturi. Životni put ga je, u ranoj mladosti, doveo u Sarajevo, u grad u koji je gledala većina Bošnjaka kao u ostvarenje svoga sna. Završio je metalostrugarski zanat. U Sarajevu je dobio svoje prvo zaposlenje u preduzeću Vodovod i vrlo brzo uspostavio kontakt sa ljudima koji su i, u uvjetima komunističkog režima, djelovali u cilju očuvanja dostojanstva bošnjačkog naroda i borili se za njegovu afirmaciju i prosperitet.

Sedamdesetih godina sagradio je skromnu kuću u naselju Švarkino Selo. Sa nekoliko komšija, koji su tada imali svega 25 godina, u drugoj polovini sedamdesetih godina, došao je u sukob sa komunističkom vlašću jer su počeli graditi mahalsku džamiju. Pozivani su na informativne razgovore da odustanu od gradnje džamije. Prijetili su Safetu, samo da odustane, porodicom, imetkom... Međutim, Safet ih je slušao i govorio: „Hajde da se dogovorimo, dajte mi 10 godina zatvora, a nek se džamija izgradi“. Džamija je ipak sagrađena. Svoje ahbabe vodio je i desetinama

kilometara od Sarajeva, u Hadžiće, Visoko.., da gledaju filmove iz muslimanskih zemalja, koji se nisu mogli prikazivati u Sarajevu. U vrijeme „Sarajevskog procesa“ 1983. godine, koji je vođen u Sarajevu protiv „Mladih muslimana“ na čelu sa Alijom Izetbegovićem, kad niko nije smio ni pričati o tom događaju, Safet je poveo akciju prikupljanja pomoći porodicama optuženih u ovom montiranom procesu. Vrijeme će pokazati da će taj krug Bošnjaka postati nukleus iz kojeg će se 1990. godine iznjedriti Stranka demokratske akcije, oko koje će se okupiti većina naroda. Kao čovjek, koji je u sebi nosio neizmjernu ljubav za svoju zemlju i svoj narod, i sa već formiranim političkim stavom, Safet će dobiti povjerenje da okupi Inicijativni odbor za formiranje Općinskog odbora SDA Novi Grad Sarajevo. I taj posao je odradio temeljito i odgovorno.

SFRJ СФРЈ
SR BOSNA I HERCEGOVINA
СР БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

NOVI GRAD SARAJEVO
SAFET
HADŽIĆ
NEZIR
28.08.1952.
ARBANASI RUDO
SR BiH
BH03916200

2808952172209
Sarajevo
Partizanska br. 174.
27.11.1987. godine
11700/87. 10.godina
BH03916200

Lična karta Safeta Hadžića

Jedan je od osnivača SDA Sarajeva i prvi predsjednik SDA Novog Grada, a i jedan od osnivača SDA Rudog. Posljednje dvije godine života Safet Hadžić je neumorno djelovao na dva kolosijeka. Na jednom se, kao aktivista SDA, borio za demokratiju i afirmaciju bošnjačkog naroda, a na drugom kolosijeku, kao jedan od prvih ljudi Patriotske lige, koju je osnovala Stranka demokratske akcije, pripremao je bošnjački narod za odbranu Bosne nad kojom su se nadvili crni oblaci. Safet Hadžić je okupljao oficire koji su 1991. godine bježali iz bivše JNA i uključivao ih u Patriotsku ligu.

- Svi ti oficiri, neki sa većim, neki sa manjim činovima, pred Sajom su kao djeca stajali mirno. Bio im je autoritet. On bi pričao, oni slušali. Bio je čovjek koji se nije plašio. Odbjegle oficire iz JNA je uvjeravao da moraju braniti zemlju, iako su mnogi od njih vjerovali da do rata neće doći. Safet je gledao scene agresije na Hrvatsku i ljutio se na mnoge Bošnjake koji nisu to prepoznali kao agresiju, a nakon koje će uslijediti agresija na Bosnu i Hercegovinu – pričaju Safetovi saborci još iz vremena ilegalne pripreme otpora agresiji.

Safet Hadžić

Safet sa porodicom

U Safetovoj kući u Švarkinom Selu bio je postavljen centar veza, putem kojeg je Hadžić primao i izdavao naređenja uoči i prvih dana rata. Uporedo je primao nove članove Patriotske lige, raspoređivao ih, dijelio zadatke, brinuo se o njima, naoružavao narod i vodio političku borbu sa bivšom JNA i SDS-om, i to tako dobro da je nadmudrivao i „jugogenerale", i čelnike SDS-a, pa je i jednog Momčila Krajišnika „ostavljao bez teksta".

Kada je 49. brigada JNA iz Lukavice, kojom je komandovao pukovnik Enver Hadžihasanović, izašla na rezervoar Mojmilo, Safet je organizovao narod i primorao vojsku na pregovore. Ostao je zabilježen TV snimak tih demonstracija i pregovora sa vojskom. Nekoliko dana prije srpske agresije, Safet Hadžić je, vozeći ratnu opremu, bio uhapšen na Ilidži. Isljednike je tako „tuširao" odgovorima, da su ga, nakon devet sati ispitivanja, oslobodili. Više su vjerovali njegovim riječima nego svojim očima.

Šira javnost ne zna da je Safet Hadžić bio ključni čovjek za postavljanje sendvič-barikada, koje su bile odgovor na one prve četničke barikade u Sarajevu 2. marta 1992. godine. Analitičari danas procjenjuju da je to bila najznačajnija Safetova

odluka, jer kontrabarikade su pokazale teroristima SDS-a, kojima je to bila generalna proba agresije, da postoje snage koje će pružiti otpor. Tada Safet iz ilegalnog života ulazi u historiju. Inače, imao je i veliki krug prijatelja patriota, i onih s kojim je radio javno, i onih s kojima je radio ilegalno. Imao je i svoj mali, neformalni, operativni štab od nekoliko ljudi koji su mu bili više od saradnika.

To su Suljo Kapidžija, koji je bio uz njega i kada je poginuo, pa Safet i Rahim Baltić, Suad Berbić, Ismet Čengić, tadašnji načelnik sarajevske Općine Novi Grad... Iako je stalno bio na žarištima, ne pamte da su ga vidjeli s puškom u ruci. U prvom oružanom otporu agresiji, tokom srpskog napada na školu MUP-a na Vracama 5. aprila 1992. godine, Safetovi saborci ga se sjećaju u bijelom mantilu bez puške, rame uz rame s njima, dok pokušavaju spasiti učenike opkoljene škole.

Posljednji put, posredstvom svog centra veze, Safet Hadžić je izdavao naređenja 18. aprila 1992. godine. Mustafi Zebi i Vahidu Ahmetspahiću je naredio da sa četom krenu prema „Pretisu" u Vogošći i zaštite ga od četnika. Onda, i posljednje naređenje Nusretu Prljači, da sa jednom grupom Patriotske lige krene ispred općine Novi Grad prema „Pretisu". S tom grupom krenuo je i on. Tada je posljednji put vidio svoju majku Semizu, suprugu Džemilu i djecu Almiru, Nezira i Amelu. Još ranije ih je pripremio da mu se može dogoditi ono što mu se na kapiji „Pretisa" i dogodilo. Tog 18. aprila 1992. godine, Specijalna jedinica MUP-a RBiH pod komandom Keme Ademovića, iz Doma na Kobiljoj Glavi iza ponoći je krenula u akciju izuzimanja oružja iz skladišta vojne industrije „Pretis" u Vogošći. Specijalci su, uz podršku još nekolicine pripadnika TOBiH i Zelenih beretki, bez problema, kroz teretnu kapiju ušli u „Pretis" i iz njegovih skladišta izvukli dragocjene kontejnere sa osama i zoljama. Sama akcija je tekla maestralno i završena je bez ijednog ispaljenog metka, prije izlaska sunca. Već se bilo razdanilo, kad je Safet Hadžić krenuo sa svojom grupom prema „Pretisu". Iako ga je na 500 metara prije „Pretisa" Ramiz Efendić, jedan od organizatora otpora u vogošćanskom naselju Barica, zaustavljao da mu kaže da ne idu jer su u „Pretis" ušle srpske jedinice, gdje se već vodi borba, da ima zarobljenih i ranjenih boraca, kombi sa Safetovom grupom je munjevito prošao. Sa svojim saborcima upao je u zasjedu. Sa glavne kapije „Pretisa", i iz okolne šume, rafali vogošćanskih srpskih jedinica su zasuli kombi. Četnički rafal je pokosio Safeta. Zajedno sa njim poginuli su još njegovi saborci Sead Velić i Nermin Zeljković. Ostali saborci su teško ranjeni, zarobljeni i odvezeni na Pale, da bi kasnije bili razmijenjeni. U historiji će ostati zapisano da se život zaustavio na kapiji, jednog jutra u aprilu.

Simbolika je neupitna: je li to na ulazu ili na izlazu? Je li, tamo, gdje se zatvara kapija života, tamo gdje je zemaljski kraj, otvara kapija vječnosti, kapija dženneta.

Safet Hadžić je bio predsjednik Kriznog štaba sarajevske regije kada je 18. aprila 1992. godine poginuo na glavnoj kapiji vogošćanskog „Pretisa“. Iako je, dakle, bio jedan od prvih ljudi odbrane Sarajeva, poginuo je kao običan borac. Bio je jedinac u majke Semize.

Kada je čula za Safetovu pogibiju, majka je tješila sve oko sebe. Ponašala se kao da je imala 10 sinova, pa nakon pogibije jednog, ima još devet. General Safet Hadžić je dobitnik Zlatnog ljiljana, a posthumno je odlikovan Ordenom heroja oslobodilačkog rata.

Za rahmetli Safeta Hadžića mnogi su skloni reći da nema više takvih ljudi, koji na takav način izgaraju za Bosnu. Govorio je još mnogo prije agresije: „Živote ćemo za Bosnu dati“. Rahmetli Safet Hadžić mnogo je više znao nego što je naučio, mnogo je dalje vidio nego što je gledao, mnogo je više čuo nego što je do ušiju moglo doprijeti.

Bosnu i Bošnjake čekaju još mnoge kapije...

26 SARAJEVSKA HRONIKA

OSLOBOĐENJE utorak, 19. april 2011. godine

Obilježena 19. godišnjica pogibije vojnika na ulazu u Pretis

Kažu da mi je otac bio dobar čovjek

Nikada nisam mislio da ću se vratiti bez Safeta, Suada i Nermina. Neki naši saborci su zarobljeni, dok su neke kola Hitne pomoći prevezla u bolnice, priča Nusret Prljača

Melisa Velić: Niko ne može znati kolika je bol za ocem

Foto: S. GUBELJĆ

Polaganjem cvijeća na spomen-obilježju Safetu Hadžiću ispred Općine Novi Grad jučer je obilježena 19. godišnjica pogibije heroja odbrambeno-oslobodilačkog rata i dobitnika najvećeg ratnog priznanja Zlatni ljiljan. Hadžić je prije 19 godina zajedno sa saborcima Nerminom Zekovićem i Seadom Velićem izgubio život na kapiji Pretisa, u pokušaju da iz kruga ovog preduzeća izvuče naoružanje i municiju neophodne za odbranu našeg grada.

- Sjećam se dobro tog dana. Padali su snijeg i kiša kada smo krenuli. Došli smo u Vogošću i nismo znali šta nas čeka. Pred nas su na kapiju izašli naoružani vojnici i počeli su pucati kada su nas vidjeli. Stajao sam pored Safeta kada je pao. Ja sam, također, pogođen i oboren na zemlju. Sjećam se Safetovih zadnjih riječi. Rekao je da smo gotovi. Nikada nisam mislio da ću se vratiti bez Safeta, Suada i Nermina. Neki naši saborci su zarobljeni, dok su neke kola Hitne pomoći prevukla u bolnice, kazao je Nusret Prljača, predsjednik Patriotske lige Novi Grad.

Velika praznina

Patriotska liga, čiji su pripadnici u prvim danima agresije na našu zemlju pokušavali spriječiti neprijatelje u njihovim naumima, jedna je od najzaslužnijih za našu slobodu.

- Sve manje se govori o početku rata i o tome kako je grad odbranjen. Ovakvim obilježavanjima pokušavamo da spriječimo da istina bude zaboravljena. Neke nove generacije ne znaju šta se događalo u to vrijeme, ali na nama je da im ispričamo pravu istinu, kazao je Avdo Hebib, predsjednik Patriotske lige Kantona.

Bol za najdražima ni nakon 19 godina nije manja, a kako nam je kazao Nezir Hadžić, sin generala Safeta, iz prošlosti treba da izvučemo pouke.

- Kada je moj otac poginuo, imao sam 12 i pol godina. Pored mene, iza oca su ostale i sestre Almira i Amila. Samom spoznajom da on danas nije tu postoji velika praznina. Ali, postoji i olakšanje jer me naučio da su naši životi u Božijim rukama, istakao je Nezir.

Kako žive borci?

Kćerka Seada Velića, Melisa, kazala je kako niko ne može znati kolika je njena bol zbog gubitka oca.

- Nisam upamtila svog oca, jer kad je poginuo, imala sam četiri godine. Ali, ljudi za njega kažu da je bio dobar čovjek. Također, trebamo se zapitati kako žive oni koji su se zajedno sa mojim ocem borili za ovu zemlju. Gdje su, šta rade i kako žive, naglasila je Melisa.

Nakon polaganja cvijeća na spomen-obilježju okupljeni su se zaputili ispred kapije Pretisa na mjestu pogibije Hadžića, Velića i Zekovića.

S. HUREMOVIĆ

Otkriveno spomen-obilježje

U isto vrijeme kada su sa glavne kapije Safet Hadžić i saborci pokušavali da probiju u krug preduzeća, pripadnici specijalne jedinice MUP-a Odred Bosna ušli su u preduzeće iz pravca teretne kapije i iznijeli naoružanje i municiju.

- U noći sa 17. na 18. april dobili smo naredbu da uđemo u Pretis i iznesemo naoružanje i municiju. Na Kobiljoj Glavi, odakle smo trebali krenuti, okupilo nas se nekoliko stotina, ali nakon što je plan prezentiran, većina se vratila. Međutim, ono vojnika što je ostalo krenulo je u Pretis. Uspjeli smo ući i iznijeti municiju i naoružanje, kazao je Kemal Ademović, pripadnik

Specijalne jedinice MUP-a Odred Bosna.

Na mjestu na kojem su pripadnici Specijalne jedinice MUP-a Odred Bosna ušli u Pretis jučer je otkriveno i spomen-obilježje.

Oslobođenje, 19.april 2011.godine, 19.godišnjica akcije „Pretis“

Mehdin Hodžić „Crni labud“

PUŠKAMA JE ZAUSTAVIO SRPSKE TENKOVE

Predosjećao je oluju u Bosni. Mehdin Hodžić, sredinom 1991. godine, odlučio je da napusti ugodan život u Makarskoj, gdje je službovao kao pripadnik MUP-a Hrvatske, i vraća se u Tuzlu. U narodu poznat kao kapetan Senad, sin Selme i Hurije, rođen je 15.10.1957. godine u Tuzli. Rastao je u rudarskoj porodici. Nakon završene Pedagoške akademije, zaposlio se u Sekretarijatu unutrašnjih poslova Socijalističke Republike Hrvatske, u Dubrovniku, a potom biva službeno premješten u Makarsku.

Mehdin u vrijeme službovanja u SUP-u Hrvatske

Dok je čekao rješenje za prijem u policijsku službu u Tuzli, postalo mu je jasno da se nad rodnom Tuzlom nadvila tama ratnog vihora, koja prijeti uništavanjem bošnjačkog naroda. To ga je navelo da se od septembra 1991. godine angažuje u organizovanju naroda protiv brojnih projekata nestanka Bosne i Bošnjaka. Osjećajući neizmjernu ljubav prema zemlji iz koje je ponikao i prema Bosancima, među kojima je rođen i sa kojima je odrastao, shvatio je da se mora pronaći riješenje za opstanak zemlje i naroda, pa je početne pažljive korake pripremao i preduzimao u Patriotskoj ligi Bosne i Hercegovine.

Atletski građen, inteligentan, pun snage koju je oplemenio borilačkim vještinama, Mehdin se odmah nakon uključenja u Patriotsku ligu BiH svim žarom posvetio formiranju specijalnih jedinica, uporedo radeći na njihovom naoružavanju. Zajedno sa Hasetom Tirićem otišao je četnicima na megdan, već u prvoj njihovoj operaciji, 1. aprila 1992. godine, kada su krenuli u zauzimanje Bijeljine. U toku borbi u Bijeljini imali su trojicu poginulih. Borili su se po bijeljinskim gradskim avlijama, ali nisu dugo izdržali. Zbog izdaje političara, prvenstveno onih iz tuzlanskog kraja, morali su se povući.

Poslije Arkanovog zauzimanja Bijeljine i prvih javnih zločina nad Bošnjacima pred kamerama TV Novi Sad, Mehdin Hodžić i Hase Tirić, sa malobrojnom grupom branilaca Bijeljine, odlaze u Brčko, a poslije toga na područje Sapne i Teočaka u namjeri da prvo pomognu Kapetanu Almiru u odbrani Kule-Grada u Zvorniku. Do Kule-Grada nisu stigli, ali su se u Nezuku sastali sa Hajrudinom Mešićem, legendarnim Hajrom kapetanom. Tada su se ova trojica udružili i formirali zajedničku komandu. Komandant je bio Mehdin Hodžić - Senad, zamjenik Hajrudin Mešić, pomoćnik Hase Tirić. Senadova dužnost u Patriotskoj ligi, nakon njenog formiranja, odnosila se na obavještajno-sigurnosne poslove do 8. aprila 1992. godine, nakon čega je postavljen na dužnost pomoćnika komandanta za obavještajno-sigurnosne poslove u Okružnom štabu Teritorijalne odbrane Tuzla. Na toj dužnosti je ostao do 25. aprila, kada preuzima dužnost komandanta Taktičke grupe Zvornik 1, pod čijom komandom su trebale biti općine Zvornik, Ugljevik i Kalesija. Narednih dana oni će voditi žestoke bitke sa četnicima na širokom prostoru Teočaka, Sapne, Nezuka, Vitnice, Međeđe, (teritorija općina Zvornik i Kalesija). Sve slobodne teritorije na zvorničkoj općini teško su podnijele pad Kula-Grada. Teške slutnje uselile su se u ljude, sa pitanjem ko je sljedeći, jer je bilo jasno da se agresor neće zaustaviti u svojim zločinačkim namjerama. Mještani Vitinice su u velikom broju krenuli prema Tuzli.

Narod saznaje, i sa velikim oduševljenjem prihvata, da je došla grupa dobrovoljaca na čelu sa Hasetom i Senadom, koji će ih braniti od četnika, kako onih iz Srbije, tako i domaćih iz Zvornika. Kapetan Senad je u početku uspio okupiti samo desetak saboraca, i to uglavnom onih koji su preživjeli pokolj i stradanja u Bijeljini. U takvom metežu, „rađani“ su pojedinci i stvarane grupe branilaca u Bosni i Hercegovini, pa i na prostoru Sapne, a dolazak kapetana Senada i Hajre sa svojim saborcima, podigao je nivo odbrambene snage, koja je usporila i zaustavila agresora, čime su Bošnjaci u zaleđu Sapne dobili na vremenu za kvalitetniju pripremu odbrane. Doprinos kapetana Senada na prostoru Sapne ne ogleda se samo u organizaciji i ustrojstvu jedinica, već je njegova pojava psihološki uticala na običan svijet,

posebno na bespomoćne, kao što su starci, žene i djeca. Svi su osjetili i shvatili da je Senadovim dolaskom omogućen produžetak bitisanja na opkoljenom i skučenom prostoru, a time konačno odbacili i sve sumnje i prihvatili vjeru u sopstvenu snagu.

Dakle, Senad i Hajro vratili su narodu samopouzdanje i uvjerili ih da se oružanom borbom, kao posljednjim načinom protiv kolektivne smrti, koja je agresoru bila prioritet, može, ako ne potpuno, onda bar djelimično odbraniti bošnjački narod.

Miniranjem brane u Đulićima, nedaleko od Zvornika, i prijetnjom da će je dići u vazduh, Senad je uspio da zaustavi prodor četnika sa tenkovima iz Karakaja prema Đulićima. Nažalost, kratkovidno rukovodstvo sela Đulići i Klisa, dva dana kasnije potpisuje lojalnost srpskoj vlasti, što je bila česta pojava u Podrinju i što je skupo plaćeno bošnjačkom krvlju. Srpski vojnici stižu u ovo selo i vrše masovni pokolj nad Bošnjacima. Jedinica pod Hodžićevom komandom tada je izvršila prodor ka selima Zaseok i Nezuk. Ali, neprijatelj dovlači jake snage u želji da uništi ovu jedinicu. I zato će na slobodnim zvorničkim i teočanskim prostorima narednih nekoliko dana borci pod komandom Mehdina Hodžića voditi bitke za život i smrt. Jer, ova slobodna teritorija bila je u totalnom okruženju. Ali, ratnici sa Mehdinom, Hajrom i Hasetom na čelu, uspjeli su da odbiju više žestokih četničkih napada, a zatim da u kontranapadima oslobode više sela, te tako i naoružaju nove borce koji su im stalno pristizali. Četnici, međutim, u selu Kobilići 5. maja 1992. godine vrše novi masakr. Pobili su 17 Bošnjaka i njihove leševe poredali u obliku polumjeseca i zvijezde. U selo istog dana stiže Senad sa borcima i poslije višesatne borbe otjerao je četnike i spasio preživjele mještane. Posljednja dva dana života komandanta Mehdina Hodžića protekla su u velikim bitkama, u kojima je ovaj prekaljeni ratnik pokazao nevjerovatnu hrabrost i prisebnost, odigravši važnu ulogu u odbrani zvorničke i teočanske enklave. Vezu sa opkoljenim selima održavaju kuriri koristeći samo njima znane staze i bogaze. Hodžićevi borci, u paklenoj bici 9. maja 1992. godine, oslobađaju jako srpsko uporište Baljkovica, mjesto gdje će se 16. jula 1995. godine preživjeli iz srebreničke kolone smrti spojiti sa pripadnicima Armije RBiH. U toj bici, međutim, teže je ranjen kapetan Hajro. Narednog dana, 10. maja 1992. godine, četnici kreću u opšti napad na Teočak, Sapnu i Nezuk. Bila je to, zapravo, bitka za Zaseok, u kome su se nalazili Komanda i borci Mehdina Hodžića. U jednoj šumi nalazili su se, također, ranjenici i izbjeglo stanovništvo. Već na početku bitke, teže je ranjen i Hase Tirić, koji se zajedno sa Hajrudinom Mešićem liječio u poljskoj bolnici u šumi. Na ratištu je sa borcima, tako, ostao samo komandant Hodžić. A četnici su napadali sa desetak tenkova i više transportera. Obruč oko bosanskih ratnika, ranjenika i civila se stezao, a četnici su putem megafona pozivali borce da se predaju.

Tenk koji je zarobio Mehdin sa svojim boricma 10.maja 1992. godine u Zaseoku

Ali, ulazeći dublje u selo, četnici nisu znali da su, zapravo, ulazili u klopku koju im je pripremio Mehdin Hodžić. Tada su se začule „ose“ i već je nekoliko tenkova izgorjelo. Onda je Mehdin Hodžić naredio kontranapad i njegovi heroji su razbili četnike. Zarobili su i prvi tenk i samohotku. Tako je, zahvaljujući komandantu Mehdinu Hodžiću i njegovim borcima, prvi put sačuvan narod ovog kraja, kao i cijela slobodna teritorija Teočaka i Zvornika, te spriječen četnički otvoreni pohod na Tuzlu.

Nažalost, u smiraj bitke, poginuo je i junak Mehdin Hodžić Senad. U želji da četnike protjera što dublje, pada smrtno pogođen. Bio je to posljednji juriš „crnog labuda“ Mehdina Hodžića - kapetana Senada. Srpski snajperista pogodio ga je tačno u srce. Bilo je to u predvečerje 10. maja 1992. godine u selu Zaseok. Istog dana, sa još sedam boraca, ukopan je na mjestu na kojem je i poginuo. Na mezarju u Zaseoku ukopani su: Mehdin Hodžić - Crni labud, Ismet Garibović, Šefik Garibović, Ramiz Memić, Hasan i Adin Salihović, Zahid Avdulahović i Bahrija Karabegović. Neuništiv, hrabar i nepokolebljiv bio je rahmetli Mehdin Hodžić. Neobjašnjivo je kako je grupa slabo naoružanih Bošnjaka, predvođena Mehdinom, 10. maja 1992. godine, u bosanskom selu Zaseok, četnike sa tenkovima natjerala puškama u bijeg.

Mjesto na kojem je poginuo Crni labud

- Noć nakon što je poginuo, na san mi dođe moj Senad. Gledam kako ga neka cijev udari pravo u oko i to mu oko krenulo da ispadne. Ja ga pitam: „Šta to radiš, Senade?", a on mi odgovara: „To sam ja, mati, htio, ne brini". Ustanem iz kreveta... Ujutro zovem u Tuzlu, pitam je li mi poginuo Senad... Niko neće da mi kaže. Tek su mi sedmi dan rekli. A majčino srce je osjećalo šta se dogodilo – svjedočila je Senadova majka Hurija.

Rahmetli Mehdin Senad Hodžić posthumno je odlikovan Ordenom heroja oslobodilačkog rata i promoviran u čin brigadnog generala Armije Republike Bosne i Hercegovine. Za zasluge u pripremanju odbrane zemlje od agresora dobitnik je najvećeg ratnog priznanja „Zlatni ljiljan". Zahvaljujući Senadovim vještinama i umijeću vođenja oružane borbe, koje su prenijete na saborce, izrasle su četiri brigade Armije Republike Bosne i Hercegovine, čiji su se saborci zavjetovali da će slijediti svog komandanta, noseći slobodu zemlji i narodu. Zbog izuzetnog doprinosa u odbrani BiH zasluženo su dobile i nosile priznanja „viteške" i „slavne".

OSLOBOĐENJE
nedjelja, 10. maj 2009. godine

Sedamnaest godina od smrti Crnog labuda

Tvorac istočnog bedema Bosne

U Tuzlanskom kantonu dvije ulice nose ime Mehdina Hodžića, jedna u Kalesiji i druga negdje na periferiji Tuzle

U istočnoj Bosni, u naselju Zaseok kod Sapne, na današnji dan, prije sedamnaest godina poginuo je Mehdin Hodžić, narodni heroj, dobitnik Zlatnog ljiljana. Zvali su ga Kapetan Senad i Crni labud. Elitna jedinica Armije Republike Bosne i Hercegovine, "Crni labudovi", dobila je po njemu ime. Bio je njen prvi komandant, dok su zamjenici bili legendami narodni heroj rahmetli Hajro Mešić i Hase Tirić, koji je kasnije preuzeo komandno mjesto.

Zamka neprijatelju

Mehdin je porijeklom iz Hemlijaša kod Kalesije, a rođen je

dolazi sa borcima i spašava preživjele stanovnike. Devetog maja u bici za četničko uporište u naselju Baljkovica ranjen je kapetan Hajro. Desetog maja neprijatelj kreće u napad na Teočak, Sapnu i naselje Nezuk gdje je bila smještena komanda i borci Mehdina Hodžića. Tada je ranjen i Hase Tirić. Svojom mudrošću i ratničkom taktikom Mehdin je napravio zamku neprijatelju i tada, po prvi put u istočnoj Bosni, zaplijenjen je prvi tenk i samohotka. Istog dana, nekad pred večer, po nekim pričama, četnički snajperista je pogodio srce crnog labuda. Bilo je to u

Ispraćaj mudrog i hrabrog ratnika

Ime Crnih labudova

Prema nekim pričama, kada je počeo rat, Mehdin i suborci su se služili sredstvima veze, koje je bilo lahko "provaliti". Rahmetli Senad se uvijek predstavljao kao "kapetan labud", a tako su ga i neprijatelji zvali.

Nakon njegove smrti, suborci su donijeli odluku da jedinici daju ime po nadimku prvog komandanta, a uz to da se

Oslobođenje, 10.maj 2009.godine, 17.godina od pogibije Mehdina Hodžića

Godišnjica pogibije narodnog heroja Mehdina Senada Hodžića

Po njemu su „Crni labudovi“ dobili ime

Jedinica kojom je komandovao agresoru je nanijela prvi vojni poraz

Danas se navršava 18 godina od pogibije narodnog heroja Mehdina Hodžića, poznatog i po nadimcima Kapetan Senad i Crni labud. Hodžić je, sa još šest saboraca, poginuo 10. maja 1992. u mjestu Zaseok kod Sapne, u direktnoj borbi s jedinicama agresorske JNA i srpske vojske.

Jedinica kojom je komandovao harizmatični Kapetan Senad tada je agresoru nanijela prvi vojni poraz na porostoru sjeveroistočne Bosne. JNA i četnici ne samo da su zaustavljeni u napadu čiji je cilj bio spajanje s jedinicima JNA na Aerodromu Dubrave i u Tuzli nego je u kontranapadu osloboden dio teritorije. Tom prilikom zarobljen je i tenk T-55, što je prvo oruđe koje su branioci BiH uopće zarobili.

Hodžić: Organizator otpora

Mehdin Hodžić, zajedno s Hajrudinom Mešićem - Kapetanom Hajrom, također narodnim herojem, bio je jedan od glavnih organizatora otpora na području Zvornika, Kalesije i Tuzle. Po njegovom nadimku Crni labud ime je dobila i jedna od elitnih jedinica Armije RBiH „Crni labudovi“.

Jedan je od devet narodnih heroja oslobodilačkog rata. Osim njega i Hajrudina Mešića, narodnih herojima proglašeni su Safet Hadžić, Midhad Hujdur Hujka, Safet Zajko, Enver Šehović, Adil Bešić, Nesib Malkić i Izet Nanić.

U povodu godišnjice, u organizaciji Ministarstva za boračka pitanja TK i općina Kalesija i Sapna, danas će biti položeno cvijeće na mjestu pogibije u Zaseoku i na mezaru u Memićima kod Kalesije. *E. H.*

Dnevni avaz, 10.maj 2010.godine, 18.godina od pogibije Crnog labuda

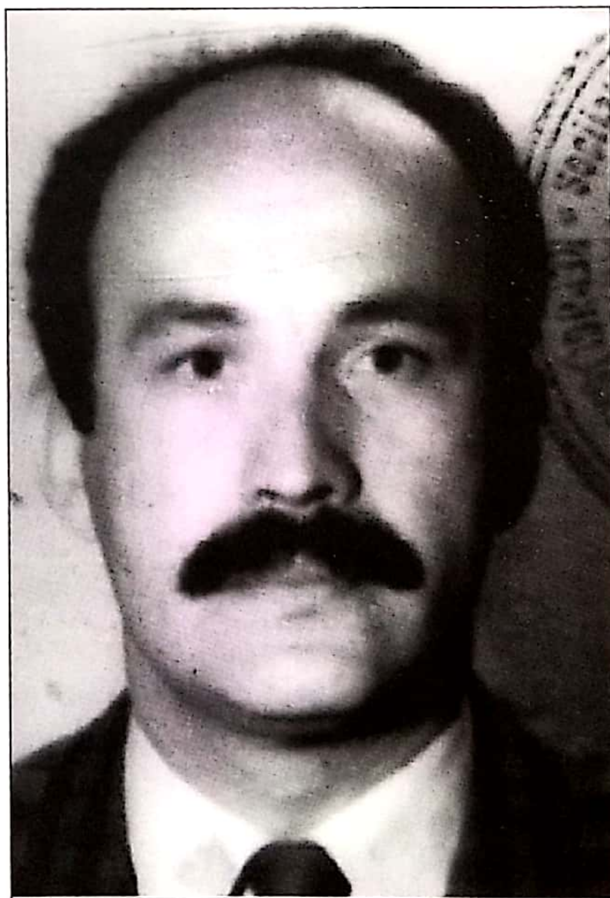
Hase Tirić,
ratni komandant Crnih labudova

Kao komandant jedinice svojih dobrovoljaca, imao je tajni nadimak „Kapetan labud“. Kada je poginuo, Hase Tirić i njegovi borci su kao uspomenu na njega svojoj jedinici dali naziv „Crni labudovi“.

- Kada je počeo rat, služili smo se sredstvima veze koje je bilo vrlo lahko „provaliti“. Tokom korištenja tih sredstava, rahmetli Senad se predstavljao kao „Kapetan labud“, a nerijetko su ga tako i četnici prozivali. Kada je poginuo, odlučili smo da jedinici damo naziv po nadimku njenog prvog komandanta, ali sa dopunom „crni“, jer su crni labudovi endemska vrsta i mnogo su ljepši od bijelih. I tako je došlo do imena jedinice „Crni labudovi“. Mehdin Hodžić je zaista bio rijetka vrsta među najvećim bosanskim herojima - kaže Hase Tirić, ratni komandant proslavljene elitne jedinice „Crni labudovi“.

„Crni labudovi" će u mjesecima i ratnim godinama postati jedna od najelitnijih jedinica Armije RBiH. Bili su strah i trepet za srpske snage u Brčkom, Tešnju, Maglaju, Vlašiću, Sarajevu, Igmanu, Goraždu, Trnovu, Vozućoj....

Teško je reći da li su Kapetan Hajro, Crni labud, i ostali heroji stvarali vrijeme ili je situacija stvorila njih. Oni se najprije pojavljuju kao ljudi koji okupljaju oko sebe slične sebi. Često neprihvaćeni od onih koji nisu, u prvi mah, svjesni šta se oko njih dešava, a poslije od istih bivaju kovani u zvijezde i iskovani u zvijezde. Pogibija Kapetana Senada u selu Zaseok podsjeća na srednjovjekovne i dobre Bošnjane, koji su za svoju državu i narod na ovom istom mjestu u srednjovjekovnoj župi Sapna polagali živote, grčevito se boreći za narodni opstanak. Očuvani stećak iz 13. ili 14. stoljeća i na njemu natpis, star preko 600 godina, opominje nas i upozorava, kao i današnji natpisi na šehidskim nišanima. Dakle, iz vremena srednjovjekovne Bosne imena dobrih i hrabrih Bošnjana, a posebno Braje Tvrdojevića i kapetana Mehdina Hodžića-Senada, dobrog i hrabrog Bošnjaka, upravo potvrđuju da se Bosna kroz historiju uvijek morala braniti i da je opstala zahvaljujući nesebičnoj borbi njenih sinova koji su u nju utkali svoje živote. Brajini i Senadovi nadgrobni natpisi u Zaseoku ostaće, zajedno sa Bosnom, kao životna opomena svim Bosancima.

Mehdin Hodžić „Crni labud"

I danas, u seharama bosanskih ratnika, na amblemima „Crnih labudova", jedan crni labud stražari nad Bosnom, dok njene granice čuvaju dvije sablje.

Dok je sjećanja na Mehdina Hodžića i ostale „bosanske labudove", koji padoše za slobodu Bošnjaka, te sablje neće dozvoliti dušmanima da ovladaju Bosnom.

Hajrudin Mešić

POGIBIJOM HAJRE KAPETANA, POGINULA JE I SREBRENICA

„Lavovi Teočaka", koje je vodio Hajrudin Mešić, u narodu majevičkog kraja poznat kao Hajro Kapetan, bili su strah i trepet za srpske snage u zaleđu planine Majevice.

U pravom gerilskom ratu, rahmetli Hajro je išao prvi u sve bitke, govorio kako se napada i brani oslobođeno, za kratko vrijeme od seoskih momaka, koji su jedva znali pucati, napravio je vitezove koji su oslobodili ogromnu teritoriju, a Teočak, mjesto za koje mnogi prije agresije na RBiH nisu ni čuli, postavio na vrh top-liste bosanskog herojstva tokom otpora agresiji od 1992. do 1995. godine.

Hajrudin Mešić tokom osamdesetih godina 20-tog stoljeća

Hajrudin Mešić rođen je 1. januara 1959. godine u selu Srednja Trnova, općina Ugljevik.

Sin je oca Mehe i majke Zejfe, rođene Bećirović, rodom iz sela Šepak, općina Zvornik.

Imao je dva brata i dvije sestre, a on je bio drugo dijete po redu. Osmogodišnju školu završio je u Srednjoj i Donjoj Trnovi. Po završetku osnovne škole, pohađao je i završio Podoficirsku školu JNA u Sarajevu. Tokom

službe u JNA, vanredno je završio Vojnu akademiju JNA u Beogradu i dobio čin kapetana. Posljednju službu u JNA odradio je u Hrvatskoj, u Karlovcu. Napustio je JNA još 1990. godine i vratio se u rodni kraj. Član je Patriotske lige BiH od njenog osnivanja, organizator i vođa oružanog otpora protiv agresije na RBiH na prostorima zvorničke i ugljevičke općine.

Kapetan Hajro 1992 .godine

U toku rata obavljao je niz visokih komandnih dužnosti, među kojima su: komandant Teritorijalne odbrane Ugljevik - Teočak i komandant 1. teočanske brigade Armije RBiH. Budući da kao komandir Stanice milicije u Ugljeviku nije iskazao traženu lojalnost srpskim vlastima, morao je ići iz tog kraja. Sa grupom odvažnih momaka iz svoje rodne Trnave obreo se u Teočaku. Tu je našao nešto pristalica za rat protiv četnika, ali većina žitelja nerado je u svojoj sredini gledala ove "buntovnike" koji su im remetili "san o mirnom suživotu sa komšijama". Tek, valjalo je ići dalje.

A dalje se moglo samo kroz šume, mimo neprijateljskih utvrđenja, preko Zečije Kose, za koju su se vojske u svim ranijim ratovima otimale, pa do Vitinice u zvorničkoj općini.

U ovoj sredini Hajro i njegovih dvadesetak momaka naišli su na bolje raspoloženje za suprotstavljanje agresoru. Naročito je to važilo za mladiće koji su bili presretni da se pojavio neko ko ih može predvoditi. Pošto je dao upustva o organizovanju odbrane tamošnjih sela, sa nešto većom grupom momaka, Hajro odlučuje da krene u pomoć legendarnim braniteljima zvorničkog Kula-Grada 8. aprila 1992. godine.

Još prije stupanja u borbene okršaje, Kapetan Hajro nameće se izuzetnom voljom, snagom i izvanrednim razumijevanjem vojne situacije. Tako stiče i ogroman autoritet među vojnicima, koji su bezpogovorno slijedili njegove namjere.

Sa Kule su stizale vijesti o sve jačim najezdama srpskih snaga nakon okupacije Zvornika 8. aprila 1992. godine, čvrsto riješenih da zauzmu ovo strateško uporište.

U saradnji sa Hasetom Tirićem i njegovim momcima iz Bijeljine, te kapetanom Senadom „Crnim labudom“, bilo je planirano više akcija na tom području.

Međutim, izostala je dogovorena podrška iz bošnjačkih sela Đulića i Klise, koja će kasnije doživjeti velike zločine, nakon što četnicima predaju oružje. Tada stiže i teška vijest da je zvornički Kula-Grad pao.

Uslijedile su nove bitke. Prvo bitka za odbranu Zaseoka, gdje hrabro gine kapetan Senad.

Zatim slijede svakodnevne bitke za odbranu zvorničkih mjesta Nezuka, Goduša, Vitinice i Kovačevića.

Teočak je dugo vremena bio u okruženju, ali srpski vojnici nisu žurili sa napadima u tom kraju, računajući da je to ionako njihova teritorija. Za to vrijeme momci iz bošnjačkih sela tog područja, prikrivajući se, prolaze i priključuju se Hajri. Neki od njih upadali su u zasjede i doživjeli tragičnu sudbinu. Kada je bošnjačkom narodu teočanskog kraja zaprijetilo masovno odvođenje u konclogore i druga stradanja, Hajro se sa vojskom probija do Teočaka i organizuje odbranu prekinuvši time važnu komunikaciju Bijeljina – Priboj.

Borci Teočaka, svaki od njih jedna legenda, odolijevali su najelitnijim srpskim jedinicama iz SAO Semberije i Majevice, i drugih okupiranih dijelova Bosne i Hercegovine, i iz Srbije i Crne Gore.

Uviđajući snagu ustaničko-odbrambenog pokreta koji je izazvao nemir i nesigurnost u srcu srpske teritorije, Hajri se sa uvažavanjem počinju obraćati srpski komandanti Dubajić, Mauzer i ostali - stalno nudeći pregovore i primirja.

Tu, također, demonstrira vrhunsku vojnu i političku taktiku. Nastavlja s pregovorima ali istovremeno priprema veliku „Majevičku oluju“, oslobodilački slalom kroz neprijateljska utvrđenja. Uz pomoć i sadjejstva boraca iz Sapne, Hajrina vojska iz dana u dan ruši neprijateljska uporišta: Laze, Čaklovicu, Čaire, Rastošnicu, Vasiljeviće, Zavid, Rožanj, Skakovicu... Time je obezbijeđena komunikacija Teočak - Goduš. Za oko 15.000 civila u teočanskom kraju, to je postao put nade i spasa. Da nije bilo Kapetana Hajre i njegovih momaka, konclogori bi bili dopunjeni sa novih 15.000 ljudi, od kojih mnogi, sudeći prema onome što je zadesilo Zvornik i okolinu, ne bi ostali živi.

Ženu Radu i djecu je vodio sa sobom po ratištu.

Pjevali su mu:

Majevico suncem obasjana
ti nam čuvaj Hajru Kapetana,
nek počiva u slavi slobode
dok ljiljani slavne bitke vode.

Od Zvornika pa do brda Bana
ide vojska Hajre Kapetana,
sa zastavom zlatnih ljiljana
uništiti što više dušmana.

Teočak je k'o Vukovar bio
dušmanin ga uništiti htio,
tvoji su ga borci odbranili
sve četnike u crno zavili.

Noć uoći pogibije bio je posebno raspoložen. Hroničari njegovog viteškog puta zapisaše da je više od 20 puta, sa svojim vozačem Patarom i borcem Jusom Jusićem Bonzom, pjevao omiljenu pjesmu „Sa Gradačca bijele kule, Zmaja od Bosne". Maglovito jutro 30. oktobra 1992. godine... Sapanjsku dolinu bude detonacije od Baljkovice... Vojska je tokom noći krenula šumi... Komanduje Hajro... A kad Hajro komanduje, misliš tada geler ne ubija... Gruhaju granate, čini se nebo se na zemlju obrušava...

Kilometar i malo više ostalo je do Crnog Vrha. Tamo čekaju Kameničani, Srebreničani... Da su se tog dana sreli, Srebrenica se, sigurno, nikad ne bi dogodila...

Kapetan Hajro je na IKM-u (isturenom komandnom mjestu) u Nezuku. On i Šemso Muminović komanduju velikim pohodom prema Zvorničkoj Kamenici. U ranim jutarnjim satima zagrmila je bosanska artiljerija. Združene snage Zvornika, Teočaka i Kalesije su krenule. Cilj je bio jasan - spasiti stanovništvo Srednjeg Podrinja (Zvornička Kamenica, Cerska, Srebrenica) koje se nalazilo u potpunom okruženju. Linije četnika su popustile. Stižu vijesti da su četnici u rasulu. Kapetan Hajro se zaputio prema Crnim stijenama.

Četnička artiljerija baš djejstvuje po tom dijelu. A onda šok! Geler granate pogodio ga je u leđa. Stigao je auto. Kapetan je ostao bez svijesti. Na putu prema Međeđi legendarni kapetan je izdahnuo.

Spomenik Kapetanu Hajri na mjestu pogibije u Nezuku

Nije izdržao. Hajrudin Mešić, Kapetan Hajro, iskrvario je na putu od Nezuka do Međeđe.

- Poginuo je kapetan Hajro - rečenica je koja se šapatom i s nevjericom izgovarala.

Jedan geler pogodio ga je u lijevu slabinu. Pored njega, ranjeni su Teufik Morankić Fiko, Vahid Miralemović i Esad Smajić.

Supruga Rada, djeca i majka Zejfa pored Hajrinog tijela pred dženazu

Dženaza legendarnom komandantu

Ova vijest brzo se širila. Tuga se razlegla slobodnim prostorima i plovila do Drine, koja je bila udaljena svega desetak kilometara. Narod nije vjerovao da se Kapetanu Hajri nešto može desiti. Vjerovali su da mu ni metak ni granata ne mogu ništa. Nikada nikome neće biti jasno zašto tog dana na sebi nije imao pancir koji je inače nosio.

Koridor do Cerske i Srebrenice nije probijen. Ni tada, ni kasnije.

Naser Orić, braneći Srebrenicu i okolicu, neće ga dočekati na drugoj slobodnoj podrinjskoj teritoriji da se spoje.

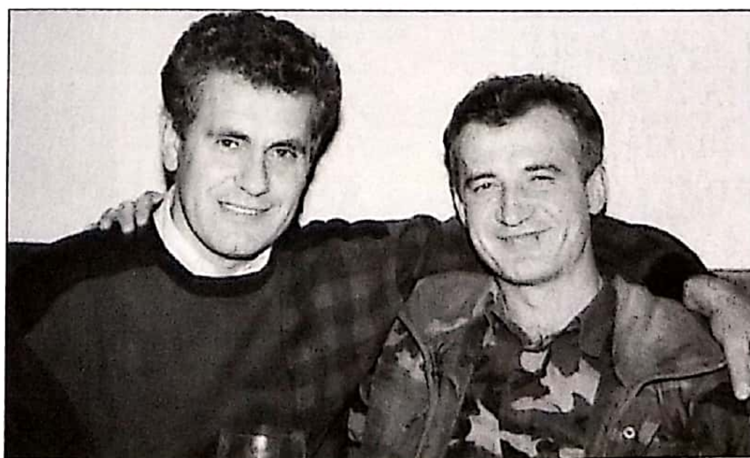

Hajrin mezar u Snježnici

Rijetku Hajrinu ratnu fotografiju i, prema svoj prilici i posljednju, Ahmet Bajrić Blicko napravio je dva mjeseca prije Kapetanove smrti u Zagrebu.

Kapetan Hajro se, naime, krajem avgusta 1992.godine našao u posjeti teočanskim ranjenicima.

- Dva su događaja u ratu u kojima nisam htio uzeti fotoaparat u ruke. To je trenutak kad je preda mnom ležao mrtav Kapetan Hajro i drugi kada je pobijena tuzlanska mladost na Kapiji. Našao sam se na ratištu neposredno nakon Hajrine pogibije. Umro je na putu do ratne bolnice u Međeđi. Geler koji ga je pogodio presjekao mu je arteriju. I sad mi je slika mrtvog Hajre pred očima - prisjeća se legendarni fotoreporter Ahmet Bajrić Blicko, koji je u to vrijeme radio u zvorničkom Pres-centru.

Ahmed Bajrić Blicko i Kapetan Hajro,
Zagreb, avgust 1992.godine

- Noć uoči pogibije sanjam u mojoj kući tevhid. Dođe neka žena i donese mi haljine, neki narod se skuplja. Probudim se, ne mogu više da spavam. Ujutro, čuju se detonacije oko Baljkovice. Zove nas jedna komšinica da dođemo na kafu. U meni nešto sve drhti, ne znam šta mi je. Domalo vidim, dođe moj sin Hamdija i neki ljudi s njim. Presječe me nešto. Pitam: „Šta mi je sa Hajre“, a on mi veli: „Nemam ti šta, mati, kriti, Hajro je poginuo...“ – sjeća se tog kobnog dana Zejfa Mešić, majka rahmetli Hajre. Mnogi Hajrini borci nerado spominju njegovu smrt, i uopšte ne pričaju o njoj.

Hajrina majka Zejfa Mešić

Edhem Omerović Tito, legendarni zvornički ratni komandant, kaže da bi rat na prostoru sjeveroistočne Bosne imao potpuno drugačiji tok da Kapetan Hajro nije poginuo.

- Da je Hajro ostao živ, Srebrenica se ne bi dogodila. On bi taj koridor probio kad-tad i spasio narod. Danas, s ove vremenske distance, slobodno mogu reći da je njegovom pogibijom poginula i Srebrenica jer nakon njega nikad niko u Drugom korpusu Armije RBiH nije ni pokušao, niti zagovarao da se krene u deblokadu Srebrenice i tog dijela Podrinja - kaže Omerović.

Edhem Omerović Tito,
ratni komandant 206. viteške
brigade Armije RBiH

Da se na tvrđavi zvanoj Teočak nisu sa životom rastajali samo srpski omladinci, već i njihovi pretpostavljeni, govore i sljedeće činjenice. Tako je u februaru 1993. godine, na teočanskom ratištu ubijen pukovnik Milan Jović, komandant 1. majevičke brigade Vojske Republike Srpske. Svečanoj sahrani u Trnovi kod Ugljevika, prisustvovao je njegov ožalošćeni prijatelj Ratko Mladić. Na Teočaku je kosti ostavio i major Branko Pantelić Panter, zamjenik Ljubiše Savića Mauzera. Poginuo je i kapetan Rade, vodeći robijaše iz srpskih kazamata. Na Teočaku su kosti ostavili i mnogi pripadnici Mauzerovih „pantera“, četnici pod komandom četničkog vojvode Mande, niški, krajiški specijalci, nekoliko jedinica iz Istočne Bosne, Rumuni, Rusi...

Pukovnik Milan Jović (lijevo) i major Branko Pantelić Panter (desno) poginuli su u napadima na Teočak

Kapetan Hajro bio je čovjek neponovljive harizme. Kada bi tražio 30 dobrovoljaca za neku akciju, prijavljivalo se njih 150. Svi koji su ga poznavali nazivali su ga „umjetnikom rata“. Hajro je u Teočaku i na slobodnoj zvorničkoj teritoriji branio i Tuzlu, jer da su srpske snage slomile otpor Hajrinih boraca, put prema Tuzli bi im bio otvoren, jer u svojoj dubini više ne bi imali bosanskih vojnika. I pored

neviđenog viteštva i rezultata, Hajro Kapetan nije bio cijenjen od čelništva tadašnjeg Drugog korpusa Armije RBiH.

Da li zbog salonske oficirske sujete pretpostavljenih, koji su više voljeli sjediti u kancelarijama, ili ne, tek nikad mu nije učinjena čast kakvu je zaslužio. Kako to biva, priznanje mu je odato tek kada je poginuo. Dobio je Orden heroja oslobodilačkog rata, čin generala i priznanje „Zlatni ljiljan".

- Moj Hajro je bio školovan vojnik. Kada bi zauzeo neko selo, ostavio bi put da izađu civili. Kada bi zarobio srpskog vojnika, on bi ga razmijenio. A kada je rat stao, a moj sin Hamdija se s porodicom vratio u Trnovu, mnoge komšije Srbi su mu rekli da poštuju njegovog brata, baš zato što nije dao da se ubijaju civili – kaže Hajrina majka Zejfa.

teme Dnevni avaz, utorak, 31. oktobar/listopad 2006. **11**

Obilježena godišnjica smrti Kapetana Hajre

Bio je heroj i komandant kojem je narod vjerovao

Da Hajro nije poginuo, nikad se Srebrenica ne bi dogodila, kaže njegov saborac Edhem Omerović Tito

Članovi porodice, mnogobrojni stanovnici i zvanični predstavnici općina Teočak i Sapna, saborci iz Patriotske lige, predstavnici Ministarstva za boračka pitanja TK, te boračkih udruženja, jučer su se okupili u selu Nezuk kako bi obilježili 14. godišnjicu pogibije teočačkog heroja Hajrudina Hajre Mešića, poznatijeg kao Kapetan Hajro.

- Da Hajro nije poginuo taj dan, tok rata u Podrinju sigurno bi bio drukčiji i nikad se Srebrenica ne bi dogodila. Akcija je krenula rano ujutro i naše snage imale su nepuna dva kilometra da se spoje sa snagama Nasera Orića, koji je sa svojim jedinicama čekao na Crnom vrhu. To je bio Hajrin san, jer je kao profesionalni vojnik znao šta znači koridor prema Srebrenici. Već

Mešić: Umro na rukama saboraca

san. Umro je na rukama svojih

jre njegov saborac Edhem Ome-

Dnevni avaz, 31. oktobar 2006. godine, 14. godina od pogibije teočanskog komandanta

OSLOBOĐENJE
petak, 30. oktobar 2009. godine

Sapna obilježava sedamnaest godina od pogibije Hajre Mešića

Istinski heroj, BORAC I VOĐA

Odnos današnjih vlasti prema borcima i herojima nikad nije bio gori. Sramota je što Kanton ne stoji iza obilježavanja njegove smrti, kažu saborci kapetana Hajre

Izblijedjela fotografija iz vremena ratnog

U sapanjskom naselju Nezuk, na današnji dan prije sedamnaest godina, poginuo je kapetan Hajrudin Hajro Mešić, narodni heroj i zlatni ljiljan, jedan od najvećih heroja odbrane Bosne i Hercegovine.

Borio se kao lav

"Ako postoje istinski heroji, onda je to Hajro", kaže na početku razgovora za naš list zlatni ljiljan Šemsudin Muminović, komandant 206. viteške brigade i Hajrin suborac.

"To je čovjek koji je prepoznao opasnost od agresora. Ono što se može reći za Hajru kao borca je da nije džaba dobio nadimak 'lav'. On se zaista tako borio - kao lav. I kao vođa i kao borac u odbrani, a to je rijetkost koju komandanti imaju. Hajro je tu svestranost nosio u sebi", kazao nam je Muminović.

On nam priča da je Hajro Mešić poginuo u

Skromno obilježavanje

Predstavnici općina Sapna i Teočak, danas će skromno obilježiti godišnjicu pogibije narodnog heroja Hajre Mešića.

"Mi ćemo danas na mezarju u Snježnici gdje je ukopan obaviti vjerski dio, a ostale aktivnosti će obaviti općina Teočak. U narednom mjesecu igrat će se i tradicionalni turnir u sjedećoj odbojci, koji nosi naziv Hajro Mešić. Njegov doprinos odbrani je nemjerljiv", kazao nam je Ismet Omerović, načelnik Sapne.

Muminović: Da je Hajro ostao živ...

Oslobođenje, 30. oktobar 2009. godine, 17. godina od pogibije Hajrudina Mešića

Legenda o Kapetanu Hajri, kao spasitelju naroda i nenadmašnom vojskovođi, davno je prešla granice zvorničko-teočanskog ratišta. A legende ne nastaju i ne ostaju tek tako.

Narod ga je opjevao u pjesmi „Lavovi iz Teočaka“ („To Kapetan Hajro ide“).

Njegovi saborci će reći da je malo takvih ljudi ikada Bosnom hodalo. Također dodaju da „samo slobodna Bosna i Hercegovina može umiriti dušu Kapetana Hajre“.

Kapetan Hajro

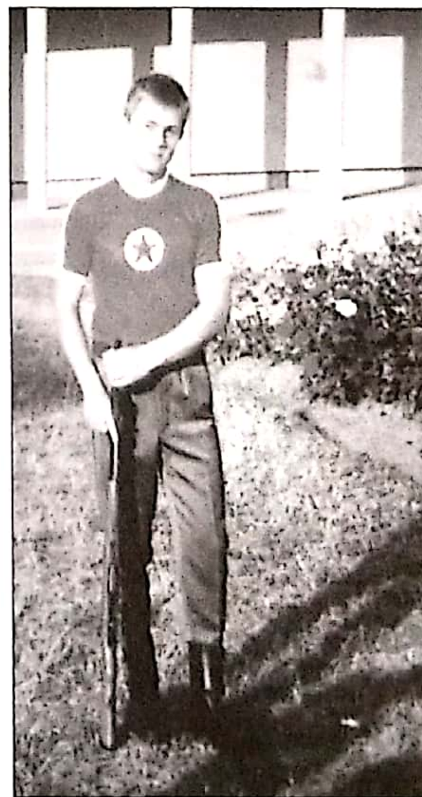
Adil Bešić

NARODNI HEROJ IZ KOZARCA

Kozarac, mjesto udaljeno 12 kilometara od Prijedora na putu prema Banjoj Luci, aprila i maja 1992. godine, opkoljeno od jedinica Vojske Jugoslavije, okupirano je 26. maja 1992. godine.

Preživjelo stanovništvo Kozarca deportovano je u logore smrti Omarska, Keraterm i Trnopolje. Kozarac je nakon okupacije popaljen i opljačkan, a 1200 Bošnjaka ove pitome čaršijice ubijeni su u periodu maj-avgust 1992. godine.

Međutim, Kozarac ne simbolišu samo stradanja civilnog stanovništva. Ovo mjesto je bosanskoj slobodi poklonilo i oko 100 šehida koju su pali braneći Bosnu, dok su se stotine njih proslavili kao ratnici, uglavnom u redovima 17. viteške-krajiške brigade 7. korpusa Armije RBiH, ali su svojom neustrašivošću ostavili neizbrisiv trag boreći se u redovima 5. korpusa Armije RBiH, kao i jedinicama širom Bosne i Hercegovine. Imao je Kozarac svoje velike heroje, a među njima posebna priča je bio Adil Bešić. U Kozarcu su rođeni djedovi i otac Adila Bešića. Djed po ocu, Salih, bio je hodža, a otac njegove pomajke Bahrije, Mehmedalija Fazlić, bio je partizan, koji je poginuo od fašističke mine na prostoru između Kozarca i Banje Luke. Adil Bešić je rođen 5. aprila 1964. godine u Banjoj Luci. Majka Adila umrla je osam dana nakon poroda, pa je odrastao uz pomajku Bahriju.

Adil u tinejđerskim danima

Adil tokom službe u Jugoslovenskoj narodnoj armiji

Iako je historijat porodice Bešić vezan za Kozarac, porodica Adila Bešića 1966. godine seli u obližnji Prijedor, gdje on završava osnovnu školu. Rahmetli Adil je krenuo na Vojnu akademiju u Zagreb, potom u Beograd i, na kraju, u Sarajevo. Službovao je u Tolminu (Slovenija) kao oficir JNA. Kao perspektivni oficir JNA, završava kurs za izviđačke jedinice JNA i radi kao obavještajac na državnoj granici na tromeđi između tadašnje Jugoslavije, Austrije i Italije. Tu će se aktivno družiti sa još jednim budućim bosanskim herojem, rahmetli Zaimom Imamovićem. Aktivno se bavio skijanjem, košarkom, trenirao karate i govorio engleski i njemački jezik. Nakon proglašenja nezavisnosti Slovenije 25. juna 1991. godine i desetodnevnog rata, JNA se taktički povlači u Hrvatsku.

Adilov prelazak iz JNA (koja više nije bila ni jugoslovenska, a ni narodna, već javno deklarisana kao srpska armija) u Teritorijalnu odbranu BiH u Bihaću, prema priči njegovih saboraca, bio je dosta neobičan i odvažan potez. Jedinica je bila smještena na Plitvičkim jezerima, a Adil ostao jedini oficir nesrpske narodnosti u njoj.

Uspio je čuti tajni razgovor svojih kolega iz vojske kako trebaju ubiti jedinog preostalog baliju. Plan je bio da to urade na spavanju i da sve ispadne kao nesretan slučaj. Još ne vjerujući u ono što je vlastitim ušima čuo, Adil je izašao među kolege, izvadio svoj pištolj i kazao im: „Ubijte me kao čovjeka viteški, da vidim kad budete pucali. Nemojte na spavanju, to je kukavički i gazi sve ono čemu smo učeni na Vojnoj akademiji".

Zbunjeni Adilovom konstatacijom, njegove dugogodišnje kolege-oficiri su počeli zamuckivati, jedan je sve to počeo prebacivati na šalu, a onda je jedan od njih kazao „da je vrijeme da Adil napusti jedinicu i ode sa svojim narodom jer mu među njima više nije bezbjedno, ne zbog njih, već zbog raznoraznih četničkih dobrovoljaca koji su tada špartali Martićevom teritorijom".

Tako će se Adil Bešić početkom agresije na RBiH obreti u Bihaću, gdje je odmah nakon prijavljivanja raspoređen u jednu od jedinica Teritorijalne odbrane. Vrlo brzo će shvatiti svu surovost koja očekuje branioce BiH, kad vidi sa kakvim oskudnim naoružanjem se treba suprostaviti napadačima, četvrtoj vojnoj sili u Evropi.

Odlično je znao kakav je odnos u naoružanju između agresora i branilaca. Bolje nego iko je bio upućen u vojnu nadmoć onih koji su iza njega ostali na Plitvičkim jezerima. Vremena za gubljenje nije bilo, krenuo je u obučavanje jedinice koju je dobio. Na Bajram, 5. aprila 1992. godine, posljednji put je došao kući u Prijedor. Bio je samo dva-tri dana, izljubio roditelje, poručio da se čuvaju i otišao...

Kasnije se nekoliko puta javio telefonom. Pričao je s majkom i braćom pred samu okupaciju Prijedora i okolice, krajem aprila 1992. godine.

Kao i svuda u BiH, vladala je sumnjičavost naroda prema oficirima bivše JNA. Za Adila Bešića, koji je pola svog životnog vijeka proveo izvan BiH, Bihać je bio nepoznata sredina.

„Kada sam ga tek upoznao, nije odavao utisak komandanta. Malo je šepao na jednu nogu, zbog neke povrede koju je nekada zadobio kao skijaš. Mislio sam da će se teško snalaziti s tim ljudima koje sam ja poznavao bolje nego on, koji nije bio s ovog područja. Ipak, kako je vrijeme odmicalo, vidjela se njegova sposobnost. Kada je nešto želio, činio je to bez nametanja i nekog vojničkog naređivanja, na koje smo mi profesionalni vojnici naučili. Naučio sam da dobijem naredbu i da to izvršim, ali Adil je za mene bio puno više od vojnika i komandanta. Kada je on izdavao naređenja, vojnicima je izgledalo kao da je to nešto što i ne moraju baš uraditi. Ipak, svi zadaci bili su izvršavani" - sjeća se Ismet Kurić, komandant 2. bataljona 502. viteške brigade i nosilac ratnog priznanja „Zlatni ljiljan".

Odmah na početku agresije komanduje jedinicama bosanske vojske, ističući se vojnostručnim znanjem, hrabrošću i ličnim primjerom. Sve do postavljanja na mjesto komandanta Petog korpusa Armije RBiH, gdje je zamijenio generala Ramiza Drekovića, 502. slavnom-viteškom brigadom komandovao je general Atif Dudaković.

A rahmetli Adil Bešić, uz Hamdiju Abdića Tigra, bio mu je najbliži saradnik prve ratne godine.

Početkom maja 1992. godine, kada je jedan konvoj JNA trebao proći kroz Bihać s tenkovima, Adil je odigrao sjajnu ulogu u sprečavanju njihovog prolaska, postavivši odbrambenu liniju kojom je pokazao oficirima JNA i njihovim obavještajcima da ih na ovim prostorima čekaju jake i organizirane jedinice koje će im se suprotstaviti.

Ta kolona JNA vratila se prema granici i nije ušla u BiH na tom pravcu.

To je bila prva akcija u kojoj je on pokazao svoje organizacione sposobnosti i svojevrsnu hladnokrvnost. Prva velika pobjeda pod komandom Adila Bešića desila se 12. juna 1992. godine kada oslobađa Bugare. Tog dana, u organiziranoj akciji jedinica 4. odreda TO „Vrsta", sa četiri čete izašla je na rijeku Koranu, prirodnu granicu između Republike BiH i Republike Hrvatske.

Tokom cijelog rata, to je bio jedini dio vanjske granice naše zemlje koji je kontrolisala Armija RBiH.

„Adil nam je rekao da izađemo na državnu granicu. Krenuli smo u 5 sati ujutro. Druga strana je imala pamove i artiljeriju. Mi, naoružani samo dobrom voljom i činjenicom da je Bosna i Hercegovina naša država i da je to naša granica, uspjeli smo potisnuti neprijatelja na drugu stranu rijeke Korane" - svjedoči Adilov saborac Dedo Bašan.

„Bio je momak kojeg moraš odmah zavoljeti, tih i miran. A u akciji osvajanja Lohovskih brda 22. septembra 1992. godine dokazao je i koliko je hrabar. Ušao je duboko u četničku teritoriju i jedva smo ga uspjeli izvući kada mu je nestalo municije. U jednom momentu, u toj bici, Adil je ostao s dva-tri borca kod zisova (topovi 76 mm op. A.H.) do kojih je došao. Četnici su ga okruživali i došli na 20-ak metara od njega. Zatražio je artiljerijsku podršku od tadašnjeg komandanta brigade generala Atifa Dudakovića, i to da se tuče prostor na kojem se on nalazio. Mogućnost da i on bude pogođen bila je velika, ali je ocijenio da jedino na taj način može razbiti obruč koji se stezao oko njega. I dobro je procijenio, jer je taj napad odbijen, a četnici su se povukli" – kaže Hamdija Abdić Tigar, komandant 502. viteške brigade Armije RBiH, dok Dedo Bašan dodaje:

Hamdija Abdić Tigar, ratni komandant 502. viteške brigade Armije RBiH

„Imao sam osjećaj da je taj čovjek riješio da svoj život da za Bosnu i Hercegovinu. I to jest ono što možeš dati. Bio je običan čovjek koji nije bio željan slave. Jednostavno, bio je željan Bosne, što je, na našu radost, prenio i na nas koji smo se borili uz njega".

Za Adila kažu da se nije znao ni naljutiti. Poginuo je 28. novembra 1992. godine, kao komandant 2. bataljona 502. slavne brigade na izvršenju borbenog zadatka u rejonu Grabeža. U trenutku pogibije imao je 28 godina.

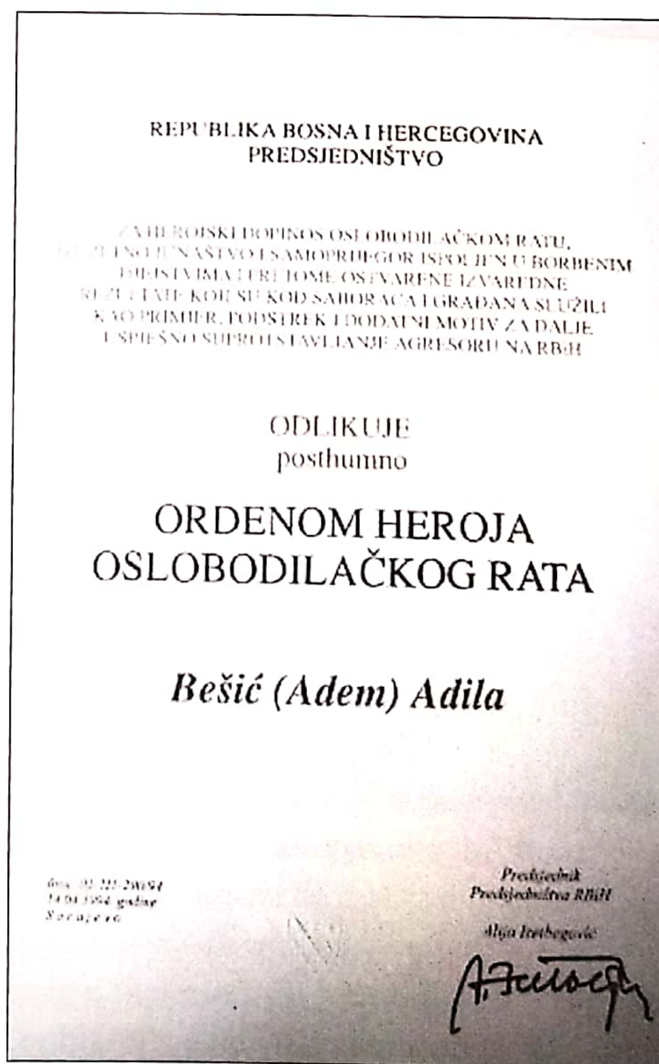
- Dan prije Adilove pogibije, njegov Drugi bataljon i moji „Tigrovi" bili su zajedno u akciji na Grabežu. Nanijeli smo neprijatelju gubitke, probili njihove linije i stali. Mi smo se vratili u Komandu. Sjedili smo kod Atifa Dudakovića. Sjećam se da smo se kao mala djeca radovali 'alfa' uniformama koje smo tada dobili. Adil je

Spomenik na mjestu pogibije Adila Bešića na Grabežu

otišao, mada nije trebao ići da skida mine koje je postavio ranije. Ta njegova hrabrost mu je i uzela život. Skinuo je svoje mine, ja sam skinuo svoje. Rekao je: „Hajde još malo naprijed da vidimo šta ima“. Nismo znali da smo već na 5–10 metara od neprijatelja. Šušnuli smo, čuo se pucanj. Kada sam ga zovnuo, nije se javio. To je bio neponovljiv čovjek, nešto posebno - kazuje Tigar.

Za ispoljenu hrabrost i ukupan doprinos u organiziranju i pružanju otpora agresoru, Naredbom komandanta Štaba Vrhovne komande Armije RBiH broj 05–1/31–9 od 28. februara 1994. godine, posthumno mu je dodijeljeno najviše ratno priznanje, značka „Zlatni ljiljan”. Odlukom Predsjedništva RBiH broj 02–111–290/94 od 14. aprila 1994. godine posthumno mu je dodijeljen Orden heroja oslobodilačkog rata. Odlukom Predsjedništva RBiH broj 02–011–35/96 od 12. januara 1996. godine posthumno mu je dodijeljen čin majora.

REPUBLIKA BOSNA I HERCEGOVINA
PREDSJEDNIŠTVO

ZA HEROJSKI DOPINOS OSLOBODILAČKOM RATU,
IZUZETNO JUNAŠTVO I SAMOPRIJEGOR ISPOLJEN U BORBENIM
DJEJSTVIMA I PRI TOME OSTVARENE IZVAREDNE
REZULTATE KOJI SU KOD SABORACA I GRAĐANA SLUŽILI
KAO PRIMJER, PODSTREK I DODATNI MOTIV ZA DALJE
USPJEŠNO SUPROTSTAVLJANJE AGRESORU NA RBiH

ODLIKUJE
posthumno

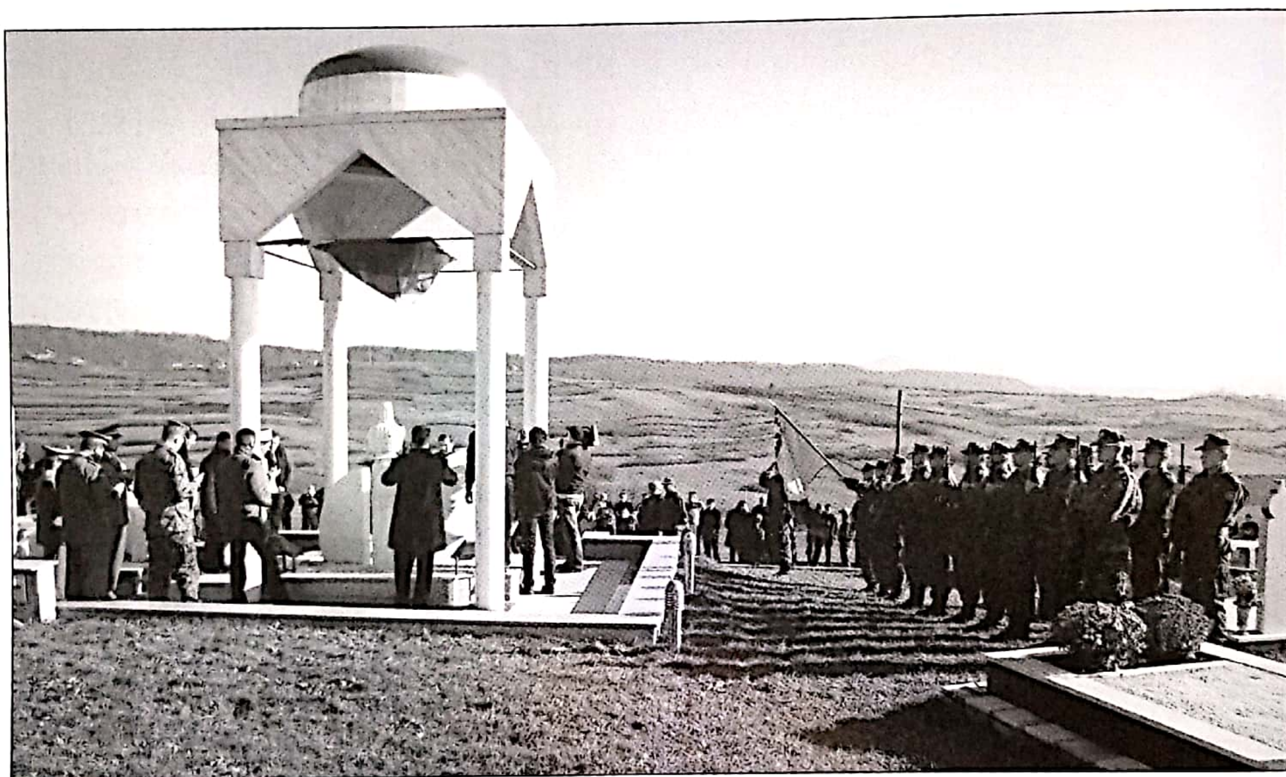
ORDENOM HEROJA
OSLOBODILAČKOG RATA

Bešić (Adem) Adila

Predsjednik
Predsjedništva RBiH
Alija Izetbegović

Odluka Predsjedništva RBiH
da se Adilu Bešiću dodijeli
Orden heroja oslobodilačkog rata

Današnja kasarna u Bihaću nosi ime heroja Adila Bešića. Ukopan je pored svojih saboraca u mjesnom mezarju u Turiji u Mjesnoj zajednici Vrsta u Bihaću. Adilovo turbe je odmah pored spomenika revolucionara Alije Alijagića, borca za radnička prava.

Turbe Adila Bešića na mezarju u Turiji kod Bihaća

Adilovi roditelji, sedamdesetsedmogodišnja pomajka Bahrija i sedamdesetpetogodišnji Adem, danas žive u Prijedoru, gdje čuvaju uspomenu na sina heroja. Adem i Bahrija su se 1996. godine iz Švedske vratili u Bosnu.

Prvo u Bihać, a nakon tri godine i u Prijedor, u veliku porodičnu kuću koju su im vremenom obnovila djeca. Njihova trojica sinova Nihad, Ilijaz i Izet bili su 1992. godine zatočenici zloglasne Omarske. Adem je bio u Zagrebu, a Bahrija ostala sama u okupiranom i krvavom Prijedoru.

- Uh, to nikome i nikada ne bih poželjela. Stalno dolaze neke vijesti, ovaj mrtav, onaj nasmrt pretučen, ovaj umro od gladi. A moja djeca tamo... Glasa nije bilo ni od Adema, a ni Adil se nije javljao... Toliko tuge i neizvjesnosti teško može stati u majčino srce. Tek kasnije, negdje u aprilu 1993. godine, kada sam konvojem otišla iz Prijedora i pridružila se suprugu u Zagrebu, saznala sam da je moj Adil poginuo. Bio je mrtav šest mjeseci, a ja nisam znala. Ostala sam ga željna, majka ga se nije ni pošteno nagledala, a poginuo je – priča Bahrija.

Adem Bešić za smrt sina saznao je isti dan. Znao je i kada je ukopan. Tešku vijest suprugi Bahriji, jer je bila sama u Prijedoru, nije mogao saopćiti.

- Bilo me strah za nju. Zato sam i čekao da dođe. I djevojku je u Bihaću imao, trebao se njome oženiti. On poginuo, cura ostala - dodaje otac.

Adem i Bahrija Bešić, na ime porodične invalidnine za sina heroja, danas primaju oko 400 konvertibilnih maraka mjesečno. Za ratno priznanje "Zlatni ljiljan" iz neobjašnjivih razloga nemaju primanja.

- Do prije dvije godine primali smo na osnovu toga oko 300 maraka. Onda su to ukinuli. Mi se žalili i sad ne znamo gdje je zapelo. Uglavnom, tih para nema. Neko vrijeme, kada smo se vratili iz Švedske, gdje danas žive naša trojica sinova s familijama, bili smo u Bihaću. Stanovali u stanu koji su nam dali. I taj stan su nam uzeli... Pa sada, kad trebamo sinu na mezar u Bihać Fatihu da proučimo, moramo u hotel... Dva puta godišnje odemo na bihaćku Vrstu, gdje je mezar našeg Adila. Čak smo razmišljali da mu kosti prebacimo u Prijedor, ali smo odustali. Bahrija se plaši da ih neko ne oskrnavi. Tamo je bar miran, među svojim saborcima - kaže Adem.

Adem i Bahrija Bešić sa slikom sina Adila

Ratni put narodnog heroja Adila Bešića trajao je kratko, ali je u tih šest mjeseci ostavio neizbrisiv pečat u oslobodilačkoj borbi koju je vodio 5. korpus Armije RBiH.

Adil Bešić

Svojim saborcima Adil Bešić je često govorio da će nakon rata napisati knjigu o narodu bihaćke okoline, jer je zavolio ovaj kraj i ljude koji su ga svim srcem prihvatili.

„Sebe smatram hrabrim čovjekom, ali Adil je bio hrabriji od mene“ - kaže na kraju legendarni Hamdija Abdić Tigar.

Safet Zajko

TIJELO DVA DANA SKRIVANO U DŽAMIJI, DA BORCI NE SAZNAJU DA JE POGINUO KOMANDANT

Do agresije na Republiku Bosnu i Herecgovinu, Safet Zajko radio je u sarajevskom preduzeću vojne opreme „Zrak". U martu 1991. godine u „Zraku" je proizvodnja snajpera povećana sa 200 na 2.000 komada, a pred agresiju iz kruga tvornice otuđeni su svi topovi. Sav novac iz „Zraka" pokrao je i odnio u Beograd direktor Radoslav Andžić. Iz Beograda Andžić je Zajki poručio:

- I „Zrak" i zrak iznad njega su - srpska zemlja.

Safet Zajko rođen je 1959. godine u Gaočićima kod Rudog. Možda može, a i ne mora, nešto da znači to da je Zajko rođen u komšiluku velikog bosanskog vezira Mehmed-paše Sokolovića. Poslije završene osnovne škole u Zabrnici kod Priboja, predao je molbu da se upiše u Policijsku školu na Vracama u Sarajevu. Odbijen je jer je imao jedan pokvaren zub. U Sarajevo je došao 1974. godine. Radio je kao bravar u „Zraku", a završio je i Školu rezervnih oficira u Bileći. Kao i većina njegovih vitezova sa područja sarajevskih padinskih naselja Sokolje, Briješće Brdo, Buča i Boljakov Potok, i Zajko je prije agresije imao problema sa "nedozvoljenom gradnjom", a zbog čega je imao problema sa prijeratnim organima opštine Novi Grad koji su mu u nekoliko navrata htjeli srušiti teškom mukom sagrađenu kuću.

U januaru 1991. godine, kao pripadnik Patriotske lige BiH, Safet Zajko je već sam imao svoju operativnu grupu.

Više od mjesec dana pripremao je blokadu kasarne bivše JNA „Jusuf Džonlić", dok nije oslobođena pred kraj maja 1992. godine. Zajkini borci su 8. juna

1992. godine izveli prvu veliku akciju na Žuči i zauzeli prve značajne kote. Poslije ove prve, čuvene bitke, slijedit će decembarska niska velikih bitaka i velikih pobjeda na Žuči za Vis, Kotu 850 i Golo brdo. Prvi dan decembra 1992. godine dočekan je strahovitim neprijateljskim napadom tenkovima i transporterima na Sokolje iz pravca Rajlovca i Zabrđa.

Safet Zajko (drži automatsku pušku) sa saborcima na početku agresije na RBiH

Nakon početnog iznenađenja, hrabri vitezovi Safeta Zajke uspijevaju zaustaviti neprijateljski napad. Prilikom ofanzive na Sokolje neprijatelj je u toku jednog dana ispalio nekoliko hiljada granata. U rejonu Izvora, četnici su 700 metara prodrli u Zajkinu teritoriju. Napali su s boka, od Mijatovića strane, Muharemovića kuća i pokušali odsjeći naselje Sokolje. Bacaju i otrove „CS", koje vjetar vraća na njih i stvara im velike neprilike.

Maestralni protivoklopnjak Samir Petrović Petra neutralisao je jedan neprijateljski tenk. Inače, Petra je tokom cijelog rata imao samo jednu želju - da uništi tenk koji je u Nedžarićima, na neprijateljskoj strani, vozio njegov otac Ljubomir.

Zajkini borci uspijevaju vratiti izgubljene položaje. U tim momentima dešava se nezapamćena drama vezana za heroinu Vinku Skoko, djevojku iz Srednje Bosne, koja je ostala na Sokolju da brani Sarajevo. Ranjena Vinka bila je smještena u podrum jedne od napuštenih kuća. U jednom momentu borbe, kuća u kojoj je bila smještena našla se u međuzoni i saborci je nisu mogli izvući. Četnici odlučuju, pošto su bili u nemogućnosti prići joj i zarobiti je živu, da municijom zapale kuću u kojoj se nalazila ranjena Vinka, što i čine. Zajkini borci nekoliko puta pokušavaju na razne načine iz zapaljene kuće izvući hrabru djevojku, ali zbog jake neprijateljske pješadijske vatre s udaljenosti od 30 metara, koja je bila usmjerena prema brisanom prostoru koji je vodio do kobne kuće, to ne uspijevaju. Hrabra heroina sa Sokolja, Vinka Skoko je izgorjela na desetak minuta prije nego što borci Safeta Zajke uspijevaju potisnuti neprijatelja.

Smajo Šikalo

Prilikom ovog srpskog napada na Sokolje učestvovala je i jedna jedinica rumunskih plaćenika. Kada su 1. decembra četnici žestoko krenuli na Sokolje i uspjeli da pomjere položaje sarajevskih branilaca, Safet Zajko je motorolom pozvao Smaju Šikala, komandira Vojne policije Druge motorizovane brigade i rekao mu: "Smajo, pade grad ako ne zaustavimo četnike na Sokolju". Bila je to velika pobjeda boraca Druge motorizovane brigade Armije RBiH. Ali, tada je Smajo i kobno ranjen. Iako je bio atletski građen, karatista sa crnim pojasom, rane koje je zadobio prvog dana decembra na Sokolju, nadjačale su tog junaka iz Boljakovog Potoka. Umro je 8. decembra 1992. godine. Nije primio „Zlatnog ljiljana" jer mu je dženaza bila dva dana ranije na Šehidskom mezarju Kovači.

U isto vrijeme, dok su borci pod komandom Envera Šehovića vodili presudnu bitku za Kotu 850, 8. decembra 1992. godine, gazije Safeta Zajke osvajaju Smiljeviće i Vis.

U borbama za Vis, odmah na početku, poginuo je Šaban Džigal. U presudnim momentima borbe za Vis poginuo još jedan neustrašivi Zajkin ratnik, Feriz Tumbul.

Među prvima, na Vis se popeo i Šefket Muminović, koji će nekoliko minuta kasnije poginuti tražeći od svojih drugova da krenu dalje u oslobađanje Vogošće.

Zajko na koti Vis, krajnji desno Safet Isović

U decembru 1992. godine Žuč je za Sarajlije, koji do agresije nisu ni znali da ono postoji, postalo najznačajnije i najslavnije brdo na svijetu. Nakon što je oslobođeno, na ovo brdo je svakog dana odlazilo na stotine Sarajlija i Sarajki po

Šefko Hodžić i Safet Zajko, 7. januar 1993.

drva. Žuč je bila obrasla šumom, pa je tokom ratnih zima spasila građane Sarajeva od smrzavanja.

„Kad Enver (Šehović o.p. A.H.) i ja pogledamo odavde, sa Žuči, sve ovo što su naši borci, zajedno sa združenim vogošćanskim odredima, oslobodili, čini nam se da smo dvostruko uvećali slobodnu sarajevsku teritoriju".

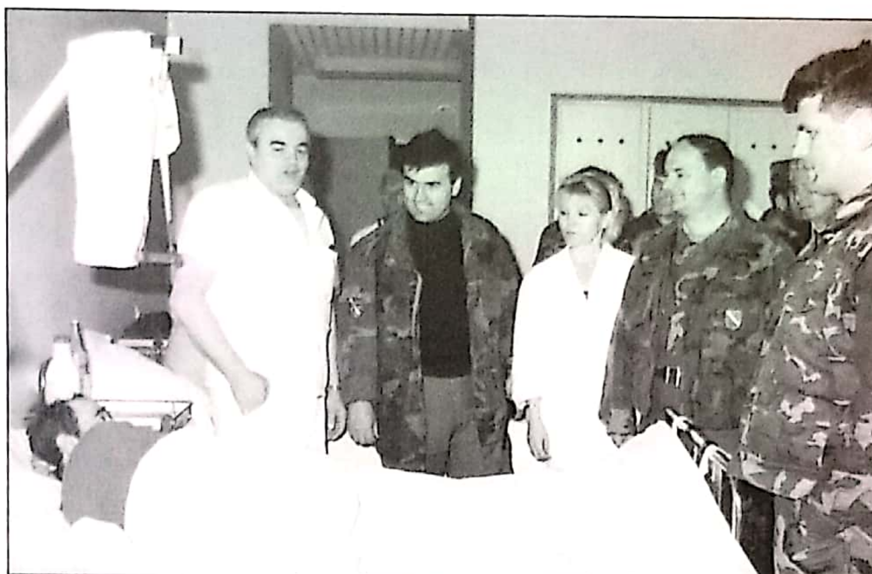
Ovo je rekao Safet Zajko ratnom reporteru Šefki Hodžiću, kada su dočekivali novu 1993. godinu među Zajkinim borcima na legendarnom brdu Žuč.

A prva ratna godina bila je godina njihovih velikih pobjeda. Obojica, i Zajko i Šehović, već su bili slavni, legendarni komandanti. I to za samo osam mjeseci borbe. Naravno, oni će bitke na Žuči nastaviti i kasnije, sve do 17. juna 1993. godine kada je poginuo Zajko, i 27. jula iste godine kada je poginuo Šehović.

Predsjednik Alija Izetbegović, Safet Zajko i Enver Šehović, brdo Žuč, početak 1993. godine

Borci Safeta Zajke 7. januara 1993. godine u munjevitoj akciji zauzimaju dio Zabrđa, rodnog sela Momčila Krajišnika. Borba je trajala svega 15-tak minuta, a 27. januara odbijen je još jedan težak neprijateljski napad na Sokolje, teži i žešći od onog decembarskog. Vitezovi Safeta Zajke su već osvojili Depo u Bačićima kada je neprijatelj krenuo u kontranapad na Sokolje. Sokolje je bilo naselje koje se nalazilo u neprijateljskoj potkovici. Na desetine najtežih artiljerijskih oružja držali su ovo malo područje pod vatrom sa Otesa, Bačića, kasarni Rajlovac i Butile, Reljeva, Paljeva, kasarne Semizovac.

Dr. Abdulah Nakaš, general Vahid Karavelić, Asim Džambasović i Safet Zajko, proljeće 1993. godine, obilazak ranjenika u Vojnoj bolnici Sarajevo

Posebno je bilo izražajno snajpersko djelovanje sa desetine gnijezda iz kruga kasarne Rajlovac. Sokoljem se ni ptica nije mogla kretati.

Komandir čete Omer Dolovčić je bio jedan od Zajkinih vitezova koji je tog 27. januara 1993. godine poginuo spašavajući Sokolje. Taj dan herojski je poginuo i Vlajko Bandić, Srbin sa Sokolja, koji je ostao da brani svoje Sarajevo.

Borba sa srpskim specijalcima i stranim plaćenicima za vraćanje izgubljenih položaja, vodila se tog dana skoro do ponoći. Neprijatelj je bio ušao duboko u Sokolje, ali nadljudskim naporima, pod komandom Safeta Isovića, Sokolje je po drugi put spašeno.

Četnici su na Sokolje žestoko napali još jednom, i to 18. marta 1993. godine, kada su ponovo doživjeli težak poraz. Nakon ovog poraza od boraca pod komandom Safeta Zajke, nikad više nisu skupili hrabrosti da krenu u osvajanje Sokolja.

A, onda je došao 12. juni 1993. godine. Ratni reporter Šefko Hodžić je u blizini prve linije pratio tok bitke za Mijatovića kosu.

- Bila je to velika bitka na Žuči. Gorio je front dug dvadesetak kilometara. Četničkim napadima su odolijevali junaci Druge viteške brigade Safeta Zajke i Prve slavne Envera Šehovića. Pratio sam tu bitku na spoju između ovih brigada, sa prve linije fronta, odakle je komandovao još jedan junak, Zahir Panjeta, komandant Še-

hovićevog prvog bataljona. Bitka je počela tačno u pet popodne. Preko veze koju je održavao Šaban Panjeta ubrzo smo saznali da su Zajkini borci oslobodili Mijatovića stranu i dio Zabrđa. Slušali smo komande tih slavnih komandanata - Safeta Zajke i Envera Šehovića. Bilo je nešto čudno u njima. Nije bilo one radosti svojstvene za obojicu, pogotovo poslije tako sjajnih uspjeha kao što je oslobađanje tvrđave koja se zove Mijatovića strana, pa još i dijela Zabrđa. I pored velike pobjede, nije bilo prepoznatljivog slavlja. Pred ponoć, vratili smo se u Šehovićevu komandu, gdje su već stigli Mustafa Hajrulahović Talijan, Vahid Karavelić, Alija Ismet, Enver Šehović, Ibro Dervišević... Svi su šutjeli. Bili su tužni.

Spomenik na mjestu pogibije Safeta Isovića i Salke Muratspahića

„Poginuo je Safet Isović" - rekao je plačno general Karavelić.

Više puta Zajko je Safeta Isovića isticao kao dušu Druge viteške brigade i čovjeka koji je presudno uticao na ishode bitaka - sjeća se Šefko Hodžić.

Safet Zajko je teško primio smrt svog odanog i sposobnog saborca Safeta Isovića. Kažu da ga nikada prije toga niko nije vidio tako tužnog, očajnog i izgubljenog.

Isović mu je bio desna ruka. Imali su neograničeno povjerenje jedan u drugog. Neki od njegovih saradnika su primijetili njegovo čudno ponašanje, a koje nije slutilo na dobro. Kažu da od tog dana, pa do pogibije, jednostavno nije skidao čizme.

Safet Isović i Mehmed Džindo

- Sjećam se da je samo šutio, gledao u zid i govorio: „Poginuo je moj brat" - kaže Hidajeta, supruga Safeta Zajke.

Safet Zajko je pored sebe imao plejadu odanih saradnika, među kojima su rahmetli Huso Imamović, rahmetli Salko Muratspahić, Mehmed Džindo, Muaz Suljagić, Marko Milićević, Safet Kešo, rahmetli Muzafer Mešić, Nedžad Bublin Čupo, Sejo Čardaklija...

Pet dana nakon pogibije svog odanog saradnika Safeta Isovića, na Mijatovića strani gine Safet Zajko.

- Smrt je teška, ali je časno poginuti za Bosnu - izjavio je jednom prilikom Zajko. Zajko je očekivao smrt. Išao je tog 17. juna 1993. godine na izviđanje zajedno sa oficirima Asimom Džambasovićem, Alijom Ismetom i Ibrom Derviševićem. Namalo prije tog kobnog rova na Mijatovića strani, sa svojim saradnicima se odmorio kod jedne napuštene kuće, gdje su se osvježili tek prispjelim jagodama. Jedan njegov saborac je nabrao kesu jagoda da Zajko u povratku ponese kćerkama. Zajko je sa spomenutim oficirima došao do najisturenijeg rova na Mijatovića strani, koji je pet dana ranije oslobođen. Otišli su čak u četničku dubinu u izviđanje i vratili se shvativši da nemaju dovoljno oružja, te da mogu biti uhvaćeni živi.

Supruga Hidajeta sa kćerkama na mjestu Zajkine pogibije na Mijatovića strani

Sejo Čardaklija i Marko Miličević sa Zajkinom suprugom Hidajetom na Mijatovića strani

Završili su izviđanje i krenuli nazad. Ali, Zajku je „pozvala smrt“ i on je rekao Asimu Džambasoviću da se vrate na osmatračnicu da još nešto vide. Dok je dvogledom ponovo osmatrao teren, rafal ga je pokosio...

Sve je utihnulo. Kako kazati borcima da je poginuo komandant, da je poginuo Zajko!? Kako će reagovati..? Dva dana njegovo tijelo je čuvano u džamiji, jer se borcima nije smjelo kazati. Dženaza je obavljena polutajno, u haremu Ali-pašine džamije u Sarajevu, u ranim jutarnjim satima.

Četnici su 28. jula 1992. godine u istom danu ubili tri Zajkina brata. U rodnom selu Gaočići kod Rudog ubijeni su Halil (26 godina) i Sulejman (19). Ubio ih je kućni prijatelj, učitelj Vasilije Vaso Krstić. Istog dana na Stjenicama kod Rogatice ubijen je i treći Safetov brat Munir (22 godine). Safet je bio četvrti sin Salke i Dude Zajko koji je poginuo tokom agresije na RBiH.

Nakon što su im četnici u okolini Rudog ubili dvojicu sinova, Zajkini roditelji Salko i Duda su izbjegli. U Novom Pazaru će preko Radija BH saznati da je njihov Safet postao slavni bosanski komandant. U izbjeglištvu u Turskoj čuli su i informaciju da je Safet Zajko, narodni heroj bosanski, a njihov sin, poginuo u odbrani Sarajeva.

Za vrijeme rata je živio za svoje borce.

- Često je rahmetli komandant Zajko znao doći u gluho doba noći tranšejama i iznenaditi borce, s njima popričati kao s najrođenijima. Nije se smjelo desiti da se nekom borcu rodi dijete a da on ne sazna i da ispred komande ne uputi pomoć u onom malom omjeru hrane koje smo imali. Jednom se prikrao našem rovu i slušao kako se jedan borac žali da je dobio dijete, ali da je rat, da nema ni hrane, ni pelena, ničega. Zajko je došao u komandu i naredio nam da se snađemo i da se tom borcu obezbijedi pomoć. Borac je bio „izgubljen" kada smo mu donijeli mlijeka u prahu, pelena i nekih drugih potrebština. Dešavalo se da on od drugih sazna da neki borac ima problem, da se uključi u njegovo rješavanje dok taj borac i ne zna za to, sve do onog momenta dok mu se taj problem ne riješi. Kada je jednom od boraca na Sokolju izgorjela kuća, vidjevši ga kako bespomoćno plače, držeći djecu u naručju, Zajko ga je primio kod sebe, da živi sa njegovom porodicom u porodičničnoj kući u Boljakovom Potoku - svjedoči Zajkin saborac Safet Kešo.

Safet Zajko s motorolom i bombom u rukama

Ponekad bi ga od premora hvatao san u hodu. Kada su Safet Zajko, Enver Šehović, Nedžad Ajnadžić i Osman Džamalija otišli u posjetu ranjenom Ismetu Hadžiću, komandantu Dobrinje, u bolnicu Koševo, Zajko je od premora izgubio svijest. Kada su ga ljekari vratili u život, rekao je:

- Kako sam slatko spavao. I otišao na Žuč.

General Safet Zajko je dobitnik „Zlatnog ljiljana", a posthumno je odlikovan Zlatnim grbom sa srebrenim mačevima i Ordenom heroja oslobodilačkog rata.

PARADIGMA OSLOBODILAČKOG RATA

Pobjeda krenula sa Žuči

Kada je neprijatelj bio najjači, Safet Zajko i Enver Šehović na čelu svojih brigada donijeli pobjedu ■ I danas borci legendarnih heroja rastjeruju četnike po Nišićima, Bjelašnici, Treskavici...

Enver Šehović

Safet Zajko

Prvo rahmet i slava svim borcima koji su dali svoje živote za slobodnu Žuč nadomak Sarajeva. Potom rahmet herojima Safetu Zajki i Enveru Šehoviću, komandantima 2. viteške i 1. slavne brigade Prvog korpusa Armije Bosne i Hercegovine. Povodi za podsjećanje na ove heroje ne moraju da budu samo uobičajene godišnjice i druge prigode već i onda kada je govor o velikim uspjesima Armije BiH, kada se događa oslobađanje privremeno zauzetih teritorija.

Oni nisu obični ljudi (a jesu i to)

sa kojima su se borci i starješine susretali. Podsjetimo na teškoće vezane za logističku podršku, na paničnu atmosferu skoro izluđenih, na ad hok organiziranost, na brzinu shvatanja u odsudnom trenutku. Međutim, da dalekovidosti, hrabrosti, odanosti, dostojanstva, stabilnosti, razboritosti, strpljenja, upornosti inicijativnosti, dosljednosti koman-

jedinici i da ide naprijed. On je znao biti isti među jednakim, ali je znao biti i komandant. Sjetite se oslobađanja Golog brda i drugih značajnih kota na Žuči kada je razgoneći četnike povikao uzbuđeno i ponosno: »Narode, odavade vas više nikada neće ubijati četnici!« Tako je i bilo. Rekao je Safet Zajko još mnogo toga mudrog i vrijednog da se treba pamtiti.

Safet i Enver nisu među živima, nažalost, ali će oni mnogo duže živjeti od onih koji su živi i kojima su omogućili da prežive. Njihovi brojni borci, također, nisu među živima. I to se zna. Nisu ni mogli biti živi ako je trebalo osloboditi ono što je oslobođeno. Ali, naša sjećanja na ove heroje ne smiju gubiti tragove u nama, a pogotovu onda kada se oslobađaju novi kilometri privremeno okupirane Bosne i Hercegovine. Sa njima je počelo oslobađanje zemlje i sa njima treba da se završi. Oni su dio oslobodilačkog kontinuiteta i onoga koji ce se ostvariti. Oni su, uz druge, najistaknutije heroje, para-

Oslobođenje, 21. novembar 1994. godine

Godišnjica pogibije Safeta Zajke

Počast bosanskom gaziji

Spomenik ćemo dići. Pa ovdje se dolazi kozijom stazom, kaže Zajkina sestra Samka

Brišući suze i gotovo bez izgovorene riječi, Duda Zajko, majka ratnog komandanta Druge viteške motorizovane brigade Armije RBiH rahmetli Safeta Zajke, jučer je na Mijatovića kosi obilježila tužnu, evo već šesnaestu godišnjicu pogibije jednog od njena četiri sina koji su život dali za odbranu BiH. Mirno je gledala kako Safetovi saborci i poštovaoci, te brojne delegacije polaganjem cvijeća i učenjem Fatihe odaju počast, kako rekoše, suprugu, ocu, bratu, zlatnom ljiljanu... bosanskom gaziji i gromadi od čovjeka - koji je poginuo 17. juna 1993. u 34. godini. Zajko je posthumno odlikovan Ordenom heroja oslobodilačkog rata. Njegova sestra Samka Kondo za pojedine osobe, nije ih imenovala, koje su se jučer pojavile smatra da je to čista provokacija.

- Svaka čast pojedincima, ali mi ćemo ovaj spomenik dići. Pa ovdje se dolazi kozijom stazom, ističe Samka. Mjesto Zajkine pogibije posjetio je i član Predsjedništva BiH Haris Silajdžić.

Oslobođenje, 18. juni 2009. godine, 16. godišnjica Zajkine pogibije

OBILJEŽAVANJA Godišnjica pogibije heroja Safeta Zajke

Bio je čovjek iz naroda i uvijek je išao prvi

Otkriveno spomen-obilježje ispred zgrade Općine Novi Grad • Odata počast i na Mijatovića kosi, gdje je Zajko poginuo

Duda Zajko, majka ratnog komandanta Druge viteške motorizovane brigade i dobitnika "Zlatnog ljiljana" Safeta Zajke, i načelnik Novog Grada Damir Hadžić otkrili su jučer ispred zgrade Općine spomen-obilježje ovom heroju. Prošlo je 18 godina od pogibije Safeta Zajke, a brojne delegacije položile su cvijeće i odale počast heroju i generalu Armije RBiH, obišle mjesto pogibije i spomen-obilježje na Mijatovića kosi, gdje je održan i čas historije, te posjetile mezar u ha-

Dnevni avaz, 18. juni 2011. godine, 18. godišnjica pogibije Safeta Zajke

- U mojoj jedinici svi su prekaljeni borci. Ponekad zbunjujemo četnike, pa za „Alijine bojovnike“ kažu: „Eno ih, niču iz zemlje“. A boraca je sve više, i niču iz zemlje. I sve su hrabriji. Poštuju samo kad im ja uspravno komandujem, prema četnicima okrenut, glasno i jasno: „Vojsko, naprijed“, „Presjeci po lijevom krilu“, „Prenesi po dubini, lijevo 100“! Šehide ne smijemo zaboraviti. Teško me je pogodilo kada sam vidio selo Ahatoviće kako gori, a mi bespomoćni. Zato valja četnike goniti do Sudnjeg dana. Ratovati treba dok našim unucima više ne bude trebalo rata. Ako tako ne bude, bit će sve uzaludno - govorio je Safet Zajko 1992. godine.

Duda Zajko na mjestu pogibije svog sina Safeta

Majka Safeta Zajke, Duda, danas živi u Sarajevu. Četiri sina više nisu uz svoju majku, a ostala je i bez muža Salke, kojem je srce prepuklo od boli. Ona još uvijek odolijeva svim udarima života, iako svakim danom sve teže.

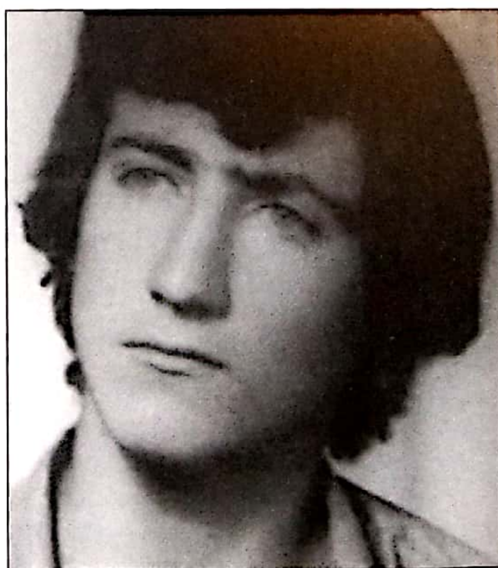
Zajkina majka Duda sa Safetom Kešom, Mijatovića strana 17. juni 2008. godine

Midhat Hujdur Hujka

„KONDUKTER SA LIJEPIM OČIMA“ POSTAO NAJVEĆI HEROJ ODBRANE MOSTARA

Mostar je tokom agresije na RBiH preživio tešku golgotu. Kada sam došao u ovaj biser na Neretvi, nekako odmah nakon Dejtona, imao sam osjećaj da sam se našao u Hirošimi.

U takvom uništenom Mostaru, te 1996. godine, čuo sam mnoge priče. Zajedničko svim tim pričama bilo je jedno: nijedna nije protekla bez spominjanja najvećeg mostarskog heroja rahmetli Hujke. Midhat Hujdur Hujka bio je komandant Prve mostarske brigade 4. korpusa Armije RBiH. Komandant koji je u svakom trenutku mogao okupiti nekoliko stotina dobrovoljaca za akcije.

Hujka kao dvadesetogodišnjak

Midhat Hujdur Hujka, sin Husnije i Bahrije, rođen je 28. decembra 1953. godine u Mostaru. Odrastao je u mostarskoj mahali Luka. Roditelji su se davno razveli, pa mu je majka živjela u Sarajevu. Umrla je mlada u 47., kao i otac koji je umro u 52. godini.

Veći dio svog života Midhat Hujdur živio je sa tetkom Šerifom koja ga je odgojila zajedno sa dvojicom braće Mirsadom i Jasminom. Imao je još i polubrata Mensura i polusestru Mirsadu koji su živjeli u Sarajevu.

Do 1986.godine radio je kao kondukter u mostarskom „Autoprevozu“. Žene su ga

zvale „kondukter sa lijepim očima“. Od 1986. radio je u zemlji i inostranstvu za bosanskohercegovačku kompaniju “Hidrogradnja”. Kada su Iračani napali Kuvajt, Hujka je bio tamo na radu i zgražavao se nad zlodjelima Sadama Huseina. Dječaci od petnaest godina bili su u stroju sa puškom u rukama. Nije mogao ni pomisliti da će se nešto slično i nama dogoditi. Govorio je kasnije „da je ono Božija milost u odnosu na ovo šta se Bošnjacima događa“.

Hujkin prvi susret sa četnicima bio je na Bišini, mjestu na putu prema Nevesinju, u ljeto 1991. godine. Putovao je u Gacko. Zaustavili su ga ljudi sa crnim čarapama na glavama i puškama u rukama. Jedan od njih proderao se: „Otvorite mu kofer!“

Prepoznao je glas svog nekadašnjeg kolege Voje Radojčića. Od tog trenutka sve mu je bilo jasno. Više nikad nije otišao na posao, nego se prijavio u sastav rezervne milicije i obukao uniformu. Dolazak srpskih rezervista u Mostar, za Hujku je bio znak da se mora organizirati. Mnogi su ga tada ismijavali. Oružje su dobili od SDA i nekih ljudi iz HVO-a.

Okupljali su se rezervisti JNA u kafani „Pretprazničko veče“, gdje su pili, pjevali četničke pjesme i izazivali. Tu su maltretirali Mostarce. Negdje u martu 1992. godine, dok je bio na straži na Lučkom mostu, dotrčao je Hujki jedan okrvavljen mostarski dječak plačući: „Vidi šta su mi uradili!?“

Hujka je sa jaranima otišao u četničku kafanu i bacio bombu u nju. Nastala je panična trka srpskih rezervista. Hujka napušta policiju 6. aprila 1992. godine i u svojoj mahali Luka počinje da okuplja dobrovoljce.

Tih dana, Hujka je sa nekoliko prijatelja zarobljen u hotelu na Buni od strane srpskih rezervista. Nakon nekoliko dana maltretiranja, oslobođen je. Zajedno sa HVO-om, učestvovao je polovinom juna 1992. godine u operaciji „Lipanjske zore“, što je bio kodni naziv za oslobađanje istočne obale Neretve u Mostaru od četničkih jedinica kojima je komandovao zloglasni general Momčilo Perišić.

Hujka sa saborcima na kamionu

- Svi smo jedva čekali da pređemo Neretvu i otjeramo srbočetničku soldatesku. Sa Goranaca pješke smo domarširali. Faktor iznenađenja bio je presudan. Četnici su pred nama bježali uz Bišinu i Bjelušine prema Bijelom Polju. Tom prilikom došli smo do Bišine, Podveležja, čak smo bili osvojili i relej na Veležu. Zarobili smo ogromne količine naoružanja. Tada četnici nisu bili ukopani kao danas. Nikada mi neće biti jasno što smo dobili naređenje da stanemo. Mogli smo ih tjerati do Drine. Sada je znatno teži zadatak obračunati se sa njima, ali nije nemoguć. Da se samo malo više dogovorimo sa HVO-om, mogli bismo osloboditi Nevesinje, Gacko, Trebinje... Sada smo jači i organiziraniji. Nekome kao da to nije u interesu - govorio je Hujka krajem 1992. godine. Bilo je to vrijeme kada su se u Mostar slijevale rijeke izbjeglih Bošnjaka iz svih dijelova Hercegovine. Hujka se trudio da niko od njih ne ostane bez hrane i smještaja.

Mnogima je i danas neobjašnjiva ta nevjerovatna količina hrabrosti sa kojom je raspolagao neustrašivi Hujka.

- Ja se, zaista, ničega i nikoga ne bojim, osim Boga jedinoga. Kad mi je bivalo najteže, dobivao sam najviše hrabrosti. Tada dobivam inspiraciju, mozak mi strahovito radi... Idem direktno na osinje gnijezdo, nikad se ne vraćam nazad. Povratka nema! Ako se vraćaš, lakše ćeš biti pogođen. Treba ići direktno prema neprijetelju da bi ga istjerao iz jazbine. Lovac nikad nije ubio zeca u jazbini, nego onda kad napravi hajku na njega. Tako treba vršiti diverzije na one jazavčare u jazbinama. Oni su kukavice i bježe glavom bez obzira - objašnjavao je Hujka.

U Prvoj mostarskoj brigadi, čiji je komandant bio Arif Pašalić, Hujka je komandovao bataljonom koji je imao 1.200 boraca. Kada je

Hujka

Seid ef. Smajkić, general Arif Pašalić i Hujka, Mostar u jesen 1992. godine

Pašalić postavljen za komandanta 4. korpusa Armije RBiH, Hujka je preuzeo komandu nad brigadom, koja će kasnije postati 41. slavna brigada Armije RBiH.

OPĆINSKI STOŽER HVO
ODSJEK ZA LOGISTIKU

1131-1

12.12.1992.

PREDMET: Zahtjev za MTS

Obzirom na izvodjenje borbenih dejstava naše Brigade u reonu Igman na deblokadi grada Sarajeva, obraćamo Vam se zahtjevom za dodjelom slijedećih MTS-a koja su nam prijeko potrebna:

1. Vojnički šljem kom. 200
2. Tromblonska.-kumulativna mina kom. 50
3. RBK "ZOLJA" kom. 40
4. Ulje za naoružanje lit. 30

S poštovanjem, hvala!

ZAPOVJEDNIK

Gosp. MITHAD HUJDUR

Hujka 12. decembra 1992. godine traži od HVO-a logističku podršku za izvođenje borbenih djejstava na Igmanu

ARMIJA REPUBLIKE BiH
PRVA MOSTARSKA BRIGADA
TEHNIČKOSAOBRAĆAJNA SLUŽBA
Dj.broj: 312-1
Mostar, 01.03.1993.

Zbog nastalih problema prilikom jedne raspodjele naoružanja, a da bi se ista prevazišla

Z A P O V J E D A M

1. Izvršiti povrat naoružanja u magacin Tehničke službe u prostorijama "KIUZA" i to:

a) Komanda stana - AP kalašnjikov br. 4697
b) PAM vod AP kalašnjikov br. 0096
c) POČ AP kalašnjikov br. 3919 i br. 2063
d) Inžinjerijski vod AP kalašnjikov br. 3568 i br. 0458
e) MAD AP kalašnjikov br. 3343
f) Policija AP kalašnjikov br. 4142
g) Vod oklop.transportera PAP br. 353436
h) Prvi bataljon RPG 2 br. 3422 i RB M57 br.13883

Ovu zapovjed izvršiti najkasnije do 03.03.1993. godine do 14⁰⁰ časova, o čemu će me usmeno izvjestiti Načelnik Tehničke službe.

Za izvršenje ove zapovjedi odgovorni su mi zapovjednici jedinica.

Dostavljeno:
- PAM vod
- Prvi bataljon
- POČ
- Inžinjerijski vod
- Vod okl.transportera
- MAD
- Policija
- Komandni vod

ZAPOVJEDNIK

/Midhad Hujdur/

Zapovijest Midhata Hudura Hujke od 1. marta 1993. godine

ZAPOVJEDNIŠTVO
Dj. broj: 400-1/93
Mostar, 01.04.1993.

VOJNA TAJNA
POVJERLJIVO

Dana 23.03.1993. godine, u ranim jutarnjim satima uništen je četnički tenk T - 34 na koti 690 (Semića gradina)
Akciju je izvela mješovita grupa pripadnika Samostalne čete "Blagaj" i pripadnika VIII bojne Blagaj.

Zbog potpunog i istinitog informiranja pripadnika Prve mostarske brigade i gradjana Mostara, a u cilju jačanja borbenog morala naših boraca i sagledavanja prave istine o našoj pravednoj borbi,

P O H V A L J U J E M

Borce Samostalne čete "Blagaj" Prve mostarske brigade:

1. ARIF FAZLIĆ
2. RAMIZ ĆOMOR
3. ALIJA MAKSUMIĆ
4. JUSUF GOLOŠ
5. SENAD GOLOŠ
6. ESAD LULIĆ

Ovu zapovjed pročitati pred strojem svih jedinica, a pohvale unijeti u personalne kartone imenovanih.

Dostavljeno:
- svim jedinicama,
- IPD brigade,
- arhive

ZAPOVJEDNIK
gosp. MITHAD HUJDUR

Komandant Hujka 1. aprila 1993. godine pohvaljuje borce iz Blagaja koji su uništili neprijateljski tenk

A onda je 9. maja 1993. godine došlo do sukoba između Armije BiH i HVO-a u Mostaru.

- Pojavili su se određeni problemi poslije ultimativne zapovijedi Bože Rajića da se Armija BiH stavi pod komandu HVO-a u određenom roku. Mi smo i do tada zajednički odrađivali zadatke i borili se protiv zajedničkog nam neprijatelja - četnika. Ni pomislili nismo da se nećemo zajednički boriti do konačnog oslobođenja. Na kraju krajeva, u ovaj rat sam ušao zajedno sa Zelenikom, Stojićem i drugim hrvatskim borcima iz Mostara. Međutim, desilo se ono što nikada nisam očekivao, HVO nas je iznenada napao – govorio je Hujka.

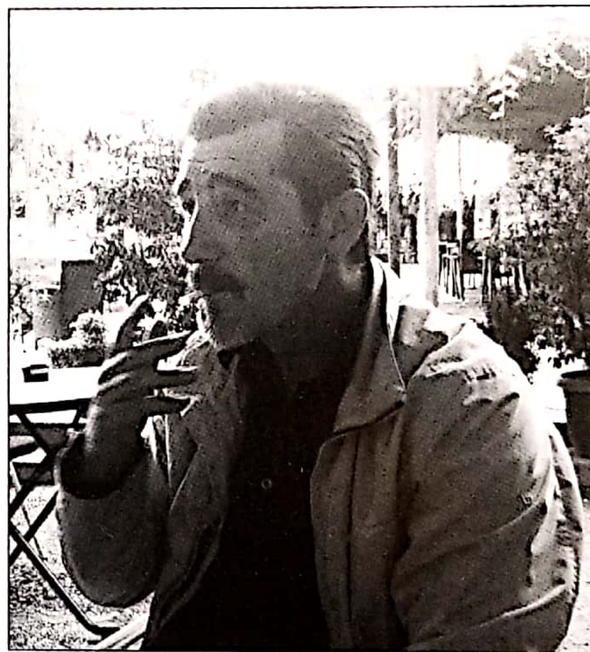

Hujka (desno drži pištolj) sa saborcem

Gorjela je istočna strana Mostara, ona pod kontrolom bosanske vojske.

Borba se u Šantićevoj ulicu vodi za svaki centimetar zemlje. Linije razgraničenja su se uglavnom kretale od 20 do 30 metara. U Mostaru se dnevno klanjalo i po 20 dženaza, i to sve po noći.

Semir Drljević Lovac, „zlatni ljiljan" i nekadašnji komandant Prve mostarske brigade Armije RBiH kaže:

Semir Drljević Lovac, ratni komandant Prve mostarske brigade Armije RBiH

- Mi smo imali dogovor: kad neko padne, samo provjeriš je li mrtav. Nema žrtvovanja živih za mrtve.

Ali su zato neke smrti bile veće od drugih: 30. juna 1993. godine oslobođen je Sjeverni logor. I poginuo je Midhat Hujdur Hujka.

Dok je šetao Mostarom, četiri dana prije pogibije, Hujka se obratio svojoj pratnji riječima:

- Jarani moji, prije tri dana bio sam u Muftijstvu i rekao efendiji Smajkiću: "Dragi muftija, sprema se velika bitka. Mi ćemo je dobiti, ali predosjećam da će se sa mnom neki devar desiti. Ako poginem, dragi muftija, sahranite me ovdje u Šehitlučkom parku, eno ispod onog širokog stabla" - pokaza Hujka rukom. Četiri dana kasnije započela je velika bitka. Borba za Bijelo Polje i Sjeverni logor.

Nakon totalnog okruženja, blokade jedinica Armije RBiH i stanovništva ovog dijela grada, komandant 4. korpusa, rahmetli Arif Pašlić naredio je Miralemu Jugi, Šerifu Špagi i Draganu Malkoču da pripreme plan deblokade Mostara, odnosno oslobađanja Sjevernog logora i Bjelopoljske kotline. Priprema plana deblokade Mostara i priprema jedinica vršeni su u strogoj tajnosti. Pašalić je izdao zapovijest da bitka počne 30. juna 1993. godine u tri sata ujutro. Za komandno mjesto, komandant Hujka je odabrao jednu zgradu, odmah na prvoj liniji, uz ogradu Sjevernog logora. Bilo je tačno tri sata ujutro, 30. juna 1993. godine. Hujka je izdao naredbu da se krene u juriš. Brzo su jedinice kojim je komandovao Hujka oslobodile najveći dio Sjevernog logora. Ali, komanda jedinice HVO u logoru još se držala, iako se nalazila u okruženju. Hujka je tražio da hitno u logor stignu novi borci.

A zatim, zajedno sa Esadom Humom, preskače ogradu i ulazi u logor kako bi na licu mjesta komandovao zauzimanjem komande HVO u Sjevernom logoru. Oko njih su odjekivale granate. Preskočili su jednu ogradu i nastavili da trče. Ali, Hujku je tada zauvijek zaustavila jedna granata, a Humo je teško ranjen. Njegovi borci ubrzo su oslobodili Sjeverni logor, a oslobođeno je i Bijelo Polje. Bio je to najpresudniji dan za Mostar u njegovoj novijoj historiji. Hujka nije doživio onu ljepotu pobjede koju samo mogu doživjeti ratnici. Pred samo svitanje, po gradu se, od uha do uha, pronese vijest o Hujkinoj smrti. Šok! Nevjerica, tuga. Ni velike pobjede za Bijelo Polje, Sjeverni logor, Vrapčiće, ne obradovaše Mostarce.

Esad Humo, ratni komandant
41. slavne brigade Armije RBiH

Tuga za Hujkom je bila pregolema, jeziva, neshvatljiva. Zajedno sa Hujkom su poginuli i drugi mostarski heroji: Ćamil Džubur, Armin Ćišić-Rambo, Zoran Imamović-Popaj, Sabahudin Balavac-Švabo, Faris Kalaba, Ifet Logo, Jusuf Zvizdić, Ramiz Husnić, Mujo Jelovac, Ramiz Dedić i Jusuf Jelovac-Jabo.

Komanda 4. korpusa Armije RBiH donijela je odluku da se Hujka sahrani u Šehitlucima, sa još deset boraca. Dženaza je obavljena 1. jula 1993. godine u 22 sata. Upravo ispod onog debelog drveta, gdje je Hujka pokazivao. I staro i mlado sjatilo se na Hujkinu dženazu. Svi su željeli da odaju posljednju počast „gaziji sa Neretve". Kažu da su njegovi saborci poslije dženaze, još duboko iza ponoći, ostali sjediti kraj Hujkinog mezara. Hujka je bio prvi šehid koji je ukopan u Šehitlucina tokom agresije na BiH. Prvi i najveći heroj Mostara. Sad su Šehitluci mezarje starih i novih hercegovačkih šehida, jer prije Hujkine pogibije, još od 1717. godine, kada je ukopano 400 mostarskih šehida koji su poginuli u borbi sa Mlečanima, nije ovdje sahranjen nijedan šehid. Često na ovo mezarje, koje se nalazi u centru grada, dolaze ljudi, zastanu, prouče Fatihu, prvo Hujki, pa svim ostalima.

- Teško je zamisliti kako je to izgledalo tog jutra 30. juna 1993. godine u Sjevernom logoru. Teško je shvatiti tu hrabrost mostarskih boraca i želju za slobodom koja nas je vodila naprijed i davala nam snagu. Hujka i ja smo jurišali rame uz rame. Od iste granate on je, nažalost, poginuo, a ja sam teško ranjen. Tog dana Hrvati su u Mostaru objavili vijest iz „pouzdanih“ izvora da je Hujkino ubistvo naručio naš prijatelj i komandant 4. korpusa, rahmetli general Arif Pašalić, jer samo njima i sličnima odgovara da je Hujka poginuo u zavjeri, a ne kao heroj i komandant koji je bio na čelu svojih boraca – komentariše Esad Humo, čovjek koji je Hujku naslijedio na mjestu komandanta 41. slavne mostarske brigade Armije BiH. Iza Hujke ostali su supruga Ramiza i tri kćerke Elvina, Edita i Enita. Posthumno mu je dodijeljen Orden heroja oslobodilačkog rata, a Predsjedništvo BiH mu je dodijelilo čin brigadnog generala.

OSLOBOĐENJE
utorak, 29. juni 2010. godine

U srijedu u Mostaru

Kamen temeljac za spomen-obilježje Hujki

● Usvojeno idejno rješenje spomenika kakvo su predložili borci, a uradio Anel Jakirović ● Izgradnju spomenika finansiraju BH Telecom (60 posto) i BH Pošta (40 posto)

U srijedu, 30. juna ove godine, nadomak novoizgrađene zgrade BH Telecoma u Mostaru, bit će postavljen i otkriven kamen temeljac za spomen-obilježje Midhatu Hujduru Hujki, prvom komandantu Prve mostarske brigade i njegovim saborcima koji su tog dana poginuli u akciji oslobađanja Sjevernog logora.

Na redu je Gradska uprava

"Članovi Hujkine porodice doći će na polaganje kamena temeljca. Drago nam je da su se, nakon višemjesečnih, ponekad i neugodnih pregovora, boračke organizacije iz Mostara i direkcija mostarskog BH Telecoma uspjele dogovoriti oko izgradnje ovog spomen-obilježja. Uvjeren sam, izgradnja

Idejno rješenje spomen-obilježja

neretvanskog kantona, ratni komandant 41. slavne mostarske brigade i dobitnik Zlatnog ljiljana, najvećeg vojničkog ratnog priznanja, objašnjava kako će spomen-obilježje biti onakvo kakvim

comom i BH Poštom o izgradnji spomen-obilježja, jasno je rečeno da se prihvata idejno rješenje koje su ponudile boračke organizacije. Preostaje još da Gradska uprava izda urbanističku i građevinsku dozvo-

boračkim organizacijama dogovorili njegov izgled, te da će izgradnju spomen-obilježja finansirati BH Telecom (60 posto) i BH Pošta (40 posto).

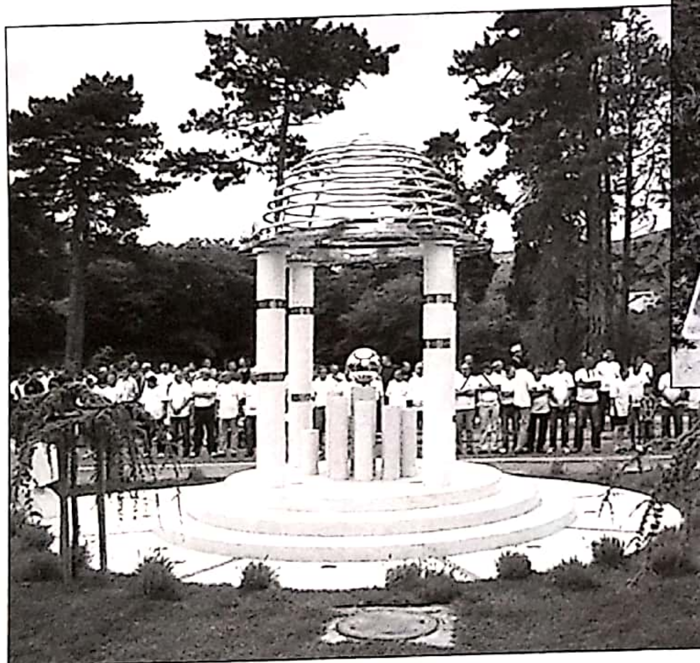
Na mjestu pogibije

Svojevremeno su, frustrirane neuspjelim pregovorima s BH Telecomom, boračke organizacije Mostara upozorile na činjenicu da se zgrada BH Telecoma u Mostaru pravi na mjestu pogibije Mithada Hujdura Hujke i ostalih pripadnika 41. slavne MTBR, te da, nakon njene izgradnje, ona i neće biti svečano otvorena sve dok se ne postigne dogovor o izgradnji spomen-obilježja.

Podsjetimo, Midhat Hujdur Hujka (28.12.1953 - 30.6.1993) pri oslobađanju Sjevernog logora poginuo je

Oslobođenje, 29. juni 2010. godine, početak gradnje spomenika Midhatu Hujduru Hujki

Na mjestu gdje je Hujka hrabro poginuo, u Sjevernom logoru, prije nekoliko godina počela je izgradnja velike zgrade BH Telecoma. Hujkini saborci su blokirali gradnju ove zgrade, dok im nije obećano da će se na ovoj lokaciji prije svega izgraditi spomenik Hujki i njegovim poginulim saborcima. Nakon toga je dogovoreno idejno rješenje spomenika koje je uvršteno i u projektnu dokumentaciju. Svečano otvaranje spomen-obilježja narodnom heroju Midhatu Hujduru Hujki upriličeno je u četvrtak, 30. juna 2011. godine kod zgrade BH Pošte i BH Telekoma u Mostaru, na mjestu njegove pogibije.

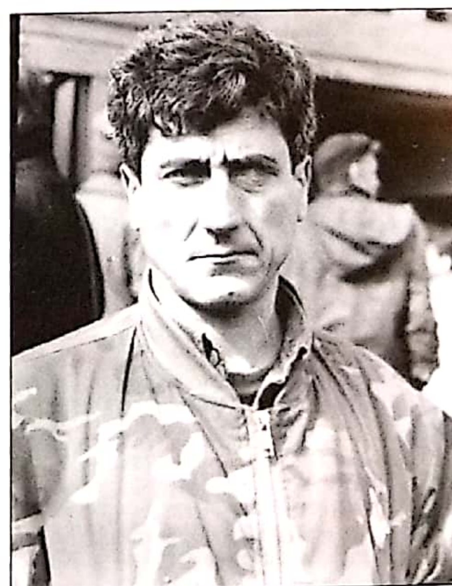

Spomenik sa spomen-pločom na mjestu pogibije Hujke i njegovih saboraca u Sjevernom logoru

Mezar komandanta Hujke u mostarskim Šehitlucima

Midhat Hujdur Hujka

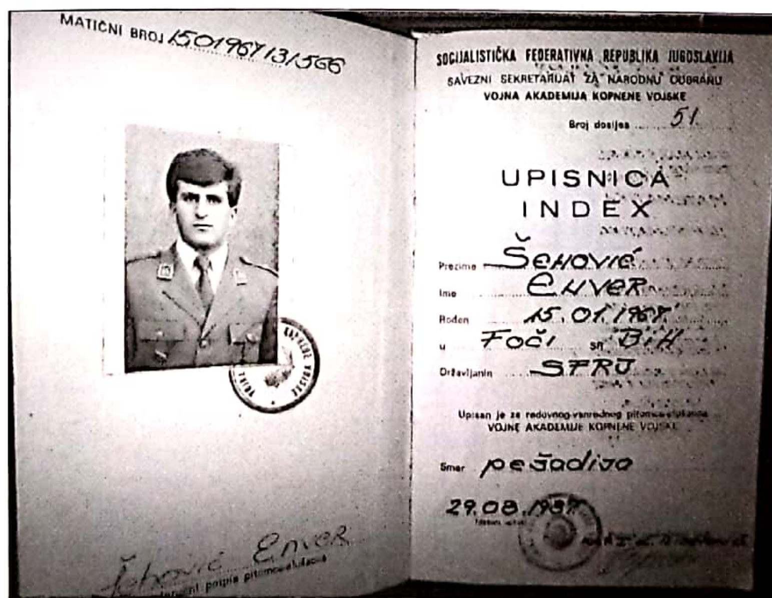
Enver Šehović

VJEROVAO JE DA ĆE PREŽIVJETI RAT

Enver Šehović je bliskost smrti osjetio dan uoči pogibije. Sanjao je ružan san u kojem mu gomila zmija prolazi ispod nogu, te ga protumačio kao da bi mogao poginuti.

Poginuo je 27. jula 1993. godine u selu Jezera, na legendarnom brdu Žuč, tačno 40 dana poslije pogibije Safeta Zajke, komandanta Druge viteške brigade Armije RBiH. Ova dvojica komandanata sa svojim borcima oslobodili su 12 kilometara teritorije unutar sarajevskog opsadnog prstena.

Nevjerovatna je priča o ovoj dvojici komandanata, čije je sudbine spojilo brdo Žuč, za koje mnoge Sarajlije prije agresije nisu ni znale da postoji. Od maja 1992. godine, od legendarne Pofaličke bitke, pa sve do ljeta 1993. godine, kada je Vojska Republike Srpske krenula u žestoku operaciju konačnog sloma otpora sarajevskih branilaca, tandem Zajko-Šehović je bio noćna mora za pripadnike Sarajevsko-romanijskog korpusa Vojske Republike Srpske, koji su se nalazili na potezu od Kobilje Glave preko vogošćanskih naselja Hotonj, Barica, Ugorsko, pa dalje preko brda Žuč i Mijatovića kose do Sokolja. Enver Šehović je

MATIČNI BROJ 1501967131566

SOCIJALISTIČKA FEDERATIVNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA
SAVEZNI SEKRETARIJAT ZA NARODNU ODBRANU
VOJNA AKADEMIJA KOPNENE VOJSKE

Broj dosijea 51

UPISNICA
INDEX

Prezime Šehović
Ime Enver
Rođen 15.01.1967
u Foči SR BiH
Državljanin SFRJ

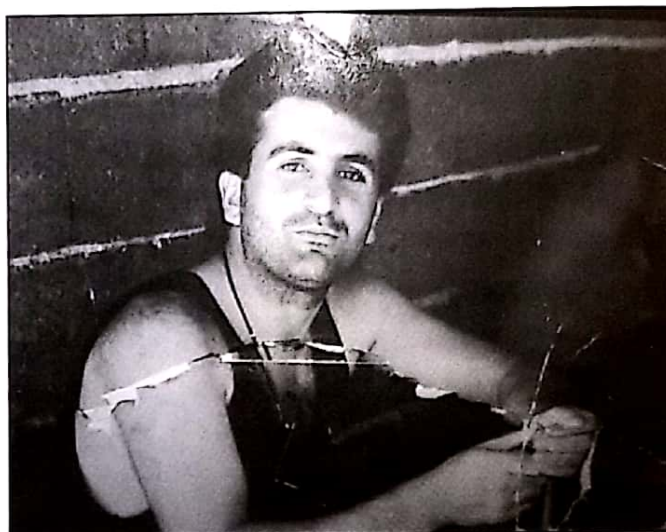
Upisan je za redovnog-vanrednog pitomca-slušaoca
VOJNE AKADEMIJE KOPNENE VOJSKE

Smer pešadija

29.08.1987

Index Envera Šehovića sa Vojne akademije iz 1987. godine

komandovao 13. pofaličko-velešičkom brigadom Armije RBiH, a kasnije Prvom slavnom iz koje se izrodila 111. viteška brigada Armije RBiH. Rođen je 15. januara 1967. godine u Mrežicama kod Foče. Kao mlad poručnik, sa svojim profesorom Alijom Ismetom, u aprilu 1992. godine bježi iz kasarne „Maršal Tito" u Sarajevu i priključuje se braniocima Sarajeva. Prvi ratni zadatak mu je bio da blokira svoju dojučerašnju kasarnu.

Enver 1991. godine

Odmah otpočinje sa formiranjem vojne jedinice u naselju Velešići. Već 16. maja 1992. godine, Enver Šehović je u Pofalićkoj bici, koja je spriječila podjelu Sarajeva na dva dijela, komandovao Velešićkim odredom TO RBiH. Naredna operacija, oslobađanja Kote Orlić 8. juna 1992. godine, bila je prva akcija kojom je načeto brdo Žuč. Nakon oslobađanja ove kote, Vojska Republike Srpske iz Vogošće i Rajlovca je krenula u pokušaj oslobađanja izgubljenih položaja. Tom prilikom će četnici koristiti i svoj izum, tzv. „živi štit" u kojem su ispred sebe gurali zarobljene logoraše iz vogošćanskih logora „Sonja" i „Bunker". I pored neopisivo teške situacije, u kojoj su morali pucati na svoje sunarodnjake da bi sačuvali Orlić, borci Prve mehanizovane brigade Armije RBiH, kojom je komandovao Šehović u sadjejstvu sa vogošćanskim odredima, oduprli su se nadmoćnom neprijatelju.

Šehović na polaganju zakletve pripadnika 13. pofaličko-velešičke brigade Armije RBiH, avgust 1992. godine

I pored dokazanog viteštva, znanja i velikog autoriteta koje je stekao komandujući u Pofalićkoj i bici za Orlić, neki zlobnici žele da naude tadašnjem komadantu 13. pofaličko-velešićke brigade Enveru Šehoviću i uspjevaju izvojevati njegovu smjenu, koju 25. avgusta 1992. godine potpisuje komandant Regionalnog štaba Sarajevo Mustafa Hajrulahović Talijan i na njegovo mjesto postavlja izvijesnog kapetana Zdenka Raguža. Kažu da je to bila incijativa jednog oficira iz Pofalića koji je svakodnevno uhodio Šehovića i o njemu širio dezinformacije. Ipak, zahvaljujući odlučnošću svojih saradnika i boraca koji nisu dozvolili da se smijeni, Šehović je ostao na mjestu komandanta 13.pofaličko-velešičke brigade Armije RBiH.

Republika Bosna i Hercegovina
REGIONALNI ŠTAB ODBRANE
S A R A J E V O
Broj: 01/061-1
Datum, 25-08-1992

Na osnovu člana 9. Odluke Predsjedništva R BiH o proizvođenju, unapređenju i rješavanju o odnosima u službi vojnih lica za vrijeme ratnog stanja, PR broj 1262/92 od 01.08.1992. godine Komandant RgŠO Sarajevo d o n o s i

NAREDBU O PRIVREMENOM PREMJEŠTAJU I POSTAVLJENJU

1. Za Komandanta 13. Pofaličko-Velešičke brigade, kapetana **Raguž Mate Zdenko**, sada na dužnosti Zamjenika komandanta RgŠO Sarajevo.

2. Dosadašnji Komandant 13. Pofaličko-Velešičke brigade **Šehović Enver** postavlja se na novu dužnost u RgŠO Sarajevo.

Ova naredba stupa na snagu **odmah.**

MM/NO

K O M A N D A N T
Mustafa Hajrulahović

Odluka o smjeni Envera Šehovića koju su spriječili njegovi saborci

A onda je krenula ratna bajka zvana Žuč.

U decembru 1992. godine oslobođena je Kota 850, selo Jezera, Kota 830, Golo Brdo i Vis. Ohrabren uspjesima boraca na Žuči, načelnik Štaba Armije RBiH, general Sefer Halilović, izdao je naređenje da 18. decembra 1992. godine otpočne dugo pripremana operacija deblokade Sarajeva pod nazivom „Koverat“. Operacijom je sa Igmana komandovao Vehbija Karić, a glavni pravac napada bosanske vojske je bio preko Jahorine i Trebevića.

Komandant Prvog korpusa Armije RBiH Mustafa Hajrulahović Talijan također je 16. Decembra 1992.godine izdao naređenje svim jedinicama unutar obruča da „u cilju što ranije deblokade Sarajeva, težište borbenih djejstava usmjere ka Vogošći“.

Enver Šehović, Kemal Ademović i Mustafa Hajrulahović Talijan na Žuči, decembar 1992. godine

Enver Šehović, Šefko Hodžić i Ibro Dervišević na Žuči, decembar 1992. godine

Bio je to pomoćni pravac deblokade bh. glavnog grada. Borbe koje su se tada vodile sa Žuči prema Vogošći imale su tajni naziv „Jabuka". Tako je 20. decembra na Žuči otpočela nova bitka prema Mijatovića strani, Perivoju, Mujkića brdu, odnosno prema Vogošći i Vogošćanskoj petlji. Borci Armije RBiH uspjeli su da pomjere linije prema Perivoju, ali toga dana hercegovački borci na glavnom pravcu na Trebeviću, ne samo da nisu deblokirali Sarajevo, nego su se u rasulu povlačili. Doživjeli su strašnu tragediju: poginulo ih je 52, a mnogi su bili ranjeni i promrzli. U povlačenju prema Igmanu, srpske zasjede su ih unakazile na obroncima Jahorine i Trebevića, na području sela Kasindol...

Enver Šehović i Ibro Dervišević na Žuči, 20. decembar 1992. godine

Nakon debakla na Jahorini i Trebeviću, Glavni štab Armije RBiH, na čelu sa Seferom Halilovićem, donosi odluku o deblokadi glavnog grada preko Vogošće, istovremenim djejstvima jedinica izvan i unutar sarajevskog obruča. Od sarajevskih jedinica opet su glavni zadatak dobili Šehovićevi i Zajkini borci, kao i borci vogošćanskih odreda. U srijedu, 23. decembra, opet je zavladalo slavlje u gradu jer je objavljeno da su već slavni ratnici sa Žuči dobili još jednu bitku i oslobodili Kotu 772 - Mujkića brdo. Izgledalo je da su sva vrata prema Vogošći i Vogošćanskoj petlji otvorena. Kota Mujkića brdo je brzo izgubljena, pa je krenuo novi napad kako bi se povratila. U jednoj od najžešćih bitaka za ovu kotu, koja je vođena 28. decembra 1992. godine, poginula su dva čuvena ratnika – Hakija Mršo i Remzija Vejo. Hakiju je granata presjekla u pola riječi dok je preko motorole komandovao. Tu je bio i njegov brat Sejo, koji je uzeo bratovu motorolu i nastavio da komanduje, ponavljajući da je izgubio brata. Onda je ranjen i on, ali je i dalje pozivao saborce da nastave prema koti, te da tamo ide i on – na jednoj nozi. Tad je prestala deblokada grada. Bile su to operacije u kojima su Enver Šehović i Safet Zajko sa svojim herojima ušli u historiju.

Hakija Mršo

Cijela Bosna je brujala o uspjesima sarajevskih komandanata i njihovih heroja. Tako su oslobodioci Žuči postali simboli hrabrosti, ali i metafora odbrane Sarajeva i Bosne i Hercegovine. Komandanti, političari, umjetnici, akademici, privrednici, koji su bili hrabriji, smatrali su najvećom čašću da odu na Žuč i tu se slikaju sa legendarnim ratnicima, a obavezno sa Safetom Zajkom i Enverom Šehovićem.

Šehović i Zajko nakon oslobađanja Žuči u decembru 1992. godine

Enver Šehović je imao saradnike sa kojima se ponosio i koji su zajedno sa njim projektovali sve te uspjehe. Prije svega to su bili Ibro Dervišević, Juka Lošić, Mehemed Cero, Salko Hajdarević, Ejub Delalić, Roki Kavazović, Esnaf Nuhović, Juka Gojak, Fehim Agić Aga, Zahir Panjeta, Izet Delić...

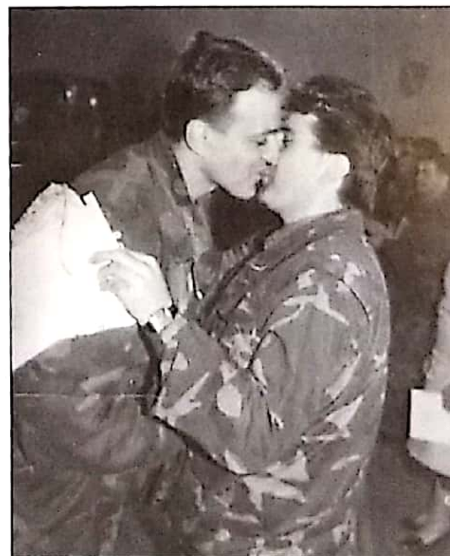
Fehim Agić Aga i Salko Hajdarević

Enver i Juka Lošić

Ranjavanje komandanta Mehemeda Cere na Žuči

Esnaf Nuhović i Enver, početak 1992. godine

Priču o uspjesima Šehovićeve vojske na svojim plećima su iznijeli mali, nepoznati ljudi, neki od njih su ušli u historiju bh. otpora, a prije svega Rudo Tomić, Hakija Mršo, Refik Kobiljak Gagi, Mito Kavazović, Azem Menzilović, Slaviša Šućur, Fadila Odžaković Žuta, Rasim Kelemiš Dida, Brzi Karišik, Mirsad Bekrić Pice, Jasmin Isanović Žuti, Senad Kobiljak, Džemo Smajkan...

Šehović sa posadom topa

Enver Šehović je uživao da lično komanduje kraj posade topova, a ostaće upamćena njegova euforična proslava uništavanja neprijateljskih položaja.

Ponekad ga je od premora hvatao san u hodu. Šehovića je, čekajući da se digne magla i da otpočne bitka za Vogošću, ratni reporter Šefko Hodžić ulovio svojim fotoaparatom kako je sa Nijazom Grebovićem slatko zaspao na smrznutoj zemlji, dok je po njemu padao snijeg.

Smrti se najmanje bojao. Uoči bitke za Perivoj, 20. decembra 1992. godine, gledajući kako diverzanti Juke Gojaka počinju bitku, Šehović je rekao:

- Ovdje je šansa da se preživi svega 20 posto.

Nijaz Grebović i Enver Šehović zaspali od umora, čekajući da se digne magla i otpočne bitka za Vogošću

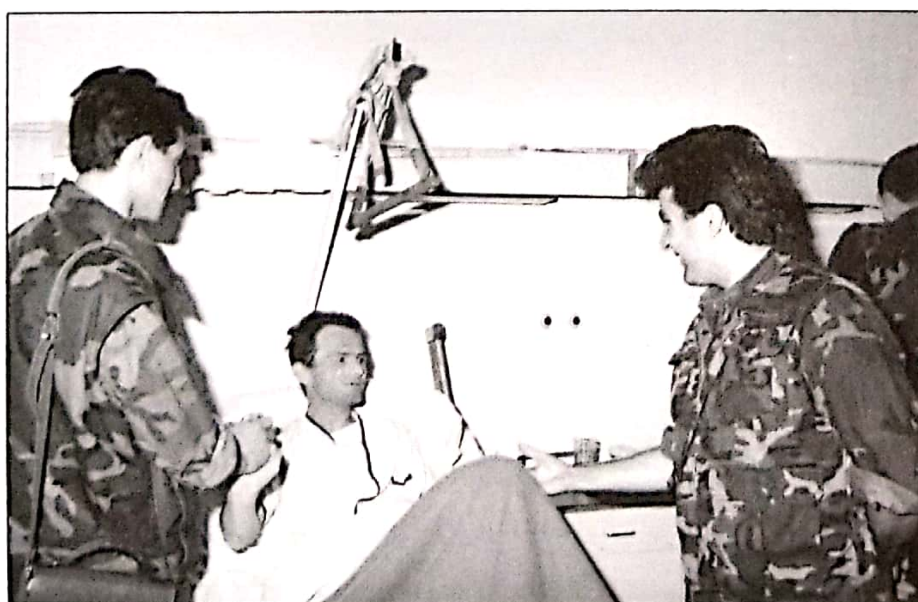
To je rekao mirno, kao da se na njega ne odnosi. Šehovića su rijetko uspijevali utjerati u kakav rov dok je komandovao.

Diverzanti Juke Gojaka kreću u bitku za Perivoj, 20. decembar 1992. godine

Enver sa borcima okupljen oko vatre na Žuči, početak 1993. godine

Enver u posjeti ranjenicima u sarajevskoj bolnici Koševo, proljeće 1993. godine

Enver 1993. godine povodom prve godišnjice Armije RBiH

Na nekoliko dana prije pogibije zajedno sa Esadom Pelkom Brzim, komandantom Druge viteške brigade, dobio je Jubilarnu medalju francuskog bataljona UNPROFOR-a u BiH, u znak viteštva i humanog ratovanja.

I onda, došao je taj 27. juli 1993. godine. Tog dana vodila se jedna od presudnih bitaka za Sarajevo. Ofanziva je trajala tokom cijelog jula. Lično ju je u nekim momentima predvodio general Ratko Mladić. Na hiljade granata su ispaljene na položaje Šehovićevih branilaca na brdu Žuč. Nekoliko rovova je palo i trebalo ih je vratiti kako bi se zaustavila do tada najveća srpska ofanziva. Noć prije, 26. jula 1993. godine, zaglavio se tenk Armije RBiH kojim je komandant Šehović, na prijedlog oficira Prvog korpusa Armije RBiH Ismeta Alije i Sabre Haskovića, krenuo da vrati jedan od ključnih rovova. Tenk se nesretno zaglavio i od tada je apsolutno sve krenulo po zlu. U komandi, negdje pred ponoć, komandantu Enveru Šehoviću neprijatelj se umiješao u vezu i najavio da će sutradan konačno osvojiti Golo Brdo, Kotu 850 i zaposjesti u jednom danu Buča Potok, Kobilju Glavu i brdo Hum.

Isprovociran i pod utiskom svega što se dešavalo posljednjih dana, komandant Šehović je započeo „ponoćni verbalni obračun" motorolom sa komandom Sarajevsko-romanijskog korpusa Vojske Republike Srpske. To prepucavanje sa srpskim oficirima možda će biti kobno, jer danas njegovi saradnici smatraju da su taj razgovor srpski oficiri iskoristili kako bi pomoću gonometrijskih uređaja otkrili tačnu lokaciju komandnog mjesta i mogli po njoj artiljerijski djejstvovati. Nekada pred jutro, otišao je kući da se odmori. Sve zadatke je prenio na zamjenike Ibru Derviševića i Mehemeda Ceru.

RATNI BILTEN

Dnevnik sa Žuča

Moramo izdržati

piše: Vahid Beširević

Vahid Beširević bio je vozač i pratilac slavnog komandanta Envera Šehovića. Ovo je odlomak iz njegove ispovjesti o zadnjim borbama na Golom brdu. Vahu naši borci znaju kao sjajnog, izvrsnog borca i prijatelja.

Beširević Mušan Vahid, rođ.30.10.1960. godine u Foči. Porodično stanje: oženjen, otac dvoje maloljetne djece, od prije rata član Patriotske lige, stupio u OS 06.04.1992.

Učesnik svih bitaka za oslobođenje grada, a time i države RBiH. Pohvaljen pismeno od Komandanta brigade Envera Šehovića u uspješnom vođenju borbe i komandovanju. Završio kurs komandira voda 1992. godine u Nastavnom centru Bjelave. Prije početka rata organizovao straže u naselju Velešići (Hum). Komandir voda od prvih dana, učesnik bitaka od Polalića do Golog brda, ranjen 24.07.1993. godine na Golom brdu.

23.07.1993. godine žestokom artiljerijskom vatrom zasutom sa svih četničkih položaja, četnici su krenuli u jak napad na položaje Armije BiH u rejonu Golo brdo - Vis - Kota "850". Cilj im je bio zauzimanje Golog brda.

Tog dana negdje oko 11.00 sati sam sa Komandantom Enverom Šehovićem krenuo na rejon Žuči. Stigli smo nakon mnogobrojnog izbjegavanja granata koje su nas nemilice zasipale. Sa svoja dva policajca Harisom Imamovićem - Haretom, Mukladžija Muratom i Komandantom 1. mtb Zahirom Panjetom uputio sam se u rejon Golog brda, odnosno zonu "B" 1.mtb. Stigli smo na vrijeme, uvezali linije, s tim što su [illegible]eđuvremenu pala dva rova (17- [illegible] su ih zaposjeli. Grana[illegible] je dalje nastavljeno [illegible]jem što dubljeg prodiranja četnika prema Golom brdu.

Komandant Šehović mi komanduje da krenem što dublje prema četnicima, što i radim uz pomoć diverzanata iz Korpusa. Nas grupa od 10 boraca uputili smo se u dubinu neprijatelja da što prije odradimo taj dio posla, ali agresor nas ometa granatiranjem položaja ispred dostignute linije četnika.

Tu pada prvi policajac (gine od snajperskog hica) borac Murat Mukladžija, koji je hrabro istrčao ispred mene da bi svojim tijelom zaštitio mene i Komandanta 1. mtb Zahira. Citiram riječi Murata (rahmetli) "Vaha čekaj da pretrčim prvi, pa šta bog da - nemoj da se tebi šta desi ti nam trebaš. Hrabro je ustao i tek što je potrčao pao je pokošen.

U međuvremenu Komandant Šehović me zove motorolom 513-a provjeri mi 10-ku rov u "B" zoni i javi.

Odatle sa Komandantom Zahirom pretrčavamo i dolazimo iznad 10-ke, iz koje su se tek borci povukli na rezervnu liniju i kažu "Vaha četnici su i tu probili". Polako bez panike kažem im, da borci ne bi moralno posrnuli - bez panike, ne boj te se mi smo iznad njih". Vraćam se diverzantima. Komandant Šehović me opet proziva 513-a provjeri mi Golo brdo (odnosno Žuti bager), ali četnik se miješa u vezu i govori 513-a (jebaću vas na Golom brdu kao i na Igmanskom). Samo sam mu odgovorio "Jebaću ti majku".

Ponovo uzimam RB, granate i zolju i idem prema Golom brdu iz podnožja. Ja i Zahir se penjemo tranšejima. Izlazimo na Golo brdo, potpuna tišina metak se ne čuje, podignem se iz tranšeja i imam što i vidjeti. ("Zahire zastava! Tri siluete četničke trče prema kontejneru i bageru da stave zastavu. - Skidam RB, Punim, - onda odložim RB i mislim u sebi "Vaha nemoj RB-om nećeš moći uvoditi ljude tranšejom. Uzmem papovku, podignem, nanišanim, opalim. Opalim i u istom trenu pade granata. Dugo ne čujem i ne vidim ništa od gustog dima. Miris baruta me guši. Šaljem Zahira po pojačanje - ostajem sam, opalim koji metak. Četnik mi varaća rafalom iz "sijača smrti" Govorim sebi "da mi je samo još jedan, bio bi ti meni živi zarobljenik". Kad sam ponovo ustao i pogledao prema bageru vidim zastavu četničku, čujem smijeh četnika, koji me provocira, ali ga ništa ne razumijem. Puna dva sata trajalo je naše prepucavanje pucam ja, a puca i on. Ne vidim ga.

Dva sata nema Zahira, nema nikoga da mi stigne u pomoć. Jedan borac iz podnožja Golog brda dolazi meni, (pitam ga je li sve u redu, odgovara potvrdno). Dobro, ostani tu dok se vratim! - Pitam ga: Ako se bojiš reci, ali ne odgovara. "Reci sve što treba". Izdam mu zadatak da osmatra i povremeno puca, kako bi skrenuo pažnju četnika da si tu dok ne dovedem pojačanje. Pojačanje se nalazi svega 200-300 metara u zemunici u Jezerima. Trčim do zemunice i izvlačim ljudstvo, pretrčavamo jedan po jedan. - Tenk iz Ravlovca gađa i jednog čovjeka granatom.

Uvezujem liniju na Golom brdu. Uvodim i druge snage, pravimo bedem liniju. (Završavam oko 22.00 sati). U međuvremenu odbijamo dva četnička napada. Ocjenjujem po napadima da im je cilj zauzimanje sela Jezera i kote "850" - Žuč. Govorim: "Nećete dok je Vaha živ".

Vraćam se na IKM da se dogovorim sa Komandantom Šehovićem za naš ponovni napad. Dogovorili smo se za zonu "B" je odgovoran Zahir i Komandir MUP-a, a zonu "A" Tahir i ja.

Polazimo u 24.30 minuta sa dogovorom za napad u 01.00 sati. Uvezujemo našu liniju borcima i komandirima saopštavamo (diverzanti i Vojna policija brigade) naše planove.

Počinjemo. Edin Zorlak polazi na zadatak, ulazi u par rovova, posjedamo ih. Počinje žestoko orgijanje. Granate zasipaju po nama. Povukli se četnici. Tahir i ja smo ranjeni, osvrćem se, vidim još dva momka leže. Jedan je mrtav. Previjamo rane. Borci nas trkom prebacuju do sanitetskog rova, ponovo previjanje. Krvarenje ne prestaje. U zoru oko 4.15. sati kada je granatiranje prestalo izvlače nas iz IKM-a odakle treba da nas otpreme dalje do bolnice. Tamo nas dočekuje moj Komandant (moj najbolji Enver) plače uzima mi šljem, pušku i RAP. Naređuje "Vozite mi Vahu brzo prema bolnici". Odgovaram "Ako će te tu ostati da nikud ne idete, onda ću ići u bolnicu". Obojica uplakani se rastajemo, ja odlazim u bolnicu a on ostaje.

U bolnici mi odmah rade operaciju, vade gelere, poslije previjanja vraćam se u Komandu. Provjeravam stanje na terenu, Enver mi javlja, u redu je sve, bodri me i govori "držite se hrabro" odlazim kući.

27.07.1993. godine kada i nebo na Žuči plamti, kada zemlja podrhtava od užasnog granatiranja stiže najtužnija vijest za mene. Javljaju mi o smrti mog najboljeg druga, komandanta, velikog čovjeka i istinskog heroja, nezadržive vidre sa Žuči, Komandanta Envera Šehovića. Slomljenog srca, zamućenog pogleda, prazne duše, ali prepun ponosa što sam imao čast da budem uz takvog velikana govorim sebi "Moramo izdržati" zbog Envera, zbog sebe, zbog nas svih".

Svima nam je teško bez našeg obožavanog Komandanta ali moramo dalje. ■

Ratni bilten 1. slavne brigade, sjećanje Vahida Beširevića, pratioca komandanta Šehovića na srpsku ofanzivu na Golo brdo u julu 1993. godine

Osvanulo je maglovito jutro 27. jula 1993. godine. Zaglavljeni tenk, nakon što tokom noći nije izvučen, sa svitanjem je uništen. Od detonacija podrhtava dunjaluk. Sve gori. U situaciji kad vlada opšti haos, kad granate padaju svakih pet metara, Mehemed Cero poziva Envera da dođe na Žuč, jer samo on svojim autoritetom može zaustaviti srpski prodor, jer je već bilo izražajno dezerterstvo sa položaja. Borci su znali da ako vide Šehovića u blizini, imaju šansu da se odupru napadu. Nije se smjelo ni pomisliti šta bi za Sarajevo značio prodor srpske vojske preko Golog Brda, dalje na Kotu 850. Enverova supruga Zineta svjedoči da je taj dan tražio da mu napravi omiljenu pitu krompirušu. Nije je uspio pojesti, samo je sa prozora stana u sarajevskom naselju Breka gledao prema Žuči, koja se nije vidjela od dimne zavjese koje su stvorile hiljade srpskih granata. Stavila mu je kahvu na sto.

Uzeo je Zinetin fildžan i ispio ga do pola. Bio je zamišljen. Krenuo je niz stepenice, okrenuo se ponovo prema supruzi i kazao: „Čuvaj mi to dijete i odgoji je onako kako bih to ja želio“. Kao da je slutio da se ovaj put sa Žuči vratiti neće.

Došao je na Žuč, na kojoj se malo ko više i skrivao od granata, a gdje je drama doživljavala svoj vrhunac. I borci i komandanti su molili Boga samo da padne noć, jer noć je davala neku šansu. Vojska Republike Srpske kreće u ključni pješadijski napad. Šehović se pojavio na isturenom komandnom mjestu u selu Jezera i sa saradnicima izašao na putić iznad komande, pripremajući se da krenu u ključnu odbranu platoa Žuči. Već je u podnožju Golog Brda bio poginuo i Refik Kobiljak Gagi, vođa Šehovićevih diverzanata. I čim je komandant uključio motorolu, odjednom se prolomilo nekoliko eksplozija. Granata je pala na metar od njega. Poginuo je Enver, njegovi saradnici, braća Zahir i Esad Panjeta, te Zlatko Kalamujić, pratilac Alije Ismeta. Od granate, bez noge je ostao Mirsad Bekrić Pice. Slika nakon eksplozije je bila zastrašujuća. Svi su bili u šoku vidjevši mrtvog komandanta.

- Vikao sam Envere, Envere! Vidim na onom puteljku nema Envera, a kad sam se okrenuo, na dva metra iza mene leži Zahir naslonjen na jedan stub, polubočno okrenut, a brat mu Cera leži na prsima, kao da su zaspali - sjeća se Mehemed Cero, svjedok Šehovićeve pogibije.

Nekoliko sati nakon pogibije Envera Šehovića i Zahira Panjete, sarajevski branioci su nadherojskom borbom zaustavili neprijateljsku pješadiju. Dva dana kasnije, u potpunosti je slomljena najveća srpska ofanziva na Sarajevo, koja je trajala skoro mjesec dana.

Poginuo je u 26-toj godini života, legendarni komandant Enver Šehović. Fascinantno je kako je čovjek sa tako malo godina bio veliki autoritet svojim vojnicima, od kojih je dobar dio njih bio i duplo stariji od njega. Ukopan je u haremu Ali-pašine džamije u Sarajevu, pored svog prijatelja i saborca Safeta Zajke.

Posthumno je odlikovan najvećim priznanjem „Zlatni ljiljan“ i Herojem odbrambenog rata 1992.-1995. Jedna ulica u sarajevskom naselju Dolac-Malta nosi njegovo ime.

Prva slavna i viteška brigada: Herojstvo i žrtve u odbrani Sarajeva (19)

Pogibija Šehovića i Panjete

Tih dana na stotine granata padalo je po komandnom mjestu • Kobna granata, koja je nanijela najveću bol borcima i građanima Sarajeva, pala je iznad pokrivke isturenog komandnog mjesta, na metar pored komandanta Šehovića

Dok sam bio na koti 850, u rejonu vikendice, gdje je bilo IKM, odjeknule su dvije snažne eksplozije. Odmah se začuo plač i vriska. U tom momentu bio sam na nekoliko stotina metara od IKM-a. Bilo je popodne oko 16 ili 17 sati, 27.07.1993. godine. Kroz šiblje nastavio sam kretanje prema IKM-u. Dok sam se približavao IKM-u, neprekidno se čuo plač. Bilo je jasno da se na IKM-u dogodilo nešto strašno, pakleno. Ubrzano su vozilima evakuirani ranjenici prema brigadnom sanitetu u selu Živkovići.

Tragedija za tragedijom

Kad sam došao na IKM, upravo u tom momentu su u vozilo unijeli i odvezli komandanta Envera Šehovića, komandanta Zahira Panjetu i Zahirovog brata Esada. Bili su mrtvi. Još je znake života davao vozač Zlatan Kalamujić. Na njegovim leđima je bila velika rana. I on je evakuiran, ali je ubrzo umro. Prije mog dolaska, evakuiran je Mirsad Bekrić Pice. U toj pometnji, čizma sa stopalom je ostala na mjestu Bekrićevog ranjavanja. Teško je ranjen komandir policijske čete Enver Velić. On se sam odvezao u pravcu grada, ali mu je u toku vožnje pozlilo. Na zaustavljeno vozilo, u kome je bio onesviješćeni Velić, naišli su borci, koji su ga hitno odvezli u sarajevski Klinički centar. Jedva je preživio. Alija Ismet i Sabro Hasković su odmah otišli sa IKM-a. Nisu se više vraćali.

Mislio sam da na IKM-u više nema nikoga i da sam ostao sam. Osjećao sam se užasno. Uznemiravala me ostavljena čizma u kojoj je bilo stopalo Mirsada Bekrića. Na IKM-u više nije bilo ni radio-stanice, jer je uništena, kao i sve mototole koje su koristili poginuli i ranjeni. U jednom momentu iz skloništa je izašao poslužilac na sredstvima veze. Nije bio ranjen, ali je bio u teškom psihičkom stanju. I on je brzo otišao. Nisam ga spriječavao.

U šoku, tumarajući po tragičnom mjestu, ugledao sam telefon priključen na poljski kabal. Granatiranje je i dalje trajalo. Uzeo sam slušalicu. Sa druge strane poljskog telefonskog kabla, iz zgrade MEPROS-a, na Čengić Vili, odnosno sa Komandnog mjesta brigade, javio se komandant 1. korpusa Mustafa Hajrulahović Talijan. U ovoj tragičnoj situaciji bilo mi je jako utješno što sam uspostavio vezu. Komandant Talijan je znao za tragediju na IKM-u. Uspio sam mu reći da jedinice na Golom brdu napuštaju položaje i da nam hitno treba pomoć.

Heroj bez mane - Enver Šehović

Opsada Sarajeva

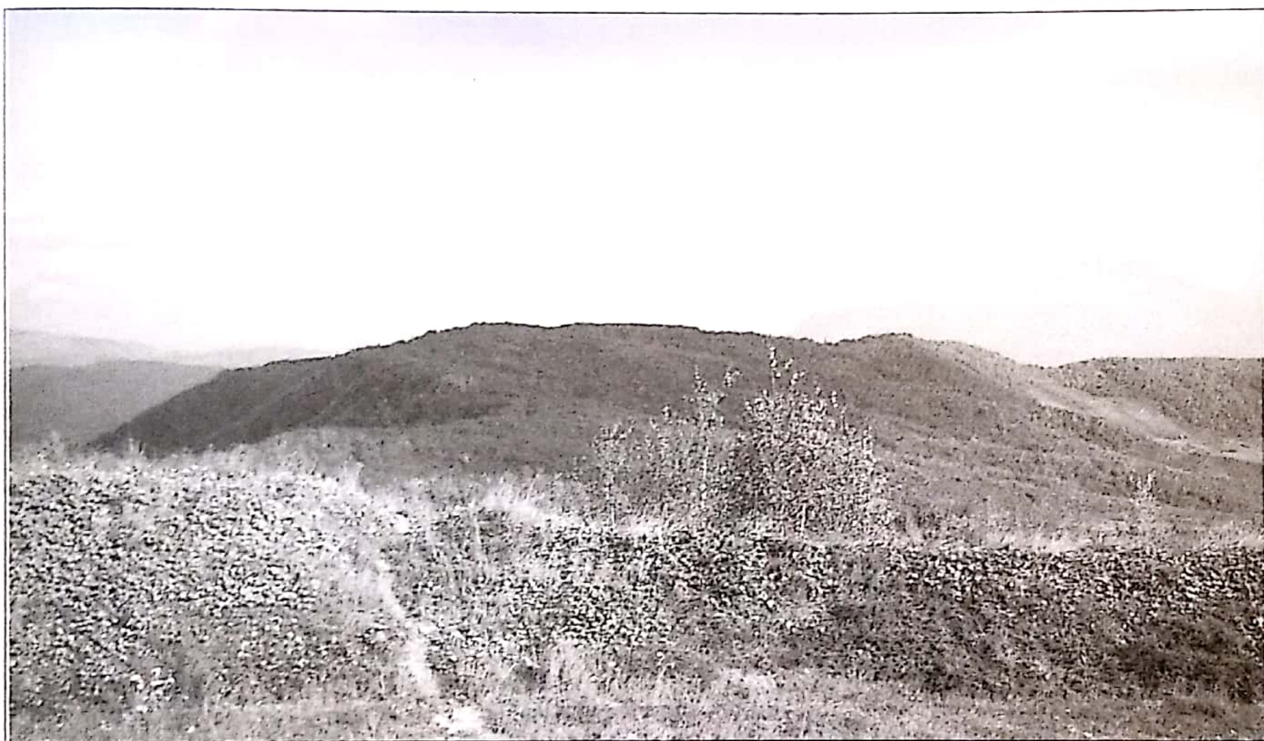
Cijeli juli užasan

Odjednom je veza prekinuta. Vjerovatno, dok smo razgovarali, granata je negdje pogodila poljski telefonski kabal i prekinula ga. Cijeli juli 1993. godine nam je bio užasan i vrlo tužan. Totalna pometnja na Žuči je bila 27. jula. Razbijen je Pofalićki bataljon. Poginuli su komandant brigade Enver Šehovic, komandant bataljona Zahir Panjeta, njegov brat Esad Panjeta i vozač Zlatan Kalamujić. Od mnoštva granata koje su zasipale naše položaje, dvije su pogodile mjesto odakle su komandant brigade Šehović i komandant bataljona Panjeta pratili situaciju i komandovali jedinicama. To je bilo isturreno ko-

Oslobođenje, 28. juli 2009. godine, sjećanje Ibre Derviševića na dan pogibije Envera Šehovića

Spomenik na mjestu pogibije Envera Šehovića i saboraca u selu Jezera na Žuči

Brdo Žuč-pogled sa Kote 850 na Orlić

Pogled sa Žuči na Vogošću

Na dženazi rahmetli Envera Šehovića, koji je poginuo 40 dana nakon Zajke, hafiz Ismet Spahić je kazao:

„Stojimo pored kabura našeg Envera, i zato vas molim ustrajte u borbi. I bez rata i granata, ja i ti bi umrli, a naš Enver, naš Zajko, živi su do Kijametskog dana. Historija će zapisati da vi spadate u najveće borce svijeta. Najpoštenije borce. Vrijeme je kad se gine, braćo moja. Vrijeme kada, evo i ovog momenta, kad mi stojimo ovdje, može granata da padne. Čuvajte obraz, nemojte svoje ruke kaljati, jer valja doći u kabur. Nek vam je uvijek na umu prva zapovijed koju je dao Poslanik: žene, djecu, starce, sve što je na listi sa bogomolje, ne dirajte. Ali njihovog vojnika, onog koji puca, ubijaj ga gdje god stigneš, istjeraj ga odande odakle je on tebe istjerao, kaže Kur'an. Gdje god ih stignete, ubijte".

Rahmetli Zajko i Šehović su se idealno slagali, mada su bili potpuno različiti. Zajko je tipičan primjer komandanta, bolje reći epskog junaka, koji je iznikao iz naroda. A Šehović je, opet, lik legendarnog komandanta, koji je izrastao iz reda školovanih oficira. Njihove jedinice bile su komšije na terenu, a i njihove komande, baš komšijske, udaljene jedna od druge stotinjak metara. Zato su i njih dvojica svakog dana bili zajedno.

Maštali su da deblokiraju Sarajevo preko Vogošćanske petlje, pa da onda krenu prema Drini, da oslobađaju rodni kraj, Zajko Rudo, a Šehović Miljevinu i Foču. Rahmetli Enver Šehović je vjerovao da će preživjeti i da će poslije rata ići u lov.

Nesib Malkić

SUMNJIVE OKOLNOSTI POGIBIJE NA CRNORIJEČKOJ VISORAVNI

Živinice su bile jedna od prvih općina u Bosni i Hercegovini čiji su građani krajem 1991. godine masovnim protestima iskazali otvoreno nezadovoljstvo prema Jugoslovenskoj narodnoj armiji, zbog njihovog odnosa prema građanima i blagonaklonosti politici Karadžićeve Srpske demokratske stranke (SDS).

Prilikom pomjeranja snaga JNA početkom 1991. godine, svojim privatnim autom Nesib Malkić napušta kolonu vozila Jugoslovenske armije i stavlja se na raspolaganje Općinskom štabu Teritorijalne odbrane Kladanj. Raspoređen je na dužnost komandira čete TO Živinice, a ubrzo postaje i načelnik Općinskog štaba TO Živinice. Dolazak Nesiba Malkića značio je veliko moralno ohrabrenje za nenaoružane pripadnike malobrojnih patriotskih snaga koje su se spremale da, bez obzira na sve, pruže odlučan otpor okupaciji Bosne i Hercegovine.

Nesib Malkić rođen je u Dubravama Gornjim kod Živinica 5. jula 1961. godine.

Kao pitomac 25. klase upisuje Srednju vojnu školu u sarajevskoj kasarni "Maršal Tito". Završio je višu Vojnu školu, odsjek RVPVO (Ratno vazduhoplovstvo i protivvazdušna odbrana), a nakon toga i specijalističku obuku u Zadru. JNA je napustio u činu kapetana. Obavljao je dužnost komandira čete, načelnika Općinskog štaba TO Živinice i komandanta 210. viteške brigade Armije RBiH. Bio je na svim bojištima u zoni i na mnogim van zone Drugog korpusa Armije RBiH.

Živinice su bile idealno mjesto za odgovornog i sposobnog oficira kakav je bio Nesib Malkić. Prve ozbiljnije obrise dobre organizacije, po kojoj će živiničke snage kasnije postati prepoznatljive u cijeloj državi, dao je upravo Malkić.

Uspostavio je prvu pravu organizaciju sistema veze na području Općinskog štaba TO Živinice. Organizirao je, u formacijskom smislu, i prvu pravu četu koja je izašla na brdo Gradina iznad Živinica. Jednostavno, svojim angažmanom i djelima već na samom početku pokazao se kao pravi čovjek koji treba stati na čelo patriotskih snaga.

Odlučnost stanovništva Živinica za odbranu cjelovite Bosne i Hercegovine najbolje pokazuje podatak da su u Živinicama već 2. aprila 1992. godine formirane dobrovoljačke jedinice.

Ipak, već 9. aprila 1992. godine, dan nakon što su tenkovske jedinice JNA i Arkanova Srpska dobrovoljačka garda zauzele Zvornik, 72 pripadnika TOBiH iz Živinica pridružili su se hrabrim braniteljima Kula-Grada iznad Zvornika. Općinski štab TO Živinice bio je prvi štab teritorijalne odbrane u zemlji koji je izvršio mobilizaciju vojno sposobnog stanovništva.

Od samog početka, kao načelnik Općinskog štaba TO Živinice, Nesib Malkić je insistirao na ukrupnjavanju jedinica. Imao je jasnu viziju organizacione strukture koja je bila neophodna za uspješno suprotstavljanje neprijatelju.

Ukrupnjavanjem postojećih jedinica formirana je 210. brigada Armije RBiH. Malkić je izrazio želju da komanduje tom brigadom. Zahvaljujući Malkićevim organizacionim sposobnostima, daljom transformacijom Općinskog štaba TO Živinice, formirana je Komanda operativne grupe, ranga divizije, sa šest brigada. Na čelu ovih formacija bio je Nesib Malkić.

Odbranom Tuzle, Kalesije, Kladnja, Banovića, Lukavca, Gračanice, Srebrenika, Gradačca i Živinica, uvezana je relativno prostrana slobodna teritorija u ovom dijelu zemlje.

Ipak, 210. brigada Armije RBiH, koju je ustrojio Nesib Malkić, tokom rata nikada nije mirovala. Jedan ili dva bataljona ove brigade uvijek su bili na zadatku, tamo gdje je bilo najpotrebnije. Ponajmanje su branili državu na svojoj općini: 75 % zadataka živiničkih boraca bilo je na prostoru drugih općina. Bili su na svim ratištima u zoni i na mnogim van zone Drugog korpusa Armije RBiH. Od Brčkog, Teočaka, Gradačca, Olova, Kalesije, Sapne, Majevice do Vozuće i Ozrena.

U tom ratnom periodu nije bilo struje. Nesib je dugo noću radio. Neprestano je bio posvećen planiranju vojnih djelovanja. I njegova dvojica braće bili su u njegovoj brigadi. Nisu imali nikakvih povlastica. Čak ih je i preskakao, kad bi dijelio cigare i slično, da ne bi drugi borci zamjerili. Analizu djelovanja brigade vršio je sa svim borcima i komandantima - od pripreme zadatka do završetka. Nikada nijednom borcu nije uskratio odgovor. Sa svojim vojnicima razgovarao je s potpunim poštivanjem i uvažavanjem.

Nesib Malkić početkom agresije

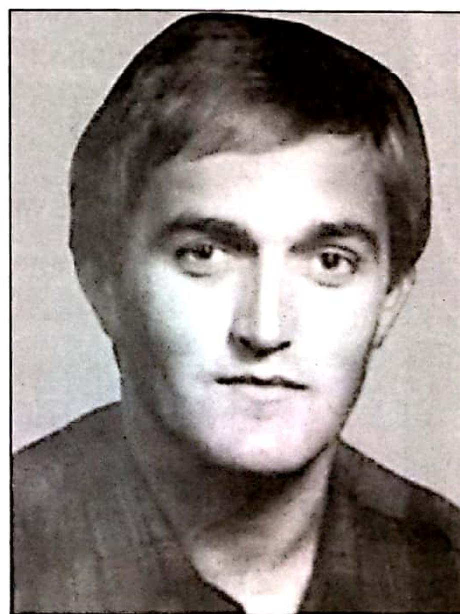
S ciljem zaštite života svojih vojnika, uvijek je vršio temeljite pripreme i izviđanja ratišta. Kad je akcija, tražio je maksimalnu opreznost kako bi se sačuvalo što više života vojnika. Nijedan borac njegove brigade nije došao tamo gdje već nije bio njihov komandant. Izviđanje terena vršio je s komandantima bataljona. Nakon toga bi komandanti bataljona na terenu vršili pripremu s komandirima četa, kako bi se za svakog vojnika odredilo mjesto i kako bi svaki vojnik znao svoj zadatak prije početka akcije. Kada bi neko pao u malodušnost, on je bio taj koji je rekao:

- Hej, polahko, napravit ćemo mi nešto što će vrijediti, što neće biti lahko pregaziti.

Deset dana prije pogibije Nesiba Malkića, Komanda brigade izviđala je teočansko ratište.

Plan neprijatelja krajem 1993. godine bio je da se preko Olova, dolinom rijeke Krivaje, spoji s neprijateljskim snagama u Vozućoj i na Ozrenu, te da u potpunosti odsijeku tuzlansku regiju, koja je već tada bila najveća slobodna teritorija u Bosni i Hercegovini, od ostatka slobodne teritorije u Srednjoj Bosni.

Stalni problem za pripadnike Drugog korpusa Armije RBiH bila je nemogućnost dopreme materijalno-tehničkih sredstava, hrane, goriva i lijekova. Gradić Vareš bio je slavina od koje je zavisio život na području Tuzle. Svi humanitarni konvoji prolazili su kroz ovaj grad pod kontrolom HVO-a. Doprema hrane, lijekova i municije ovisila je isključivo o odluci lokalnih vojnih vlasti u tom gradu. Kad hoće - puste konvoj, kad neće – zatvore, te stvore stanje na području tuzlanske regije koje je bilo na granici izdržljivosti.

Nesib Malkić

Snage Drugog korpusa Armije RBiH odlučile su osujetiti taj plan akcijom oslobađanja Vareša, koji je tada imao izuzetan strateško-taktički značaj.

- Nismo imali hrane, nismo imali municije, dok se druga strana rasipala. Ja sam tada radio obavještajne poslove i imao sam podatke da srpski komandanti i neki HVO oficiri sjede po Varešu po kafićima, zajedno piju i druže se. Između sebe oni nisu imali neprijateljskih djelovanja - priča oficir Enes Gurda.

Nakon što se „proslavio" izvršenjem prljavih zadataka u cilju izazivanja neprijateljstva između snaga HVO-a i Armije RBiH, te nakon što je sa svojim kriminogenim vojnicima zaveo strahovladu u Varešu hapseći i pripadnike HVO-a, jedinice HVO-a pod komandom kriminalca i osuđenog ratnog zločinca Ivice Rajića, 23. oktobra 1993. godine počinile su masakr nad bošnjačkim stanovništvom u Stupnom Dolu kod Vareša, kada su ubile 37 osoba.

Ivica Rajić, ratni zločinac osuđen pred Tribunalom u Haagu na 12 godina zatvora za zločin nad Bošnjacima u Stupnom Dolu kod Vareša

Nakon toga, 210. viteška brigada Armije RBiH od pretpostavljene Komande dobila je zadatak da oslobodi Vareš. Komandant Nesib Malkić, kao i uvijek do tada, krajnje ozbiljno je prihvatio ovaj zadatak započevši pripremna izviđanja. Lično je 24. oktobra 1993. godine provjerio situaciju u Stupnom Dolu i odlučio da sa svojim planom napada upozna komandante svojih bataljona. Dan kasnije, 25. oktobra 1993. godine, sve je krenulo naopako već od jutarnjih sati. U Komandi nije bilo dovoljno goriva, i umjesto u deset sati ujutro, došli su kasno poslijepodne, skoro u sumrak, na lokaciju odakle su trebali vršiti izviđanje. S obzirom da je bio oktobar, dio puta kojim je komandant Malkić s komandantima svojih bataljona trebao doći do linija prema Varešu, bio je prilično vlažan.

U rejonu Crnoriječke visoravni odlučili su da se iskrcaju iz vozila i nastave šumskim putem pješke. Spontano se oformila grupa oko komandanta brigade. Prema sjećanju njegovih oficira, Malkić je bio veoma zabrinut zbog situacije u Stupnom Dolu.

Kada su došli u neposrednu blizinu brda s kojeg se mogao vidjeti Stupni Do u plamenu, eksplodirala je prva granata. Pala je nekih 100 metara dalje. Pukovnik Sead Paravlić rekao je da se prije korekture vatre popnu na obližnje brdo odakle su trebali vršiti izviđanje Stupnog Dola.

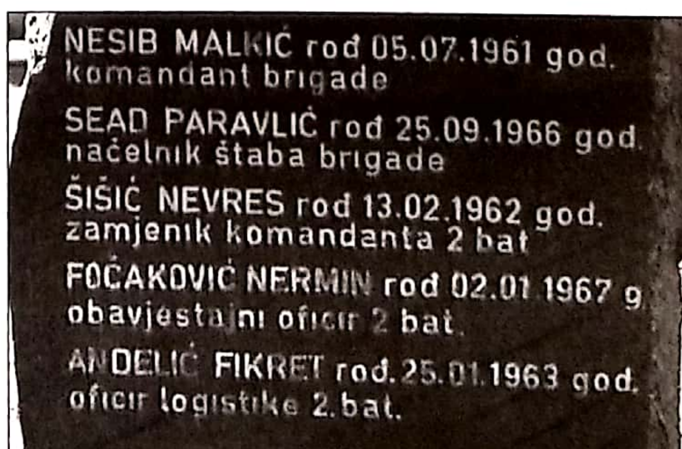
- Potrčali smo prema šumi u zaklon i tada se čuo rotirajući zvuk druge granate - kaže Husein Jusić, nosilac ratnog priznanja „Zlatni ljiljan".

Bilo je oko 16.40 sati. Granata je pala tačno na mjesto kuda su se kretali komandant Nesib Malkić i njegovi oficiri. Pet oficira je teško ranjeno, a komandant brigade Nesib Malkić bio je na mjestu mrtav. S njim su poginuli i načelnik štaba brigade Fikret Andelić, Sead Paravlić, Nevres Šišić i Nermin Forčaković, koji je poslije podlegao od zadobijenih rana. Heroj Nesib Malkić poginuo je u rejonu sela Crna Rijeka, nedaleko od Olova.

Tokom ratnih godina dešavale su se mnoge, nikada razjašnjene sumnjive situacije, u kojima su konce rata vodile mračne sile najčešće povezane profiterskim i ratnohuškačkim porivima. Malkićevi saborci koji su 25. oktobra 1993. godine bili svjedoci pogibije komandnog kadra 210. viteške brigade Armije RBiH ne kriju sumnju da je do ovog tragičnog događaja došlo baš pukom slučajnošću. Iako utvrđivanje istine prepuštaju historiji, vjeruju da nekome nije odgovaralo da se izvrši oslobađanje Vareša.

- Granate su doletjele s položaja Vojske Republike Srpske s prostora Bijambara. Optička vidljivost nije postojala. Nakon što je druga granata pogodila pripadnike komande 210. viteške brigade, nije se više čula nijedna eksplozija. Imam pravo da sumnjam da u tome ima elemenata izdaje; historija će pokazati... - dodaje Enes Gurda.

Malkić je bio nosilac ratnog priznanja „Zlatni ljiljan" od 1993. godine. Posthumno je 1994. godine odlikovan Ordenom heroja oslobodilačkog rata. Današnja kasarna u Živinicama nosi njegovo ime. Brigada kojom je komandovao, nakon njegove pogibije, dobila je naziv 210. viteška brigada - Nesib Malkić.

Spomenik na mjestu pogibije Nesiba Malkića i njegovih saboraca

- Da nije bilo ovakvih sinova majke Bosne koji su bili spremni, bez ikakvog pogovora,

dobrovoljno, od prvog dana, stupiti u redove Armije RBiH i ponosno je braniti na svakom dijelu teritorije BiH, gdje je to bilo potrebno, ne bi je ni uspjeli odbraniti. Nema ni jedne teritorije, niti ijednog korpusa u sastavu Armije RBiH, da naše jednice na čelu sa 210. viteškom brigadom nisu tamo išle. O tome treba da znaju naša djeca, da znaju kakvi su heroji bili u Živinicama i koliki je doprinos naših saboraca odbrani BiH - kaže Hasan Muratović, načelnik općine Živinice.

Nažalost, porodica narodnog heroja Nesiba Malkića doživjela je nezapamćenu nepravdu od Armije, pod čijom je zastavom hrabro poginuo.

- Mom bratu je Drugi korpus Armije RBiH dodijelio stan. Nakon njegove pogibije, u stanu su živjeli naši roditelji. Međutim, dvije godine kasnije naši roditelji su iz tog stana deložirani. Tom prilikom su i pretučeni. Pokrenuli smo tužbu, ali je sve propalo. To je bruka i sramota kako se tuzlanske vlasti odnose prema jednom takvom heroju - riječi su Fadila, brata rahmetli Nesiba Malkića.

Nesib sa roditeljima

Izet Nanić

DAN PRIJE POGIBIJE HALALIO SE SA SABORCIMA I NARODOM

Komandant 505. viteške motorizovane brigade, brigadni general Izet Nanić, rođen je u Bužimu 4. oktobra 1965. godine. Osnovnu školu završio je u rodnom Bužimu, a Srednju vojnu u Zagrebu 1984. godine. Poslije upisuje Vojnu akademiju u Beogradu, gdje provodi dvije godine, zatim u Sarajevu jednu godinu, da bi se ponovno vratio u Zagreb i 1987. godine završio Vojnu akademiju (smjer RVPVO).

Oženio se 1987. godine Sefijom Remetić iz Varoške Rijeke kod Bužima. Sa Sefijom je izrodio troje djece: kćerku Izetu (1988. godine) i dva sina Nevzeta (1991.) i Ibrahima (1993.).

Svoje službovanje u bivšoj JNA, kao poručnik, provodi u Kragujevcu. U januaru 1992. godine, Izet se na nagovor oca Ibrahima vratio iz Kragujevca u Bužim. Nakon napuštanja JNA, dolazi sa porodicom u rodni Bužim, gdje uzima aktivno učešće u organizaciji odbrane i formiranju prvih vojnih jedinica.

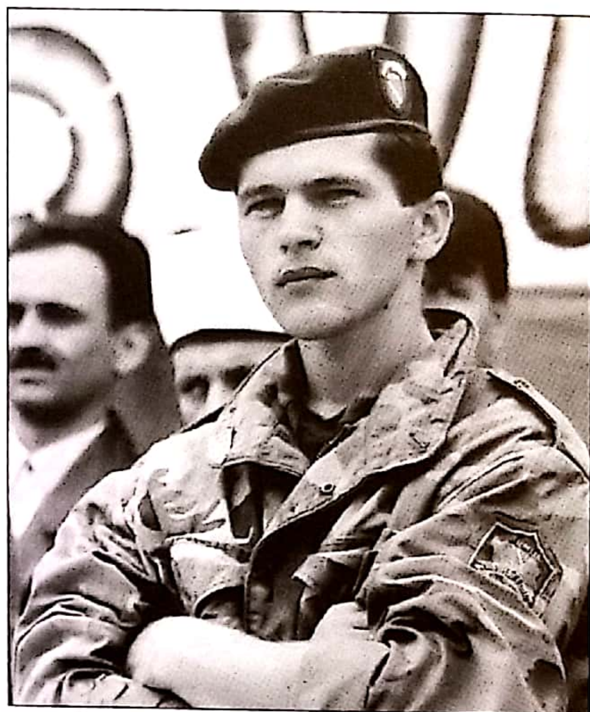
Formira Štab teritorijalne odbrane, a 1. avgusta 1992. postavljen je na dužnost komandanta Štaba TO Bužim. Formirao je specijalne jedinice „Hamze" i „Gazije", koje kroz brojne bitke izrastaju u najbolje jedinice Petog korpusa Armije RBiH.

Svi vojno sposobni članovi Nanićeve porodice nosili su pušku. U rejonu Osmače kod Bosanske Otoke 30. juna 1992. godine herojski je, u zaustavljanju srpske ofanzive, poginuo Izetov mlađi brat Nevzet.

Za samo nekoliko mjeseci, Izet Nanić je izrastao u narodnu legendu. Ubrzo postaje oslonac i uzdanica bošnjačkom narodu Bihaćkog okruga.

Brigadu vodi iz pobjede u pobjedu, a u svakoj njenoj pori ostavio je upečatljiv trag.

Sa izuzetnim organizatorskim sposobnostima stvara jedinstven kolektiv i postavlja sve na svoje mjesto. Poseban pečat, specifičnim nastupanjem, daje načinu izvođena borbenih djejstava. Pokazalo se da u uslovima totalnog okruženja i nije bilo drugog načina ratovanja. Filigranski pripremljenim operacijama oslobađani su kilometri okupirane teritorije RBiH, zapljenjivane ogromne količine prijeko potrebnog naoružanja i tehnike.

Nanić 1993. godine

Nije bilo lahko rahmetli Izetu. Trebalo se izboriti za svoje mjesto u svom mjestu, među herojskim narodom tersli mentaliteta, koji se stoljećima taložio na granici napaćene Krajine i Bosne.

U jednom periodu agresije određeni krajiški politički krugovi su proširili vijest da je Nanić „komuništički nastrojen" i da „nije povjerljiv". Tada je izmanipulisan žestoki bužimski gazija, rahmetli Asim Bajraktarević. On je došao pred Štab 505. viteške brigade i pozvao Nanića da odstupi od komandovanja brigadom. Znajući da je Bajraktarević izvrstan borac koji je u rat došao iz Austrije i da nije kalkulirao u patriotskim namjerama, Nanić je rekao Bajraktareviću da može odmah preuzeti komandovanje najelitnijom jedinicom 505. brigade, „Hamzama", a da će Nanić odstupiti ako narod bude tako želio.

Izet Nanić u akciji

Narod je podržao Nanića, a Bajraktarević je do pogibije u Lušci Palanci na Grmeču, u operaciji „Sana 95" u septembru 1995. godine, ostao komandant bataljona „Hamze".

Tada je, prema tvrdnjama Nanićevih saboraca, odbrana i koordinacija između vojske i policije postala najčvršća, zbog čega četnici i autonomaši nikada nisu zauzeli Cazin i nastavili prema Bihaću.

Pod Nanićevom komandom krenulo se u oslobađanje privremeno okupiranje teritorije RBiH na Ćorkovači. I od tog dana, Nanićeva brigada nije znala za poraz.

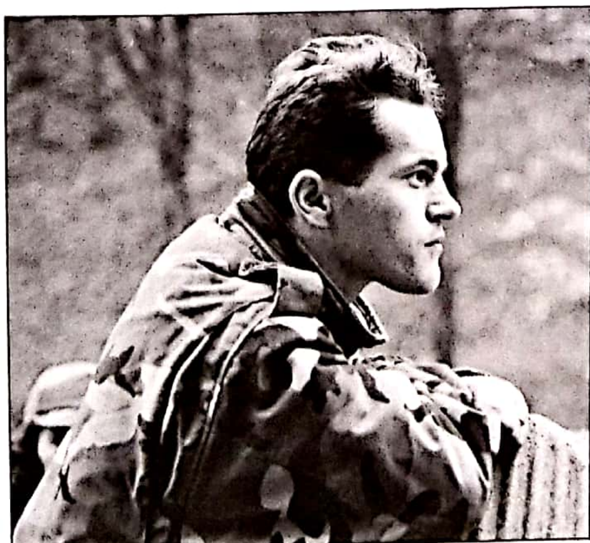
Njegove gazijske poduhvate najbolje su zapamtili malobrojni preživjeli četnici u operaciji „Munja '93" i ratni zločinac Ratko Mladić koji je u septembru 1994. godine jedva izvukao živu glavu sa Radoča, tokom operacije „Breza '94". Bježali su četnici ispred Bužimljana od Banjana, Bosanske Krupe, Otoke, Grabeža, Lohovskih brda do Velike Kladuše.

Nikad nije izgubio ni milimetra teritorije u svojoj zoni odgovornosti, a činjenica je i to da su bužimski vitezovi oslobodili više od 300 kvadratnih kilometara okupirane teritorije.

Posebno treba istaknuti momenat začetka ideje tzv. autonomije, kada je zasigurno komandant Nanić odigrao odlučujuću ulogu i sačuvao narod Bihaćkog okruga od izdaje.

Tih dana sve oči stanovnika Cazinske krajine bile su usmjerene prema Izetu Naniću. Svima je bilo jasno da bužimska riječ neće izdati narod i državu BiH. I danas se svi borci i starješine 505. viteške brigade sjećaju riječi komandanta:

- Mi smo Armija RBiH i dobro znamo za ciljeve naše borbe. Izdajnici i Fikretovi poslušnici su u zabludi, ali ja sam ubijeđen da će oni doći sebi.

Komandant zamišljen

Nijaz i Izet Nanić

Sead Jusić i Izet Nanić

Rade Rakonjac iz Bijelog Polja u Crnoj Gori, nekadašnji tjelohranitelj Željka Ražnatovića Arkana i pripadnik Arkanove Srpske dobrovoljačke garde, koji je ubijen 2. aprila 2014. godine u Beogradu, između ostalog, u jednom od svojih intervjua je opisivao borbe protiv 505. viteške motorizovane brigade u sastavu Petog korpusa Armije RBiH.

Tokom agresije na RBiH arkanovci, među kojima i Rakonjac, su se borili na strani Fikreta Abdića. U intervjuu koji je Rakonjac dao srbijanskom novinaru Milomiru Mariću, govorio je o Petom korpusu Armije RBiH i o rahmetli generalu Izetu Naniću.

On je govorio kako je Peti korpus bio tri godine u okruženju u kojem je taj dio BiH opkolilo 60.000-70.000 srpskih vojnika. Rakonjac je pričao i o tome kako su on i ostali pripadnici srpskih formacija obučavali "Babine da ratuju protiv Alijinih" te kako su porodice bile duboko podijeljene u tom sukobu.

Rade Rakonjac, arkanovac koji se divio Naniću

Pričajući o tome kako je njegova grupa stradala u sukobima sa 5. korpusom, Rakonjac se posebno osvrnuo na 505. bužimsku brigadu.

"Taj 5. korpus, naročito ta neka bužimska 505. brigada, to su strašni borci.

Ta 505. bužimska brigada, to je nevjerovatno nešto. Koliko god oni bili neprijatelji, uvijek sam o njima govorio riječi hvale, jer su stvarno mnogo, ali mnogo hrabri. Ako može da se kaže da su ludo hrabri, onda su to oni", kazao je Rakonjac u tom intervjuu.

Objasnio je kako su imali "17 akcija i napada kod Velike Kladuše na jednom brdu, ali nismo mogli da ih pomjerimo". "Nanić je bio pravi disciplinovani vojnik, profesionalac", kazao je, između ostalog, Rakonjac.

Komandant na osmatračnici

Mirsad Selmanović, načelnik štaba 5. korpusa Armije RBiH sa Nanićem

Na dženazi jednom od komandira četa za specijalne namjene „Hamza", 24. novembar 1994. godine, rahmetli Nanić je kazao:

- Ja sam malo zakasnio, ali sam ipak stigao na vrijeme da čujem nekoliko riječi efendije koji vam se obratio prije mene. On je kazao da mi imamo jednog zaštitnika – Allaha dž.š. Ja sam se u to jučer i uvjerio. Spomenuo je i jučerašnju akciju koju smo imali. I jučer smo pobijedili dušmanina, ali vjerujte, nismo pobijedili zato što smo bili jači borci, jer smo bili popustili, već nam je dragi Bog pomogao i donio nam pobjedu i kao da je rekao: Vi morate pobijediti. Ako Bog da i ubuduće će nam pomagati. Mi smo jučer pobijedili i četnike i autonomaše. Dakle, bilo je tu miješanog sastava. U jučerašnjoj borbi palo je, ako Bog da, nekoliko šehida. Prvi je bio komandir čete za specijalne namjene „Hamza", a onda je pao i komandir jurišnog voda, pa još dva njegova borca, pa poslije još jedan… Bila je to krvava borba. Ali kao što rekoh, uz Božiju pomoć mi smo uspjeli pobijediti. Htio sam kazati i sljedeće: Efendija je pitao hoćemo li halaliti ovome šehidu koji je pred nama. Vjerovatno je njegova duša tu negdje oko nas. On vama nije ništa dužan. A vi razmislite, šta ste vi njemu dužni i šta ste dužni svim ostalim šehidima koji su pali u borbi širom države Bosne i Hercegovine. Ako vam je poznato šta ste im dužni, onda je svaka druga riječ izlišna.

Kada sam u avgustu 2009. godine bio gost Nanićeve porodice u Bužimu, majke Rasime, braće Nijaza i Mujage, slušao sam mnoge priče o rahmetli Izetu, ali najdublje mi se u moždane fijoke urezala izjava proslavljenog Nanićevog borca Nijaza Veladžića Veljuna, koji mi reče:

- Da je cijela Srbija išla na nas, mi bismo je zajedno sa rahmetli Izetom dočekali, mi sa njim straha nismo imali.

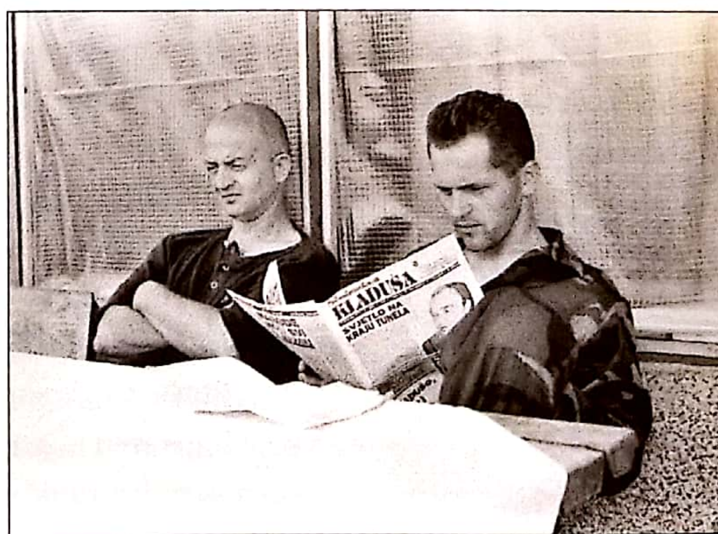
General Atif Dudaković i Nanić 1994. godine

Mnoge najelitnije jedinice Vojske Republike Srpske, Vojske Jugoslavije, SAO Krajine i Abdićeve „Zapadne Bosne“, desetkovane su u borbama protiv Nanićevih gazija.

Tako je zarobljen komandant Prve, Druge, pa Treće brigade Abdićeve „Zapadne Bosne“, a pred njima su bježali Keđini specijalci, čuveni „Mauzeri“ iz Bijeljine, Legijine „Crvene beretke“, generali Mladić i Talić. Početkom avgusta 1995. godine, snage Fikreta Abdića bile su u rasulu povlačeći se prema granici sa Hrvatskom. Druga gardijska brigada Hrvatske Vojske sa zapovjednikom Zvonimirom Petrinjcem probijala se prema Dvoru na Uni, dok se drugi krak ove brigade probijao prema Žirovcu i Glini, gdje se trebao spojiti sa jednim od bataljona 505. viteške brigade Armije RBiH.

Nekoliko dana uzastopno, prije kobnog 5. avgusta 1995. godine, Izet je odlazio na mezar svog brata Nevzeta, i dugo ostajao. Na česte opaske svojih saradnika da se čuva i da se ne izlaže nepotrebnim opasnostima tokom bitki, Izet je uvijek imao isti odgovor:

- Da ja vas upitam, je l' ikad iko ost'o na ovome svijetu?

Senad Šarganović Šargan, ratni komandant 501. brigade Armije RBiH sa Nanićem

Komandant u komandi 505. viteške brigade Armije RBiH u Bužimu 1995. godine

Petak, 4. avgusta 1995. godine, Izet se na džumi sreo sa mnogim Bužimljanima. Želio je da razgovara. Nekoliko sati kasnije, predavajući ratnu zastavu komandantu „Hamzi“, rahmetli Asimu Bajraktareviću, obratio se borcima i narodu riječima:

- Ovdje smo danas, da se pogledamo, da popričamo, da se vidimo, da se halalimo...

Navečer, 4. avgusta, rahmetli Izet je napisao posljednje riječi u svom ratnom dnevniku: "Sve je u igri... Nadam se da će uspjeti.. I ja sa njima, a onda i narod.. Pobjeda je blizu... Biće naša, ako Bog da... Bosna i Hercegovina... Osjećam da mogu uraditi zamišljeno, da mi je snage i sreće. Sve sam uložio. Nestalo je struje... SRETNO.“.

Ćorkovača, rano jutro 5. avgusta 1995. godine. Bužimski vitezovi su krenuli na borbeni zadatak, spajanja sa vojskom Republike Hrvatske. Komandnat Nanić kreće u svoju posljednju bitku u kojoj je imao tajni znak „Igman“. Jer, sanjao je da jednog dana sa oslobodiocima preko Igmana uđe u Sarajevo. I pred samo kretanje, Nanić se obraća svojim borcima: - Znate svi zadatak, cilj nam je spojiti se sa Hrvatskom vojskom u Dvoru, ali ako Hrvata ne bude u Dvoru, mi idemo u Kostajnicu. Uglavnom, spojit ćemo se. SRETNO.

Kretali su se teritorijom Hrvatske ka Dvoru, kroz šumu, u rejonu Vijenca, ispod Kote „Hleb“. Nailaze na tek osvojeni četnički bunker. Okolo razbacane četničke stvari. Idu dalje. Čuju se pojedinačni pucnji iz pušaka. Zastaju. Komandant Nanić puca na zasjedu. Iz stojećeg

Komandant Nanić neposredno prije pogibije u ljeto 1995. godine

stava rafalima zasipa četnike. U jednom momentu, panterski se baca na desnu stranu puta. Mijenja okvir. Ponovo otvara vatru. Vodi se žestoka borba. Vatra je sve žešća i žešća. Četnici su na dvadesetak metara ispred. Komandant je pogođen. Pada na leđa. Pogođen u glavu i vrat, mnogo je krvario. Vidjelo se da umire. Nešto je htio reći...

Zajedno poginuli: Meho Bašić i Izet Nanić

Zajedno sa velikim komandantom poginula su njegova dva pratioca, braća Ismet i Suljo Isaković i Meho Bašić, načelnik bezbjednosti 505. viteške brigade. Na licu mjesta je ostao živ samo vezista u štabu Alija Osmanović, inače rodom iz okolice Srebrenice.

Osmanović je, nakon što su Nanićevo tijelo izvukli tri kilometra dalje, poslao poruku generalu Atifu Dudakoviću. Poruka je glasila: „Komandant 505. poginuo".

- Dva minuta nije bilo odgovora – sjeća se Osmanović.

Onda je stigao generalov odgovor: „Neka najstariji među vama preuzme komandu". Najstariji je bio Sead Jusić. U momentu Nanićeve pogibije putna komunikacija Bihać-Karlovac je već bila slobodna.

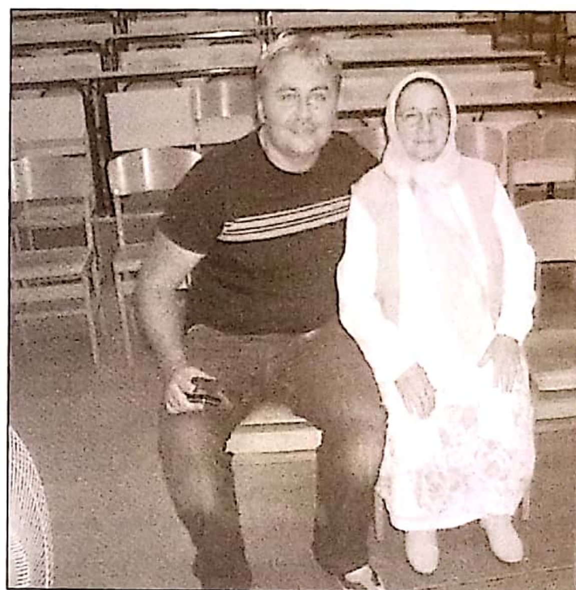
Majka Rasima pored tijela poginulog sina heroja na dan dženaze 6. avgusta 1995. godine

- Vjenčali smo se 6. avgusta 1987., a 6. avgusta 1995. mom Izetu klanjana je dženaza – podsjeća Izetova supruga Safija na parabolu sreće i tragedije koja je igrom sudbine povezala 6. avgust.

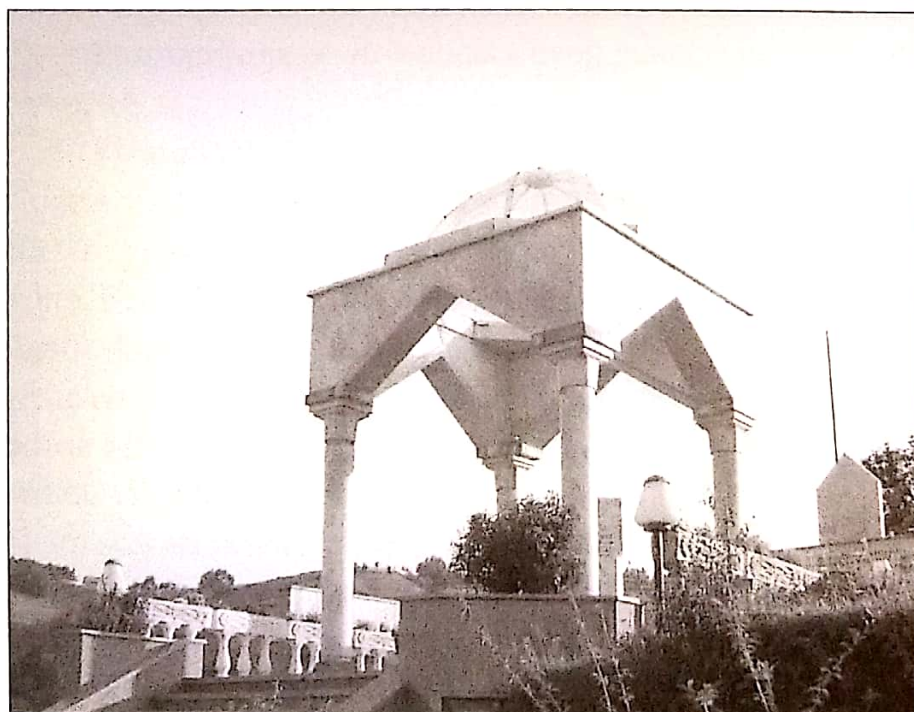
Nakon 1.201 dan opsade, deblokiran je Bihaćki okrug. Prvi putnici koji su u pratnji hrvatske policije stigli novooslobođenom cestom u Bihać, bili su roditelji Izeta Nanića, koji su iz izbjegličtva u Splitu, 6.avgusta 1995.godine stigli na dženazu svom slavnom sinu.

Kćerka Izeta sa maskirnom jaknom svog oca

Avdo Huseinović sa Nanićevom majkom Rasimom u Bužimu 2009. godine

Turbe Izeta Nanića u Bužimu

II.

HEROJI KOJI SE NE ZABORAVLJAJU

Iako je Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine posthumno odlikovalo samo devet heroja odbrane Bosne i Hercegovine Ordenom heroja oslobodilačkog rata, mnogo je onih koji, iako nisu dobili ovo najveće prizanje, žive u sjećanjima i legendama.

Zaim Imamović, Senahid Bolić Bolo, Avdo Palić, Ejub Golić, Mihajlo Petrović, Vinko Šamarlić, Hasan Turčalo Brzi i mnogi drugi, ostavili su neizbrisiv trag predvodeći svoje borce u odbrani domovine.

Major Mihajlo Petrović

BEOGRAĐANIN, BOSANSKI HEROJ SA VLAŠIĆA

U aprilu 1992. godine kao major bivše JNA, kada je izvršena agresija na Republiku Bosnu i Hercegovinu, a njegova jedinica napustila Travnik, Mihajlo Petrović, rođeni Beograđanin, odlučio je da ostane u Travniku i stavi se na raspolaganje Teritorijalnoj odbrani RBiH.

Nije prihvatio ni poziv svoje porodice da dođe u Beograd, ni poziv roditelja svoje supruge da preseli u Zagreb. Sa majorom su u bosanskoj ratnoj neizvjesnosti ostali i supruga Ana, sin Aleksandar i kćerka Jelena.

Postrojavanje prvih branilaca ovog grada, travnički svjedok opisuje na sljedeći način:

- Izašao je ispred nas u uniformi JNA s oznakama TO RBiH, strogog pogleda i uvježbanog glasa za dreku bez mikrofona i razglasa. Pogledao je niz stroj i onda je održao govor u kojem je rekao: „Dragi moji borci, ja sam major Mihajlo Petrović, Srbin, Beograđanin, oficir bivše JNA. Moj deda borio se na Solunskom frontu protiv Austro-Ugara, moj otac borio se protiv njemačkih, ustaških i četničkih fašista, a izgleda da je došlo vrijeme da se i ja borim protiv ovih bradonja sa brda. Otac mi je pričao kakvi su bili četnici u onom ratu, a ja vam mogu odmah reći, jer sam to imao priliku vidjeti posljednjih mjeseci, da će ovi biti mnogo gori. Bosanac nisam rođenjem, ali sam postao i srcem i dušom otkako živim ovdje. Ne bojte se, junak umire jednom, kukavica hiljadu puta. Budite smireni, pucajte samo u živu metu, ko nema oružja nek otima od neprijatelja ili neka uzme pušku ako mu saborac pogine. U tami slušajte moj glas, nemamo radioveza, nema motorola... I zapamtite, između ovog nezaštićenog i golorukog svijeta i njih, naoružanih najboljim oružjem i mržnjom u

kojoj žele da nas sve unište, noćas stojite samo vi". Ušutio je, a neko mu donese bosansku zastavu sa ljiljanima. Major Petrović joj salutira, poljubi je i posla da i mi to isto uradimo...

Tog 13. aprila 1992. godine Travnik je imao sreću da u njemu pred braniocima stoji major Mihajlo Petrović.

Karadžićevi Srbi prognali su 9. maja 1992. godine Bošnjake vlašićkog sela Mudrike.

Major Petrović je postavljen za komandanta odreda u kojem su bile i izbjeglice iz Mudrika. Razočarani su bili Mudričani kad su saznali da će za komandanta imati Srbina, i to još iz Beograda. Nisu mu vjerovali, ali samo nekoliko dana. Vrlo brzo je svojim herojstvom major Petrović zadivio gorštake sa Vlašića i rodila se teško opisiva neraskidiva veza među njima. Petrović je zajedno sa Mudričanima na Šešićkoj planini ratovao četiri mjeseca, neprikidno napadajući neprijatelja. Kada bi kretali u akciju, svojim borcima je govorio da ne dozvole da on živ padne četnicima u ruke. „Ako me zarobe, odmah pucajte u mene" - naređivao je.

Jedina ratna fotografija majora Petrovića snimljena dan prije pogibije

Zbog blizine srpskih položaja bilo je rizično i doći na Šešićku planinu, zato su Petrovićevim borcima voda, hrana i municija dopremani samo noću na konjima.

O Petroviću i njegovim ratnicima Travničani su pjevali pjesme. Jedna od njih počinje ovako:

Po Travniku raja priča:
Eto našeg Petrovića!
Hrabre borce on nam vodi
da živimo u slobodi.

A Mudričani su spjevali bećarac: "Petroviću, neka ti je dika, ti si sabr'o hiljadu vojnika."

U intrevjuu 26. juna 1992. godine, major Petrović je novinarki Nađi Riđić između ostalog kazao:

- Moji borci su gorštaci iz bosanskih šuma kojima život nikad ništa nije poklanjao, nego samo uzimao. Oni su dobričine koji su svojim komšijama Srbima sve opraštali do onog trenutka kada su im zapalili domove u Mudrikama, koje su krvavo decenijama gradili.

Vodile su se u drugoj polovini oktobra 1992. godine borbe za Jajce i vidjelo se da će grad pasti u ruke Vojske Republike Srpske. Komanda iz Travnika je naredila da se major Petrović povuče sa svojim borcima sa Šešićke planine, kako ne bi došao u okruženje neprijatelja. Major je rekao „da to ne dolazi u obzir". Međutim, ponovo mu je naređeno da se povuče i major odlučuje da u svojoj zoni odgovornosti postavi mine kazavši „da će Šešićka planina, kad je on minira, i dogodine biti slobodna".

Dan prije pogibije, Faruk Hadžijunuzović je donio fotoaparat i napravio jedinu ratnu sliku majora Petrovića. Tog dana, major se zloslutno smijao, tako da je taj smijeh nadaleko odjekivao planinskom dolinom.

Kad ponese srce u ratu, skoro uvijek odnese u smrt, zato se heroji svoga srca plaše više nego neprijateljskog pucnja. Bila je nedjelja, 25. oktobar 1992. godine. Krenuo je sa saborcima prema Koti „Mlakva", gdje je trebalo da postavi mine. Prišao je jednoj ranije postavljenoj mini od koje će poginuti, čudno je gledao nekoliko minuta, zatim prekoračio preko nje, i otišao do obližnjeg brijega.

Uzeo je blok i nešto ucrtao. Nedugo nakon toga, vratio se staroj mini i čučnuo nad njom. Najednom se desila zastrašujuća eksplozija od koje je teško ranjen major Petrović. Pretpostavlja se da je majoru ispala puška i aktivirala „njegovu minu" koju je par minuta prije prekoračio. Bio je u dubokoj komi i odmah je munjevito niz strme vlašićke staze i bogaze prvo transportovan do saniteta, pa do bolnice u Travniku. U travničkoj bolnici je odlučeno da se hitno prebaci u Zenicu, ali na putu za zeničku bolnicu, zauvijek je napustio ovaj svijet. Vezirski grad takvu sahranu nije zapamtio. Ispraćaju i sahrani posmrtnih ostataka majora Petrovića 27. oktobra 1992. godine prisustvovale su

Sahrana majora Mihajla Petrovića

hiljade Travničana svih nacija i uzrasta. Bio je to njihov posljednji pozdrav sa čovjekom Mihajlom Petrovićem, bosanskim patriotom i herojem koji je ostao na časnoj strani historije.

Uz samu Lukačku džamiju u centru Travnika, na vječnoj straži leži major Petrović, koji je tu sahranjen po ranije iskazanoj vlastitoj želji da njegovi posmrtni ostaci, ukoliko pogine, budu pokopani uz one sa kojima se zajedno borio za slobodu i humanost, za Bosnu i Hercegovinu. Nosilac je najvišeg ratnog priznanja „Zlatni ljiljan" i ordena Zlatni grb sa mačevima.

Na vijest o smrti majora Petrovića, njegovi saborci, gorštaci sa Vlašića, nisu krili suze. Ne, nisu plakali zato što su mislili da je poginuo uzalud, nego zato što se ovakvi kao njihov dobri Mihajlo teško više rađaju.

Grob majora Petrovića u Travniku

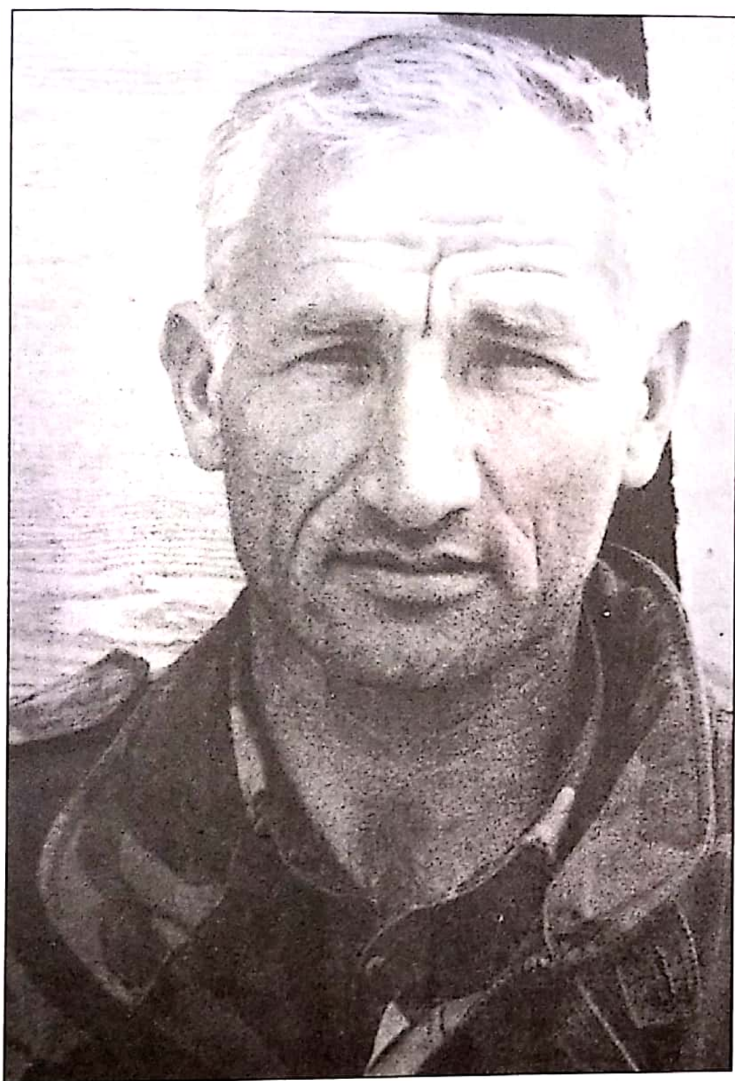
Hasan Turčalo Brzi

PUTEM SPASA PROFESOR HISTORIJE UŠAO U HISTORIJU

Grebak je za Goražde u godinama agresije značio život. Grebak je bio stanica za snadbijevanje hranom gladnog Goražda. Ova visoravan na hiljadu i dvjesta metara ispod planine Jahorine, po narodnom predanju, bila je teško prolazna u zimskom periodu. „Putem spasa", od sela Zorovići u okolici Goražda do Grepka, prvi je prošao Hasan Turčalo Brzi 6. maja 1992. godine, koji je na tom putu godinu i dva mjeseca kasnije i poginuo kao vodič. Praćeni kišom, snijegom, a nerijetko i pucnjavom iz zasjeda, hiljade Podrinjaca je prošlo epopeju Grepka, ovim bosanskim bespućem, kako bi do kuće donijeli nekoliko kilograma brašna. Mnogi su zauvijek ostali na tom putu. Nažalost, broj onih koji se nisu vratili nikada nije precizno utvrđen, ali je sasvim sigurno da se radi o nekoliko stotina muškaraca, žena i djece koji su se smrzavali u snijegu, upadali u minska polja ili zalutavši padali u srpsko zarobljeništvo, gdje su ubijani. U maju i junu 1992. godine, u vrijeme teških dana za grad Goražde, Haso Turčalo je sa svojom grupom u Goražde unio oko 150 hiljada metaka, veće količine lijekova, infuzija... U to preteško doba, narod na slobodnim teritorijama Istočne Bosne je smislio devizu „da bez Hasa nema spasa". Bio je sretan što čini velika djela. Kolona nesretnika bi se još tokom dana formirala u Zorovićima, a onda s prvim mrakom kretala prema Grepku, pravcem Ruda Glava, Voda Petrovica, Kacelj, Ruda brda, škola u Račićićima, Zbić, Grebak. To je put na tromeđi općina Goražde, Foča i Pale. Na čelu kolone je bio vođa Haso Turčalo, a često i njegov brat Abid. Otprilke za pet sati hoda, kozjom stazom, negdje pred svitanje, velike marševske kolone od nekoliko hiljada ljudi stizale su do Logističke baze IBOG-a Armije RBiH (Istočno-bosanske operativne grupe) na Grepku od maja 1992. godine

do juna 1993. godine. Na Grepku su uzimali brašno i čekali novu noć kako bi krenuli nazad. Prolazilo se šutke, pored samih srpskih linija. Put dug 50 kilometara, a konvoji su skretali i po pet kilometara lijevo ili desno zbog česte neprijateljske zasjede. Hroničar podrinjske ratne tragedije je zapisao: „Kada je glad ušla u svaku kuću, svi su morali ići na Grebak. Plašila ih je samo hladnoća na Kacelju. Krenuli su prije mraka jer im je bilo važno da što ranije pređu Kacelj visok 1.675 metara, što je bilo polovina puta do Grepka. Vodiči na Grepku pred povratak su im govorili: „Ponesite što manje brašna na leđima. Put će biti težak, mnogo teži nego u dolasku. Ako snijeg i ne bude padao svu noć, pašće temperatura. Biće hladno, toliko će biti hladno da će se noge smrzavati. Zavijte se u krpe. Mogu vam viriti samo oči... Nema spasa onome ko zastane da se odmori. Ja idem prvi, a vi me pratite. Neću stati sve do Goražda. Još jednom, nemoj da me neko zovne da stanem. Neka zna da ja neću stati. Kada bi tako umorni zastali, svi bi bili gotovi. Uhvatiće nas pospanost i niko nas neće moći natjerati da nastavimo put. I pomislite na onoga koji je u prolasku pao u snijeg, smrznuo se tu, a niko mu ni ime ne zna“...

Hasan Turčalo Brzi je na ovoj teritoriji bio suvereni monarh rizika i neizvjesnosti. Istančanog sluha, kretao se poput srne, spreman da reaguje na najmanji šum. Teren je izviđao u pokretu, lagano je koračao, a bilo ga je nemoguće pratiti. Borci su znali na Kacelju, na snježnim dubinama od po nekoliko metara, imati ledenice po licu, bradi, brkovima i ušima... Mnogi su ostali zaleđeni u snijegu. Upamćeno je da su ljude pronalazili smrznute u snijegu, nasmijane, kako rukama grle bukvu. Djecu su stavljali u krošnje, a da ne bi plakala, vezali bi im usta. Od umora kroz duboki snijeg, padali su konji. Brzi je bio komandant bataljona u Prvoj drinskoj brigadi Armije RBiH kojom je komandovao legendarni Zaim Imamović. Sa svojim borcima, Turčalo je odbranio strateški važan Klek i mjesto Orahovice, osvojio Borovac i više puta oslobađao neosvojivi Stolac. Na tom bespuću često su se mogli vidjeti orlovi, a braća Hasan i Abid Turčalo su znali da tamo gdje se vide orlovi nema srpskih vojnika, što je bila dobra orijentacija pri izboru pravca kretanja. Imali su neobjašnjiv osjećaj za otkrivanje mina. Kako to obično biva u Bosni, i Haso Turčalo je u proljeće 1993. godine postao predmet raznoraznih spletki. Priča objavljena u sarajevskim ratnim novinama, po narudžbi nekih goraždanskih kriminalaca, skoro ga je dotukla. Bio je razočaran, povučen u sebe. Jedino je kontaktirao sa legendarnim komandantom Zaimom Imamovićem. Mnogi su ovu patnju podrinjskog naroda koristili za vlastite pljačke, tako što su se prijavljivali da budu vodiči, a od ljudi za te usluge uzimali novac i zlato. Bili su to ratni kriminalci iz Orahovica i Goražda, koji su nesretnike znali povesti, reći im da moraju izviditi teren i onda im pobjeći vrativši se nazad. Ti kriminalci, u takvim radnjama, često su se predstavljali lažno kao da su Haso Turčalo.

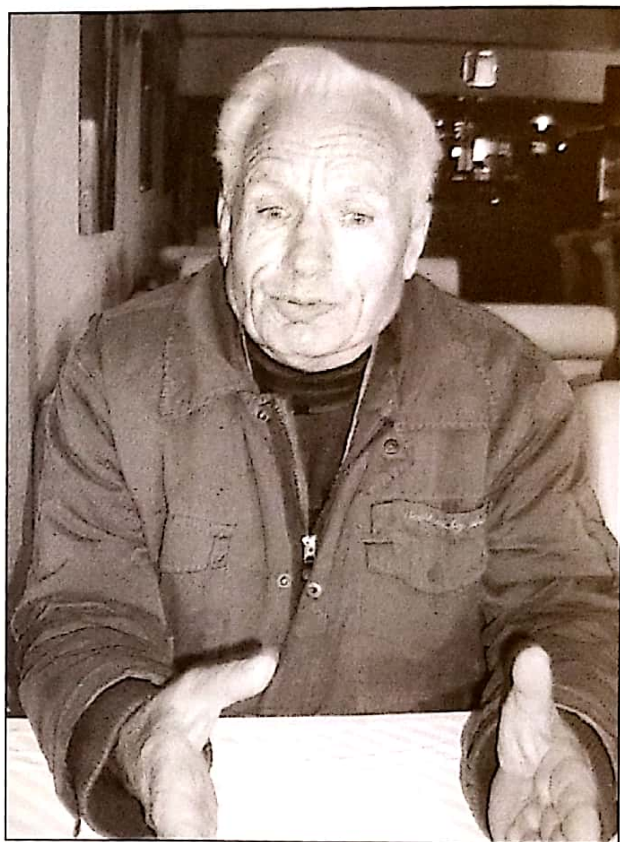
Hasan Turčalo Brzi

U proljeće 1993. godine krenula je velika ofanziva na Gornje Podrinje. Od 17. aprila 1993. godine strateški važna kota Kacelj na putu spasa prema Grepku, i dalje prema Trnovu i Igmanu, pao je pod srpsku kontrolu, a time je definitivno prekinuta komunikacija Goražda sa slobodnom teritorijom pod kontrolom Armije RBiH u unutrašnjosti zemlje. Sa Hadžića brda na Grepku, Turčalo je 6. na 7. juni 1993. godine poveo 150 boraca prema Goraždu. Uspio ih je dovesti do položaja goraždanskih branilaca, usmjeriti i krenuti nazad na Grebak po Hamida Bahtu, Zaima Backovića, Džemala Najetovića, Vehbiju Karića i Nešeta Muminagića, koje je trebao uvesti u Goražde.

A onda, bez najave i bez uvoda, sačekan je u jednoj zasjedi, kakvih je na stotine već uspješno zaobišao. Haso je sa svojim pratiocima Seadom Bajramovićem, Dževadom Efendićem i Fehimom Kulaševićem nestao. Pričalo se svašta. Pričalo se da su ih ubili četnici u zasjedi, a druga inforamcija je bila da su ih likvidirali kriminalci koji su iz Sarajeva švercovali duhan, cigarete i drugu skupocjenu robu u Goražde. Nikad se nije saznalo šta je bilo s njima. Pronađeni su na mjestu Gora, udaljenom 200 metara od srpskih položaja prema Grepku, nekoliko metara iznad puta kojim su prolazili konvoji. Njihova tijela su razmijenjena nakon pada Bjelašnice i ukopana kraj džamije u Pazariću. Hasanov brat Abid je nakon agresije saznao od srpskih oficira da su tijela Hase i njegovih pratilaca našli četiri mjeseca nakon ubistva.

- Neko je čuo na Grepku kad je moj Haso rekao da će se vratiti. Mi smo zarobljavali srpske vojnike, nudili za razmjenu, ali nikakve inforamcije nismo dobijali od srpske strane. Nema Hasana, ni mrtva, ni živa. Srbi su ih našli, kad su već tijela bila

u fazi raspadanja, kad su zaobilazili svoju liniju zbog mina. Nisu znali o kome je riječ. U Kulašićevića je ostao samo jedan brk. Vito Mastilo, naš prijeratni poznanik, koji je bio srpski komandant na Kacelju, nakon agresije me doveo do mjesta kod četiri bukve, gdje su oni našli tijela. Na tom mjestu sam pronašao čahure i tijelo rahmetli Efendića kod kojeg je bila njegova duhanska kutija. Hasana su ubili naši ljudi iz fočanske Jabuke. Ubili ga iz ljubomore, zbog popularnosti u narodu. Haso i ja smo preveli do Grepka skoro sav narod Istočne Bosne. Haso je išao 113, ja 80 puta. Mi sumnjamo na izvjesnog Gaziju. Moj Haso je bio svjetski rekorder, jer kolonu je vodio 113 puta, a put u jednom pravcu je 50 kilometara, znači sa povratkom sa Grepka 100 kilometara. To znači da je za godinu dana prešao 11.300 kilometara. Od toga nije spavao 216 noći u godini, a svaki put je nosio teret od minimalno 30 kilograma u jednom pravcu, što znači da je za tih godinu dana prenio minimalno 3.390 kilograma tereta - kaže Abid Turčalo.

Abid Turčalo

Heroj i legenda Haso Turčalo išao je podignute glave, noseći automat koji mu je poklonio profesor Šemso Tucaković. Nije se plašio, jer nije mogao zamisliti da ga može neko ubiti.

Do rata je radio kao profesor historije. Posthumno je odlikovan „Zlatnim ljiljanom" i činom majora.

I danas, kad vjetrovi i oluje zagospodare podnožjem Jahorine, mnogima, koji su preživjeli zahvaljujući njegovoj hrabrosti, dobroti i požrtvovanju, čini se da će ugledati legendarnog Hasana Turčala kako se pojavljuje iz mraka na čelu kolone gladnih i promrzlih izbjeglica, vojnika i civila goraždanskih.

Vrijeme iza nas nepovratno i bolno podsjeća da su i ljudi koji su uspostavljali dobrim djelom naš sistem vrijednosti u borbi za goli opstanak, bili samo ljudi i ništa više.

Krhki i prolazni, ali i zato neponovljivi i jedinstveni u svojoj hrabrosti i ljudskosti.

Senahid Bolić Bolo

JOŠ 1993. GODINE REKAO JE DA ĆE SE BRANIOCIMA BOSNE SUDITI ZBOG ODBRANE

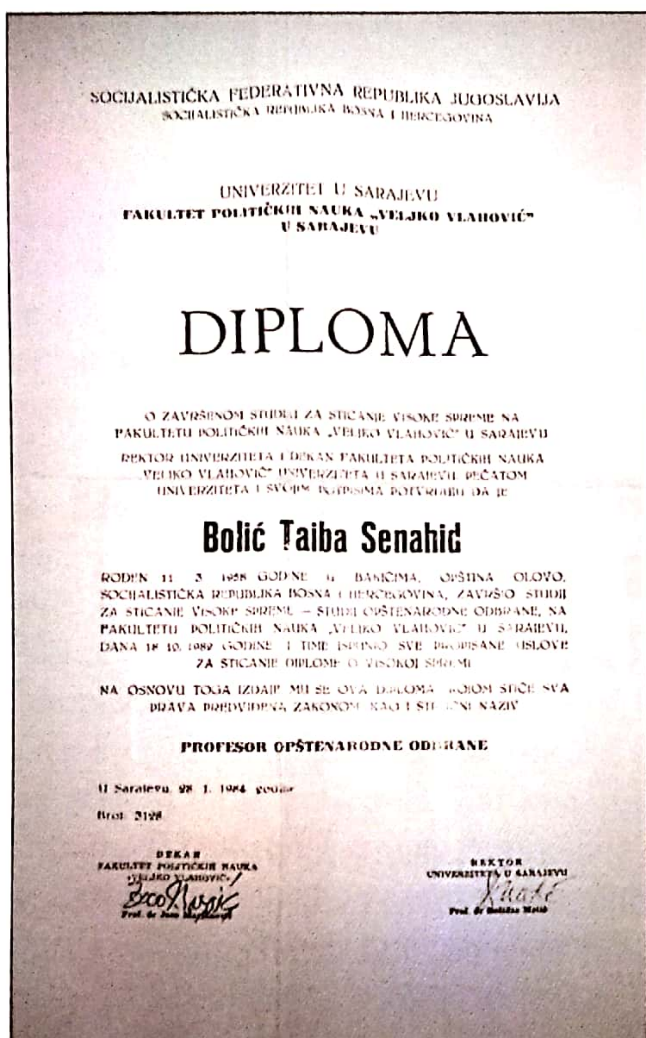
Poznajem tri kategorije heroja. Prva je ona čije je herojstvo kreirala javnost, a koje je često bilo bez pokrića na bojnom polju, ali eto, javno mnijenje ih je arhiviralo u historiju i ne da na njih. Opet, s druge strane, znam one koji su bili pravi heroji, velike gazije, koji su jurišali, ginuli i krvarili za ovu nesretnicu Bosnu, a za koje niko ne zna, osim nekih bližih saboraca.

I treća kategorija, heroji poznati u narodu, koje su na „Mont Everest bosanskog herojstva" popele veličanstvene bitke, nezapamćeni herojski podvizi, sinhronizovano sa saborcima i napaćenim narodom kojeg su branili.

U petak 21. januara 1994. godine, heftu nakon teškog ranjavanja u odlučnoj bici za Olovo, u tuzlanskoj bolnici, u 36. godini života umro je Senahid Bolić Bolo, legenda odbrane Olova, heroj koji je to još za života postao.

Bolo (drugi s lijeva na desno) u 1. razredu osnovne škole u selu Ajdinovići 1966. godine

SOCIJALISTIČKA FEDERATIVNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA
SOCIJALISTIČKA REPUBLIKA BOSNA I HERCEGOVINA

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA „VELJKO VLAHOVIĆ"
U SARAJEVU

DIPLOMA

O ZAVRŠENOM STUDIJU ZA STICANJE VISOKE SPREME NA FAKULTETU POLITIČKIH NAUKA „VELJKO VLAHOVIĆ" U SARAJEVU

REKTOR UNIVERZITETA I DEKAN FAKULTETA POLITIČKIH NAUKA „VELJKO VLAHOVIĆ" UNIVERZITETA U SARAJEVU PEČATOM UNIVERZITETA I SVOJIM POTPISIMA POTVRĐUJU DA JE

Bolić Taiba Senahid

ROĐEN 11. 3. 1958 GODINE U BANIĆIMA, OPŠTINA OLOVO, SOCIJALISTIČKA REPUBLIKA BOSNA I HERCEGOVINA, ZAVRŠIO STUDIJ ZA STICANJE VISOKE SPREME – STUDIJ OPŠTENARODNE ODBRANE, NA FAKULTETU POLITIČKIH NAUKA „VELJKO VLAHOVIĆ" U SARAJEVU, DANA 18. 10. 1982 GODINE I TIME ISPUNIO SVE PROPISANE USLOVE ZA STICANJE DIPLOME O VISOKOJ SPREMI

NA OSNOVU TOGA IZDAJE MU SE OVA DIPLOMA KOJOM STIČE SVA PRAVA PREDVIĐENA ZAKONOM KAO I STRUČNI NAZIV

PROFESOR OPŠTENARODNE ODBRANE

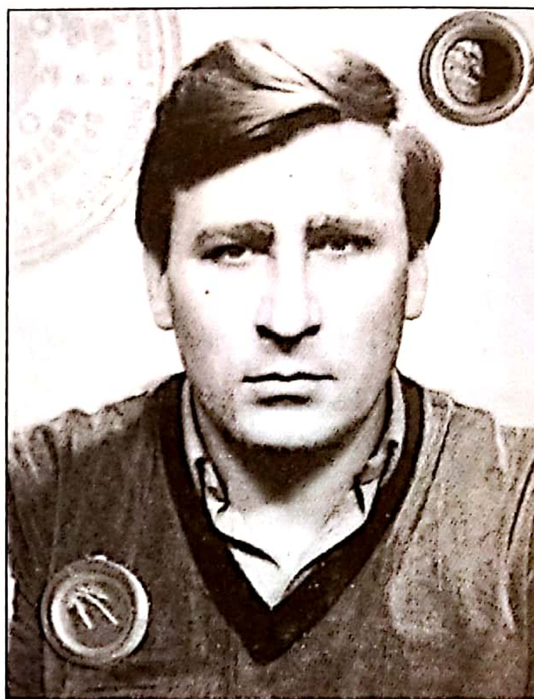
U Sarajevu, 28. 1. 1984. godine

Broj: 2128

DEKAN
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
„VELJKO VLAHOVIĆ"

REKTOR
UNIVERZITETA U SARAJEVU

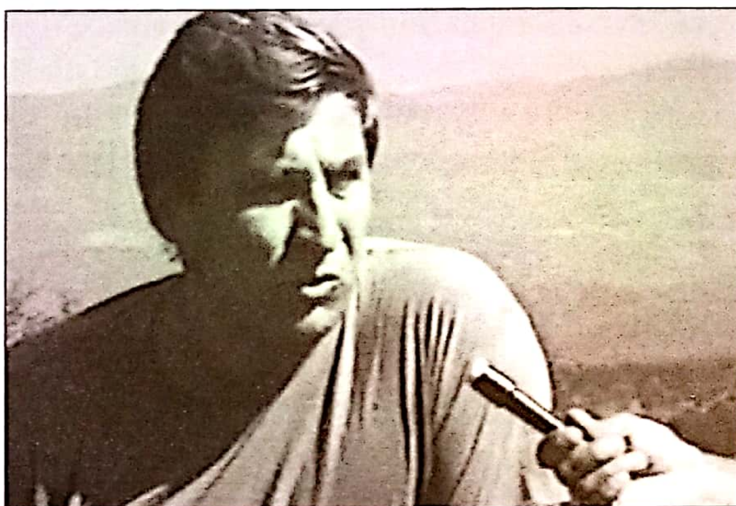
Bolina diploma o završenom fakultetu 1984. godine

Slika iz lične karte

Odbrana Olova u ratu 1992.-1995. godine bila je od neprocjenjivog značaja za odbranu Bosne i Hercegovine. Nažalost, sama uloga olovskog ratiša, kao i 1. slavne olovske brigade, Samostalnog sokolačkog bataljona i 4. bataljona iz sastava 126. ilijaške brigade Armije RBiH, koji su branili Olovo, skoro da i ne postoje u poslijeratnoj literaturi koja se bavi agresijom na RBiH. Olovo i olovska sela u dolini Krivaje, još od početka ljeta 1992. godine, postala su oaza slobode za hiljade bošnjačkih izbjeglica protjeranih sa područja opština Sokolac, Han-Pijesak, Ilijaš, Rogatica, Vlasenica... Strategija Radovana Karadžića i Ratka Mladića krajem 1993. i početkom 1994. godine imala je za cilj nanošenje odlučujućeg vojnog poraza glavnini snage Armije RBiH. Strateška ofanziva Glavnog štaba Vojske Republike Srpske, kodnog naziva „Drina 93" tokom perioda izvođenja, uključivala je četiri odvojene operacije i to: na područje Olova tokom novembra i decembra 1993. i januara 1994. godine, na Teočak u novembru i decembru 1993. godine, na Maglajsko – tešanjski džep tokom decembra 1993. i marta 1994. godine, te na Bihaćki okrug u februaru 1994. godine, s ciljem zauzimanja Grabeškog platoa i željezničke komunikacije koja prati

tok rijeke Une. Niti jedna od ovih operacija nije dala rezultate, niti ispunila svoje ciljeve.

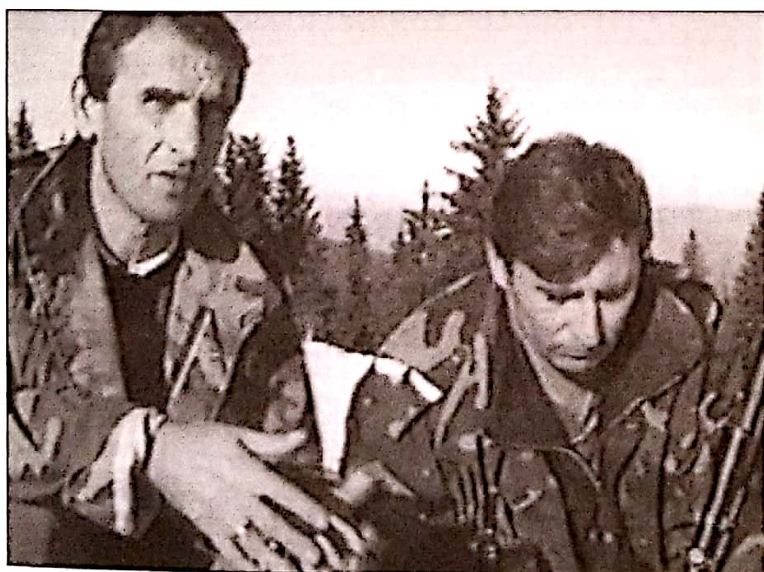

Bolo u jesen 1993. godine

Ponedjeljak, 8. novembar 1993. godine. Počinje snažna ofanziva Vojske RS na Olovo.

Cilj Glavnog Štaba Vojske RS je zauzimanje Olova i spajanje Romanije i Glasinca dolinom rijeke Krivaje sa srpskim snagama u Vozućoj i na Ozrenu, čime bi bio prekinut koridor između Tuzlanske regije i Srednje Bosne. Glavni pravac napada vodi preko Kruševa, sela udaljenog od Olova desetak kilometara. Dvije sedmice poslije prvih napada, VRS je usmjerila glavni pravac napada prema Olovu iz pravca Krivajevića i Ajdanovića linijom Kruševo – Bakići – Kremenjača (kota 1113). Na bosanske branioce Olova napadaju pripadnici četiri korpusa Vojske RS i to: Sarajevsko-romanijskog, Krajiškog, Drinskog i Hercegovačkog.

Tu su 2. romanijska brigada, dijelovi 11. lake pješadijske brigade iz Mrkonjić-Grada, 6. sanske i 43. prijedorske brigade, 65. zaštitni puk Vojske RS, kao i združene jedinice iz Drinskog korpusa Vojske RS. Procjena je da oko 3.000 srpskih vojnika učestvuje u napadima. Napadi Vojske RS zaustavljeni su odsudnom odbranom jedinica Armije RBiH.

Velid Džindo sa Bolom u predahu ofanzive na Kruševo

Horom olovskih heroja dirigovao je Senahid Bolić Bolo.

- Čuo sam na njihovoj vezi kako generali Mladić i Gvero lično komaduju ovom ofanzivom. Uništili smo im šest tenkova i jednu pragu. Moj bataljon od 800 ljudi pokriva liniju dugu 25 kilometara, koju bi trebale pokrivati dvije brigade. Mi nemamo kud sa ovih naših

kota. Ovo će trajati do Pravoslavnog božića. Do tad će izginuti toliko četnika da će im se sve ogaditi - govorio je tada komandant Bolo.

Gorjelo je na prilazima Olovu. Brda i doline su razorene od četničke artiljerije. Novi napad VRS je počeo 12. januara 1994. godine istim pravcem kao i neuspjeli napad iz novembra i decembra 1993. godine.

Ovaj put su, ipak, snage Hercegovačkog korpusa Vojske RS uspjele probiti linije iscrpljenih olovskih branilaca i osvojiti selo Kruševo. Snage VRS-a su nastavile napad i 15. januara, a srpski mediji su objavili „da su zauzele selo Prgoševo, čime je VRS ušla četiri kilometra u odbrambeni pojas snaga bosanske vojske i zaprijetila da će se probiti do sela Dolovi na afaltni put Sarajevo-Olovo, i tim putem umarširati u grad". Ipak, združene jedinice Prvog i Drugog korpusa Armije RBiH zaustavile su Mladića. Najpresudniju ulogu u slomu ove srpske ofanzive imao je dolazak elitne jedinice „Živiničke ose", kojom je na terenu komandovao rahmetli Hazim Bešlija, zamjenik komandanta Mevludina Mahmutbegovića.

Rahmetli Bešlija je rođen u olovskom selu Kruševo, upravo tamo gdje je neprijatelj probio liniju odbrane. Naredbom komandanta Drugog korpusa Armije RBiH Hazima Šadića, borci „Živiničkih osa" su 12. januara 1994. godine upućeni na uzavrelo olovsko ratište.

U večernjim satima su stigli u rejon sela Dolovi, pokraj Olova. Na jurišni položaj, borci „Živiničkih osa" su stigli u najvećoj tajnosti 14. januara, ujutru u 3.30 sati. Krenula je borba prsa u prsa. U sadjejstvu sa jedinicom Vojne policije "Balta", jedinicom iz 1. olovske brigade i Sokolačkog samostalnog bataljona, „Živiničke ose" su 16. januara zaustavile Mladićevu ofanzivu u selu Prgoševo, a Kruševo je ostalo u rukama Vojske RS do Dejtona. Za vrijeme ofanzive koja je trajala oko 70 dana, Vojska RS je imala velike gubitke u ljudstvu i materijalno-tehničkim sredstvima.

Ratni zločinac general Radislav Krstić ostao je bez noge u napadima na Boline borce

Tokom ove ofanzive teško je ranjen ratni zločinac general Radislav Krstić, tadašnji načelnik štaba Drinskog korpusa Vojske RS, nakon čega mu je amputirana noga.

U borbama za Kruševo, 14. januara 1994. godine, s puškom u ruci, smrtno je ranjen slavni olovski komandant Senahid Bolić Bolo. Očevici kažu da ga je u desni dio čela zakačio geler granate koja se aktivirala na šljivi. U tuzlanskoj bolnici gledali ga saborci kako bespomoćno leži i polahko gubi svoju prvu i posljednju ratnu bitku. Svjedočili kasnije da je u tim samrtnim trenucima, na bolničkom krevetu, izgledao kao i u životu: snažan, lijep, prkosan... Čak je i onaj trag ranjavanja na njegovom čelu neprimjetan bio. Na licu mu ostao osmijeh, koji će nositi u sjećanju dok su živi. Živio je heftu nakon ranjavanja. Od petka do petka. Plakala je rijeka Krivaja, plakali saborci, domaće stanovništvo, izbjeglice...

Ratni izvještač Radija BiH sa olovskog ratišta Velid Džindo bio je blizak prijatelj i saradnik rahmetli Bole.

- Privilegija je bila biti u društvu takve ljudske gromade, junaka, koji je danju praktično bio na liniji, pucao iz rova, a navečer bi se nadnosio nad karte i analizirao šta i kako dalje. Bio je više od običnog insana. Ratnik, gospodin, komandant, ljudeskara mehkog srca. Nije volio podrumaše i zabušante. Jedne prilike, moj snimatelj Zlatan Kopić, Bolo i ja, obišli smo, na njegov prijedlog, gotovo cijelu liniju fronta, koja je spadala u zonu odbrane Bakićkog bataljona, kojim je

LIKOVI HEROJA: SENAHID BOLIĆ BOLO

Zaljubljen u Bosnu i slobodu

U borbama za Kruševo herojski je poginuo slavni olovski komandant Senahid Bolić Bolo, patriota i borac

Kruševo. Bakići. Kremenjača. Kamen. Gradina. Salikovac. Istorija. Slavna, olovska.

Tišine posvuda. Snijeg do pasa. Stud. Godina je dana od najžešće ofanzive četiri korpusa srbijansko—crnogorskih i Karadžićevih četnika i nebrojenih specijalnih jedinica okupatora, koji su, bez prekida, tri mjeseca kidisali na južne kapije olovske.

Združeni sastavi Drugog i Prvog korpusa naše armije, predvođeni Prvom olovskom brdskom, koja će nakon sloma ofanzive biti proglašena slavnom i Prvim sokolačkim samostalnim bataljonom, natčovječanskim naporima, dobili su osvajačke četničke horde.

U borbama za Kruševo herojski je poginuo i slavni olovski komandant Senahid Bolić Bolo, veliki patriota i borac.

Hodio sam prošle nedjelje poprištem velikih bitaka, Bolinim Bakićima i kilometrima dugom linijom, koju sú četnička artiljerija i tenkovi naprosto smoždili, ali je nisu prešli.

— Četnika se, dragi moji borci, ne bojte sa tenkovima, bez tenkova pogotvo kuražio je Bolo olovsku i sokolačku mladost, načičkanu na bedemima kruševskim.

Bolo je u svakom pogledu bio izuzetan. Neponovljiv. Ljudeskara mehkog srca. Na isti način se odnosio i prema borcu i generalu. Danju je, s puškom u ruci, dežurao na nekoj od olovskih kota, a noću je sa saradnicima tragao za rješenjima. Nikada nije uzmicao. Ni one noći januarske na Kremenjači, kada su tenkovi došli kroz bespuća i rasturili nekoliko rovova. Međutim, nisu prošli —

— I u ovom ratu u prvim redovima naše borbe za slobodu su radnici i seljaci, naša sirotinja. Ako ova država treba samo njima, onda se stvarno pitam šta toliki foliranti traže u njoj — pitao se Bolo.

Gore, na njegovim Bakićima i Kruševu, Gradini i Kremenjači, kao da svaki kamen, svako stablo, svaki potočić planinski, imenom se njegovim zove.

Svuda naokolo ječe tišine. U ušima dobuje stih iz jedne od stotina pjesama, spjevanih Boli; olovski humanista i ljekar Mujo Hodžić, na svoj način, opisuje raspoloženje Olova i Olovljana, godinu dana poslije: »Bakićima teška magla pala, biće sunca opet ponovo, al' s Kruševa, k'o da vjetar vrisne, i jaukne _ Ustani, Bolo!«

Oslobođenje, januar 1994. godine

komandovao. Snimili smo više stotina boračkih izjava, a svaki put kad mu borac kaže: Ja mislim... odgovarao: „Nemaš ti šta da misliš, ja sam tu da mislim, tvoje je da čuvaš ovaj grumen zemlje da ne prođu četnici!" Kako je savršeno izgledala njegova porodična organizacija odbrane, svjedoči i ovaj primjer. Bolin brat Sifet dobio je jednu od najopasnijih kota na olovskom ratištu! Kada sam obilazio liniju, zamoli me Sifet: „Daj vidi s njim da me malo odmori, da dobijem neki malo mirniji rov"! Naravno, nisam imao hrabrosti o tome razgovarati s komandantom Bolom! Bolin otac, rahmetli hadžija Taib, bio je zadužen da svako jutro osigura 100 litara mlijeka za kuhinju bataljona. Zatrefio sam se tog jutra kad mu je babo raportirao: „Gospodine komandante, imamo samo 70 litara. Ahmine krave zanoćile vani, pa nisu pomužene! " „To se hadžija više ne smije dešavati. Zadužite djecu, nane i dede da sav mal zanoći u štali. Neću to više tolerisati, borcima

Mezar Senahida Bolića Bole u Solunu kod Olova

Velid Džindo pored Bolinog spomenika

ne smije faliti mlijeka", naredio je rahmetli Bolo rođenom ocu - priča Velid Džindo!

Bolini borci pamte da je slavni komandant uvijek u džepu nosio kliješta za vađenje zuba.

- Vještinu vađenja zuba naučio sam od oca Taiba, koji mi je poklonio kliješta. Mušterije vele: Baš si lahke ruke. Vadim zube na svakom mjestu i u svako vrijeme. Danju, noću, pod omorikom, u rovu... U Olovu nemamo nijednog stomatologa, tako da je sav posao spao baš na mene. Posebno se radujem kad rasteretim djecu - rekao je Bolo malo prije pogibije.

Spomenik u zoni odgovornosti gdje je komandant Bolo smrtno ranjen

U današnjem vaktu učestalog progona branilaca i oslobodilaca BiH, Velid Džindo se prisjetio Bolinog proročanstva s kraja 1993. godine.

- Ne zaboravi novinaru moj, mi, evo časno i srčano branimo ovu našu jednu i jedinu domovinu. Poštujemo međunarodne konvencije o ratovanju i zarobljenicima. Poštujemo sva pravila ratovanja. Moji borci su prošli takvu golgotu, razumijem ih. Oni nisu samo ljudi! Ovi naši borci su roboti, oni su mašine... Ali, ne zaboravi, ponavlja ti tvoj Bolo, živi bili pa vidjeli. Mogli bi jednog dana odgovarati za činjenicu da smo branili grumen ove naše jedine i najdraže zemlje. Napiši to lijepo. Mogli bi odgovarati - prisjeća se Džindo.

Orden za vojne zasluge sa zlatnim mačevima koji je posthumno Boli dodijeljen 1994. godine

Senahid Bolić Bolo rođen je 11. marta 1958. godine u selu Bakići kod Olova.

Profesor je opštenarodne odbrane i društvene samozaštite (ONO i DSZ). Prije agresije bio je fudbaler Stupčanice iz Olova. Posthumno je 1994. godine odlikovan Ordenom za vojne zasluge sa zlatnim mačevima i ratnim priznanjem „Zlatni ljiljan".

Do prije nekoliko godina, osnovna škola u Olovu je nosila njegovo ime, da bi preko noći naredbom onih koji i ne znaju gdje su bile linije odbrane ovog gradića, bila preimenovana u OŠ „Olovo". Bio je zaljubljen u Bosnu i slobodu. Pjesme mu pjevali još za života. Jedna od njih, poznata po refrenu: „Ko da gledam pleća u junaka i široku dušu bosansku, od Kruševa do Musićke dole, sve je vojska komandanta Bole", koju napisa i otpjeva olovski ljekar Mujo Hodžić u godinama agresije na BiH putem talasa Radija BiH, upamtili su branioci Bosne u svim njenim krajevima. Pjevalo se i plakalo uz tu pjesmu. Svaka sloboda se skupo plaća. Bosna je svoju platila najboljim sinovima. Jedan od njih, slavni komandant Bolo, samo po dobru upamćen ostaće. Bio je to insan kod kojeg je sve bila dobrota. Ko je i kakav je heroj bio rahmetli Senahid Bolić Bolo, možda ćete najbolje zaključiti iz nataloženog iskustva jednog starca iz okoline Olova, koji zapamti i Drugi svjetski rat, i koji mi, kad ga upitah za Bolu, reče:

Senahid Bolić Bolo

- Ništa nije isto otkad on ne hoda ovim šumama i brdima. Bolo je jedan, takvih više nejma, takav se bolan ovdje u Olovu više roditi ne mere.

Ejub Golić

ČOVJEK KOJEM JE ODUZETO ČULO STRAHA

Ejuba Golića, prijeratnog autoprevoznika iz bratunačkog mjesta Glogova, Bog dade ratnikom. I to ne običnim, nego onim čije će herojstvo još dugo živjeti u usmenim predanjima podrinjskog insana. Za ovog nadasve mirnog čovjeka, koji je stao na čelo Samostalnog brdskog bataljona Glogova 28. divizije Armije RBiH, tokom ratnih godina u Srebrenici i okolici govorilo se „da gdje Golić udari sa svojim Glogovcima, tu trava ne raste".

Glogovu su početkom agresije 1992. godine srpske snage u potpunosti uništile

Ejub Golić nikada nije puno pričao, a kada bi i došao u priliku da nešto kaže, obavezno je govorio: „Nema te četničke linije koja se ne može probiti".

Brigadir Naser Orić, ratni komandant 28. divizije Armije RBiH, sjeća se trenutka kad je upoznao Golića.

Naser Orić 1993. godine

- Tokom jedne akcije upoznam Ejuba Golića. Vidim momka, uniforma na njemu, kriv mu nos, zubi raštrkani kada se smije, ima zelenu beretku i uniformu sašivenu od one stare zelene starinske store što su se stavljale kada hoćeš da zamračiš prozore u selima. Pitam ko je taj momak. Kažu mi: „To je Ejub Golić iz Glogove. Prije agresije bio autoprevoznik, jedini nije htio predati naoružanje Srbima u maju 1992. godine". Četnici tražili da Bošnjaci predaju oružje, da potpišu lojalnost. Kada su se neki predali i potpisali lojalnost, sutradan četnici došli u Glogovu i sve ih pobili.

Međutim, Ejub njima nije vjerovao, on je pobjegao u šumu sa nekoliko svojih pristalica i došao na prostore Srebrenice i Bljećeve, dio bratunačke opštine. I ostali s nama. U početku su bili raštrkani, kasnije ih je Ejub ujedino i napravio bataljon. To je bataljon koji je bio stvarno jedinica pravih i odanih gazija. Može četnik artiljerijom razvaliti sve, pobiti puno branilaca, ali Ejub nije htio pustiti liniju. Zasigurno, Ejub će kao heroj ostati jedan od simbola odbrane Podrinja.

O njemu će naša djeca pričati i u budućnosti kad nas, njegovih savremenika, ne bude među živima - kaže Orić.

Naser Orić, ratni komandant jedinica bosanske vojske u Srebrenici, 1. marta 1995. dobio je poziv iz Generalštaba Armije RBiH da krene za Žepu, odakle će helikopterom biti prebačen u Zenicu. Na naredbi je pisalo da obavezno povede i

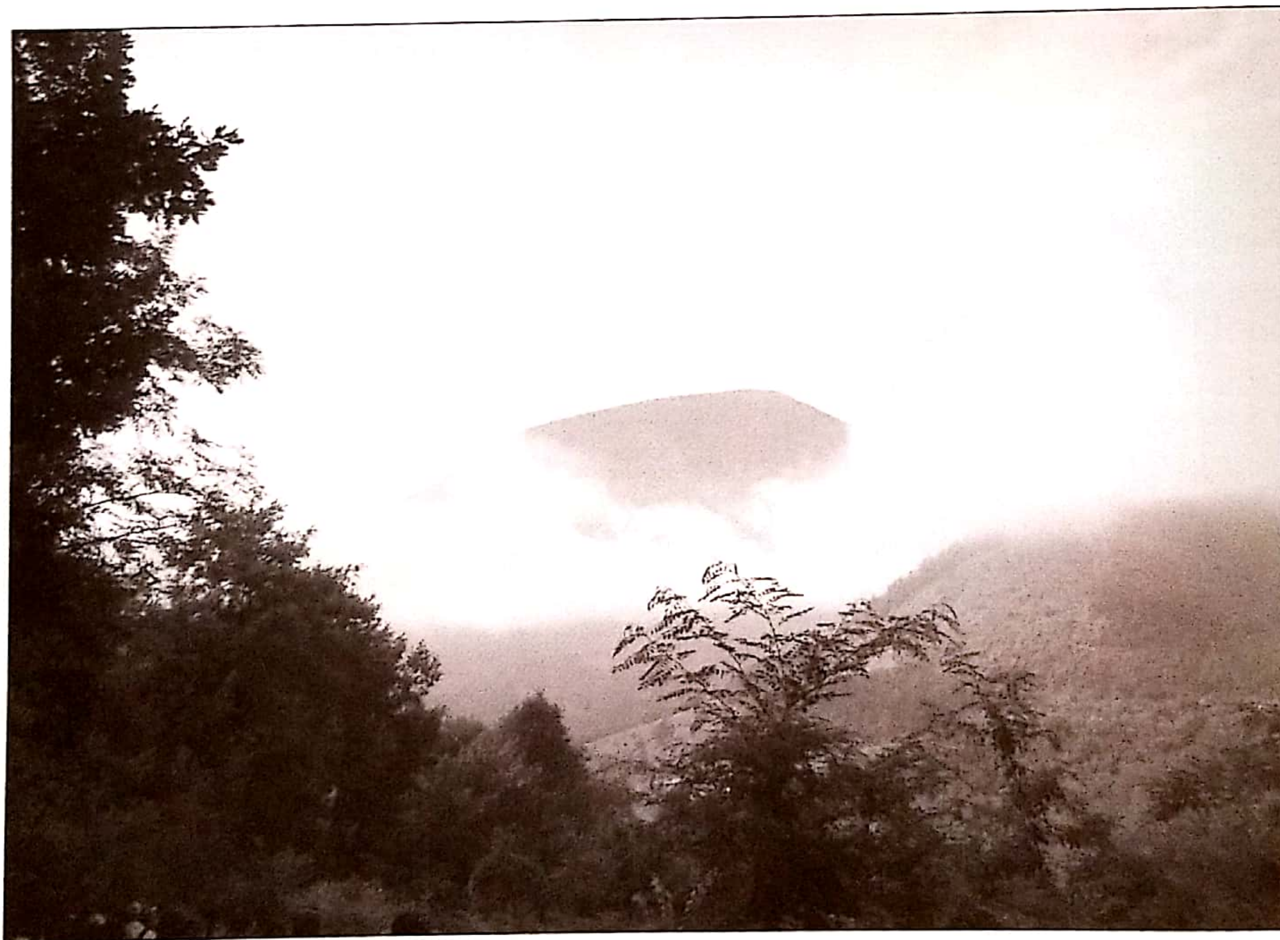
Golića. Golić je sa Orićem i grupom oficira odletio helikopterom iz Žepe 18. aprila 1995. godine oko tri sata ujutro. Nakon kraćih izjava datih Službi bezbjednosti Drugog korpusa Armije RBiH, odlučeno je da se vrati u Srebrenicu.

Golić se našao u posljednjem helikopterskom letu za enklave, koji je kobno završio padom, prilikom spuštanja na planini Igrišnik kod Žepe, ujutru 7. maja 1995. godine. U tom letu, poginula su tri člana helikopterske posade, tri doktora koja su krenula u ispomoć srebreničkoj bolnici i još šest putnika, dok je 10 putnika, među kojima i Ejub Golić, bilo teško povrijeđeno. Dva mjeseca i četiri dana nakon teške povrede, Ejub Golić je posljednji, 11. jula 1995. godine, sa svojim borcima vodio ulične borbe u Srebrenici, kad su „Vukovi sa Drine" već bili ušli u napušteni grad. Kada su napaćeni Bošnjaci srebreničke enklave krenuli 11. na 12. juli 1995. godine iz sela Šušnjari u svoje najneizvjesnije i najkrvavije tamne bosanske noći, komandant 284. brigade Armije RBiH Veiz Šabić našao se na čelu, a Ejub Golić na začelju kolone života i smrti duge 15 kilometara.

Rasim Delić, Naser Orić, Hase Tirić (stoje), Ejub Golić i Ramiz Bećirović (čuče), Kakanj, april 1995. godine

Nakon prvih i najkobnijih zasjeda u rejonu Kameničkih brda i Pobuđa, ljudi iz kolone koji su uspjeli preći putnu komunikciju kod Nove Kasabe i Konjević-Polja, preko Cerske su se okupljali na proplanku planine Udrč i spremali nastaviti put dalje preko rijeke Drinjače i Glođanskog brda prema Zvorničkoj Kamenici, te dalje ka slobodnoj tuzlanskoj teritoriji.

Na čelo razbijene i izbezumljene kolone prelazi Ejub Golić. Iako je još uvijek osjećao posljedice povreda nakon helikopterskog pada, preuzima odgovornost, uzima kapitensku traku i daje dodatni motiv velikom broju onih koji su već jednom nogom bili na cesti prema Mladićevim krvolocima da se predaju. Nakon nekoliko teških zasjeda u rejonu bošnjačkih zvorničkih sela, srebrenička kolona 15. jula 1995. godine u podne stiže u Križevačke Njive, nadajući se da ih tu čekaju borci Drugog korpusa Armije RBiH. Nada je bila uzaludna. Komandanti Veiz Šabić i Ejub Golić krenuli su sa izvidnicom da vide gdje bi mogli biti srpski položaji. Tada su sa područja Motove Kose oko 14 sati ugledali džamiju u Nezuku i shvatili da su blizu slobodne teritorije, te uspostavili vezu sa jedinicama Drugog korpusa Armije RBiH.

Planina Udrč

Pripadnici Zvorničke brigade Vojske Republike Srpske napadaju teškom artiljerijom kolonu bošnjačkih mućenika. Komandant Veiz Šabić je teško, a glavni junak drame Ejub Golić smrtno ranjen. Golić će nakon dva sata, na kapiji slobode, izdahnuti.

Šemso Salihović, ratni komandant Cerske koji je i sam teško ranjen u zadnjem proboju na Baljkovici, o pogibiji Ejuba Golića kaže: „U jeku borbe, tu, na Tisovoj kosi, teško je ranjen veliki gazija Ejub Golić. Ipak, povikuje: -Naprijed, braćo! Četnici su razbijeni. Bježe! Hvatajte ih žive! Nije prošlo ni nekoliko minuta, a umro je veliki gazija Ejub Golić.

Zajedno sa njim umire mladi Nijaz Kadrić. Možda je i sam Ejub Golić mislio da ne može poginuti, možda sam i ja to mislio o njemu, možda smo svi to mislili o Ejubu Goliću!

Toliki je to gazija bio".

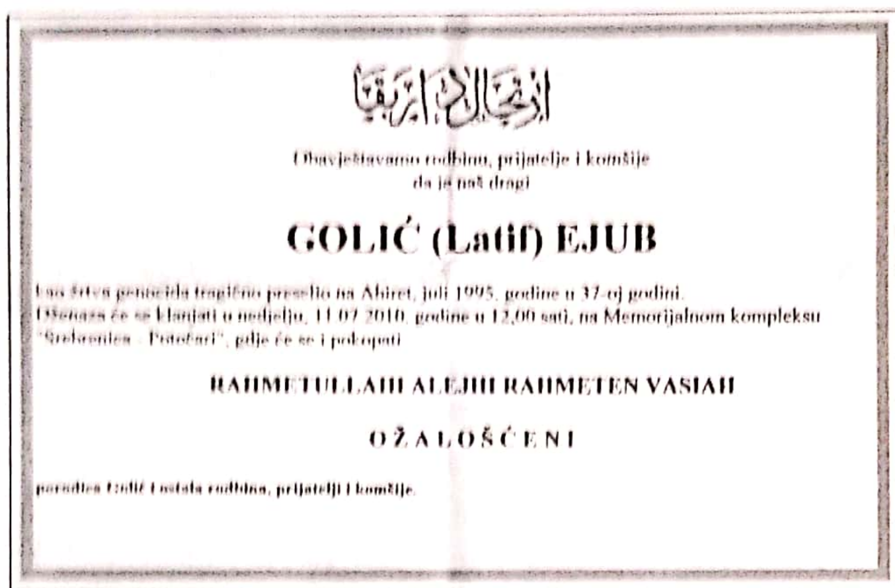
Vidjevši da je smrtno pogođen, Ejub Golić je rekao svojim najbližim suborcima: „Mi smo uspjeli. Do slobodne teritorije ostalo je još vrlo malo. Vi morate doći do odredišta, kad budete svi na sigurnom, tek tada recite vojsci da sam poginuo".

Ove posljednje Golićeve riječi njegovi saborci su ispoštovali, što se vidi i na TV snimcima, kada ljudi iz kolone tek u Nezuku 16. jula 1995. godine, nakon proboja, saznaju šapatom jedan od drugog da je komandant Golić poginuo noć prije konačnog proboja.

Tako je otišao Ejub Golić, tragičar i simbol herojstva Podrinja. Onaj kome je bilo oduzeto čulo straha. Njegov brat Safet sa nekoliko saboraca zakopao ga je u jedan napušteni četnički rov u blizini Baljkovice.

Veiz Šabić na Golićevoj dženazi

Obavještavamo rodbinu, prijatelje i komšije
da je naš dragi

GOLIĆ (Latif) EJUB

Kao žrtva genocida tragično preselio na Ahiret, juli 1995. godine u 37-oj godini.
Dženaza će se klanjati u nedjelju, 11.07.2010. godine u 12,00 sati, na Memorijalnom kompleksu "Srebrenica - Potočari", gdje će se i pokopati

RAHMETULLAHI ALEJHI RAHMETEN VASIAH

O Ž A L O Š Ć E N I

porodica Golić i ostala rodbina, prijatelji i komšije.

Smrtovnica Ejuba Golića

Spomenik Ejubu Goliću

Golićeve gazije, nakon nekoliko mjeseci, vratili su se kroz neprijateljske linije po tijelo svog komandanta, iskopali ga i dostojanstveno ga ukopali u Živinicama. Posmrtni ostaci komandanta Golića 11. jula 2012. godine iz Živinica su preneseni u Potočare.

- Svi ljudi u Podrinju znaju da je moj brat trebao dobiti Orden heroja oslobodilačkog rata, međutim, on nikada nije dobio ni "Zlatni ljiljan", a dobijale su ga kafe-kuharice, pa i Sead Delić, komandant Drugog korpusa, koji nije ni prstom mrdnuo da se pomogne nama u koloni prilikom proboja, a u objašnjenju dodjele „Zlatnog ljiljana" stoji da ga je dobio zbog velikih zasluga oko proboja i izvlačenja Srebreničana u julu 1995. godine - kaže Safet, brat rahmetli legendarnog komandanta Ejuba Golića.

Ejub Golić 1993.

Safet Golić

Avdo Palić

KOMANDANT U OPANCIMA

Kada je 17. jula 1995. godine pukovnik Avdo Palić, komandant odbrane Žepe, razgovarao sa dr. Bećirom Heljićem, predstavnikom Žepljaka u Sarajevu, težinu situacije u Žepi, na koju je Mladić odmah nakon okupcije i genocida u Srebrenici pokrenuo operaciju kodnog naziva „Stupčanica", iznio mu je sljedeće:

- Bećire, reci da se ovdje bore i djeca. Prenesi to Izetbegoviću. Diglo se na noge sve što hoda kako bi se odbranila Žepa.

Dan prije hapšenja, 26. jula naveče u 22.25 sati komandant Avdo Palić je po povratku sa sastanka sa Ratkom Mladićem napisao svoje posljednje pismo predsjedniku BiH Aliji Izetbegoviću, u kojem stoji:

Republika Bosna i Hercegovina
A R M I J A RBiH
285. IBlbr Žepa
Str.pov.broj:08-22.509/95
Žepa, 26.07.'95.g.
oper.vrij.: 22.25 h

ODBRANA REPUBLIKE
VOJNA TAJNA
STROGO POVJERLJIVO

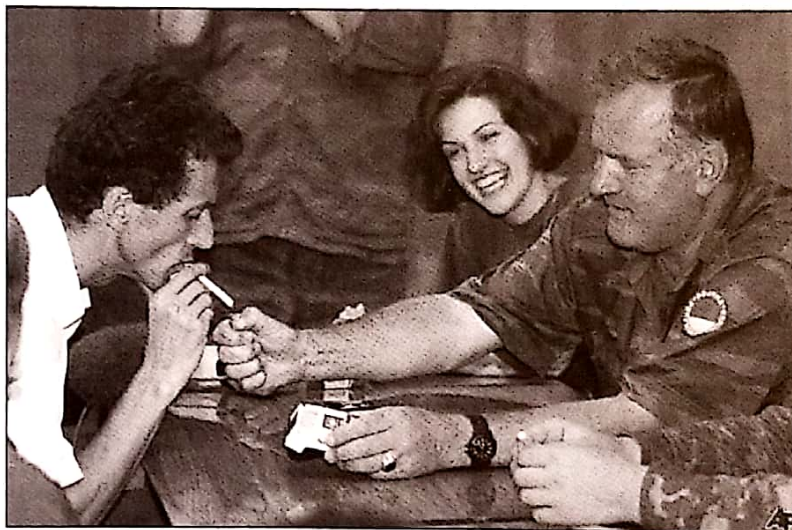
>>URGENT<<

PREDSJEDNIK PREDSJEDNIŠTVA
GOSPODIN ALIJA IZETBEGOVIĆ

Gospodine Predsjedniče, oko 21 sat završeni su pregovori u rejonu Bokšanice (Rogatica) kojem su prisustvovali general Smit, Hamdija Torlak, predsjednik IO Žepa i general Ratko Mladić. Na te pregovore, kako me je danas obavijestio general

Šuvalić, trebao je da se donese ugovor o razmjeni „svi za sve", prihvaćen i od naše strane. Tim pregovorima je trebao da prisustvuje ministar Muratović, ali nije, zbog toga što mu nije garantovana bezbjednost. To me je isto obavijestio general Šuvalić.

Na pregovorima je general Smit izjavio da naša strana nije prihvatila ugovor o razmjeni „svi za sve" i da naša strana traži neke dodatne ustupke. Na mjestu pregovora Bokšanica ostao je Hamdija Torlak kome je rečeno da ako smo spremni na razmjenu „svi za sve", da se u toku noći, odnosno ujutro do 8.00 sati, izvijesti general Smit, kako bi se pravio plan helikopterske evakuacije.

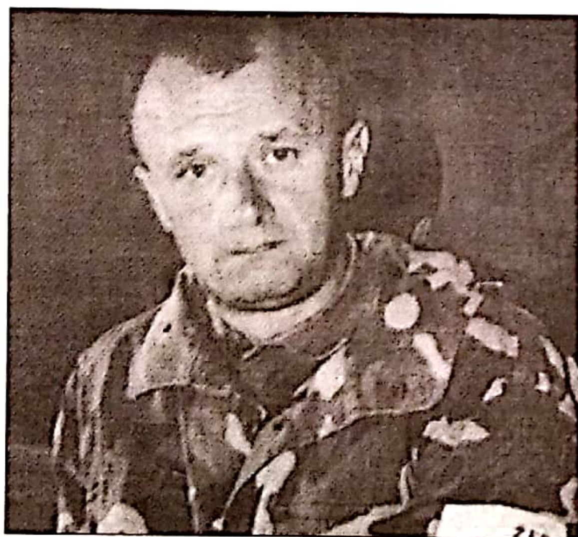
Pregovori Hamdije Torlaka sa Ratkom Mladićem na Bokšanici

Predsjedniče, ja Vas u ime moje brigade molim, koja je na ivici nervnog sloma, da poduzmete sve da naša strana prihvati ugovor i da konačno i nas riješite muka. Mi ne možemo da vjerujemo da Vi ovaj problem izgleda nećete da riješite. Ako se ovaj problem ne riješi u toku sutrašnjeg dana, moram se odlučiti sutra naveče na proboj prema Vama sa 2.000 ljudi i sa 10.000 metaka, pa ko prođe! A imate sliku Srebrenice i prikupljene obavještajne podatke da smo sa svih strana blokirani i da nam nema spasa, bez obzira što ćemo krenuti u proboj. Sutra će se završiti evakuacija civila i odmah se povlači UNPROFOR, tako da ćemo vjerovatno sutra ostati prepušteni sami sebi. Gospodine Predsjedniče, ja Vas molim u ime boraca koji su se zadnjih petnaest dana lavovski borili, molim Vas u ime poginulih boraca, a u mojim redovima imam sinove ili roditelje tih poginulih, molim Vas u ime evakuisanih porodica i djece koja jedva čekaju da se sretnu sa svojim očevima, koji su ostavljeni na Žepskoj planini da budu poklani ili na drugi način uništeni, molim Vas opet u ime mojih boraca da nam omogućite da na nekim BH ratištima branimo Bosnu, da je oslobađamo i da ginemo kao ljudi.

Nemojte dozvoliti da umiremo od gladi, od najobičnije bolesti, jer nemamo nijednog doktora a već ima bolesnih koji ne mogu, ako krenemo u proboj, preći na slobodnu teritoriju, te Vas molim, nemojte dozvoliti da ubijam svoje borce jer ih ja ne mogu ostaviti žive četnicima, a ne mogu ih ni ubiti jer sam sa njima ratovao tri

godine. Oni su tri godine branili Žepu i Bosnu i Hercegovinu i zaslužili da umru časno ili časno poginu na nekim od ratišta širom BiH. Molim Vas još jednom poduzmite sve što je u vašoj moći da se izvrši helikopterska evakuacija vojnika i u toku noći nas izvijestite, jer me sutra u 9 sati čekaju vojnici postrojeni da ih obavijestim šta ste uradili. Poslije večerašnjeg Vašeg odgovora, u slučaju da bude negativan, vjerovatno se više nećemo čuti, a isto tako nećete čuti, niti imati od koga saznati, kako su mi završili borci. Ja u svojim redovima imam još oko dvadeset ranjenika koji nisu smjeli sjesti da se evakuišu kopnom. Ostali su nadajući se helikopterskoj evakuaciji, a među njima je i moj načelnik Štaba (Ramo Čardaković op.A.H.) koji je 80 posto invalid iz helikopterskog udesa u Žepi. Mogao je juče otići sa ranjenicima ali nije htio ostaviti svoje saborce, htio je znati do kraja kakva će im biti sudbina i podijeliti sa njima istu. Čekaću Vaš odgovor nadajući se da ćete ovaj problem uspješno riješiti.

KOMANDANT
pukovnik
Avdo Palić

Avdo Palić

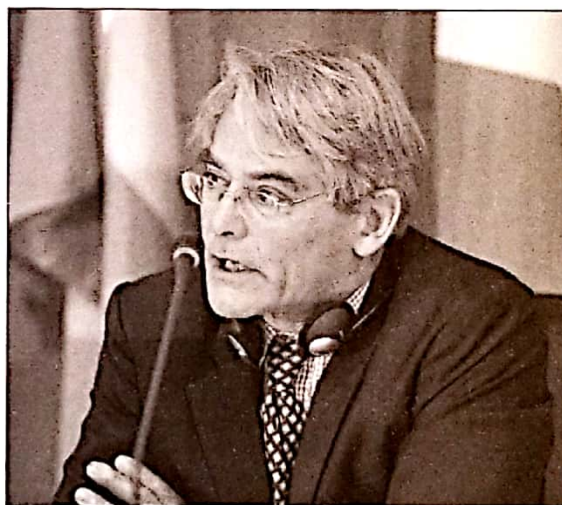

Ramo Čardaković, ratni načelnik Štaba 285. žepske brigade Armije RBiH

Predsjednik Izetbegović je Paliću odgovorio sat kasnije, u 23.30 sati.

- Mi tražimo razmjenu „svi za sve", četnici to sada odbijaju. Prvo, mi hoćemo razmjenu „svi za sve", podrazumijevajući sve naše zarobljenike za sve njihove zarobljenike, i drugo, tražimo direktno ukrcavanje u helikoptere bez vaše prethodne predaje. Ako Mladić na to pristane, možete i Vi taj ugovor potpisati. I na kraju, molim Vas da me ne molite. Ja sam dužan učiniti sve što mogu i ja ću bez Vaše molbe učiniti sve što mogu. U to morate vjerovati - napisao je predsjednik Izetbegović.

Cijelu noć, sa 26. na 27. juli 1995. godine, Palić nije ni oka sklopio. Cijelu noć je razmišljao šta da učini kako bi spasio vojsku. Civili su već bili izašli prema Kladnju i Sarajevu. Mladić blokira posljednji konvoj sa 806 starijih ljudi, žena i djece. Od Avde traži predaju vojske koja se koncentrisala na planini Sijemač, ili će sve civile pobiti. Tada Ukrajinci, pripadnici UN-a, pokušavaju da napuste Žepu, ali ih narod sprječava.

Rupert Smith

Sarajevo je informisano o svemu šta se dešava, i zbog novonastale situacije, general Rupert Smith, tada glavnokomandujući UN snaga u BiH, odlučuje se na odlazak na lice mjesta. I tek nakon što je o tome obaviješten, Avdo prihvata pregovore sa srpskom stranom u bazi UN-a u Žepi. Golf plave boje, koji je vozio njegov vozač Mujo Bičić, pokvario se nedaleko od kapije Ukrajinskog bataljona UNPROFOR-a. Avdo je ušao u bazu, a Mujo ostao da popravi auto. Kad je popravio auto, vozač je pokušao da uđe u bazu, ali je na 200 metara od kapije zarobljen od strane pripadnika 5. višegradske brigade Vojske Republike Srpske.

Nakon kraćeg vremena, na licu mjesta se ukazuje pukovnik Radomir Furtula i pita Muju:

- Znaš li čiji je ovo pištolj?

Mujo odgovara:

- Znam, komandantov.

Furtula mu kazuje da je Avdo razoružan zbog lične bezbjednosti, da pregovori još traju i da će uskoro biti i okončani. Dok su Bičića ispitivali, u prostoriju u kojoj su se nalazili stigla je vijest da je Palić ubijen prilikom pokušaja bjekstva. Ipak, nekoliko minuta kasnije, jedan vojnik je demanatovao tu informaciju.

Avdo PALIĆ, komandant odbrane Žepe

OSTALI SMO SA OSAM METAKA

Odbrana Žepe traje već punih 17 mjeseci. Sve što se u Žepi kreće, čudom je ostalo živo. Moje procjene su da je po glavi stanovnika u Žepi palo najmanje dvije tone eksploziva. Nema šta nisu pokušali. Jedino atomska bomba nije upotrebljavana protiv nas

● Razgovaramo s legendarnim komandantom oružanih snaga Žepe, prilikom njegovog boravka na posljednjem zasjedanju Skupštine RBiH i Bošnjačkog sabora. Ovo je prvi intervju za neke novine kojeg je dao nepobjedivi komandant Žepe. Recite nam kako je u Žepi?

PALIĆ: Pa, sad je relativno dobro. Imamo još uvijek nešto hrane, uspjeli smo odbraniti i sačuvati narod. Trenutno, poslije zadnje četničke ofanzive, u Žepi je ostalo oko šesnaest hiljada stanovnika. Život se polahko normalizira. Osnovna škola radi. Žepa je bila mjesna zajednica, sad će, ako Bog da, biti općina. U Žepi će uskoro početi sa radom i srednja škola. Kadra ima, djece, fala Bogu, ima i učit će bosanski jezik i našu historiju, a ne tuđi kao do sada.

● Po onome što je Žepa do sada uradila, sasvim je izvjesno. Ući će u sve udžbenike vojne strategije i ratovanja ali i u sve nacionalne udžbenike bošnjačkog naroda. Do sada samo o herojstvu Žepe slušali smo iz šturih izvještaja radioamatera. Kažite, molim Vas, za čitaoce *Ljiljana*, kako se Žepa branila i odbranila?

PALIĆ: Odbrana Žepe traje već punih 17 mjeseci. Mi ovdje nećemo pričato o nama, ali o našim herojima hoćemo. Sve što se u Žepi kreće, čudom je ostalo živo. Moje procjene su da je po glavi stanovnika u Žepi palo najmanje dvije tone eksploziva. Nema šta nisu pokušali. Jedino atomska bomba nije upotrebljavana protiv nas. Prvi počeci pružanja otpora agresoru u Žepi sežu na sam početak agresije. Narod je bio goloruk. Prvo oružje bilo je, vjerovali ili ne, drveće, stijene, nekoliko lovačkih pušaka, nekoliko pušaka iz stanice policije, dakle, 10 do 15 pušaka ukupno. Time smo počeli. Tenk na čelu kolone zaustavili smo dugačkim oborenim stablom. Tad su četnici doživjeli svoj prvi veći poraz. Bio je to 4. juni prošle godine. Izgubili su tada 364 četnika. Uništen je kompletan bataljon četnika sa punom opremom. Uvukli smo ih u jedan kanjon gdje su se pokušali braniti, ali se nisu odbranili. Stijenama, trupcima stabala i pojedinačnom paljbom uništili smo ih. Svaki metak bio je pun pogodak. U nas nije bio rafalne paljbe. Tada smo došli do jedne malo veće količine naoružanja. Nama je pet hiljada metaka značilo mnogo. Zarobili smo protivavionske strijele kojima smo onemogućili da nas bombardiraju u niskom letu, a sa većih visina nisu bili precizni. To je sačuvalo Žepu.

U zadnjoj ofanzivi, koristeći jedan mitraljez i stalno ga premještajući, simulirali smo više mitraljeskih gnijezda. Pješadijskim oružjem pucali smo kroz improvizirane cijevi da bi izgledalo kao da pucamo PAM-om. Dovijali smo se na razne načine. Kod nas se pucalo da pogodiš. Nije bilo metka koji je promašio. Sjećam se da smo jednog dana bili došli u situaciju da smo ostali sa samo osam metaka. Da, dobro ste čuli, sa osam metaka. Jedan naš borac našao je mrtva četnika na kome je bilo 800 komada metaka. Dragi Allah nam se, vidite, u gotovo bezizlaznoj situaciji, smilovao.

● Koji Vam je dan u proteklih 17 mjeseci bio najteži? Je li bilo takvih dana ili su svi bili najteži?

PALIĆ: Najteži dan koji sam ja, kao komandant, zapamtio je 15. septembar prošle godine, kada smo ostali, ne bez municije, nego bez nekih naših hrabrih ljudi. Poginuli su mi tada Fadil Turković i Adem Zimić, ranjeno mi je 11 boraca. Ranjen je komandir čete. Izdržali smo tri dana uzastopne strahovite četničke napade. Četnici su imali naredbu da po svaku cijenu zauzmu taj vrh bez obzira na žrtve. Bio je to njihov treći pokušaj da zauzmu kotu koju smo branili. Bile su to specijalne četničke jedinice iz Knina, Bosanske krajine, Niša... Tad su doživjeli veliki poraz. Sami su se međusobno ubijali. Kota koja je bila jako važna je odbranjena. S nje se mogla kontrolirati Cerska i Srebrenica. Prilikom zadnje ofanzive, kada su osam dana opsjedali Žepu, nisu pokušali napasti ovu kotu. Svuda smo ih spremno dočekali. Nažalost, i mi smo imali gubitaka. Tada nam je poginuo komandant trećeg bataljona. Ranjenici su nosili ranjenike. To je istina o Žepi.

● Pored četničke, za Žepljane posebnu opasnost predstavljala je glad. Kako ste se prehranili?

PALIĆ: Veliki neprijatelj bila nam je glad. U Žepu ništa nije dolazilo. Prvi konvoj sa hranom došao je nakon 9 mjeseci, u januaru ove godine. Četnici su neprekidno propagandom širili laži kako u Žepi ima dovoljno hrane i zaustavljali konvoje. Bio je to psihološki pritisak na nas. Borci nisu jeli po pet i više dana. Jeo je samo onaj ko je morao jesti. Čuvala se hrana za onog ko treba ići na liniju. Narod je hranu raspoređivao kako je najbolje mogao rasporediti. Izgledali smo jadno. Ljudi su umirali, djeca pogotovo. No, unatoč svemu tome, mi smo, uz Božiju pomoć, izdržali i zahvaljujemo se svima koji su nam na bilo koji način pomogli. Zahvaljujemo se Žepljacima u Sarajevu i svuda po svijetu.

● Možete li nam opisati situaciju nakon dolaska UNPROFOR-a u Žepu, da li je bolje ili gore sa njima?

PALIĆ: Ne možemo se puno osloniti na snage UN-a da će nas braniti od četnika. Ni smo baš najsigurniji. Međutim, nećemo zaboraviti ni ono dobro što su uradili. Ipak, pružili su nam neku pomoć. Pomoć koju su nam pružili u prvih deset dana nakon njihova dolaska je sve što su dosada učinili. UNPROFOR i naša strana potpisali su sporazum po kojem smo dobili manje nego što je bilo dogovore

Palićev ratni intervjuu za „Ljiljan"

UN-ov posmatrač Edward Joseph bio je svjedok Palićevog hapšenja unutar UNPROFOR-ove baze, pred očima pripadnika Ukrajinskog bataljona.

- Avdo je silazio niz stepenice ljut što na pregovore nije došao Ruper Smith. Tada su mu prišla dvojica srpskih vojnika i na brutalan način lišila ga slobode, tako što su mu svezali ruke. Ugurali su ga u džip i odvezli iz baze. Potrčao sam za njima, ali Ukrajinci su me zaustavili. Odmah sam obavijestio nadležne o hapšenju pukovnika Palića - rekao je Joseph.

Automobil u koji je Avdo uvučen uputio se u pravcu Brezove Ravni iznad Žepe, gdje se ubrzo spustio helikopter.

- Vidio sam kad se iz Han-Pijeska spustio helikopter i nakon kraćeg vremena digao. Od Furtule sam saznao da je u helikopteru bio Ratko Mladić, koji je lično došao po Palića i odveo ga sa sobom - izjavio je Palićev vozač Mujo Bičić, koji se spletom sretnih okolnosti uspio osloboditi.

Dan prije, novinar Slobodan Vasković je 26. jula na Bokšanici napravio zajedničku fotografiju Mladića i Palića. Bila je to posljednja fotografija pukovnika Avde Palića koju će Vasković objaviti na naslovnoj strani lista „Patriot".

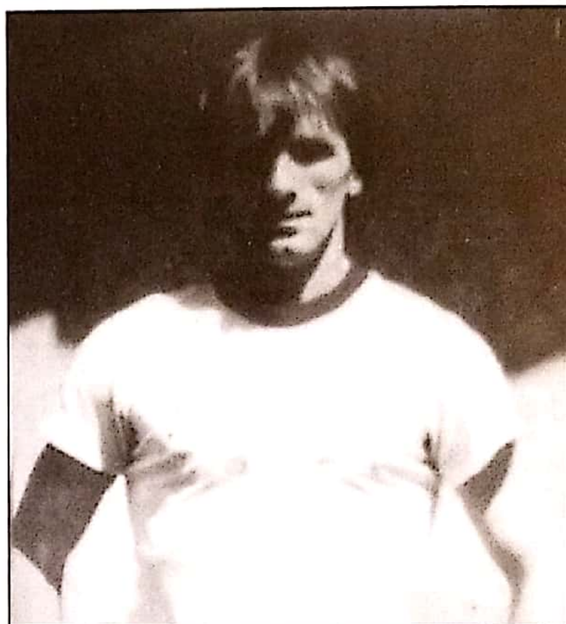

Posljednja fotografija Avde Palića sa Ratkom Mladićem na naslovnoj strani „Patriota"

A šta je bilo sa generalom Smithom? Navodno, zaustavljen je na Bokšanici, gdje se nalazio Mladićev štab, odakle je on direktno komandovao operacijama oko Žepe. Činjenica je da je upetljan u klopku vezanu za hapšenje pukovnika Palića. Da mu nije obećao dolazak, vjerovatno se Palić ne bi pojavio na mjestu gdje se našla grupa provjerenih srpskih zločinaca iz Višegrada

i Rogatice pod komandom Radomira Furtule. Sve miriše na to da je pozivom na pregovore pukovnik Palić bio namamljen da se pojavi na „mjestu svog rastanka sa slobodom".

Jedan interesantan detalj vezan je i za lulu koju je sa sobom u zarobljeništvo odnio pukovnik Palić. Naime, 24. jula 1995. godine, tri dana prije Avdine otmice, poginuo je jedan od njegovih najhrabrijih boraca, Sinan Ćesko. Sinan je bio borac koji se prsa u prsa borio da zaustavi srpske vojnike na samom ulasku u Žepu. Kada je poginuo na Vratar-gradu, Avdo je otišao na mjesto pogibije i pronašao Sinanovu lulu. Prilikom ispraćaja svojih šest posljednjih ranjenika iz Žepe, Avdo im je na rastanku rekao „da je pronašao lulu koju ima nijet predati Ćeskinoj porodici kad dođe u Sarajevo".

Sinan Ćesko

Lula heroja Sinana Ćeske je otišla zarobljena sa komandantom.

Avdo Palić, sin Murata i Muške, "komandant u opancima", kako su ga zvali prijatelji i saborci, ne zbog toga što vojne čizme nije imao, nego zato što se nije želio razdvajati od svog običnog vojnika koji ih nije imao, pa je zato uglavnom hodao u opancima, rođen je 4. aprila 1958. godine u mjestu Krivače kod Han-Pijeska.

Po završetku srednje škole u Zvorniku 1978. godine, odlazi u JNA u Zadar. Nakon odsluženju vojnog roka zaposlio se u Tvornici prečistača u Rogatici. Navodno, Avdo je tada zajedno radio sa Rajkom Kušićem, komandantom Rogatičke brigade Vojske Republike Srpske, protiv kojeg će voditi krvavu borbu tokom 1992.-1995. godine. Godine 1983. upisao je Mašinsko-tehnički fakultet u Sarajevu, a tokom studija u Sarajevu upoznao je svoju buduću suprugu Esmu iz Žepe.

- Avdo i ja smo se upoznali kao studenti 1987. godine u Sarajevu, u Domu sindikata. Oboje smo bili stipendisti Titovog fonda i dolazili smo iz istog kraja, Podrinja. Ali, briga oko škole, fakultet... i jednostavno nismo ostali zajedno. Razišli smo se 1989. godine, mada smo prije pričali o zajedničkom životu. Kada je Avdo završio fakultet 1990. godine, otišao je u Vlasenicu da predaje u srednjoj školi. Bio je profesor u Mašinsko-tehničkoj školi, jer je završio Mašinski fakultet. Prije rata upisao je i postdiplomski studij. Ja sam ostala sve do 1992. godine u Sarajevu. U

martu, tačnije 29. marta 1992. godine, krenula sam kod mojih u Žepu. Uskoro je počeo rat. Avdo je uspio da izbjegne tragična događanja iz aprila 1992. godine, kada je pala Vlasenica, i došao je u Žepu. Tamo smo se ponovo sreli i tu je nastala naša zajednička priča. Poslije pet do šest mjeseci, kada smo shvatili da će rat trajati, odlučili smo da se vjenčamo.Tokom rata u opkoljenoj Žepi dobili smo dvije kćerkice - priča komandantova supruga Esma.

Palić, kao rezervni oficir JNA, odmah je stao na čelo odbrane Žepe. Kanjon u blizini Avdine rodne kuće 4. juna 1992. godine postaje grobnica za veliki broj četnika zatrpanih kamenjem i balvanima. Četnici u koloni od dva kamiona, dvije „prage", dva transportera i jednog tenka, pod komandom kapetana Dragana Šuke, krenuli su 4. juna 1992. godine sa Pala u osvajanje Žepe. U Budičinom Potoku branioci Žepe su ih zaustavili i izvojevali jednu od najvećih ratnih pobjeda bosanske vojske.

Četnički poraz na Žepi postaje glavna vijest od Žepe do Njujorka, a Avdina glava ucijenjena.

- Avdo je među vojskom bio zaista jedna snaga. Svojom pojavom je ulijevao samopouzdanje. Čak i kad je bilo besmisleno reći da možemo opstati, on je govorio: "Ne, ne, opstat ćemo mi" - sjeća se Esma.

U martu 1995. godine Esma Palić je primijetila, po Avdinom ponašanju, da se nešto mijenja.

- Često je bio zabrinut, noću nije spavao. Znao je reći: „Jesi li budna? Okreni se da pričamo". Pričao je o običnim stvarima, a ne o onome što ga muči. Želio je pobjeći od onoga što ga je mučilo. U junu je svake noći, kada bi došao iz štaba, ako je prije toga pričao sa Sarajevom, dugo sjedio zamišljen. Znao je otpuhnuti, ali nije želio govoriti. Mlađa djevojčica je tek bila rođena kad su on i Naser Orić trebali krenuti za Sarajevo. Rekao je: „Nećemo obojica ostaviti ovo područje i narod". Jedno veče, ubrzo poslije toga, došao je kući i vrlo neraspoložen rekao: „Rat će se završiti do septembra, ali će enklave pasti" - priča Esma.

Avdo Palić

Kada je Srebrenica okupirana u julu 1995. godine nastala je panika među narodom. Znalo se da je sljedeća na redu Žepa.

Esma dalje priča:

- Avdo je meni govorio: "Nemoj se sekirati. Šta god da bude meni, ti i djeca ćete imati sve. Nemoj se Care, tako me zvao, sekirati, ja ovaj posao moram uraditi do kraja". Mislim da mu je tada neko mogao ponuditi da bude gospodar cijelog svijeta, on ne bi napustio taj kraj. Njegov stav je bio da on posljednji ima pravo izaći i to je nešto čega se držao.

Osvajači kolju sve pred sobom. U Žepi vlada panika. Iz zvučnika sa okolnih brda urlaju pozivi na predaju. Avdo je miran. Taj mir širi među uspaničenim Žepljacima.

- Ne bojte se, narode. Meni ova Žepa, osim ove moje Esme, ništa nije dala, ali ja sam zadnji koji će izaći iz nje. Ničije dijete neće ostati siroče prije moga - govorio je Palić na početku Mladićeve operacije na Žepu u julu 1995. godine.

Komanda Avde Palića u Žepi

Žepa se 13 dana držala, i onda je postignut jedan vid dogovora da se evakuišu civili.

Konvojem autobusa koji je krenuo 24. jula 1995. godine u 19 sati, Esma je krenula sa djecom - starija kćerka je imala 17 mjeseci, a mlađa četiri mjeseca. Vozili su ih cijelu noć.

Avdo je išao u pratnji tog konvoja, ispred, u golfu sa generalom Zdravkom Tolimirom, jednim od najbližih Mladićevih saradnika.

Na Borikama, kod ergele, kolona je stala na pola sata, zato što je navodno pukla guma na Tolimirovom golfu. Kolona je uskoro ponovo krenula. Negdje između Rogatice i Sokoca, Palić je iz Tolimirovog auta prešao u autobus u kojem se, sa civilima iz Žepe, nalazila i njegova porodica. Došli su u blizini Kladnja. Tu su se rastali.

general Tolimir sa Palićem

- U četiri ujutro došli smo na liniju razgraničenja između Kladnja i teritorije Vlasenice. Slika koju sam vidjela, mada je bila lažna, bio je optimizam na njegovom licu i u njegovom držanju. U tim momentima je čak govorio: kad dođem, tako ćemo i tako. Sad znam da je sve to bilo da bi me zavarao, jer me počela hvatati panika. Čak mi je rekao da se pazim i da idem sredinom. On se vratio u Žepu. Avdo je ostao u Žepi još tri dana, raspoređujući vojnike koji se nisu smjeli povući sa linija do izlaska posljednjeg civila - kaže Esma.

Večer prije zarobljavanja, Avdo je rekao:

- Ko ode na pregovore, bit će zarobljen.

Ipak je otišao. Oko 22 sata, 28. jula 1995. godine, dok je Esma u Visokom radila nešto u kuhinji, na radiju su javili da su komandanta Žepe Avdu Palića zarobili. Prvi put je čula da je Avdo živ od jednog ukrajinskog vojnika koji je za vrijeme rata bio u Žepi. Rekao joj je da je Avdo u Rogatici. Rekao je da svi lažu, da ga nisu ubili, da je on u Rogatici. Odmah nakon zarobljavanja, u Sarajevu se tvrdilo „da je komandant Palić mrtav".

Esma se nijednog momenta nije htjela pomiriti sa tim. Pisala je pisma generalima Armije RBiH Enveru Hadžihasanoviću i Rasimu Deliću, Aliji Izetbegoviću, Hillary Klinton, Biljani Plavšić, Slobodanu Miloševiću… Godine su prolazile, a od Avde ni habera. Na kraju je Esma odlučila da progovori u medijima. Neki su joj sugerisali da ne govori puno, rekli su joj da što više govori njemu samo može biti

gore. Esma je to shvatila najozbiljnije, u strahu da ne našteti suprugu. Uplašili su je na vrlo perfidan način. Danas smatra da mu ništa više nije tih prvih mjeseci naštetilo kao šutnja. Kad je provela svoju privatnu istragu, Esma je posložila kockice. Nakon zarobljavanja, komandant Avdo Palić je prvih 15 dana bio zatvoren u Rogatici u tajnim odajama Rajka Kušića. Kasnije je 15 dana čuvan u stanu jednog lokalnog oficira, da bi krajem avgusta 1995. godine bio prebačen u Bijeljinu u logor „Vanekov mlin". U ovom logoru bio je zatvoren i Abdurahman Malkić (kasnije načelnik Općine Srebrenica). Malkić kaže:

- Čuo sam kad su doveli Avdu i kad je stražaru davao podatke. Rekao mu je da se zove Avdo Palić. Stražar nije skontao o kome je riječ i nije mu bilo razumljivo prezime, pa je nekoliko puta pitao Avdu. „Je li Dalić"? A Avdo mu je odgovarao P -Palić. Ja sam u ćeliji do njega. Ne vidim ga, ali ga čujem.

U Garnizonski zatvor „Vanekov mlin" 5. septembra 1995. godine dolazi kapetan Dragomir Pećanac. Odlazi kod upravnika i traži da mu preda zarobljenika Avdu Palića. Nakon toga, komandantu se gubi svaki trag. Pretpostavlja se da je vraćen u Rogaticu, u logor „Rasadnik", gdje je i ubijen.

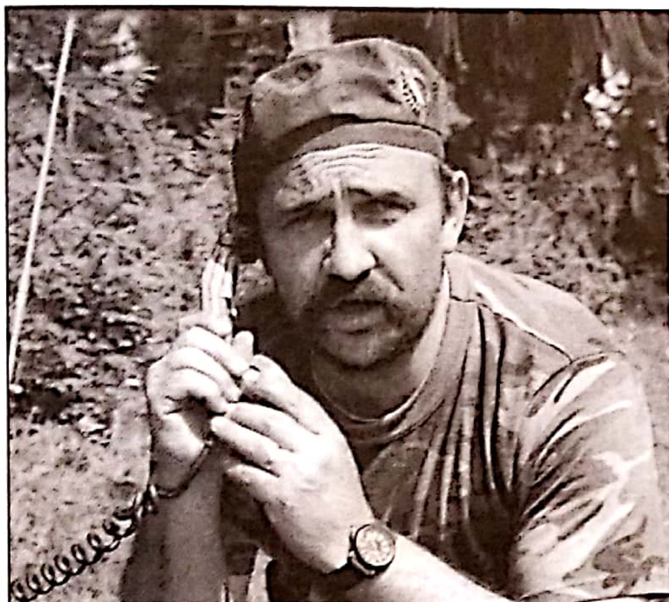
Dragomir Pećanac je Palića dovezao iz Bijeljine u Rogaticu

- Sve do 2001. vjerovala sam da je živ. Svaki dan sam dolazila kući vjerujući kako ću ga zateći. Znala sam, kada vidim čovjeka u uniformi, ako mi se učini da je to njegov hod, satima ga pratiti. Djeca me pitaju zašto on nije pobjegao kada je imao priliku, zašto nije spasio sebe, šta ga je bilo briga za narod? Kažem im da je tako uradio ne bi mirno spavao čitav život. On je takav čovjek - kaže Esma Palić.

Vlada Republike Srpske je 25. januara 2005. godine formirala Komisiju za istraživanje sudbine pukovnika Avde Palića koja je imala zadatak da do aprila iste godine ispita sve okolnosti njegovog nestanka i nadležnim institucijama dostavi izvještaj.

Kako ova komisija nije ispunila zadatak do zadatog roka, premijer RS-a Milorad Dodik naredio je u decembru 2005. godine reaktiviranje Komisije za utvrđivanje istine o sudbini Avde Palića u izmijenjenom sastavu.

- General Zdravko Tolimir sve zna. Gdje je ukopan i kako je ubijen Avdo Palić - kaže Amor Mašović.

Rajko Kušić se sumnjiči za ubistvo Avde Palića

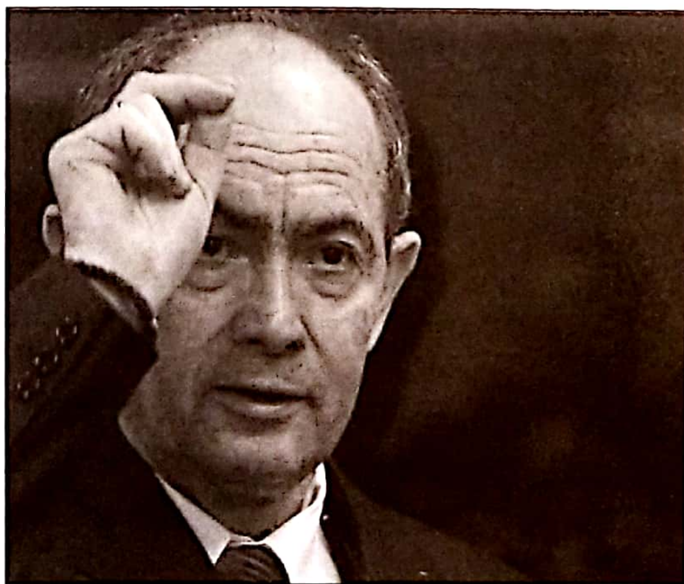
Tolimir se smatra odgovornim i za smrt Mehmeda Hajrića, predsjednika Općine Žepa i Amira Imamovića, predsjednika Civilne zaštite. On ih je zarobio 26. jula u Žepi. Odvedeni su u logor „Rasadnik" u Rogatici, gdje su bili izloženi najbrutalnijim mučenjima pod nadzorom i komandom Rajka Kušića, komandanta Rogatičke brigade Vojske Republike Srpske.

„Rogatički džehenem" Hajrić i Imamović nisu preživjeli, iako su bili registrovani od strane Crvenog krsta.

Tajna o Avdi Paliću je veća od svih divljih, sirotih, kletih bosanskih planina koje je volio više od svog života. Otišao je tako tiho kao što je i komandovao i živio sa svojim herojima Žepe. Otišao je tako tiho da ga niko drag nije ni vidio kad izlazi iz Žepe.

Punih 14 godina ništa se nije znalo o sudbini otetog komandanta. Međunarodna komisija za nestale osobe, osam godina nakon ekshumacije u selu Vragolovi kod Rogatice, identificirala je posmrtne ostatke Avde Palića, koji su 26. avgusta 2009. godine ukopani u haremu Ali-pašine džamije u Sarajevu.

Tribunal u Haagu 12. decembra 2012. godine na doživotnu kaznu zatvora zbog genocida osudio je generala Zdravka Tolimira, najbližeg saradnika Ratka Mladića. U presudu mu je kao zločin genocida uvršteno i ubistvo pukovnika Avde Palića.

Osuđen i za ubistvo Avde Palića - general Tolimir u Haagu

Dženaza Avdi Paliću kod Alipašine džamije u Sarajevu 26. avgust 2009.

Esma Palić pored Avdinog mezara

Nezim Halilović Muderis uči Jasin Avdi Paliću

EKSHUMACIJE

Zašto je Avdo Palić osam godina čamio u Visokom?

Posmrtni ostaci legendarnog komandanta odbrane Žepe i pukovnika Armije BiH napokon su identificirani – ispostavilo se da je tijelo Avde Palića osam godina ležalo u Identifikacijskom centru u Visokom, gdje je preneseno nakon ekshumacije iz masovne grobnice u Vragolovima kod Rogatice 2001. Za Palićevim posmrtnim ostacima tragalo se punih 14 godina. Za to vrijeme je Palićeva supruga Esma postala jedan od simbola traganja za nestalim osobama. Skrhana bolom, po saznanju da je tijelo njezinog muža najzad pronađeno, Esma je novinarima izjavila: "Iako sam sanjala ovaj trenutak i želim istinu, nisam ni slutila da ću se ovako osjećati. U glavi mi je veliki košmar i mnogo toga ne shvatam." Ipak, "pronalazak" Palićevih posmrtnih ostataka otvara mnoga pitanja, na kojima će u narednom periodu bosanska javnost nedvojbeno insistirati. "Kako se moglo desiti da se tek sada uzorci poklope, pitala sam Amora Mašovića. Odgovorio mi je da to moram pitati ICMP", pita se očajna Esma.

Avdo Palić

I, zaista, kako je to moguće?

Dr. Vedo Tuco, sudski vještak iz Tuzle preko čijih ruku je prešlo 14.000 slučajeva identifikacija tijela, iako nije ni na koji način povezan sa "slučajem Palić", pristao je da za *Dane* opiše put tijela od ekshumacije do DNA identifikacije: "Kada se izvrši ekshumacija, tijelo se najprije podvrgava sudsko-medicinskoj i kriminalističko-tehničkoj obradi. U principu, taj period obrade tijela traje relativno kratko – kosti se peru, pere se odjeća i radi se sudsko-medicinska ekspertiza tokom koje se uzimaju uzorci kosti i zuba. Uzorci se zatim uhodanim protokolima šalju u Sarajevo, u ICMP-evu laboratoriju. Pošto je to jedina laboratorija za tu vrstu identifikacije na prostoru BiH, izvještaj ili nalaz o identitetu osobe, bez obzira da li je pozitivan ili negativan, čeka se dva-tri mjeseca. U principu, nekad dođe za mjesec, nekad za šest, a nekad i ne dobijemo odgovor, pošto postoji i izvjestan broj slučajeva koje je nemoguće identificirati DNA metodom, bilo iz razloga što nemaju sa čime da se uporede ili nisu dali krv za identifikaciju. U prosjeku, ako nema nikakvih zapreka, čeka se oko dva mjeseca."

Nakon što je Mladić u Žepi zadržao posljednji konvoj od nekoliko stotina civila, tražeći da se, prije nego ih pusti, predaju svi vojnici, Palić je pristao da se sretne s njim na jednom UN-ovom punktu 28. jula 1995. Prema nekim izvorima, ratni komandant kojeg su podjednako cijenili i suborci i narod kojeg je branio, posljednji put je viđen u vozilu VRS-a, koje je nestalo prema Bokšanici, gdje su se tada nalazili general Ratko Mladić i glavnokomandujući UNPROFOR-a Rupert Smith. Od tada, pa do današnjih dana se nije znalo šta se desilo sa čovjekom koji je žrtvovao sebe, da bi spasio svoje Žepljake. **(E. Ha.)**

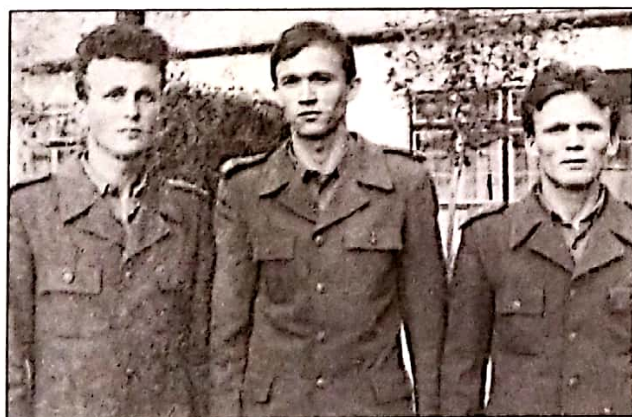
Dani,
avgust 2009. godine

Zaim Imamović

SMRT JE SA SLOBODOM DOŠLA

Dok stojim na megdanu sa riječima koje ćete naći u ovoj priči, osjećam koliko su nejake i one i ja da opišu svu veličinu i okrutnu sudbinu jednog od najvećih sinova i heroja zemlje bosanske, rahmetli Zaima Imamovića. Obilazeći Istočnu Bosnu, od Goražda do Ustikoline, od Prače do Ilovače, u mnogim kućama, na zidovima na kojim je decenijama stražarila Titova slika, primijetio sam da danas ponosno stoji slika bosanskog vojskovođe Zaima Imamovića. Jedan od Zaimovih saboraca mi reče: „Sve o njemu može stati u jednu rečenicu: Zaim je bio umjetnik rata".

Rođen je 22. aprila 1961. godine u selu Kola kod Goražda. Bio je kapetan prve klase bivše JNA na službi u Sloveniji. Nakon heftičnog slovenačkog rata, sa jedinicom se povukao u Lukavicu, odakle će 8. aprila 1992. godine preći u tek formiranu TO RBiH.

Zaim (prvi s lijeva) na službi u JNA

SFRJ СФРЈ
SR BOSNA I HERCEGOVINA
СР БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
GORAŽDE
ZAIM
IMAMOVIĆ
HUSO
22.04.1961.
ILOVAČA, GORAŽDE
BiH
BH05333314

GORAŽDE
M.Šekarića broj 15
31.03.1993.godine
56/93 10 godina
BH05333314

Zaimova lična karta

Ratni komandant Fočanske brigade Armije RBiH, brigadir Zaim Bešović, bio je jedan od najbližih ratnih prijatelja i saradnika rahmetli Imamovića. Upoznali su se 8. aprila 1992. godine, a zadnji put vidjeli 8. oktobra 1995. godine, dan uoči Imamovićeve pogibije.

Komandanti Zaim Bešović i Zaim Imamović

- Prikupljao sam dobrovoljce da krenemo da branimo Foču, i moj brat mi je iz kasarne bivše JNA u Lukavici doveo kapetana Zaima. Iz Hrasnice smo 10. na 11. april 1992. godine krenuli za Istočnu Bosnu. Trebalo nas je pod punom ratnom spremom krenuti 240, međutim, mnogi su nas prevarili i na taj put pošlo nas je 80, preko Igmana, Bjelašnice i Grepka, ne sluteći da će nam to područje biti ratna sudbina i da će Zaim tu završiti svoj životni i ratni put. Dolazimo 13. na 14. aprila u Ustikolinu. Tu su već bili ljudi koji su predali Foču, a nas dvojica smo smatrali da možemo odbraniti lijevu obalu Drine. Odmah na početku Zaim me prijatno iznenadio, bio je lavovski hrabar i neopisivo mudar. Tada smo, 16. aprila 1992. godine, formirali Prvu drinsku brigadu - sjeća se Bešović.

Krvoločne i pijane četničke horde nakon okupacije Foče krenule su da pljačkaju i pale selo po selo, s ciljem da zauzmu cijelo Gornje Podrinje. Narod je bezglavo bježao, a onda se pojavljuje kapetan Zaim. Epopejski veličanstven otpor bosanskog vojnika na Drini, predvođen vojskovođom Zaimom Imamovićem, posebno je izražajan u odsutnoj odbrani Goražda. Zaim je bio jedan od kreatora operacije „Krug", izvedene od polovine augusta do 18. septembra 1992. godine, kada je oslobođeno Goražde, kompletna goraždanska teritorija i dio općina Foča i Rogatica. Radovan Karadžić je tada izjavio: „To nisu mogli osmisliti Muslimani, to je osmislila CIA i to je međunarodna zavjera protiv Srba".

LIČNI-OSOBNI PODACI BORCA

ZAIM Husa IMAMOVIĆ
IME /OČEVO IME/ PREZIME

22.04.1961.
DAN, MJESEC I GODINA RODJENJA

s.Kola, Goražde
MJESTO RODJENJA

Goražde, M-Šekerića 17
MJESTO BORAVKA I ADRESA

KRVNA GRUPA "O" Rh+

FORMACIJSKI NAZIV JEDINICE

	u vremenu od — do
1.Drbr.	04.04.-15.10.92.
K-da 1DOG	15.10.92.

PODACI O NAORUŽANJU vrsta, tip i fabrički broj

1
2
3
4

Ferid Buljubašić

M.P. (komandant)

Zaimova vojna knjižica Armije RBiH iz 1992. godine

Tada je Imamović, 29. avgusta 1992. godine ranjen, kada je svojim golfom naletio na sumnjivu tenkovski minu u centru Goražda.

Naziv organizacije udruženog rada u zdravstvu

DOM ZDRAVLJA "DR ISAK SAMOKOVLIJA" GORAŽDE

Čuvati otpusnicu

Otpusnica iz bolnice

Ime i prezime IMAMOVIĆ /HUSA/ ZAIM 1961.g.

iz Goražda liječen-a je u ovoj bolnici na odjeljenju opšte

od 29.08.1992. do 03.09. 1992. godine

od bolesti Vulnus explosivum reg. infrascapularisin. V.E.capitis,colli, cis. et manus bill.

Način liječenja (kratak opis bolesničke terapije) Infuzioni rastvori, antibiotika, analgetika.

Operisan-a je dana ____/____ 19__ godine i tom prilikom izvršena operacija

Rec 3,9, Lkc 8,2, Hb 125, Htc o,39.

Otpušta se kao: IZLIJEČEN-a, OPORAVLJEN-a, NEIZLIJEČEN-a.

Potrebno je daljnje liječenje antibiotika još 6 dana, redovno čišćenje i previjanje rane.

M.P.

Šef odjeljenja

Prim.Dr. Asim Prutina

SOUR »SVJETLOST« SARAJEVO GRAFIČKA RADNA ORGANIZACIJA Oznaka za narudžbu: 4/213 Izdanje: 52/89

Otpusnica iz bolnice u Goraždu nakon ranjavanja u operaciji „Krug"

S ostatkom slobodne teritorije, Goražde je bilo povezano preko Grepka, Trnova i Igmana sve do početka ljeta 1993. godine, kada Mladić učestalim ofanzivama Goražde dovodi u potpunu izolaciju. Zaim je bio briljantne inteligencije, lavovski hrabar, manekenski lijep, plijenio je šarmom. Za njim se jednostavno moralo ići, jer je on uvijek bio na čelu. Prvi u borbi, prvi kad se išlo po brašno, kad se gazio snijeg, kad se išlo na Grebak.

Komandant pred strojem

Zaim (četvrti s lijeva) na isturenom komandnom mjestu

Zaim Imamović je u danima svog najvećeg herojstva među narodom itekako osjetio prokletstvo slave. Naime, 9. oktobra 1993. godine uhapšen je u Sarajevu i zatvoren u kasarni „Ramiz Salčin". Razlog su bile raznorazne obavještajne podvale o „njegovoj odgovornosti" za pad Trnova, Bjelašnice i Igmana. Neposredno pred pogibiju bio je presretan jer je saznao da postoji važan povjerljiv dokument zaveden kao Vojna tajna - strogo povjerljivo pod brojem 08-21-44/93, koji rasvjetljava njegovu ulogu i odbacuje bilo kakvu odgovornost, a koji je Sabit Subašić, pomoćnik komandanta za bezbjednost Operativne grupe „Igman", još prije pada Igmana poslao Generalštabu Armije RBiH.

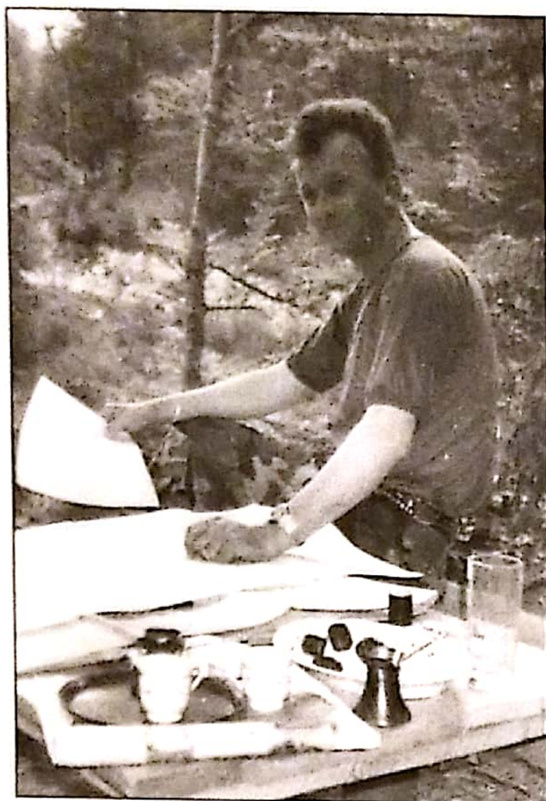

Zaim Imamović i general Ramiz Dreković 1995. godine

- O Zaimu su iz Goražda dolazile raznorazne podvale da pijanči, da je izdajnik, maltene državni neprijatelj broj 1. To raditi, jednom takvom heroju i ljudskoj veličini, ljudskom umu je neshvatljivo. Izveden je 29. decembra 1994. godine helikopterom iz Goražda i razočaran otišao u Njemačku da obiđe porodicu. Kada je u januaru 1995. godine formirana 14. divizija Armije RBiH u Tarčinu, Nedim Alagić Peđa i ja smo tražili da se vrati Zaim iz Njemačke. Satelitskim telefonom smo ga dobili i ubijedili da se vrati i preuzme diviziju. Bio je iznenađen da se nešto promijenilo u odnosu prema njemu. Pod njegovom komandom, 14. divizija nizala je stalne uspjehe oslobađajući visove Treskavice. Nakon okupacije Srebrenice i tamo počinjenog genocida, prijetila je opasnost da Mladić krene na Goražde, pa smo žurili da preko Rogoja i Grepka što prije deblokiramo Podrinje. Bio je napoleonski tip ratnika, samo ići naprijed.

Zaim i Nedim Alagić Peđa, ratni komandant 1. rogatičke brigade Armije RBiH

Komandant na Bjelašnici planira dalje oslobađajuće operacije

Često sam mu govorio da će rat na kraju politika riješiti, međutim, on to nikada nije htio da prihvati kao realnost - kaže Bešović.

Imamović je znao postrojiti hiljadu ljudi i tražiti dobrovoljce za akciju. I svi se jave. Često je ulazio u neprijateljsku dubinu 15-20 kilometara bez oružja, možda ponekad samo sa pištoljem.

- Ono su linije odbrane goraždanskih boraca na Borovcu i Kleku i mi tamo trebamo doći. Odavde izgleda daleko, ali što se okom vidi, daleko nije - govorio je svojim borcima, kada bi sa Đokinog tornja na Treskavici romantičarski i nostalgično gledao prema Podrinju.

Znao je borcima reći i sljedeće:

- Bitke se dobijaju u glavi, i samo ako u svojim glavama dobijete bitku, lahko ćete poraziti neprijatelja. Vi, moji borci, nikada nećete ući tamo gdje ja ne bih, niti ću vas poslati tamo gdje ja neću ići s vama.

Prvih dana oktobra 1995. godine Zaim je u novoj ofanzivi, kao i obično sa diverzantima i podređenim komandantima. Ušao je u neprijateljsku dubinu i bio po četvrti put ranjen na Bosanskom vratlu, duboko prema Kalinoviku. Tada je ponovo oslobođen famozni Lupoč na Treskavici.

Na referisanju u Komandi divizije 8. oktobra, brigadir Bešović je kazao „da je definitivno kraj rata, da je objavljeno potpisivanje primirja i da su sve dalje akcije apsurdne".

Zaim (prvi s lijeva) tokom jedne od akcija na Treskavici 1995. godine

I tokom posjete porodici u Njemačkoj nije se odvajao od karte

"U TUĐINI TI SI SAMA"

Pored tebe nisam sada
kada moju pomoć trebaš,
osjećam te kud god krenem
u mislima da me gledaš.

RefreN:

Nedaju ti sada mira
slike naših srećnih dana,
ko kraljicu da te dvore
u tuđini ti si sama.

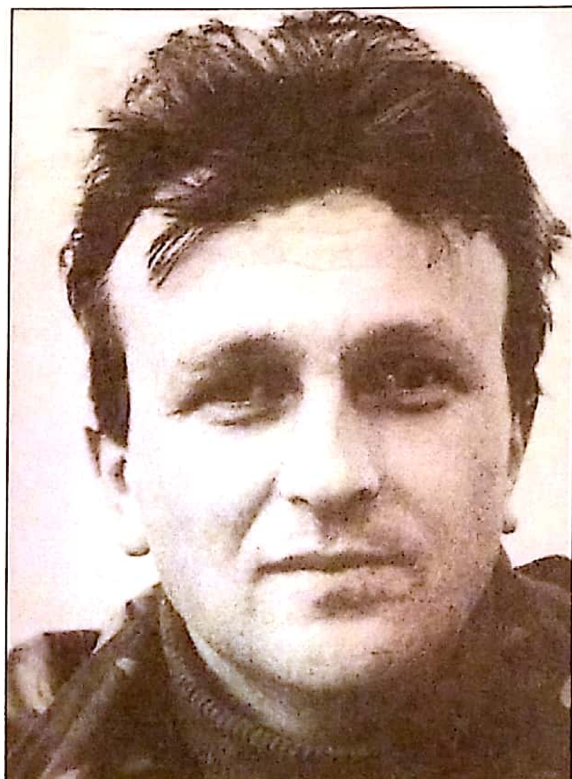
Svaku ranu vrijeme liječi
sve što ide brzo prode,
opet ćemo biti srećni
sloboda će da nam dode.

Stegni srce smogni snage
budi jaka bar još malo,
osim tebe šta je meni
u životu još ostalo.

Kompozitor:

ZAIM IMAMOVIĆ

Tekst pjesme „U tuđini ti si sama" koju je napisao komandant Zaim

Zaim Imamović

Imamović se složio i prebacili su ga helikopterom da sanira ranu. Sutradan, 9. oktobra 1995. godine, pripadnici Vojske Republike Srpske u Trnovu i okolici su šenlučili slaveći kraj rata. Najednom je proletio helikopter Armije RBiH. Brigadiru Bešoviću javljaju da se vratio komandant Imamović.

- Ja sam tada bio razriješen s dužnosti komandanta 182. viteške-fočanske brigade i stavljen na raspolaganje Prvom korpusu Armije RBiH.

Zaim IMAMOVIĆ, komandant Prve drinske brigade u Goraždu

MI, RATNICI, NAJBLIŽI SMO SMRTI

Ja, evo, imam za sahat vremena avion za Split. Jedva čekam da se vratim svojim borcima jer se tamo najbolje osjećam. Primijetio sam da ljudi koji su napustili Bosnu vrlo rado govore o miru koji se nazire nekim Vanceovim planom. To je zabluda. To je vrlo opasno za nas jer se stvara pogrješno uvjerenje da je mir blizu, a to je velika grješka. Mi, ratnici, najbliže smo smrti

● Odbrana Goražda od srpskog agresora jedna je od prvih i najvažnijih pobjeda Armije BiH. Ko je zaslužan za odbranu Goražda i spas oko sedamdeset hiljada civila, predmet je različitih komentara i mišljenja. Razgovarali smo sa Zaimom Imamovićem, čovjekom koji je u istočnoj Bosni postao legenda i simbol bosanske nepobjedivosti. Svi oni koji poznaju prilike i okolnosti u kojima se dešavala tragična sudbina naroda u ovome kraju u toku prošle godine, slažu se da je za spas onoga što se moglo spasiti najzaslužniji Zaim Imamović. Zamolili smo ga da nam dâ informacije iz prve ruke.

IMAMOVIĆ: Meni smeta što puno ljudi daje različite izjave o situaciji u Goraždu a da pri tome nemaju činjenice ili nisu bili u toku događaja da bi mogli o tome govoriti. Goražde je pred sobom imalo iskustvo Foče, Čajniča, Rudog, Višegrada, Rogatice i drugih gradova. Istina je samo to da se Goražde našlo u totalnoj blokadi i ne bi bilo drugog rješenja nego da se brani. Kada sam došao na to područje, nisam zatekao organizirane jedinice. Zatekao sam samo spiskove po selima i mjesnim zajednicama. Ljudi nisu bili spremni da povjerovati da će se izvršiti agresija na to područje u obimu i mjeri u kojoj je to učinjeno. U najkritičnijem trenutku ocijenio sam da postoji samo jedan način odbrane, a to je ofanzivno djelovanje s naše strane.

● Vjerovatno postoji neki datum ili događaj koji je označio prekretnicu za organizirano pružanje otpora agresoru?

IMAMOVIĆ: Dana 7. 5. 1992. imali smo uspješan napad na Stolac, na dominantniju kotu koja se nalazi na granici sa Fočom. Kad smo se popeli na tih 1.520 metara na kotu kao: pa, ako smo uspjeli osvojiti ovo četničko uporište na ovaj način, neprijatelj tehnički daleko moćniji može biti poražen do kraja. I 25. 5. 1992. g. izveli smo napad i osvojili jedan dio fočanske teritorije. "Srna" je tada priznala 42 poginula četnika. U psihološkom pogledu, to je bilo od ogromnog značaja za stvaranje uvjerenja kod naroda da se može pružiti opći narodni otpor na svakom mjestu. Zahvaljujući tome zarobili smo 34 ručna bacača na Orehušu. Odmah iza toga zaustavili četničku ofanzivu iz pravca Ustiprače prema Goraždu u Kopačima. Ključ slobodnog Goražda (uvjetno rečeno) operacija je "Krug", gdje smo

Ključ slobodnog Goražda (uvjetno rečeno) operacija je "Krug", gdje smo znatno proširili prostor slobodne teritorije i u kojoj smo, praktično, razbili četničke snage. Ova akcija trajala je od 15. do 29. augusta 1992. Usuđujem se reći da je tu razbijen san o "velikoj Srbiji". U suprotnom, da je ova ofanziva četnika uspjela, da je Goražde bilo okupirano, ne bi bilo Bošnjaka do Miljacke

znatno proširili prostor slobodne teritorije i u kojoj smo, praktično, razbili četničke snage. Ova akcija trajala je od 15. do 29. augusta 1992. Usuđujem se reći da je tu razbijen san o "velikoj Srbiji". U suprotnom, da je ova ofanziva četnika uspjela, da je Goražde bilo okupirano, ne bi bilo Bošnjaka do Miljacke.

● U vođenju tih akcija sigurno ima neko ime ili grupa koja zaslužuje Vaše pohvale.

Zaimov intervju pod naslovom "Mi ratnici najbliži smo smrti"

Rahmetli Imamović je htio da budem uz njega. Često smo nasamo razgovarali i govorio mi je kako mu je deveti datum koban. Tog 9. oktobra otišao je kod komandanta Selima Hamzića i krenuli su prema Rogoju. Bili su s njim komandanti Peđa, Husein Tursunović... Srpski artiljerci su ih granatom našli na Čelini, odmah iznad Rogoja. Geler je Zaima pogodio direktno u srce. Bio sam na Čardaku, naslonjen na jedan kamen. Sjećam se da mi je došao Ešef Čelik i rekao: „Moram ti reći jednu bolnu vijest". Rekao sam: „Nemoj, sve znam, poginuo mi je imenjak".

Naslućivao sam to, iako mi niko prije toga nije javio.

REPUBLIKA BOSNA I HERCEGOVINA
GENERALŠTAB ARMIJE RBIH
KABINET KOMANDANTA

Broj: 1/2-1051
Sarajevo, 11.10.1995. godine.

Saučešće,
dostavlja.-

PORODICA ZAIMA IMAMOVIĆA
(uručiti supruzi i djeci)

Plemenitost, ljudskost i djela vašeg sina, supruga i oca su za sva vremena ispunila naša srca i trajna su obaveza nas pripadnika ARBiH što će Vas sigurno ispuniti ponosom u našoj zajedničkoj boli što ste imali takvog sina, oca i muža.

U ime pripadnika Armije RBiH i u svoje lično ime upućujem vam izraze najdubljeg saučešća i bola za čovjekom koji je dao svoj život na zadatku vojnika-branioca naše jedine domovine.

Herojska smrt Zaima Imamovića, legendarnog komandanta, pada u vrijeme naših velikih pobjeda, kada je u jednoj od njih i komandant Zaim, neposredno vodeći jedinice na terenu na putu za svoju voljenu Istočnu Bosnu, ostao na Treskavici među svojim borcima.

Spoznaja da je rahmetli Zaim sinonim otpora jednog dijela naše zemlje najbolje govori o kakvom je čovjeku, borcu i komandantu riječ. To u nama vojnicima stvara poseban osjećaj.

Lik Zaima Imamovića trajno će ostati u srcima i dušama boraca Armije RBiH jer u borbi za svoje Goražde i Bosnu i Hercegovinu, on je vjerovao da se sve može i da na putu za naša ognjišta nema cijene i alternative.

KOMANDANT
armijski general
Rasim Delić, s.r.

Saučešće generala Rasima Delića porodici Zaima Imamovića

Poginuo je kao major. Komandanti brigada, njemu podređeni, već su bili pukovnici, a neki drugi komandanti divizija generali. Iako je bio ovjenčan ratnom slavom i bio oficir koji je poginuo na najvećem formacijskom mjestu u Armiji RBiH, komandujući 14. divizijom, posthumno su mu, na dan dženaze, iz vrha Armije RBiH, radi sebe, dali čin brigadira, jer bilo bi previše sramotno za njih da ga ukopaju kao majora.

KRO ZA SAHRANE I UPRAVLJANJE GROBLJIMA
„GRADSKA GROBLJA" VISOKO
Služba za sudsku medicinu i patologiju

Broj 399/95

DOZVOLA ZA SAHRANU UMRLOG

Dana 10. mjeseca 10. godine 1995. u sati ______ pregledao sam mrtvo tjelo—leš umrlog IMAMOVIĆ (HUSO) ZAIM u VISOKO i ustanovio da je smrt nastupila dana 09.10. 1995. godine, u ____ sati.
Budući da u smislu odredbe člana 23. Pravilnika o načinu utvrđivanja uzroka smrti, („Službeni list SR BiH", broj 1/82), ne postoji zapreka za sahranu, a potvrda o smrti je ispunjena:

D O Z V O L J A V A S E

SAHRANA UMRLOG, S TIM DA SE IMA IZVRŠITI NAJKASNIJE dana 12. mjeseca 10. godine 1995. do 18,00 sati.

Dg. Vulnus expl.thoracis reg. sternalis penetrans

U Visokom, dne 11.10.1995. god.

(potpis mrtvozornika)

Dozvola za dženazu komandantu Imamoviću od Gradskih grobalja Visoko

OSLOBOĐENJE • PETAK, 13. X 1995. STRANA 5.

NA VIJEST O SMRTI ZAIMA IMAMOVIĆA

Život dao za Podrinje

Gledajući ovog ljeta sa Treskavice Kacelj, posljednju tačku odbrane Goražda, Imamović je kazao: »Sve što se vidi, nije daleko«

Armija Bosne i Hercegovine izgubila je jednog od svojih najslavnijih komandanata – brigadira Zaima Imamovića, komandanta 14. divizije Prvog korpusa.

Prodirući sa svojim borcima u dubinu četničke teritorije na trnovsko-treskavičkom bojištu Imamović je poginuo 9. oktobra ove godine Gredi Rogoj. Njegovi saborci pričaju da je bio pravi jurišnik, komandant planinac, koji je od boraca uvijek tražio više, ali sve im je i davao.

Kada se 15. aprila prvi popeo na Dokin toranj, najdominantniji vis na Treskavici s kojeg puca pogled na njegovo Podrinje, uskliknuo je:

»Došlo je vrijeme da sa rudarskih pređemo na umjetničke pobjede!«

Ova Imamovićeva želja je ispunjena. Borci naše armije nizali su pobjede koja uspješnije, oslobođeni su mnogi gradovi u sjeverozapadnoj Bosni, a ni Goražde više nije tako daleko.

Gledajući ovog ljeta sa Treskavice Kacelj, posljednju tačku odbrane Goražda, kazao je:

»Sve što se vidi, nije daleko.«

Imamović je bio zaljubljenik u Podrinje. Kada su četnici u aprilu '92. napali Foču, iz Sarajeva je kao dobrovoljac pješice krenuo u istočnu Bosnu, u kojoj je ratovao sve do 1. januara ove godine. Iako je završio srednju vojnu školu i akademiju (smjer pješadija), u Armiji RBiH prešao je put od borca do komandanta divizije. Osmog aprila '92. napustio je bivšu JNA kao kapetan I klase, da bi u maju iste godine postao komandant Prve drinske brigade, a pet mjeseci kasnije zamjenik komandanta Istočnobosanske operativne grupe sa sjedištem u Goraždu. Od januara '95. bio je komandant 14. divizije Prvog korpusa.

Njegova specijalnost bila je upravo ulaženje u dubinu neprijateljske teritorije, gdje je do izražaja dolazila Imamovićeva hrabrost, osjećaj za teren i sposobnost neposrednog komandovanja. Četnici su to dobro osjetili na Kozijoj luci, kada su izgubili Pašinu planinu, sve dominante visove iznad trnovske kotline i Dokin toranj, na koji se popeo prije vezista i diverzanata.

Imamović na trnovsko-treskavičkom bojištu

Mnoge teške dane i goraždanske ratne noći sa Imamovićem je proveo član Generalštaba Armije RBiH starješina Ferid Buljubašić, tadašnji komandant Istočnobosanske operativne grupe, koji o njemu kaže:

»Zaim je bio zaljubljenik u Drinu i Podrinje, volio je ljude. U najtežim danima do izražaja su dolazile njegova sposobnost, vještina prilikom planiranja akcija. Bio je častan čovjek koji je volio svoju Bosnu i Hercegovinu. Takvi se ljudi rijetko rađaju. Njegova pogibija veliki je gubitak za našu armiju i državu.«

Jurišajući na četničke bunkere, Imamović je četiri puta ranjen. U dva navrata rane su bile izuzetno teške, ali nikad nije klonuo. Za ovog hrabrog čovjeka strah je bio nepoznanica.

Iza Imamovića ostali su supruga, dva sina, otac, majka i dva brata. Ostala je i jedna neispunjena želja: da se u miru ponovo posveti sportu. Bio je vrstan fudbaler, atletičar, ljubitelj dobre knjige. Imamovićevom pogibijom Bosna je ostala bez velikog čovjeka.

Daniel OMERAGIĆ

Oslobođenje, 13. oktobar 1995. godine

Izetbegovićeva posjeta Austriji

Susret velikih prijatelja

2. STRANA

Masovna grobnica u Kokićima kod Jajca

OTKRIVENO PETNAEST TIJELA

VEČERNJE NOVINE

Sarajevo - Frankfurt, subota, 14. i nedjelja, 15. oktobar/listopad 1995.

2,20 DM

Delegacija bh. vlade u Briselu

BiH kuca na vrata EU

2. STRANA

Kršenje prekida vatre u zoni odgovornosti Drugog korpusa

Poginuo komandant 14. divizije

Herojska smrt Zaima Imamovića

■ Dženaza obavljena juče u Sarajevu na mezarju kod Alipašine džamije ■ O ratnom liku proslavljenog komandanta govorio armijski general Delić

5. STRANA

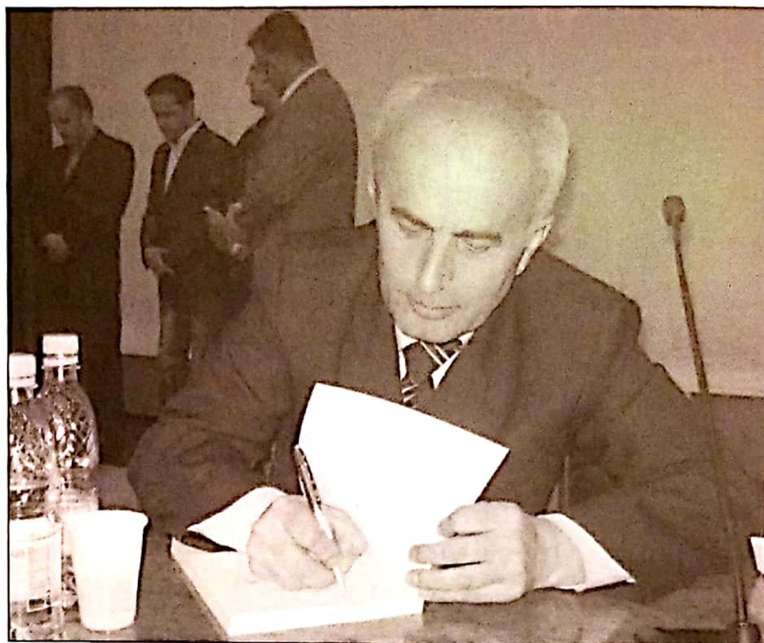
Večernje novine, 15. oktobar 1995. godine

- Međutim, ja nikad na njemu nisam primijetio da mu smeta što on ima čin majora, a što čin generala imaju neki koji mu ni do koljena nisu. I „Zlatni ljiljan" je dobio posthumno 1996. godine - kaže Bešović.

Aziz Tafro, tadašnji oficir 14. Divizije Armije RBiH, 9. oktobra 1995. godine nalazio se u Tarčinu.

- Sa Zaimom sam se čuo dan ranije, oko 18 sati. Tražio sam da dođem na plato, jer, očekivala se kruna borbi, ali mi je on naredio da ostanem i sačekam jednog gosta, civila, kako bi se na Bijeloj Lijesci njih dvojica sastali. Ne, ne mogu se sjetiti

ko je bio u pitanju, nije ni bitno. Gost je došao, noćio u Suhodolu. Komandant mi je još rekao da će sutra, 9. oktobra, biti let medicinskog helikoptera oko 11 sati. Očekivao je borbe i evakuacije ranjenika, pa je naglasio je da dođemo gore... I zaista, sletio je helikopter na heliodrom u Tarčinu. S obzirom na to da je bio na dometu artiljerije iz Hadžića, mi smo uvijek bili spremni da se prebacivanje ljudi i materijala obavi na brzinu.

Aziz Tafro

Aziz je pritrčao da otvori vrata, ali kako je za to potreban poseban mehanizam, on ih je samo odškrinuo. Naglo je iskočio kopilot i rekao da ne dira vrata „jer je unutra komandant, može vojska vidjeti"...

- Pomalo iznenađen, odgovorio sam mu: „Pa šta, neka vidi". Još nestrpljiviji da se susretnem s Zaimom, jače sam odgurnuo vrata i zavukao glavu. Pred očima mi se ukazala vreća za mrtvace - govori Aziz, koji se i danas dobro sjeća svakog trenutka.

- Znao sam da je u njoj šehid, ali do mene nikako nije moglo doprijeti da je to Zaim. Pitao sam ko je unutra...

Nakon toga, zgrabio je kopilota za jaknu, i od boli, gorčine, šta se sve nije sakupilo, poderao ju je. Taj os¬je¬ćaj dobro znaju svi oni koji su jednom upoznali Zaima, za koga su svi bili uvjereni da ne može poginuti.

Aziz Tafro se sjeća 6. maja 1992. godine i prve akcije koju je direktno vodio Zaim, kao komandant Prve drinske udarne brigade, na Koti 1.520, Stolac, na granici Goražda i Foče. Poginuo je borac Muhamed Grco.

- Obavljena je dženaza i kad se sve završilo, uveče, zateknem ga u sobi, plače za Muhamedom. Samo sam ga još jednom vidio u takvom stanju kada nije htio ničije društvo. To je bilo u Tarčinu 12. jula 1995. godine.

Tafro je tada bio izvršni oficir, imao je faksimile njegovog potpisa, pečata, primao je svu poštu, razvrstavao je.

Zaim drži govor saborcima

Zaim

- Vratio se sa Bijele Lijeske i šuti, gleda u prazno. Pokušavam razgovarati, pokazuje da bi volio ostati sam. U noći sam se probudio, on i dalje sjedi, sam. Znao sam da je s porodicom kontaktirao, da su dobro, ali nisam znao da je obavještajnom vezom dobio poruku da je pala Srebrenica. „Tamo nam ljude ubijaju kao muhe, a

po cijenu uniforme, ne dam Goražde. Pođu li na njega, samovoljno ću narediti jedinicama da prodremo na njihov prostor. Oni u Goražde, mi u Foču". I on bi to uradio, siguran sam - kazuje Tafro.

Zaimova smrt je sa slobodom došla. Saborci ga mrtvog gledali i neutješno se pitali „kako da jednu toliku ljudsku gromadu ubije mali gelerčić, veličine zrna kahve". Nad zemljom bosanskom, vjetrovi raznose sudbine kao oblake. Sudbina heroja Zaima Imamovića je bila da pogine u zadnjim sekundama sudijskog vremena agresije na RBiH. Već smo se bili navikli na smrt najvećih heroja, ali ova je nekako baš teško pala. Ne može se danas govoriti o čarobnim bosanskim planinama: Treskavici, Bjelašnici, Igmanu i Jahorini, a da se ne spomene ime Zaima Imamovića, jer ratujući po njima, i on sam je postao planina.

OSLOBOĐENJE • SUBOTA, 14. X 1995.

BOSANSKE LEGENDE

Dva Zaima

Prvi, onaj stariji, pjevao je o njoj. Drugi, onaj mlađi, borio se da se u Bosni slobodno pjeva

Bosna je tokom ovog rata na ahiret ispratila dva Zaima Imamovića. Prvi, stariji, iz dna duše i punog srca pjevao je o Bosni; drugi, mlađi, borio se svim srcem i dušom da se u Bosni slobodno pjeva.

Prvog, starijeg Zaima, voljeli smo kroz sevdalinku, simbol ove zemlje. Niko kao on nije osjećao njenu dušu, malo koja duša kao Zaimova je umjela da sevdalinku prostre po bosanskom ćilimu. Djeca su se rađala uz njegovu nezaboravnu melodiju, generacije bivale ponosne što je takav bard ponikao u našoj bašti.

Ko nije čuo za Zaima, nije čuo ni za Bosnu. Tako se govorilo odavde pa do nakraj svijeta, od njegovog rodnog Varcar - Vakufa do najdaljeg kutka planete. Bosna je Zaimovom pjesmom osvajala srca i planine, spajala brda i doline.

Kada je zlo udarilo, ostao je, mada narušenog zdravlja, da odavde, iz Sarajeva, s pjesmom bodri svoje Bosance i svoju domovinu. Bilo nam je lakše što je tu, s nama. Otišao je tiho, onako kako i odlaze oni koji su imali dušu. Bilo je to druge ratne godine.

Nije doživio slobodu svog rodnog grada.

Poznavao sam tog velikog čovjeka, ponešto i napisao o Zaimu - prvaku, kako u prevodu s turskog i znači njegovo ime.

Zaim na turskom znači i - vođa.

Simboli Bosne: Zaim Imamović, bard sevdalinke

Zaim Imamović, legendarni komandant

Takav Zaim bio je onaj drugi, mlađi, legendarni komandant. Rodio se mnogo poslije Zaima - prvaka pjesme, a izrastao u Zaima - vođu. Sasvim je sigurno da je rastao s pjesmom svog slavnog imenjaka i prezimenjaka i još izvjesnije da je njegova ljubav i odanost Bosni bila napajana sevdalinkom. Od rodne Ilovače do bosanskih visova, uz voljenu Drinu, niz sve naše rijeke simbole.

Bilo mu je malo više od trideset kada se latio puške - ponosnice da povede bitku za zemlju u kojoj će pjesmi biti široko ,a sevdahu visoko. Slušali smo o njemu od boraca, prekaljenih junaka i oni su, ti istinski junaci, govorili da je samo Zaim - junak nad junacima. Četiri puta ranjavan, a uvijek uspravan. Dolično istinskom vođi, vodio je iz pobjede u pobjedu.

Što je starijem Zaimu bila pjesma, to je mlađem bila sloboda. Zapravo, kod kapetana - Zaima to je bilo isprepleteno. Od visoko obrazovanog oficira do slavnog komandanta 14. divizije naše već slavne Armije, od prve do posljednje bitke za slobodnu Bosnu.

Bosna je zemlja legendi.

Već slutim rađanje Zaima koji će umjeti da pjeva kao što je pjevao onaj prvi i već čujem kako je to pjesma o onom mlađem Zaimu koji odmara kod Ali-pašine džamije u Sarajevu.

Dinko OMERAGIĆ

Oslobođenje, 14. oktobar 1995. godine

Zaim Imamović

GENIJ BORBE I SLOBODE

Piše: Enver KAZAZ

Sa istočnih padina Treskavice vidi se kanjon Drine i kamenita gromada Kacelja. Tamo su saborci Zaima Imamovića sa kojima je započinjao otpor fašističkoj agresiji na našu domovinu. Tamo je i Zaimov zavjet saborcima da će se sresti u pobjedonosnom hodu naše Armije, negdje na prilazima Goraždu, gradu heroju. Pješice, sa malom grupom istomišljenika, Zaim Imamović se odmah početkom rata uputio iz Sarajeva ka kanjonu Drine i istočnobosanskim vrletima. Za njih je imao najviše ljubavi. Za njih, u snu o slobodnoj Bosni.

Na vrhu Treskavice, Maloj Čabi, aprila ove godine čeznutljivog pogleda uprtog ka Drini, objašnjava jednu od majstorskih pobjeda koje je izvojevao sa svojom divizijom: "Ono tamo je Borovac, a iza je Kacelj. Tu su jedinice 81. divizije. S ove pozicije koju smo oslobodili, oni se veoma dobro vide. A, sve što se vidi, nije daleko."

Svoje pobjede usmjeravao je ka Drini i brdima oko Goražda, ka istočnoj Bosni, nastojeći da rat završi tamo gdje je i započinjao herojski otpor srpskom fašizmu.

U tom snu o pobjedonosnom susretu sa borcima Goražda herojski je poginuo u borbi sa četnicima na prilazima rogojskoj gredi. Zaim Imamović, heroj.

Od borca do legendarnog komandanta, neprestano u borbi i neprestano u pobjedama. To je ratni put heroja Zaima.

Iznad svega široka ljudska duša, prijatelj odmah u početku poznanstva sa čovjekom, plijenio je svojom dobrotom, ponosom, ljubavlju kojom je obasipao saborce.

Bio je ključni motivacioni faktor saborcima u naporima borbe sa agresorom, bitke je dobijao ne samo velikom hrabrošću, herojskim držanjem u borbi, već i izvanrednim planiranjem, organiziranjem, smjelim idejama, koje su se ponekad činile gotovo nemogućim, nerealnim, neizvodivim. Jedan je od onih genija bosanske slobode što su duhom osjećali veliku snagu bosanskog bića i imali spoznaju o snazi bosanskog čovjeka. Zato su Zaimove pobjede blistavi primjer mudrosti, iznenađenja, smionih poduhvata koji četnicima nisu davali nikakve šanse. "Bitke se dobijaju u glavi. Samo ako u svojim glavama dobijete ovu bitku, onda ćete razbiti četnike na platou Treskavice", govorio je saborcima na treskavičkim jezerima u noći pred uvođenje kroz Krajačića klanac u četničku dubinu. I poveo ih je tamo. Faktor iznenađenja na koji je računao u tim momentima bio je potpun i pokazao se presudnim za pobjedu. Zaim Imamović, genij borbe i slobode.

Herojski put borbe za bosansku slobodu Zaim Imamović započinje u Goraždu, mukotrpno organizirajući odbranu ovog herojskog grada. Jedan od onih koji su najzaslužniji za pobjede Goraždaka u borbi sa agresorskim zločincima.

Jabučko sedlo, Brodari, Preljuća, Biljina, Careve ravni, Kozare, Strmice, Bare, Osanica, pa onda slobodna lijeva i desna obala Drine, deblokirano Goražde, pa potom igmansko bojište i plato Treskavice, trnovska kotlina i rogojska greda - biserna niska pobjeda u kojima je Zaim predvodio svoje saborce ulazi u našu historiju, ulazi u ponos bošnjačkog naroda na svog velikog sina, heroja Zaima Imamovića.

Legenda Goražda u ovom ratu obilježena je imenom Zaima Imamovića, kao i legenda o bosanskom otporu. Zaim je postao simbolom bosanske odbrane, postupno, herojski, uvijek na čelu saboraca.

Iza njega ostaju legendarna 1. drinska brigada i herojska 14. divizija 1. korpusa Armije Republike Bosne i Hercegovine. Ostaje i veličanstveno djelo heroja koji je svom suštinom svog ljudskog bića osjetio tragediju svog naroda, ali i ljepotu njegove herojske pobjede.

Mozaik Zaimovih uspjeha simbolički slijedi pobjede bošnjačkog naroda u ovom ratu - herojski otpor agresiji u Goraždu, deblokada ovog grada i oslobađanje obala Drine, slamanje neprijateljske ofanzive na Igmanu i oslobađanje treskavičkog platoa i trnovske kotline, kao i veličanstveni završetak herojskog puta. Četiri puta ranjavan u borbi, on je nizao podvig za podvigom. U borbi jurišnik, sa povikom: "Svaki metak ne ubija", Zaim Imamović je pred pogibiju lakše ranjen u neprijateljskoj dubini, u borbama za Krabljinsku zvijezdu, i nedovoljno oporavljen od zadobijenih rana opet se uključuje u borbu. Poginuo je herojski, na prilazima rogojskoj gredi, u borbi. San o slobodi raste u našim pobjedama. Iza Zaima Imamovića ostaje herojsko djelo u amanet bosanskim sinovima, kao inspiracija, ideal slobode, hrabrosti, ponosa i dostojanstva budućnosti i slobodi za koje je i položio svoj život. Naše su pobjede dug heroju. On u njima živi.

Sa Treskavice se vidi kanjon Drine i kamenita gromada Kacelja. Iza njih su Goražde i Zaimova Ilovača. Bosnom se nižu pobjede. Nad njima cvjeta njegova džennetska duša. ◆

Tekst Envera Kazaza u „Prvoj liniji" povodom pogibije legendarnog komandanta

Bosanski sportisti su ginuli za slobodu

VINKA ŠAMARLIĆA JE POGIBIJA SPRIJEČILA DA NE PONESE BOSANSKU ZASTAVU NA OLIMPIJADI U BARSELONI

Bezbrojni su primjeri svojevrsnog herojstva, utkanog u herojsko doba odbrambenooslobodilačkog rata u Bosni i Hercegovini.

U toj svojevrsnoj golgoti i sveopćem stradanju Bosne, posebno su se istakli sportisti koji su herojski pali za domovinu, a mnogi ostali trajni invalidi.

Tokom maja i juna 1992. godine poginulo je nekoliko istaknutih sarajevskih sportista.

Fudbaler Želimir Vidović, bokseri, braća Fikret i Safet Kadić, karatiste Behudin Bašović Beli, Salko Ćurić i Haris Čampara, džudista Vinko Šamarlić i rukometaš Goran Čengić. Poginuli su u razmaku od mjesec i po dana, u prvim mjesecima opsade Sarajeva.

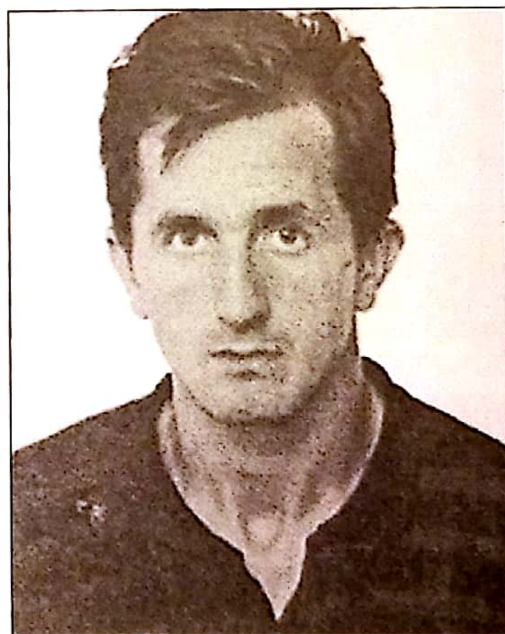
Braća Fikret i Safet Kadić

Bivši kapiten Bokserskog kluba „Željezničar", bokserski reprezentativac i prvak bivše Jugoslavije, te višestruki osvajač međunarodnih turnira Fikret Kadić,

teško je ranjen u akciji kod tadašnje Božića-pumpe u Briješću 23. aprila 1992. godine. Tom prilikom je poginuo njegov mlađi brat Safet, također bokser „Željezničara".

Od preteških rana, Fikret umire 8. jula 1992. godine u 35-oj godini života. Ukopan je na šehidskom mezarju „Kovači". U spomen na rahmetli Fikreta i njegovog brata Safeta, tradicionalno se svake godine održava Međunarodni memorijalni bokserski turnir „Braća Kadić".

U pokušaju oslobađanja Sarajeva, 14. maja 1992. godine kod Jevrejskog groblja, u 29-oj godini života poginuo je Behudin Bašović - Beli. U trenutku pogibije komandovao je jedinicom „Bosnae 200". Ostaće upamćena njegova veličanstvena herojska uloga tokom borbe protiv agresora u Sarajevu 2. maja 1992. godine. Beli je bio vrhunski sportista, višestruki prvak bivše Jugoslavije u karateu, a 1987. godine postao je i evropski prvak u full-kontaktu. Jedan je od osnivača „Zelenih beretki", a posthumno je dobio priznanje „Zlatni ljiljan". Supruga Mersija, osam mjeseci nakon pogibije, rodila mu je sina Behaudina 12. januara 1993. godine.

Behudin Bašović Beli

Želimir Vidović Keli, nekadašnji fudbaler „Sarajeva", koji je bordo dres s velikim uspjehom nosio od 1974. do 1983. godine, ubijen je početkom agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu na najpodmukliji način, samo zato što je pomagao ranjenicima.

Kada su u maju 1992. godine otpočele borbe na Dobrinji, Vidović se bez razmišljanja svrstao u redove branilaca Sarajeva. Prve dobrinjske ranjenike između srpskih barikada, Keli je kao dobrovoljac prebacivao do bolnice Koševo.

Iako su mnogi od njega tražili da to ne čini zbog ranijeg sukoba sa četnicima na početku agresije u kafani na Lukavičkoj cesti, Vidović je ostao pri svojoj odluci i tako jednom prilikom između mnogobrojnih barikada i kroz kišu granata odvezao ranjenike u bolnicu Koševo. Bio je 17. maj 1992. godine kada se javio iz grada nakon uspješno obavljenog zadatka. Svi su od njega tražili da ostane u gradu dok se situacija koliko-toliko ne smiri. Želimir Vidović Keli nije poslušao i krenuo je na put bez povratka, vjerujući u ratnu sreću. Na jednoj od barikada u Kasindolskoj ulici

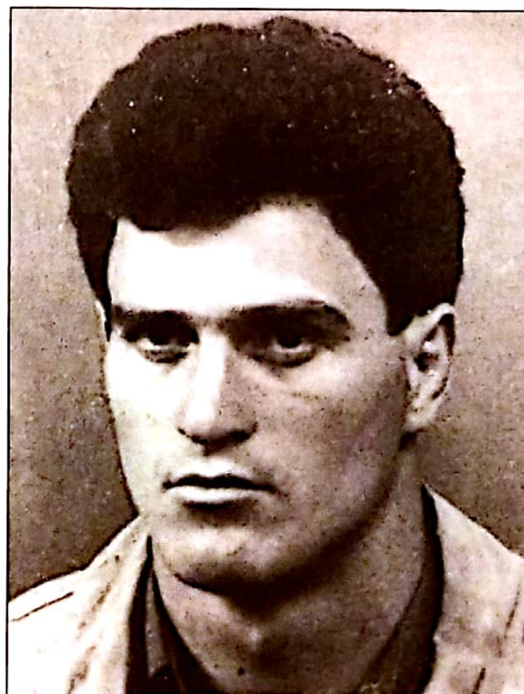
Želimir Vidović Keli

je zaustavljen, a potom i odveden sa svojim saputnikom iz vozila, Ibrahimom Durićem, u zloglasnu kasarnu bivše JNA u Nedžarićima, gdje je najvjerovatnije i likvidiran. Pričalo se da iza ubistva stoje „arkanovci" koje je tih dana u Sarajevu predvodio kapetan Milorad Luković Legija. Devet dana nakon Kelijevog nestanka, Momčilo Mandić, ratni ministar pravde RS-a, razgovara sa izvjesnim Milankom Mučibabićem iz Ilijaša. U presretnutom telefonskom razgovoru, Mandić Mučibabića obavještava: „Naši su ubili Kelija Vidovića".

Ekshumiran je preko puta pijace na Stupu, sa još četiri tijela. Po želji porodice, sahranjen je u dresu „Sarajeva" 5. juna 2004. godine na groblju Bare.

Vinko Šamarlić je bio prijeratni specijalac SUP-a Bosne i Hercegovine, a kada je započo rat, ostao je uz svog prijatelja Dragana Vikića. Šamarlić je par dana nakon svoje posljednje bitke trebao ponijeti bosansku zastavu na otvaranju Olimpijskih igara u Barseloni.

Sa početkom agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu, on je već imao osvojenu olimpijsku normu u džudou, što je značilo da je ispunjavao osnovnu predispoziciju za odlazak na Olimpijske igre. Imao je i saglasnost vojnih vlasti da se umjesto borbi na prvim linijama odbrane Sarajeva može posvetiti pripremama za Olimpijske igre.

Vinko Šamarlić

Noć uoči bitke, kolege specijalci su mu savjetovali da zbog Olimpijade odustane.

Međutim, Vinko je kazao: „Znam da će biti velika bitka, a u velikim bitkama se i gine, ali ipak, ja ću sutra predvoditi svoje specijalce". I osvanuo je 8. juni 1992. go-

Vinko (treći s lijeva) kao pripadnik prijeratne Specijalne jedinice SUP-a RBiH

dine. Branioci Sarajeva krenuli su u pokušaj deblokade grada na više pravaca.

Specijalci MUP-a RBiH, koje predvodi Šamarlić, kreću iz Vrbovske ulice prema Ozrenskoj. Nedugo nakon početka napada, specijalci su opkolili jedan srpski bunker.

Vinko Šamarlić ne želi da likvidira srpske vojnike. Deset minuta ih poziva na predaju Specijalnoj jedinici MUP-a. Kad je izašao iz zaklona, da im to još jednom saopšti, opkoljeni srpski vojnik puca u njega. Metak je prošao ispod lijeve ruke, rana je bila skoro nevidljiva. Nekoliko minuta, u vožnji do sarajevske Hitne pomoći, umirao je Vinko Šamarlić, bosanski specijalac, krvi junačke, duše djevojačke i nesuđeni nosilac zastave bosanske na otvaranju Olimpijade u Barseloni.

Umjesto u Vinkovim rukama na otvaranju u Barseloni, bosansko-hercegovačka zastava sa ljiljanima se našla iznad glave ovog smrtno zaspalog specijalca, u jednoj od soba sarajevske Hitne pomoći.

Vinko tokom meča u džudou

Vinko Šamarlić je rođen 8. marta 1964. godine u Crkvici kod Žepča. Posthumno je odlikovan „Zlatnom policijskom zvijezdom", Medaljom za hrabrost i Ordenom zlatnog

grba sa mačevima, a jedna ulica na Ilidži dobila je naziv po njemu.

- Kad smo negdje u maju 1992. godine, predvođeni pokojnim Vinkom, iznad Jevrejskog groblja uništili srpski tenk koji je razvaljivao centar Sarajeva, izašao je jedan starac i potrčao za nama. Izvadio je 1.500 njemačkih maraka i rekao nam da uzmemo kao nagradu, jer mu je taj tenk uništio pola kuće. Vinko ga je pogledao i samo se osmjehnuvši rekao: „Dedo, mi nismo plaćenici, ostavi taj novac, trebaće ti, rat je tek počeo" - ispričao mi je Latif Kabaš, specijalac i Vinkov saborac.

Sahrana Vinka Šamarlića na sarajevskom groblju Lav

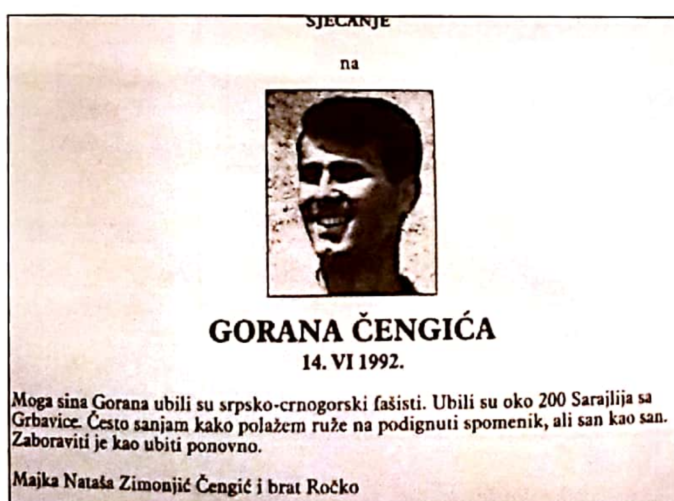

Goran Čengić u dresu rukometne reprezentacije Jugoslavije

Šest dana nakon Vinka Šamarlića, na okupiranoj Grbavici 2, monstrum Veselin Vlahović Batko ubio je Gorana Čengića, rukometaša „Bosne" i bivšeg reprenzetativca „Jugoslavije". Naime, Goran je pokušao da spasi doktora Husniju Čerimagića, kojeg je Batko poveo na klanje. Spašavajući doktora, Goran je izgubio glavu. Tijelo Gorana Čengića pronađeno je 1999. godine u jami na Petrovačkoj krivini, podno Trebevića, sa još 28 ubijenih Sarajlija na Grbavici. Monstrum iz Crne Gore, ubio je čovjeka čija majka Nataša vuče korijene sa dvora crnogorskog kralja Nikole. Goranov otac Ferid Čengić Fićo, jedan od partizana koji je u ofanzivama uvijek bio blizu Tita, bio je prvi gradonačelnik Sarajeva nakon Drugog svjetskog rata,

dok ga „zloćudni” kreator komunističkih mučilišta Aleksandar Ranković nije spakovao na Goli Otok. Ubistvo Gorana Čengića uvršteno je u Prvostepenu presudu protiv zločinca Veselina Vlahovića Batka, koji je osuđen 29. marta 2013. godine pred Sudom BiH osuđen na 45.godina zatvora za ratne zločine nad Bošnjacima i Hrvatima u sarajevskim naseljima Grbavica, Vraca i Kovačići.

Vozačka dozvola Gorana Čengića

SJEĆANJE

na

GORANA ČENGIĆA

14. VI 1992.

Moga sina Gorana ubili su srpsko-crnogorski fašisti. Ubili su oko 200 Sarajlija sa Grbavice. Često sanjam kako polažem ruže na podignuti spomenik, ali san kao san. Zaboraviti je kao ubiti ponovno.

Majka Nataša Zimonjić Čengić i brat Ročko

Čitulja majke Nataše povodom 16 godina od ubistva njenog sina Gorana

Monstrum Veselin Vlahović Batko osuđen je na 45 godina zatvora

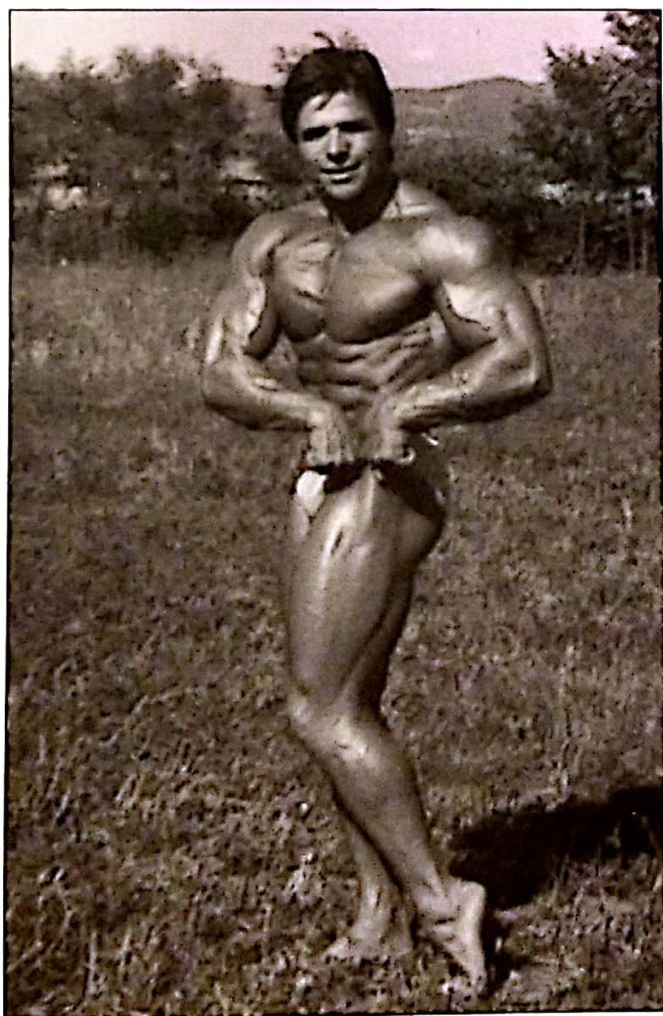
Ovo su imena samo dijela sportista koje je progutala neman sarajevske opsade. Također, ne smiju u mraku zaborava nestati i imena Saliha Salke Ćurića, čovjeka koji je najzaslužniji za razvoj karatea u Bosni i Hercegovini, dugogodišnjeg člana karate reprezentacije bivše Jugoslavije i osvajača medalja širom svijeta, koji je poginuo 1992. godine u odbrani domovine, te stonotenisera Keme Fazlića, koji je kao borac Armije RBiH poginuo u odbrani Sarajeva 1992. godine, zatim sedamnaestogodišnje odbojkašice „Bosne” Maje Đokić, koju je ubila srpska granata u centru Sarajeva, karatiste Rašida Buče, koji je u Španiji 1987. godine postao vicešampion Evrope. Rašid i njegov brat blizanac Raif pridružili su se Specijalnoj policiji MUP-a RBiH 1992. godine. Prilikom dolaska na liniju u blizini Skupštine

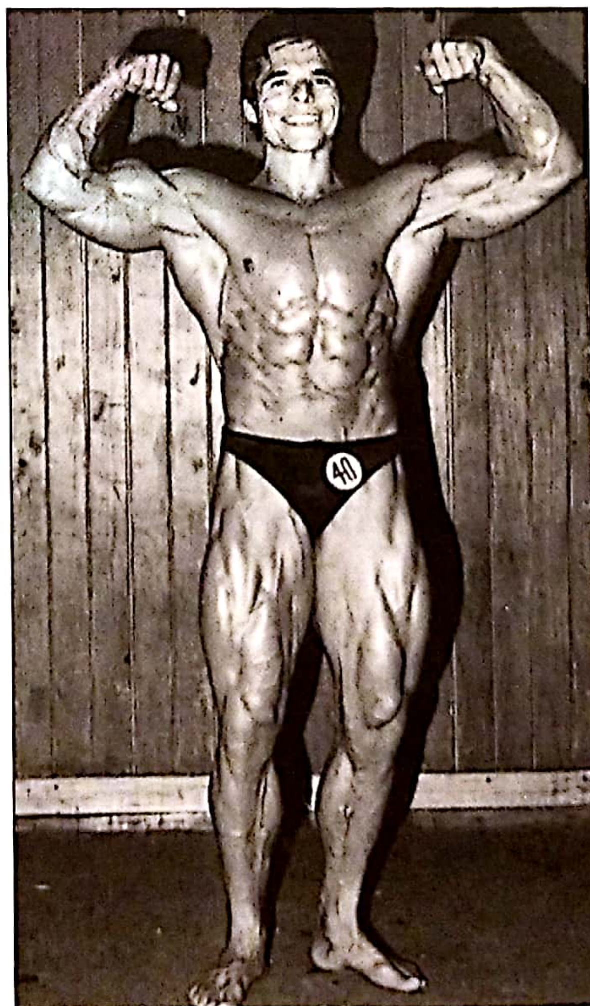
RBiH 25. maja 1992. godine snajper ga je pogodio sa Jevrejskog groblja. Rašid je poginuo, a njegov brat Raif je bio ranjen od istog metka.

Kao heroji odbrane Sarajeva poginuli su i talentovani fudbaleri „Unisa" iz Vogošće Hakija Mršo, Smajo Šikalo i Adnan Čengić, juniorski šampion Evrope u karateu Haris Čampara, košarkaški trener Mirsad Prnjavorac ....

Oni koji su nekoliko mjeseci ranije na sportskim terenima aplaudirali prijedorskim sportistima, ubijali su ih tokom krvavih ljetnjih dana 1992. godine. Fikret Hodžić iz Trnopolja ukupno je 15 puta bio prvak Jugoslavije u bodi bildingu u razdoblju od 1976. do 1991. godine. Bio je prvak Mediterana, vicešampion Evrope i treći u svijetu u srednjoj kategoriji.

Fikreta Hodžića, šampiona sa osmijehom, najboljeg sportistu svih vremena sa područja opštine Prijedor, srpski zločinci ubili su 9. jula 1992. godine u Trnopolju. Nakon što je objavljena vijest o ubistvu Fikreta Hodžića, Arnold Švarcneger je uputio saučešće i pakete sa pomoći porodici Fikreta Hodžića.

Fikret Hodžić

U logoru Omarska su ubijeni i poznati fudbaleri „Rudara" Bajram Zgog i Ibrahim Okanović Špico. Okanović je došao iz Australije nekoliko dana prije okupacije Prijedora na dženazu ocu, a uhapšen je i ubijen pod optužbom da je došao da diže pobunu protiv srpske vlasti.

Fudbaler Bajram Zgog (prvi s lijeva u gornjem redu) ubijen je u logoru Omarska

Zaboravljeni heroji-piloti i aviotehničari Armije RBiH

DIVERZANTI KOJI SU GINULI U ZRAKU

Nerijetko je tokom opsade Cazinske krajine general Atif Dudaković, komandant Petog korpusa Armije RBiH, pozivao u Zagreb generala Salku Begića, komandanta Ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane Armije RBiH, koji je rukovodio zračnim mostom sa Bihaćem, i reći: „Ako večeras ne dođeš, ako nam ne stigne ono što nam treba, mi smo gotovi!" U tih nekoliko rečenica sadržana je surova istina našeg odbrambeno-oslobodilačkog rata jer su sati znali odlučivati o sudbini ugroženih bh. gradova, posebno enklava Bihaća, Srebrenice, Žepe i Goražda. Stoga je uloga hrabrih pilota i drugih pripadnika Ratnog vazduhoplovstva i drugih pripadnika protivvazdušne odbrane Armije RBiH, imala neprocjenjiv značaj u odbrani od agresije na Bosnu i Hercegovinu.

Ratno vazduhoplovstvo i protivvazdušna odbrana nastali su u vrlo složenim uslovima opštenarodnog otpora agresiji, kao i ostale jedinice Armije RBiH. Uglavnom, jezgro su činili piloti koji su napustili bivšu JNA. Odbijajući ratovati protiv vlastitog, bošnjačkog i hrvatskog naroda, bježali su s aerodroma u Mostaru, Bihaću, Tuzli, Sarajevu, Zadru, Splitu, Titogradu i priključivali se odbrani zemlje. Bez obzira što su svi letovi za opkoljene enklave bili izuzetno rizični, svi piloti i aviotehničari Bosanske vojske su ih izvršavali bez razmišljanja i bez kalkulacija. Znajući da su im mnogo veće šanse da ne prođu iznad protivvazdušne odbrane Vojske Republike Srpske, odlazili su na te opasne zadatke. Recimo, kad bi letjeli za Žepu i Srebrenicu, nerijetko su prelijetali direktno iznad Glavnog štaba Vojske RS-a u Crnoj Rijeci kod Han-Pijeska. A leteći za eklave, ginuli su u vazduhu. Ujedno su bili bosanski diverzanti koji su najdublje, po stotinu i više kilometara, ulazili u

neprijateljsku dubinu. Narodu u opkoljenim enklavama helikopteri su značili više od obične pomoći. Bili su gotovo jedina veza sa spoljnim svijetom. Svi su ih iščekivali, molili se za njih. Oni su im svojim dolascima ulijevali nadu da opstanu, da shvate da nisu sami i da negdje neko misli na njih.

Prvi helikopter Ratnog vazduhoplovsta Armije RBiH - Vazduhoplovna grupa Zenica sletio je 15.aprila 1994.godine na teritoriju opkoljenog Goražda donoseći sa sobom nekoliko tona prijeko potrebne humanitarne i druge pomoći stanovnicima ovog grada. U rano jutro 15. aprila 1994. posada helikoptera MI-8, koju su činili Džemal Malkić, vođa posade, Mujo Mušić, pilot, te Izudin Šarić, Meho Ajanović i Zijad Bašić, tehničari letači, poletjela je iz Tarčina i za samo 25 minuta, prelijećući neprijateljsku teritoriju na dva mjesta, stigla u Goražde.

- Svi smo bili dobrovoljci za ovaj let. Znali smo da je situacija u Goraždu bila na ivici katastrofe. Let je trebao trajati pola sata. Šanse da se vratimo živi bile su minimalne. Ni sada ne mogu objasniti kako smo prešli Treskavicu i Bjelašnicu. U Goražde smo stigli pet minuta prije predviđenog roka - prisjeća se Izudin Šarić.

Kada su ušli u goraždansku kotlinu tražeći lokaciju na koju su trebali sletjeti, priča Šarić, primijetili su da su upravo sa te lokacije ispaljene granate na Goražde, što je bio znak da je tokom noći ta kota pala u neprijateljske ruke. –

Napravili smo nekoliko krugova i vidjeli da su pripadnici Armije RBiH na jednoj livadi zapalili vatre. Vratili smo se i sletjeli u bašču jedne porodične kuće. Mislim da je riječ o selu Podhranje. Na vrata su izašli čovjek i žena, bukvalno u šoku. Šute, ništa ne pitaju. Džemo Malkić, rahmetli, ne gasi helikopter. Za ne više od sedam minuta istovarili smo sav teret i krenuli nazad. Kada smo poletjeli, vidimo naši borci nam mašu - priča Šarić. Samo sat vremena tog 15. aprila 1994. trajala je helikopterska operacija „Goražde“. I u odlasku i u povratku dva puta preletjeli su neprijateljske linije.

Posada helikoptera nakon prvog leta za opkoljeno Goražde, 15. aprila 1994. godine

I sada, priča Šarić, vjeruje da su neprijatelji bili zbunjeni tom akcijom. Pucali su na njih, ali su, kaže, zahvaljujući vještini i odlučnosti pilota, živi i zdravi stigli nazad. Kada su sletjeli u Tarčin, oko šest sati, svi su bili u šoku. Od radosti i nevjerice...

Samir Beganović je, kao profesionalni pilot bivše JNA, pobjegao iz Zadra. Početkom agresije na RBiH postao je jedan od inicijatora gradnje aerodroma u Ćoralićima kod Cazina. Zajedno sa Edvinom Iftićem, kopilotom, napravio je prvi ratni let Oružanih snaga RBiH na relaciji Dolovi kod Velike Kladuše-Zagreb. Prvi let su obavili bez radara, bez veza, isključivo vođeni frekvencijama Radio Ogulina, i tako se pojavili iznad Zagreba, zbunivši tamošnji Centar za izviđanje. Pilot Meho Merdonjić je 1. avgusta 1994. godine trebalo da pilotira avionom „Antonov 26", kako bi ukrajinskim pilotima, koje je uz avion, Armija RBiH iznajmila za svoje potrebe, pokazao maršutu Pula - Ćoralići.

Međutim, Samir Beganović se pred polijetanje zamijenio sa njim. Avion koji je doletio pun u Ćoraliće, oboren je po povratku za Pulu, u dva sata polije ponoći na teritoriji pod kontrolom Vojske Srpske Krajine u predjelu Plitvičkih jezera. Rahmetli Samir Beganović iz Pećigrada bio je prvi poginuli pilot Armije RBiH. Nažalost, posmrtni ostaci pilota Beganovića još nisu pronađeni.

Edvin Iftić i Samir Beganović

Misteriozni pad helikoptera Armije RBiH na Igrišniku iznad Žepe, najavio je kraj srebreničkoj i žepskoj enklavi. Nakon pada ovog helikoptera, obustavljen je „vazdušni most" za Žepu i Srebrenicu. A to se kasnije itekako odrazilo na sudbinu

ovih enklava, jer su na slobodnoj teritoriji ostali komandant 28. divizije Naser Orić i 15 njegovih saboraca - oficira koji su završili Ratnu oficirsku školu u Zenici i trebalo je narednim letom da se vrate u Srebrenicu. Helikopter je sa heliodroma Višća kod Živinica poletio za Žepu u 2.10 sati 7. maja 1995. godine, a let je trebao trajati 23 minute. Na heliodromu Igrišnik na Žepskoj planini, komandant 285. žepske brigade, pukovnik Avdo Palić i major Dževad Brgulja, inače pilot, sa grupom žepskih boraca čekali su helikopter. Helikopter je gađala Protivvazdušna odbrana Vojske RS-a iznad Han-Pijeska, međutim, on nije bio pogođen. Svjedoci pamte da je helikopter došao iznad Žepe, i kad je krenuo da se spušta na Igrišnik, gdje mu je naloženim vatrama bilo obilježen improvizovani heliodrom, čuo se prasak.

Helikopter je pao, a poginuli su piloti Džemal Malkić iz Živinica i Enver Čokić iz Đurđevika, letač tehničar Izet Džambić iz Dobrinje kod Tuzle, te putnici: dr. Sead Halilović, dr. Muharem Deljković, dr. Husein Halilović, Nurudin Mustafić, Hasan Homarac, Avdo Mirvić, Selman Karić, Sabrija Ćesko i Hasiba Salihović. U stručnom izvještaju koji je nakon uviđaja potpisao Dževad Brgulja stoji: „Na dijelovima helikoptera koji nisu potpuno uništeni nismo pronašli tragove pogodaka iz vatrenog naoružanja". U Malkićevoj pilotskoj kabini nađen je komad pite i jedna jabuka. U zapisniku je, između ostalog, zabilježeno da je na Malkićevoj ruci bio zlatni prsten sa pločom i simbolom sunca. Pilot Čokić je u novčaniku imao rješenje o dodjeli stana, a nosio je i hamajliju. Aviotehničar Džambić je imao na ruci tanku zlatnu veru, a u džepu na grudima tespih i hamajliju. U najtežim trenucima za Goražde, poginuli pilot Džemal Malkić smogao je snage i hrabrosti da izvrši gotovo nemoguće letove, a poslije toga i nekoliko letova za Žepu. Pričali su mi za pilota rahmetli Malkića da ga je majka često pitala:

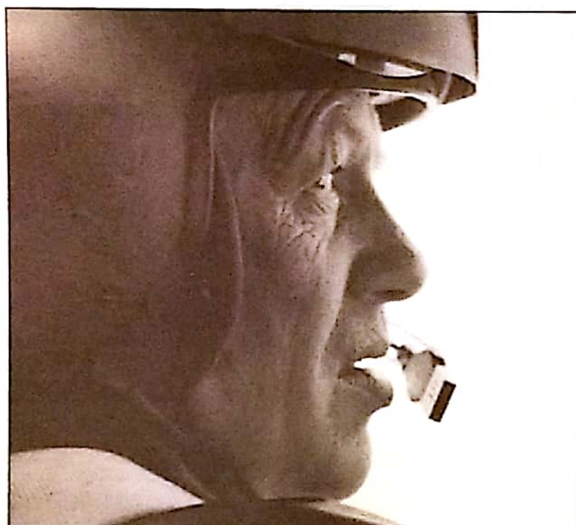
Malkić, Čokić i Džambić-Poginuli u misterioznom padu helikoptera iznad Žepe

- Zašto sine letiš u tu Žepu, pa zar nema niko drugi osim tebe.

On je odgovorio:

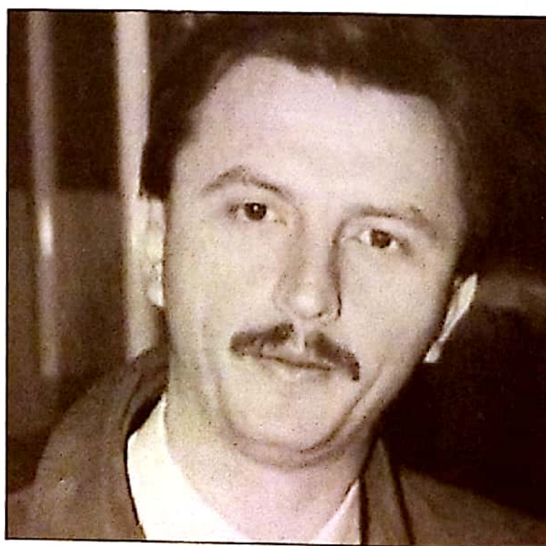
- Majko, kad vidim koliko se nama taj naš narod, onako ucvijeljen, gladan i bos obraduje, ja ne mogu da ne letim za Istočnu Bosnu.

Pilot Željko Jagić iz Tuzle je također često letio za Srebrenicu.

Pilot kojeg je volio Alija - Zehro Marić

Kažu da je rahmetli predsjednik Alija Izetbegović najviše vjerovao pilotu helikoptera Zehri Mariću. Pričala mi je novinarka Arijana Saračević da je bila u helikopteru zajedno sa Predsjednikom kada ih je Zehro iz Tarčina prebacivao do Srednje Bosne. Bilo je to, ako sam dobro upamtio, u vrijeme sukoba Armije RBiH i HVO-a. Upravo u vrijeme kad je helikopter letio negdje na potezu Kreševo-Kiseljak-Fojnica, Zehro se obratio Predsjednku riječima: „Predsjedniče, ako ne sletimo za par minuta, srušićemo se". Izetbegović je hladno odgovorio: „Pa, sleti Zehro". Najveći je problem bila neizvjesnost: ako uspiju, na čiju će teritoriju sletjeti, da li na onu pod kontrolom HVO-a ili Armije RBiH. Zehrinom sposobnošću izbjegnuta je tragedija, a niko, nakon što se helikopter izgubio, nije ništa poduzeo punih 15 sati da se uđe u trag nestalom helikopteru u kojem se nalazio predsjednik Izetbegović. Izuzetak je bio Arijanin suprug Mirsad Helać. Sve se ipak dobro završilo jer je na sreću pilot Zehro spustio letjelicu na teritoriju pod kontrolom Armije RBiH, na područje slobodne teritorije Fojnice.

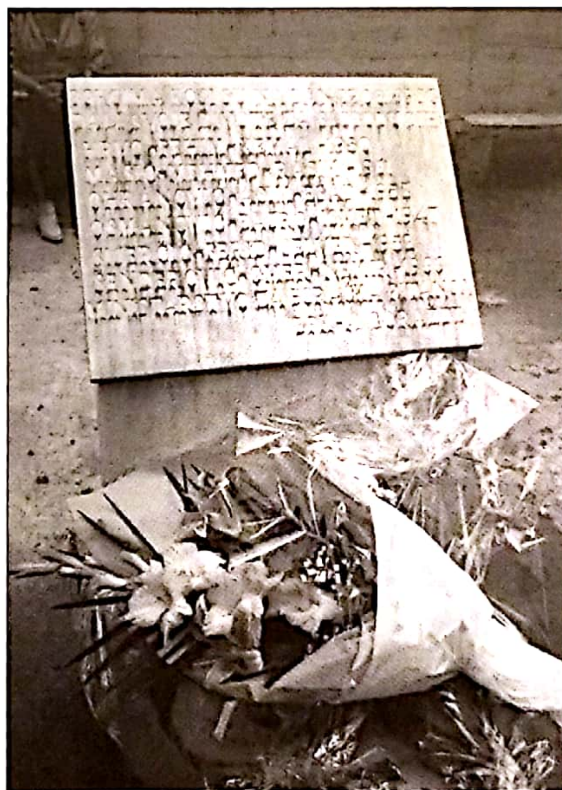

Dr. Irfan Ljubijankić, poginuo je u pogođenom helikopteru kod Slunja u Hrvatskoj

Pripadnici Vojske Republike Srpske Krajine, predvođeni pukovnikom Dušanom Lončarom, 28. maja 1995. u 2.45 sati, na području Kremena, općina Slunj u Hrvatskoj, raketnim sistemom KUB srušili su helikopter u kome je bilo sedam osoba, a koji je poletio iz Ćoralića

u pravcu Zagreba, pri čemu su sve osobe u helikopteru smrtno stradale na čelu sa Irfanom Ljubijankićem, ministrom vanjskih poslova RBiH. Poginuli su tada i pilot Mirsad Dupanović, te ukrajinski piloti Mihail Maksumenko Grigorijevič i N. Dudajev.

Leteći iz Zenice za Goražde, 22. avgusta 1995. godine, u Lukama kod Bara, nedaleko od Goražda, pao je helikopter u kojem je, uz dvojicu ukrajinskih pilota, poginulo šest značajnih ličnosti ratnog Goražda na čelu sa Esadom Ohranovićem, predsjednikom Izvršnog odbora Okruga Goražde. I ovaj helikopterski pad je ostao jedna od istočnobosanskih ratnih misterija.

Spomen obilježje na mjestu pada helikoptera u Barama kod Goražda

Piloti Armije RBiH ponosno ističu 7.000 ratnih letova, oko 30.000 prevezenih ljudi, oko 3.000 tona prevezenog tereta i oko 3.000 prevezenih ranjenika. Spominjat će ih Bihać, Goražde, Mostar, Žepljaci, Srebreničani, sjećat će ih se borci sa Treskavice, Vlašića, Grmeča.., zahvaljivati oni kojima su u posljednjem trenutku život spasili.

Bosanske heroine

BOSNU JE OD AGRESIJE BRANILO 5.360 ŽENA

U raznim temama koje se danas obrađuju o pitanjima žena u Bosni i Hercegovini, primjetno je da se potpuno izostavila kategorija žena koje su nesebično dale svoj doprinos tokom odbrane BiH od agresije. Pojam vojnika tradicionalno se veže za muškarce koji odlaze u rat da štite svoju zemlju, porodice... Međutim, planeri agresije na RBiH nisu pretpostavljali da će se dogoditi bosanska odbrana u kojoj je, prema evidenciji od 31. decembra 1995. godine, čak 5.360 žena branilo BiH u redovima Armije RBiH.

Četrnaest žena su dobitnice najvećeg ratnog priznanja „Zlatni ljiljan" i to: Fadila Bajrić, Zlata Gazibara, Zlata Kalić, Dževada Tataragić i Aida Zuko, dok su posthumno ovim priznanjem odlikovane Emira Bašić, Mevlida Elčić, Kornelija Jurić, Atifa Karalić, Razija Merić, Indira Pjanić i Nevzeta Sefer.

Osim što su posthumno odlikovane „Zlatnim ljiljanom", Fadila Odžaković Žuta i Edina Čamdžić odlikovane su i Ordenom zlatnog grba s mačevima, odnosno Medaljom za hrabrost.

Indira Pjanić

Nevzeta Sefer

Poginule dobotnice najvećih ratnih priznanja ginule su širom BiH.

Grmuško-srbljanski plato bio je posljednja ovodunjalučka stanica za dvadesetogodišnju djevojku Indiru Pjanić, heroinu iz Mutnika kod Cazina, koja je zajedno sa četiri saborca poginula u julu 1992. godine.

Fadila Odžaković Žuta

Svjetla bosanske slobode nije dočekala ni legendarna Fadila Odžaković Žuta, heroina sa Žuči. Teško je ranjena 18. septembra 1992. godine u odbrani Kote Orlić, boreći se sa srpskim vojnicima koji su krenuli u veliku ofanzivu gurajući ispred sebe živi štit sastavljen od vogošćanskih logoraša.

- Već nas je hvatala panika. Neprijatelj je bio prilično desetkovao naše snage... Pa taj prokleti „živi štit"... Pomiješali smo se u šumi sa srpskim jedinicama. A ona - žensko. Dere se, hrabri nas i daje nam dodatni moral da krenemo u ključni obračun sa dušmanima. Svi se vraćamo u borbu, a njene riječi: „Dokrajčimo zlikovce", odliježu šumom - priča Džemo Smajkan, svjedok dana u kojem je Žuta poginula. U Vojnoj bolnici umrla je dva dana nakon ranjavanja.

Kornelija Jurić imala je 20 godina i 17 dana kad je poginula 10. oktobra 1992. godine tokom velike srpske ofanzive na Stup kod Sarajeva, kao vojnik, na dužnosti komandira Sanitetske desetine u HVO brigadi „Kralj Tvrtko".

Kornelija Jurić

Razija Merić

Kalesija je ponosna na herojstvo Razije Merić, djevojke koja je pred agresiju imala nepunih 18 godina. Bila je borac Samostalnog diverzantskog bataljona „Crni vukovi". Razija je poginula na vozućkom ratištu, na Cvijanovićima, 1. jula 1993. godine. U akciji u aktivnim borbenim djejstvima smrtno je pogođena metkom iz pješadijskog naoružanja. Njeno tijelo je tada ostalo na neprijateljskoj teritoriji a razmijenjeno je 21. oktobra 1993. godine i dostojno sahranjeno.

U ljeto 1993. godine, na brdima iznad Mahale, vodile su se velike borbe Armije RBiH protiv HVO-a i Hrvatske vojske za Gornji Vakuf. Težak dan za Armiju RBiH bio je 3. septembar 1993. godine.

Atifa Karalić

Tog dana, na lokalitetu Stublića poginuli su borci Muzafer Mišić i Asim Ramić, a teško je ranjen Mustafa Dželilhodžić Muta, kojem je u pomoć pritekla gornjovakufska heroina Atifa Karalić Tifka. Dok mu je ukazivala pomoć, na lokalitetu Ciganskih njiva, pripadnici HVO i HV, koji su napadali grad, bacili su granatu i Tifka i Muta su na licu mjesta ostali mrtvi.

Emira Bašić

Dvadesetčetverogodišnja studentkinja žurnalistike Emira Bašić iz Bosanskog Novog poginula je 27. novembra 1993. godine na Jevrejskom groblju kao vojnik, pripadnik 15. motorizovane brigade.

Sestre Mevlida i Samira Elčić hrabro su poginule kao pripadnice 104. brigade Armije RBiH, zajedno sa herojem Emirom Bogunićem Čarlijem i Džemailom Bulbulom 28. jula 1993. godine u bici za igmansko Golo brdo. Poginule su u razmaku od pet minuta. Granata je prvo usmrtila Mevlidu, a

Portret sestara Samire i Mevlide Elčić

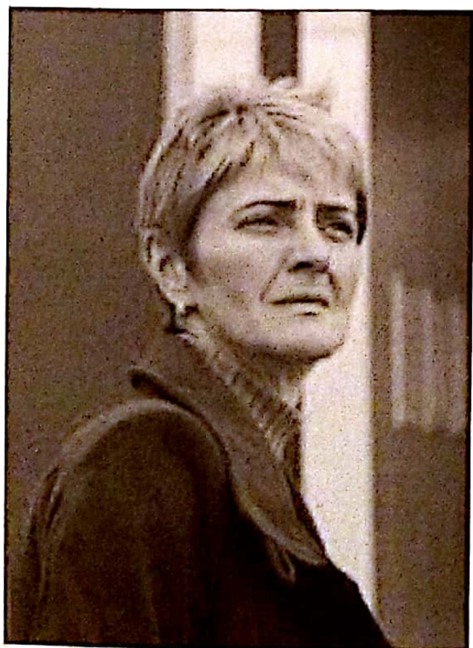
mlađa Samira nije vidjela da joj je poginula sestra, iako su bile blizu jedna druge. Sestre Elčić su, izbjegavši iz Dervente, preko Hrvatske, došle da brane Sarajevo. Jedna ulica na Ilidži danas nosi njihovo ime.

Edina Čamdžić

Dvadesetdvogodišnja Edina Čamdžić iz Kladnja, kao diverzant, poginula je u Zubetima kod Vareša 1993. godine, tako što je aktivirala bombu i zajedno sa sobom u smrt odvela i srpske vojnike, kako ne bi pala krvnicima u šake. Znala je da bi to za nju bilo poniženje i predaja.

Iza nje je ostala dvogodišnja kćerka Alba, koja majku ni upamtila nije. Edina se proslavila uništivši jedan srpski tenk iz ručnog bacača na Požarikama kod Gradačca.

Dževada Tataragić-Trešnjo

Pet dobitnica „Zlatnog ljiljana" koje su preživjele agresiju danas žive skromno.

Zlata Gazibara iz Starog Majdana kod Sanskog Mosta od 2000. godine živi u Sloveniji. Bila je pripadnica 108. krajiške brigade. Fadila Porčić iz Bosanskog Petrovca, sa 17 gelera od tri ranjavanja, živi u Bihaću, bila je diverzant u specijalnoj jedinici „Tigrovi".

Dževada Tataragić-Trešnjo iz Foče danas je stopostotni invalid. Ostala je bez ruke kad je iz neprijateljske dubine podno Igmana izvlačila ranjene saborce, kao pripadnik Diverzantsko-izviđačkog odreda „Fikro" 4. motorizovane brigade u ljeto 1993. godine.

Aida Zuko živi u Sarajevu. Zlata Kalić iz Gornje Mahale kod Brčkog bila je pomoćnik komandanta 108. brčanske brigade, a danas živi u Čikagu. „Zlatni ljiljan" joj je lično predao rahmetli Alija Izetbegović.

- Rekao mi je: „Uzmi ovo Zlato, možda se više nikada nećemo vidjeti. Rat je grozna stvar, čuvaj ovo dobro" - sjeća se Zlata.

Preteški koferi ratnih sarajevskih uspomena još nose sjećanje na nanu Fatu Turkušić. U Prvomajskoj ulici u Sarajevu 14. maja 1992. godine pedesetak srpskih vojnika napalo je na 15 branilaca Sarajeva na brdu Mojmilo. Fata je svojim bombama zaustavila napad i bila teško ranjena. Na šehidskom mezarju „Kovači" odavno spava svoj vječni san nana Fata Turkušić. Umrla je nakon agresije 1997. godine.

Fata Turkušić

Vlasenički borci i danas pričaju o hrabrosti djevojke Dženaide Topčić, koja je u borbu stupila nakon što joj je poginuo vjerenik. Poginula je 2. jula 1992. godine, od granate, tokom velike neprijetljske ofanzive na Gradačac.

Dženaida Topčić

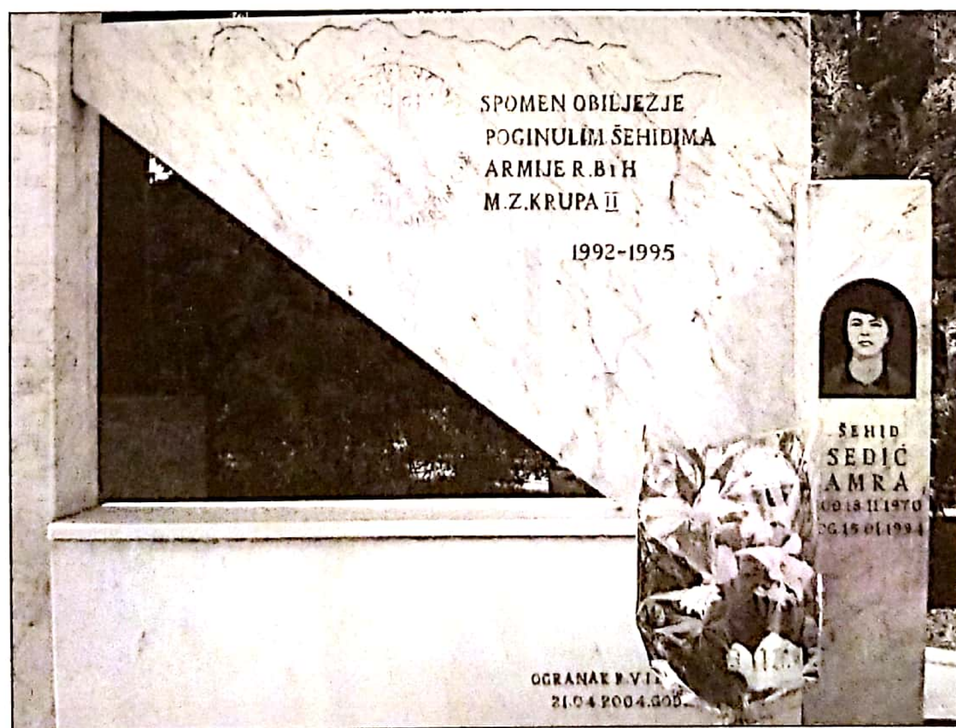
Nermana Planja je bila prvi šehid Sarajeva. U pokušaju oslobađanja Mrkovića poginula je 8. maja 1992. godine.

Prvog dana decembra 1992. godine, kada su srpski specijalci napali sarajevsko naselje Sokolje, dešavala se nezapamćena drama vezana za Ivanku Skoko, djevojku iz Srednje Bosne, koja je do agresije bila podstanaraka na Sokolju i ostala da brani Sarajevo.

Ranjena Vinka bila je smještena u podrum jedne od napuštenih kuća. U jednom momentu borbe, kuća u kojoj je bila smještena našla se u međuzoni i saborci je nisu mogli izvući.

Srpski vojnici odlučuju, pošto su bili u nemogućnosti da joj priđu i živu je zarobe, da municijom zapale kuću u kojoj se nalazila ranjena Vinka, što i čine. Hrabra heroina sa Sokolja Vinka Skoko je izgorjela na desetak minuta prije nego što su njeni saborci uspjeli potisnuti neprijatelja.

Dvadesetčetverogodišnja rahmetli Amra Sedić je ratna zakletva Bosanske Krupe i 511. slavne brigade Armije RBiH. Poginula je 15.januara 1994. godine u borbama oko rodnog grada.

Spomenik Amri Sedić u Bosanskoj Krupi

U kući nane Hajre Omanović u Sadbi kod Goražda bila je smještena komanda Prve drinske brigade Armije RBiH. Nana Hajra je bila borac i moralista. Kada je u julu 1992. godine krenula velika srpska ofanziva na Sadbu, i staro i mlado je navalilo da bježi prema Goraždu. Pamti se nanino herojstvo kad je uzela pušku, stala na ivicu mosta na Drini i zaprijetila da će pucati u svakoga ko pokuša bježati. Kažu da je na taj način spasila Sadbu. Legendarni komandant rahmetli Zaim Imamović volio je besjediti s nanom Hajrom i često je isticao njenu hrabrost.

Nana Hajra Omanović sa legendarnim komandantom Zaimom Imamovićem

Mirzeta Forić Mama do rata je živjela u Zagrebu, radila, imala porodicu, ali je 1992. godine, gledajući šta se radi od njenog Kozarca, gdje su bili njeni rođaci, prijatelji, komšije, odlučila da nešto poduzme. Prijavila se u Prvi krajiški bataljon koji se u maju 1992. okupljao u Zagrebu. Ostavila je svoju porodicu i krenula sa zemljacima u nepoznato – u rat. Kao heroina 17. krajiške brigade Armije RBiH preživjela je mnoge ratne oluje, ali nije uspjela preživjeti strahote mira. Nakon teške bolesti, svoju posljednju bitku je izgubila 29. novembra 2010. godine.

Mirzeta Forić Mama

Borci Prve slavne višegradske brigade Armije RBiH s posebnom toplinom i danas izgovaraju imena Bugarke Dijane Marinove i Sabahete Demir. Dijana se početkom agresije zatekla na privremenom radu u Istočnoj Bosni, a Sabaheta, inače diplomirani pravnik iz Nemile kod Zenice, bila je udata u Višegrad za Dževada Demira, borca koji je nestao u borbi. Bile su ubitačan protivoklopni tandem u borbama oko Goražda i Višegrada. Obje su ranjavane u borbi. Dijana je 19. januara 1994. godine napustila Bosnu i vratila se u Bugarsku, a Sabaheta je danas službenica u sarajevskoj Općini Novi Grad.

Bugarka Dijana Marinova i Sabaheta Demir-Mujkanović

Miljenica Tuzlaka je bila Slovenka Olga Kovač, diplomirani ekonomista, borac Prve tuzlanske brigade Armije RBiH. Bila je udata za Bosanca Midhata Hodžića i došla da brani Bosnu. Kada je saznala da joj je muž, umjesto da brani Bosnu, zbrisao za Italiju, podnijela je zahtjev za razvod braka. Prošla je vatru Majevice i posavskog ratišta.

"Plave ptice" na Žuči

U avgustu 1992. godine u Pofalićima je osnovana četa djevojaka pod nazivom „Plave ptice", koja se borila na Žuči.

Sarajke na prvoj liniji odbrane grada

U Čeliću je 1993. godine kao sanitetski radnik herojski poginula Fahira Čirić. Bila je ranjavana prije pogibije, ali nije htjela ostaviti saborce. Danas Dom zdravlja u Čeliću nosi njeno ime.

Fahira Čirić

Hana Suljić Hanumka

Hana Suljić Hanumka poginula je hrabro kao pripadnica 206.viteške zvorničke brigade u Kovačevićima na zvorničkom ratištu.

Iako nisu morale uzeti pušku, hrabro su bosanske žene ratovale širom Bosne.

Na olovskom ratištu su se isticale Ferida Huseinović, u Tuzli i danas spominju Tahiru Ahmetović, u Devetaku kod Lukavca Azru Hodžić, u Teočaku Elviru Ferhatbegović, u Hrasnici Dinu Rovčanin, Zoricu, Sanelu, Dinu, Aišu, Adviju, Tidžu, u Vogošći Jasnu Dedić i Feridu Mašić, u Višegradu Ifetu Jelačić i Šemsu Nuhanović.

Anonimna pripadnica bosanske vojske

Bosanske heroine budne na položaju

Pripadnica 17. krajiške viteške brigade Armije RBiH na položaju

Iza 7. muslimanske viteške brigade je 236 šehida i 1.100 kvadratnih kilometara slobodne Bosne

NAREĐENJE JE GLASILO: „AKO ZAPALITE CRKVU, ODMAH PALITE I DŽAMIJU"

Brigade sa prefiksom "muslimanske", kao da su sudbinski ugravirane u biografiju i historiju Sarajeva. Oslobodioci Sarajeva, 6. aprila 1945. godine, mada se to rijetko spominje, bili su pripadnici 16. muslimanske partizanske i 17. krajiške muslimanske brigade, a 48 godina kasnije, pripadnici 7. muslimanske brigade Armije RBiH, u sadjejstvu sa jednom četom 17. krajiške, 312. brigade i združenim jednicama Prvog korpusa Armije RBiH, zaustavili su jake Mladićeve snage, koje su u nezaustavljivom pohodu došle do olimpijskih skakaonica na igmanskom Malom polju. "Sedma" se borila u sastavu Trećeg korpusa Armije RBiH, ali je dobijala i direktne naredbe od predsjednika Predsjedništva RBiH Alije Izetbegovića, kao što se desilo u vrijeme spomenute sarajevske krize u ljeto 1993. godine, kada je Ratko Mladić sa svojim jedinicama lično komandujući tokom operacije "Lukavac 93" zauzeo cijeli prostor od Goražda do Igmana (Grebak, Rogoj, Trnovo, Treskavica, Bjelašnica).

Tada je, u jednoj općoj pometnji u redovima bosanske vojske, postojala velika opasnost da zauzimanjem Igmana, Vojska Republike Srpske stvori dupli obruč opsade Sarajeva.

Od potpunog ovladavanja Igmanom i presijecanja "puta spasa" prema Sarajevu, preko Tarčina, Pazarića i Hrasnice, Mladića je dijelilo nekoliko kilometara. Tada je rahmetli Izetbegović, na pregovorima u Ženevi, uslovio nastavak pregovora

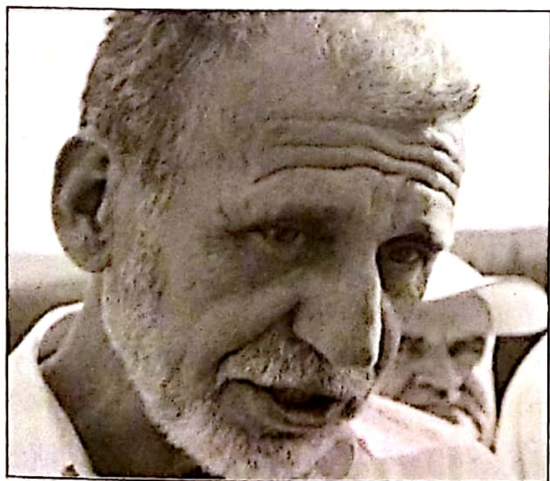
obustavom Mladićeve ofanzive. Karadžić je iz Ženeve naredio Mladiću preko generala Milana Gvere da nakratko predahne. Tada su na Igman, preko noći 2. avgusta 1993. godine, po naredbi rahmetli Izetbegovića, dovedene 7. muslimanska, dio 17. krajiške i dio 312. travničke brigade Armije RBiH. Munjevitim kontranapadom ovih jedinica, srpska ofanziva je definitivno slomljena. Bio je to jedan od prelomnih ratnih događaja u periodu 1992.-1995. godine.

Asim Bektaš iz Viteza, sa svojim saborcima iz Prvog bataljona 7. muslimanske brigade u avgustu 1993. godine učestvovao je u najžešćim borbama na igmanskom ratištu. Iz tog perioda nosi mnoge uspomene, a govoreći o specifičnim ratnim događajima, koji se mogu okarakterizirati i pomalo apsurdnim, Bektaš se prisjeća kako su njegovi saborci i on za dvije kutije cigareta kupili bestrzajni top, uz pomoć kojeg su dobili presudnu bitku i odbranili Igman! Priča kako su, nakon mjesec borbe na fojničkom ratištu, na molbu rahmetli Alije Izetbegovića došli na Igman. Tih dana, kako kaže, ratište na Igmanu napustilo je oko 4.000 pripadnika ARBiH, tako da je planina bila napuštena, a četnicima ostavljen slobodan prolaz iz Trnova do Velikog polja. Njegovi saborci zaposjeli su glavnu komunikaciju 3. avgusta 1993. godine na Malom polju.

- Na putu prema Malom polju sreli smo pripadnike ARBiH, koji su bukvalno bježali s Igmana. Vukli su bestrzajni top s tri granate. Kažem im: "Ljudi, vi idete dole, a top treba okrenuti prema četnicima koji dolaze na Veliko polje". Jedan od njih nam je predložio da ga kupimo za dvije kutije cigareta, što smo i uradili - kroz smijeh priča Bektaš. Četnici su im uvečer, kaže Bektaš, javili megafonom s Velikog polja da će ih sutradan napasti.

Ni slutili nisu da će im baš taj top, koji im je bio najjače oružje koje su imali, pomoći da savladaju 4.000 neprijateljskih vojnika i odbrane Igman.

- Taj top odigrao je glavnu ulogu. Sutradan smo začuli tutnjavu dva neprijateljska tenka koja su dolazila s Velikog polja. Naspram njih nalazio se jedan bestrzajni top. Kad su njihovi tenkovi došli na razdaljinu manju od 1.000 metara, ljudi iz naše posade su kroz cijev topa nanišanili i pogodili prvi tenk - tvrdi Bektaš.

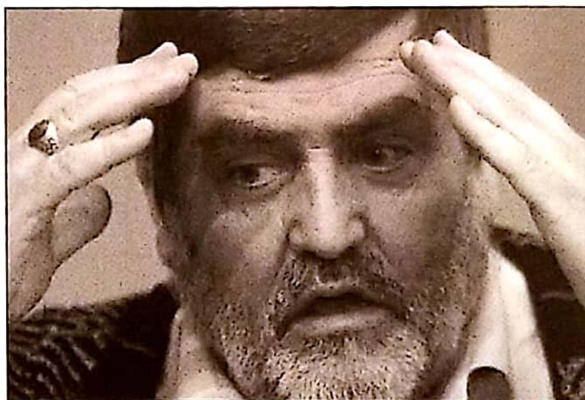

Asim Bektaš

Zanimljivo je, kaže on, da su to učinili sa samo jednom granatom, od ukupno tri koje su imali. Jedna, priča Bektaš, nije ni opalila, a jedna je ostala neupotrijebljena.

O slavnom ratnom putu 7. muslimanske brigade, u godinama nakon agresije, počelo se bezrazložno s rezervom i predrasudama govoriti, a nerijetko je bila i predmet manipulacija.

7. muslimanska brigada Armije RBiH nastala je 17. novembra 1992. godine u Zenici iz jedanaest manjih jedinica iz Zenice, Kaknja, Vareša, Žepča, Busovače, Travnika, Novog Travnika, Viteza, Visokog, Bugojna i Gornjeg Vakufa.

Mahmut ef. Karalić

Od 1992. do 1995. godine, Sedmom su komandovali Asim Koričić, Amir Kubura, Šerif Patković i Halil Brzina. Počasni komandanti bili su predsjednik Predsjedništva RBiH Alija Izetbegović i osnivač brigade emir Mahmut ef. Karalić.

Prva velika akcija bila je 28. decembra 1992. u sklopu operacije "Koverat", čiji je cilj bio deblokada Sarajeva preko Kralupa, Ahatovića i Sarajevskog polja. Brigada je tada bila pod rukovodstvom Operetivne grupe Visoko. Uveče, 27. decembra 1992. godine, borci Sedme su nadomak neprijateljskih linija klanjali jaciju i učili dovu za Sarajevo.

Jedna grupa zaklela se da će osloboditi Kotu "Višegrad" ili poginuti, a drugoj je zakletva glasila: "Sarajevo ili smrt!" Borci Sedme nezaustavljivo su oslobodili selo Gornja Bioča i objekat "Višegrad", čime je bila probijena srpska linija odbrane i faktički došli na ulaz u srpsko zločinačko leglo Ilijaš. Kako niko od ostalih jedinica Armije RBiH nije pratio, ili nije htio da prati prodor 7. muslimanske, ona je ubrzo ostala u srpskom poluokruženju i uz velike gubitke povukla se na polazne položaje prema Visokom.

U proboju je poginuo jedan čovjek, a u izvlačenju iz srpskog polukoruženja 36 boraca, dok je ranjeno oko 100 ljudi. Oni koji su se zakleli „Sarajevo ili smrt", ostali su na Koti „Višegrad". Nisu htjeli da se povuku. O njima se više ništa ne zna osim da su ujutro na oslobođenoj Koti "Višegrad" klanjali rani sabah i da se odatle čuo njihov ezan.

Svi su ispoštovali zakletvu: nastavili su borbe prema Sarajevu i svi izginuli.

Teško je pobrojati sve one veličanstvene bosanske bitke u kojima su barjak pobjede nosili heroji 7. muslimanske brigade. Od velikih borbi u Ilijašu, onih oko Maglaja, Vareša, Teslića, Viteza, Igmana, Žepča, Vozuće, do historijskog oslobođanja Vlašića 23. marta 1995. godine.

Asim Koričić, prvi komandant 7. muslimanske viteške brigade Armije RBiH, kaže da je brigada formirana jer je postojala želja da se organizuje jedna jedinica po vjerskim i moralnim principima, te odbacuje svaku povezanost 7. muslimanske sa mudžahedinima.

- Mi zaista s ponosom možemo gledati na svoju borbu, na svoje pobjede, jer iza nas nisu ostali ucvijeljeni, iza nas nisu ostali spaljeni objekti, niti oskrnavljene vjerske svetinje, niti pak ono što nije humano i što nije dostojno časnih i čestitih ljudi. Moj borac nije smio biti pijan i takav ići na zadatak, nije smio ustuknuti u borbi, nije smio ubiti dijete neprijatelja, jer bi bio odmah strijeljan, a to mu ni vjera ne dozvoljava - dodaje Koričić.

Ne znam kada ću, ako ne sada, iznijeti i jedno svoje lično sjećanje na rahmetli Rifeta Koprdžu i Mensura Bliznovića Ramosa, nezaboravne heroje 7. muslimanske, koje sam upoznao u maju 1995. u Kaknju i zbližio se s njima kao s najrođenijima. Ljudi su se već tada divili i prepričavali njihov gaziluk. Bili su čudnom vezom povezani, jednostavno nisu mogli jedan bez drugog. Ramos je bio iz sela Tršće kod Kaknja, a Koprdža iz okoline Vareša.

Mensur Bliznović Ramos

Rifet Koprdža 1992. godine

Nisu se baš po svom načinu života uklapali u stroga pravila boraca Sedme, ali su po svom herojstvu bili skoro nedostižni. Rastali smo se i nikad više nismo sreli u junu 1995., kada je Glavni štab Armije RBiH započeo operaciju „T", posljednji

neuspješni pokušaj deblokade Sarajeva. Očekivalo se da se najznačajniji rezultati naprave sa vanjskog prstena, sa područja Ilijaša, tako što se trebala presjeći putna komunikacija Sarajevo-Olovo nedaleko od Semizovca i faktički srpskim snagama u Vogošći doći s leđa.

I onda, sa vanjskog prstena opsade Sarajeva stiže tužna vijest. Na zlokobnoj koti Ravni Nabožić 15. juna 1995. poginuo je Koprdža, a Ramos 14. jula 1995.

Šerif Patković sa generalima Sakibom Mahmuljinom i Halilom Brzinom

- Uvijek sam govorio svojim borcima ako zapale crkvu, da ništa ne čekaju, nego da odmah pale i džamiju. Znali su šta im govorim. Sedma nije ratovala ni protiv Srba, ni protiv Hrvata, nego protiv onih koji su ubijali i pljačkali naš narod. Naša brigada prva je ušla u naseljeni dio Vareša, bilo je mnogo civila. Nekoliko dana prije toga desio se veliki zločin HVO-a nad Bošnjacima u Stupnom Dolu, a imali smo i mnogo poginulih boraca. Međutim, dok su komšije bježale i ostavljale nejač, naši borci su im prilazili i pomagali. Sjećam se starice koja se spoticala, jer sama nije bila u stanju hodati, kako je zaplakala i zahvaljivala našem borcu koji joj je prišao i kao rođenu majku unio u kuću – priča mi general Halil Brzina, ratni komandant 7. muslimanske brigade.

General Halil Brzina, ratni komandant 7. muslimanske brigade Armije RBiH

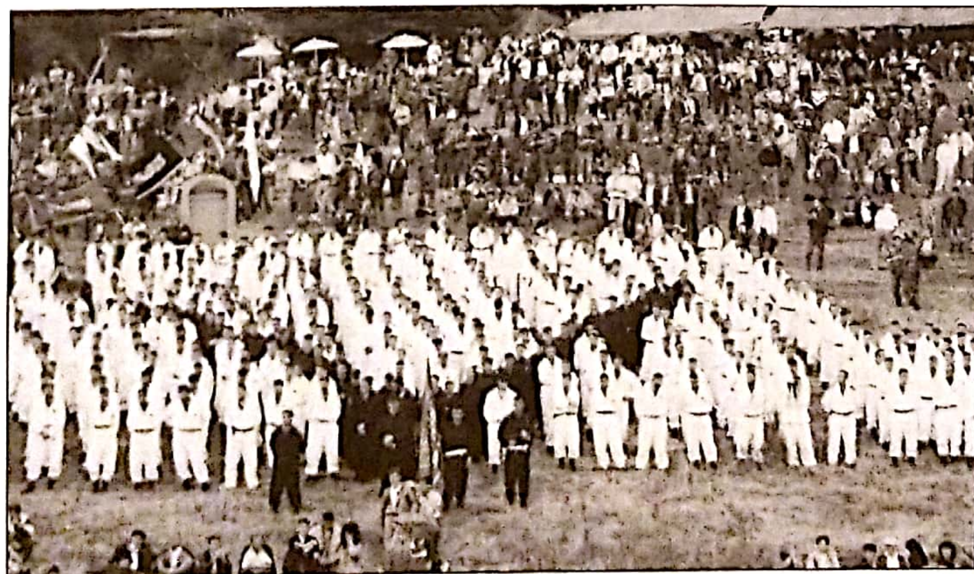
Kroz 7. muslimansku vitešku brigadu prošlo je preko 6.000 bosanskih ratnika.

Zona odgovornosti Sedme bila je čitava Bosna i Hercegovina. Osim Zeničana, kojih je bilo najviše, u Sedmoj su ratovali borci sa područja više od polovine bh. općina.

Iza pripadnika 7. muslimanske je 1.100 kvadratnih kilometara slobodne Bosne. Ova elitna brigada je dala 236 šehida, a u njenim redovima je ranjeno više od 1.800 boraca. Odlukom Predsjedništva RBiH od 14. maja 1994. godine, brigada dobija naziv Slavna, a 11. maja 1995. godine, 7. muslimanskoj dodjeljuje se naziv Viteška brigada.

Predsjednik
Alija Izetbegović
u obilasku položaja
7. muslimanske brigade

7. muslimanska

General Mehmed Alagić

KAKO JE UBIJEN INSAN OD SNA

Ne ubija samo metak, geler granate ili neko hladno oružje. Za žrtvu je puno teža metoda ubijanja nepravdom. Upravo ta nepravda je bila sevep smrti slavnog generala bosanske vojske Mehmeda Alagića. Nismo bili ni svjesni, tog 8. marta 2003. godine, kad se pročuo haber o preranom odlasku, u 56-oj godini života, od posljedica srčanog udara, generala-oslobodioca, komandanta Sedmog korpusa Armije RBiH, da će nam toliko nedostajati.

Najmlađi general Armije RBiH Fikret Ćuskić, ratni komandant 17. krajiške viteške brigade, godinama je bio najbliži saradnik generala Alagića. Ćuskić ni danas ne može da se pomiri s tim da Alagića više nema.

- Sa ponosom mogu reći da sam mu jedno vrijeme bio i komandant, a poslije i prvi saradnik. Izuzetno sam ga respektovao i poštovao kao vojnika. Bio je narušenog zdravlja i prije rata u bivšoj JNA i zbog bolesti srca bio pred penzionisanjem. Međutim, on se nije obzirao na tu bolest i dalje je, da tako kažem, gazio trošeći sebe. Mislim da je njegova odluka da pomogne obnovi Sanskog Mosta i povratak Bošnjaka bila vizija i misija koju je sam sebi postavio, ali da mu je i ubrzala smrt jer je doživio mnoge ružne situacije od svojih saradnika, svojih kolega - kaže general Ćuskić.

Zna se da je Alagić dugo bio izložen najvećoj hajki koju su protiv njega poveli prvi ljudi Sanskog Mosta, jedan lokalni hodža i jedan kontroverzni političar sumnjive ratne prošlosti.

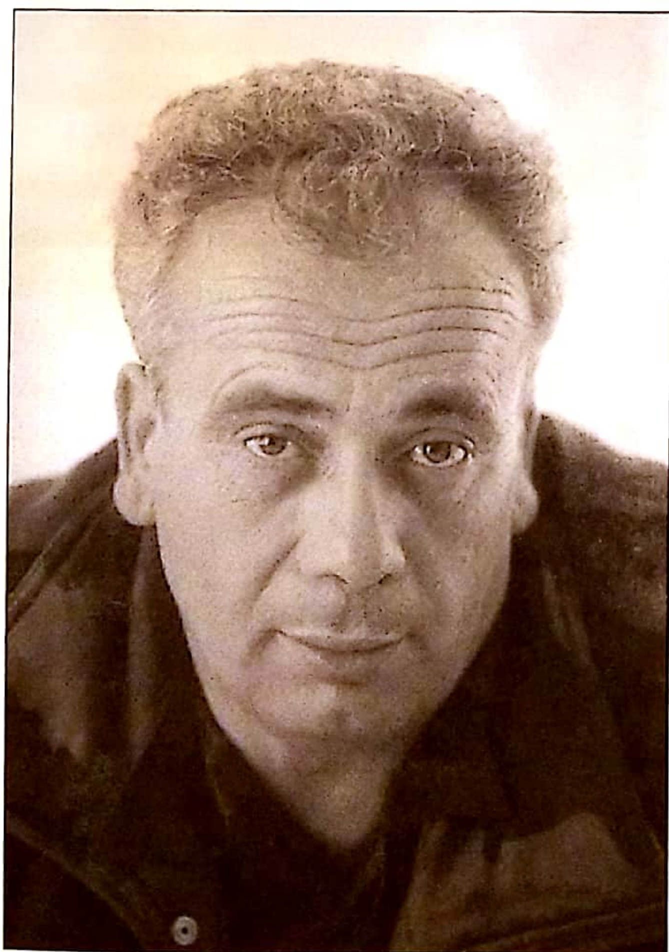
Dok je bio načelnik Općine Sanski Most, Alagić je obnovio potpuno porušeni grad i spaljena sela, te u općinu Sanski Most vratio 70 hiljada ljudi iz 70 različitih mjesta.

U Sanskom Mostu i svim selima općine aktivirao je na obnovi i mobilizirao čitav narod. Pokrenuo je proizvodnju, zanatstvo, trgovinu, popravku i gradnju puteva.

Povezao je i solidarizirao Bošnjake u zemlji i inozemstvu. Islamskoj zajednici u Sanskom Mostu je ustupio veliku zgradu „Šipada" i ubiranje placarine sa obje pijace. Obnovio je općinu Sanski Most za tri godine više nego što bi je neko obnovio za 30 godina.

Priča o slavnom generalovom životnom putu je fascinantna. Mehmed Alagić je rođen u selu Fajtovci kod Sanskog Mosta 8. jula 1947. godine od majke Fermane Cerić i oca Redže. Osnovnu školu završava u rodnom Fajtovcu. Konkuriše na Vojnoj akademiji u Beogradu, gdje je i primljen. Nakon dvije godine opće akademije odlazi u Banju Luku na smjer Oklopno-mehanizovanih oružja. Borio se da bude tenkista. Na tom mjestu inače, bilo je veoma malo Bošnjaka. Dok je boravio u Banjoj Luci, doživio je dva zemljotresa koja su mu, kako je rekao u svojim ratnim memoarima, poslužili kao najbolja priprema za rat: organiziranje, snalažljivost, odlučnost.

Nakon završavanja Vojne akademije, odlazi u Rumu za komandanta oklopnog bataljona i komandanta kasarne. U Subotici je bio glavni operativac u brigadi, koja je slovila za jednu od najjačih u JNA. Posljednu prekomandu dobio je u Zrenjanin, a 27. februara 1991. godine vraća se u Banju Luku i više se nikad ne vraća u JNA.

General Mehmed Alagić

U Banjoj Luci je uhapšen u avgustu 1992. godine i prebačen u zatvor u Sanski Most.

Pušten je iz zatvora na intervenciju generala Milana Uzelca, a uz pomoć Jordanskog bataljona UN-a, preko Bosanske Gradiške, prebačen je u Zagreb, gdje se javio dobrovoljno da ide u Bosnu kao borac. Prvobitno je bilo planirano da ode u Orašje. Međutim, Mehmed odlučuje da se sam prebaci u Bosnu.

Postoje, naime, heroji koji su bili blizu medijima u Sarajevu: jedan dio njih je otišao u zaborav, drugi su ostali na pola puta, treći, zasluženo, još nose epitet heroja.

Do Alagića su mediji došli tek nakon velikih uspjeha, do tada najvećih u Bosni i Hercegovini.

U Travnik dolazi 13. januara 1993. godine, gdje se javlja u kasarnu. Odlazi u Visoko, gdje upoznaje Fikreta Ćuskića, Sakiba Mahmuljina i Envera Hadžihasanovića. Tu stupa u redove 17. krajiške brigade Armije RBiH. General je dugo prepričavao anegdotu kada je u Visokom postrojio Treći bataljon 17. krajiške i kada mu je vojnik iz stroja dobacio: „Šta hoćete vi komunjare? Hoćete fotelje".

Generali Rasim Delić, Mehmed Alagić i Fikret Ćuskić

Tada je general pozvao vojnika da stane na njegovo komandno mjesto, a on je stao na njegovo u stroju i rekao mu da preuzme komandu. Zbunjeni vojnik je gledao, a vojska se počela grohotom smijati i tražiti da počne komandovati. Onda je Alagić rekao: „Vidiš! Ti ne možeš biti na mom mjestu, a ja mogu na tvom".

Nakon toga, Alagić ustrojava vojsku i postaje komandant Operativne grupe „Bosanska krajina". Uskoro postaje i komandant Trećeg korpusa Armije RBiH.

- Logistika u Trećem korpusu je bila katastrofalna. Nekad se dešavalo da oni imaju 300 tona brašna, a moja vojska gladna. To je bio najpogubniji vid diskriminacije. Moja deviza je bila: ako umiremo, onda ćemo umirati zajedno - svjedočio je general.

U ljeto 1993. godine dio njegovih jedinica igra presudnu ulogu u zaustavljanju srpske operacije „Lukavac 93" na Igmanu, kada je prijetila opasnost da Sarajevo padne u dupli opsadni prsten.

General Fikret Ćuskić, predsjednik Izetbegović i general Alagić

Pripadnici 111. brigade HVO-a iz Žepča, zajedno sa Vojskom Republike Srpske, od juna 1993. godine pa sve do marta 1994. godine, držali su Maglaj i zonu odgovornosti tadašnje Operativne grupe „7 Jug" u potpunoj blokadi, pa je prijetila opasnost da Maglaj padne.

I pored svih upozorenja svojih saradnika da to ne čini, Alagić odlazi u gluho doba noći u zonu HVO-a i sa Ivom Lozančićem, tadašnjim zapovjednikom HVO-a Žepče, počinje pregovarati oko deblokade Maglaja. O tom sastanku general je svjedočio za života.

- Uz kafu i piće počeli smo pregovore. Bilo je dosta napeto. Ja sam mu rekao da ću žrtvovati 1.000 vojnika da deblokiram Maglaj i upitao ga: „Ne znam kakvo je stanje kod tebe?"

- Ja nisam spreman na takve žrtve – odgovorio mi je Lozančić.

Prva jedinica koja je izvršila proboj i ušla u Maglaj bio je Izviđačko-diverzantski odred „Crni vukovi" iz Kalesije.

- Skrenuo sam pažnju Lozančiću da u Željeznom polju imam 17. krajišku. To je bila moja prijetnja, ako HVO napadne „Crne vukove", koja je upalila - otkrio je rahmetli Alagić.

Alagić i Ivo Lozančić

Na dužnosti komandanta Trećeg korpusa Armije RBiH ostaje kratko, jer na njegovu inicijativu dolazi do formiranja Sedmog korpusa Armije RBiH, kada dobija i čin generala. Sedmi korpus, sada se to može reći, napravljen je „od nade". Slijedilo je, zajedno sa HVO-om, oslobađanja Kupresa 3. novembra 1994. godine. Nakon oslobađanja Kupresa, general Alagić, u intervjuu „Ljiljanu" 9. novembra 1994. godine, obratio se Krajišnicima u dijaspori:

- Svoje Krajišnike i ostale Bošnjake pozivam da dođu u Bosnu, u Sedmi korpus, da uzmu pušku u ruke i uključe se u borbu. Jer, kako ja to često kažem: Voz za Bosansku krajinu je krenuo. Požurite, dok još imate mjesta, neće valjati ako nestane karata!

U ljeto 1994. godine predsjednik Predsjedništva RBiH Alija Izetbegović je gledajući Kotu „Opaljenik" na Vlašiću, pitao generala Alagića: „Mehmede, možemo li mi ovo osloboditi?"

- Ili ćemo uzeti, ili nas neće biti - odgovorio je general predsjedniku Izetbegoviću.

„Kako Mehmede" - pitao je predsjednik?

- Za ovo što je ispred nas, ja već radim pripreme, kopam zemunice, siječem balvane, a da bismo sve savladali, moramo sačekati snijeg - samouvjereno je kazao general.

Neki iz travničkog rukovodstva su ga optuživali da nemilice siječe šume.

Borci Sedmog korpusa u sadjejstvu sa pridodatim jedinicama Trećeg i Prvog korpusa, te Gardijske brigade Armije RBiH, u veličanstvenoj operaciji „Domet 1", oslobodili su 23. marta 1995. godine najviši vrh Vlašića, radio-relejno čvorište na Opaljeniku, visok 1.933 metra, za koji su generali evropskih armija govorili da je neosvojiv. Bila je to jedna od najpoznatijih i najznačajnijih pobjeda Armije RBiH, koja se i danas proučava na vojnim akademijama u svijetu.

Operacija „Vlašić" je bosanskom čovjeku i borcu Armije RBiH vratila pobjednički mentalitet.

Više od 200 srpskih vojnika zauvijek je ostalo na Vlašiću, o kojem je Radovan Karadžić govorio kao o „svetoj srpskoj planini" i njenoj neosvojivosti.

- Ako je zločinac Karadžić govorio da je Vlašić kapa „srpske zemlje", mi danas s punim pravom možemo reći da smo mu skinuli tu kapu. Stvorili smo uslove za nova oslobađanja privremeno okupiranih područja BiH. A poslije kape dolazi glava. Sa Vlašića, sada krova slobodnih teritorija, idemo prema Krajini - sijede brade, sa velikim podočnjacima od nespavanja, ispod velike pobjedničke zastave sa ljiljanima na Vlašiću - izjavio je general Alagić.

Alagićevi borci prilikom oslobađanja Vlašića

Preko ove planine, iz Krajine je protjeran veliki broj Bošnjaka. Granate sa Vlašića oduzele su živote mnogim civilima, djeci i trudnicama.

- Nakon blistave operacije "Vlašić", razgovarao sam s generalom Alagićem o kandidaturi za mjesto načelnika Generalštaba Armije RBiH. Kada sam mu to spomenuo, rekao mi je: „Mene to ne interesuje. Svakom bi vojniku imponiralo da dobije takvo mjesto, ali meni ne. To bi značilo da se moram odvojiti od mojih Krajišnika, a Mehmed Alagić ne bi nikada bio Mehmed Alagić bez Krajišnika" -ispričao je general Abdulah Kajević.

Svaki čovjek, prema mišljenju Alagića, imao je svoje mjesto u odbrani zemlje. Gotovo da nije bilo vojnosposobnog čovjeka koji nije bio kod njega mobiliziran. U vrijeme velikih operacija, kakva je bila i „Vlašić", cjelokupno stanovništvo Travnika je bilo u službi Sedmog korpusa: od vojnika, preko radnih vodova, do žena koje su spremale hranu za borce (poznata je činjenica da su i pojedini travnički imami, na Vlašiću po svu noć učili dove za uspjeh operacije). Bez obzira što je izgledao ters i autoritativan, gotovo da je poznavao svakog vojnika. Bez sumnje, svakog je osjećao i doživljavao.

Operacija oslobođenja Vlašića s obzirom na uvjete – miniran teren, visinu snijega, hladnoću, težak teren i naoružanje s kojim je raspolagao u odnosu na neprijatelja, sa čistovojničkog stajališta je najveća operacija poslije Drugog svjetskog rata u Evropi. Sveukupni rezultati svrstavaju generala Alagića u jednog od najvećih bošnjačkih vojskovođa u historiji.

Umjesto demoralizacije nakon genocida u Srebrenici, Armija RBiH je doživjela svoju oslobodilačku ekspanziju. A sve je krenulo 6. avgusta 1995. godine oko 15 sati, historijskim spojem Armije RBiH i Hrvatske Vojske na mostu na rijeci Korani u Tržačkoj Rašteli, kada je uz pomoć hrvatske vojne oslobađajuće operacije „Oluja" razbijena opsada Bihaćkog okruga, koja je trajala punih 1.201 dan. Dan kasnije, 7. avgusta 1995. godine, borci Petog korpusa Armije RBiH oslobodili su Veliku Kladušu i time je prestala postojati samoproglašena autonomna oblast „Zapadna Bosna" pod vodstvom Fikreta Abdića.

Treba napomenuti da su združene snage Hrvatske vojske i HVO-a pod komandom generala Ante Gotovine u operaciji „Ljeto 95", od 25. do 30. jula 1995. godine, oslobodile važne gradove - Bosansko Grahovo i Glamoč. Narednog mjeseca uslijedile su operacije združenih snaga Hrvatske vojske, HVO-a i jedinica Petog korpusa Armije RBiH pod kodnim nazivima „Maestral" i „Sana 95", u kojima je od 8. do 17. septembra 1995. oslobođen značajan dio Zapadne Bosne. Hrvatska vojska 12. septembra oslobađa Šipovo, a dan kasnije Jajce i Drvar.

Ulazak jedinica Sedmog korpusa Armije RBiH u Donji Vakuf, 13. septembra

1995. godine, general Alagić je najavio direktno u Dnevniku TV BiH u razgovoru sa Senadom Hadžifejzovićem. Tada je general Alagić pozvao srpske vojnike „da izbace bijele zastave i da se predaju Armiji RBiH i da na njih neće biti pucano, a da srpski civili ostanu u kućama, da im on garantuje bezbjednost svojom vojničkom čašću".

Jedinice Petog korpusa Armije RBiH 15. septembra oslobađaju Bosanski Petrovac, 16. septembra Ključ, a narednog dana i Bosansku Krupu.

Nakon što su časno braneći Bosnu ginuli i krvarili od Goražda, Grepka, Igmana, Sarajeva, Jajca, Visokog, okolice Ilijaša, Travnika, Viteza, Bugojna, Vlašića, Kupresa, Donjeg Vakufa, Alagićevi ratnici su shvatili da je vrijeme da se vrate kućama u Krajinu.

General Alagić sa Sakibom Forićem pred povratak u Krajinu u septembru 1995. godine

U Travniku je rijetko ko propustio priliku da isprati svoje heroje iz Krajine. Na ispraćaj 17. krajiške, na njenom povratku u Krajinu, došle su sve krajiške izbjeglice i čitav Travnik. Noć prije, Krajišnici su proslavili svoj povratak zajedno sa domaćim travničkim prijateljima. Neki su iscijepali i svoje izbjegličke kartone. Najteži invalidi su uzeli puške ne želeći propustiti priliku povratka u Krajinu, te se ukrcali u autobus.

U historijskom manevru iz Srednje Bosne preko Bugojna, Kupresa, Livna i Bosanskog Grahova, i pored određenih problema sa komandom HVO-a, u desetak kilometara dugoj koloni vozila, 20. septembra u pola jedan iza ponoći, u Bosanski Petrovac stigla je 17. viteška krajiška brigada predvođena Fikretom Ćuskićem i Sakibom Forićem. I tako je došlo do dugo očekivanog spoja Petog i Sedmog korpusa Armije RBiH. Postavljeni su šatori i Krajišnici su zanoćili svoju prvu ratnu noć u blizini opljačkanih i spaljenih domova i, tada još uvijek skrivenih masovnih grobnica svojih očeva, braće, sinova, rođaka, komšija... Iako je put od Travnika do Bosanskog Petrovca trajao prilično dugo, rijetko ko je tu noć oka sklopio. Borci su nestrpljivo čekali izlazak sunca da vide Krajinu svojim očima. Klanjali su sabah-namaz na

Petrovačkoj poljani, pa se postrojili pred legendarnim generalom Dudakovićem, koji im je poželio „dobrodošlicu kućama", nakon čega su borci iz Bosanskog Petrovca i Ključa krenuli u obilzak svojih domova i imanja.

General Atif Dudaković sa oficirima 7. korpusa Armije RBiH u oslobođenom Bosanskom Petrovcu, 20. septembra 1995. godine

17. viteška krajiška brigada vratila se u Bosansku Krajinu

Zahvaljujući uvođenju Sedmog korpusa Armija RBiH u borbu 23. septembra, odbranjeni su Ključ i desna obala Sane, jer je VRS krenula u žestoku kontraofanzivu. General Mehmed Alagić je bitku za odbranu Ključa nazvao svojim „najtežim danom u ratu". Borci 17. viteške krajiške brigade ARBiH, 28. septembra 1995. oslobodili su obronke Manjače i vodili žestoke borbe kod sela Orljana, zatim slomili odbranu neprijatelja od Mačkića Glave do Sitnice i zakoračili na banjalučku općinu. Međutim, zbog žestoke kontraofanzive srpskih jedinica, nisu se tu dugo zadržali. Nakon uspješne odbrane Ključa, uslijedio je nastavak operacije „Sana 95", u kojoj je 10. oktobra 1995. godine oslobođen Sanski Most.

General Alagić na ulazu u Sanski Most, 10. oktobar 1995. godine

Bosanski oslobodioci naišli su na užasne prizore svježih grobnica civila, koje su „arkanovci" strijeljali 20 dana prije oslobađanja Sanskog Mosta. Činilo se da će u nezaustavljivom pohodu pripadnika Petog i Sedmog korpusa Armije RBiH, u sadjejstvu sa pridodatim jedinicama Armije RBiH, u narednim danima Vojska RS bijelu zastavu podići iznad Bosanskog Novog, Prijedora i Banje Luke.

Hotel „Sanus" u tek oslobođenom Sanskom Mostu 14. oktobra 1995: za hastalom sjede generali Atif Dudaković, Mehmed Alagić i Vahid Karavelić. Atmosfera je napeta. Amerikanci su naredili da se zaustavi operacija oslobađanja zemlje.

Ljuti Krajišnici - generali Dudaković i Alagić, bili su bukvalno ljuti što moraju prekinuti oslobađajuća djejstva. Na kraju su, ipak, trojica generala nazdravili završetku rata i tada je novinar Šefko Hodžić uslikao historijsku fotografiju „nazdravljanja kraju rata".

- Plan da se oslobodi Banja Luka je apsolutno postojao. Čak mi je general Alagić, na početku manevra 17. viteške krajiške u Krajinu, rekao: „Ne propusti historijski trenutak ulaska naših jedinica u Banju Luku". Međutim, bitka za Banju Luku, bitka svih bitaka, eto nije se desila - svjedoči ratni izvještač Šefko Hodžić.

Generali Vahid Karavelić, Atif Dudaković i Mehmed Alagić nazdravljaju kraju rata u hotelu „Sanus" u Sanskom Mostu 14. oktobra 1995. godine

Po završetku agresije, general Alagić je penzionisan i izabran za prvog poslijeratnog načelnika Općine Sanski Most. Bio je jedan od rijetkih ljudi koji je razmišljao o srebreničkoj siročadi. Sagradio je privredno-poljoprivrednu i zanatsku školu u koju je doveo stotinu srebreničkih jetima, dao im stipendije i svakome po 100 maraka.

Mirsad Selmanović, Atif Dudaković, Fikret Ćuskić i Mehmed Alagić

- Nije problem načelnik Alagić, nego general Alagić - kazao je krajem jula 1999. godine rahmetli general, komentirajući odluku tadašnjeg Visokog predstavnika međunarodne zajednice za Bosnu i Hercegovinu Carlosa Westendropa, kojom je smijenjen sa mjesta načelnika Općine Sanski Most. Biva prvo optužen od svojih prvih saradnika za nesavjestan rad, a onda i za pronevjeru novca. Morao je odstupiti sa dužnosti i sud ga u Bihaću optužuje na četiri godine zatvora.

- Umrijet ću zbog ove čarape na glavi i lisica na rukama, a ne zbog haške optužnice - rekao je tog 2. avgusta 2001. godine rahmetli general Mehmed Alagić, nakon što su ga uhapsili specijalci Federalnog MUP-a i doveli u Sarajevo, odakle je deportovan u Haag. Apsurd za apsurdom, čovjek koji se borio za pravdu, vodio oslobodilački rat i oslobodio „pola Bosne", uključujući i rodnu Sanu, optužen je za komandnu odgovornost za ratne zločine u Srednjoj Bosni.

"Zašto Mehmeda"-pitaju se njegovi saborci u Krajini

Nakon što je pušten iz Haaga da se brani sa slobode, Karli del Ponte poručio je:

- Gospođo, ovdje me više nikada nećete vidjeti.

Drugog dana Ramazanskog bajrama, na Dan šehida 2001. godine, pušten je iz Haaga. Sutradan je u Fajtovcima u generalovu čast ispečen vo na ražnju.

Predosjećao je da mu se bliži kraj na ovom poganom dunjaluku.

- Ja mu se nešto žalila da nisam dobro. Bilo je to nakon što su ga „psi" počeli proganjati. A on mi veli: „Ti si jača od mene. Prije ću ti ja, mama, umrijeti" - izjavila je prije svog preseljenja na ahiret Fermana, generalova majka.

Pričao mi je Edin Majdankić, prvi Alagićev komšija u Fajtovcima, da je, nakon što je medijska hajka doživjela vrhunac, general znao satima hodati Sanom i Fajtovicma. Koračao je zamišljen dugom ulicom koja je prepoznavala korake svog oslobodioca, pušio jednu na drugu cigaretu, duboko svjestan da je blizu kraj. Rijetki bi mu nazvali selam i stali da popričaju. Pred smrt, razočaran i ostavljen od svih, cinično, u svom stilu, na pitanje novinara po čemu bi želio da ga pamte, general je odgovorio: „Neka me pamte samo po imenu i prezimenu!"

Nekada, u taj vakat, na pitanje pisca Nedžada Latića „šta sanja", general je odgovorio: „Ja sam čovjek koji ne sanja".

General Alagić na nekoliko mjeseci prije smrti

Samo sedam dana prije smrti generala Mehmeda Alagića, novine su postavljale pitanje zašto ne ide na izdržavanje zatvorske kazne, tražeći odgovornost od sudije. Sedam dana prije, tužioci su pripremali novu optužnicu protiv njega. I onda je general umro od muke i tuge. Sedam dana kasnije, u Bosni su osvanuli novinski naslovi: „Odlazak krajiške legende", „Krajina je plakala za svojom legendom", „Otišao je legenedarni komandant"...

U povodu smrti generala Alagića, njegov vrhovni komandant i osnivač SDA Alija Izetbegović, koji će preseliti sedam mjeseci i 12 dana kasnije, izjavio je da „generala Alagića nije ubilo srce, nego nepravda". Ukopan je u mezarju Fajtovačke džamije, koja danas nosi njegovo ime. Na dženazu Mehmedu Alagiću došlo je „pola Bosne". Došli su i oni koji su bili protiv njega. Da se uvjere da nije živ i da odahnu. Vrhunac cinzma i relativizacije bilo je klanjanje dženaze od onih koji su ga ubili i koje je generalova rodbina zamolili da iziđu iz safa i ne klanjaju zbog svega što su mu nanijeli.

- Treći dan od Mehmedove dženaze u snu mi dođe neko i govori: „Nemoj, majka, plakati, ne valja za djecom suze puštati, praviš im samo gore. Tvoga Mehmeda je Allah spasio od pasa! Allah je svjedok, on je, majko, uz Allaha, on tebi nije umro, nemoj, velikog ti Boga, plakati" - svjedočila je generalova majka Fermana. I pored protivljenja generalove supruge Ziske, koja je smatrala „da to Sanski Most ne zaslužuje", općinska vlast ovog grada je jednu ulicu nazvala po generalu Mehmedu Alagiću. Ubice generala Alagića zaboravljene su i za ovodunjalučkog puta, a u historiji Bosne još dugo živjeće Alagić.

Nakon smrti generala Alagića, Fatmir Alispahić je u tadašnjem listu „Walter" od 19. marta 2003. godine, napisao: „Mehmed Alagić je bio insan od sna. Smisao života je mjerio količinom zasanjanog. General je uputio poziv na povratak, svih. U grad su se slili prognanici iz 27 općina, da u tom ozračju optimizma čekaju povratak u Prijedor, Kozarac, Banju Luku; iz mehke Skandinavije su se vratili prognani Sanjani, u pustoš, da grade smisao života: opustjeli grad je odjednom imao 10.000 više stanovnika nego prije rata. General je opčinio 75.000 ljudi. U Sanskom Mostu sam drugi put bio u oktobru prošle godine. Bio je nekakav skup. U salu je ušao general Alagić. Iz njegovog tijela je iscijeđen život, pomislio sam. Kao i iz ovog grada. On je hodao zato što je živ, a ne zato što mu se živi. Jedini titraj smisla osjetio se u sjeti okupljenih na velika vremena, kad je Sana imala svoj san. General je umro mjesecima prije svoje smrti. Umro je od poganluka kojim je, kao kakvim đubretom, zatrpana njegova ljubav. General bi sigurno pregrmio i tu bitku da naspram sebe nije vidio hordu bošnjačkih hajvana. Nije to bio jedan vo, već stotine volova. Bila je to pojava, a ne incident. Bošnjački politički organizam je uživao u uništenju Mehmeda Alagića. Tamo, kud je otišao, čekaju ga njegova velika djela. Bog će ga nagraditi za ono za šta ga je kaznio njegov narod. Ako se nekad Bošnjaci vrate iz otpadništva, pod okrilje Božije Milosti, razumjet će poruku generalovog mučeništva. Dotad, pojavljivat će se nur uz obale Sane. Mnogi će ga vidjeti".

Džamija i mezar generala Alagića u rodnim Fajtovcima kod Sanskog Mosta

III.

VAŽNI DATUMI I DOGAĐAJI U ODBRANI OD AGRESIJE NA REPUBLIKU BOSNU I HERCEGOVINU

Na stotine je važnih sudbonosnih događaja vezano za period agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu. Do sada sam samo neke od njih istražio i o njima ćete čitati u ovom poglavlju. Međutim, važan nam je zadatak i u budućnosti istražiti i približiti mnoge događaje koji su itekako imali veliku važnost u odbrani Bosne i Hercegovine na cijelom prostoru gdje se ona branila.

Dani u kojima je sve počelo

APRIL DOĐE, SARAJEVO GORI

Mjesec april sudbinski je istetoviran u biografiju grada Sarajeva. Sada već davne 1945. godine, 5. na 6. april, partizanske jedinice su oslobodile Sarajevo. Pobijeđen je fašizam. Umjesto da Sarajevo slavi rođendan, 47 godina kasnije ovaj grad doživio je napad novog rehabilitovanog fašizma. Dok su Sarajlije mirno spavale, 4. na 5. april 1992. godine, u Sarajevu se dešavala "noć D", jer Srbi uz pomoć Jugoslovenske narodne armije (JNA) pokušavaju zauzeti sarajevske policijske stanice. Bila je to noć straha i zebnje u kojoj se uspjelo sačuvati jezgro sarajevskih policijskih stanica u općinama Novo Sarajevo, Centar, Stari i Novi grad. U toj noći, Sarajevski aerodrom je i zvanično okupiran. Okupaciju su izvršili pitomci i Vojna policija Vazduhoplovne vojne akademije Rajlovac u sadjejstvu sa jedinicom Niških specijalaca JNA, a akcijom je komandovao pukovnik JNA Vidoje Magazin.

Prilikom napada na Sarajevski aerodrom, vojnici JNA su ubili dvojicu policajaca MUP-a RBiH, Reufa Muhovića i Jasmina Kadića. Za ubistvo policajaca na Sarajevskom aerodromu do danas niko nije odgovarao, a po svemu sudeći istraga nikada nije ni pokrenuta.

General Milutin Kukanjac, komandant 2. vojne oblasti JNA, u izjavi za „Borbu" 15. novembra 1993. godine, kaže:

- Blokada Sarajeva početkom aprila 1992. godine izvršena je po mom naređenju. Odlučio sam da Aerodrom stavimo pod našu kontrolu i time isključimo svako iznenađenje. Pokazalo se da je to bio pun pogodak. Srbi u BiH dobili su gotovo cjelokupno naoružanje, municiju, minsko-eksplozivna sredstva, gorivo, rezervne dijelove, hranu i druga materijalna sredstva od JNA.

Kao alarmnu najavu za opći napad na Sarajevo, vodstvo SDS-a je odredilo raspad Odreda Specijalne policije MUP-a RBiH kojom komanduje Dragan Vikić. Specijalci su bili taj ključni bedem koji će dovesti do potpunog rasapada MUP-a RBiH. Odred Specijalne jedinice MUP-a RBiH bio je jedna od najelitnijih jedinica te vrste u bivšoj Jugoslaviji. Do tada, složni specijalci svih narodnosti, na sastanku u subotu 4. aprila 1992. godine, u svojoj bazi u naselju Krtelji, nedaleko od aerodroma „Butmir", pod punom ratnom spremom sjede jedni do drugih sa metkom u cijevi, sa bombama u džepovima. Sastanku su prisustvovali ministar MUP-a BiH Alija Delimustafić i njegov zamjenik Vitomir Žepinić. Sastanak je završen oko 11 sati i na njemu je zaključeno i dogovoreno da specijalci treba da ostanu zajedno, da se ne dijele po narodnosti. Tog istog dana, oko 16.45 sati, Vikićev tadašnji zamjenik Milenko Karišik sa specijalcima Miodragom Repijom i Miroslavom Marićem dolaze kod Dragana Vikića u stan da mu saopšte da dogovor od prije pet sati ne važi i da prelaze u srpski MUP, te da će sa sobom ponijeti jednu trećinu materijalno-tehničkih sredstava. 34 specijalca srpske narodnosti pod vodstvom Milenka Karišika, lojalnih SDS-u, napustilo je bazu u Krteljima sa opremom, oružjem i vozilima i tom prilikom napravili podmuklu sabotažu na vozilima Specijalne jedinice i bukvalno opljačkali Centar za obuku Specijalne jedinice u Krteljima.

Dragan Vikić 1992. godine

Milenko Karišik

U noći između 4. i 5. aprila specijalci koji su ostali uz Vikića, iz Krtelja, odlaze u Dom policije u centru Sarajeva. Nedjelja, 5. april 1992. godine. Sa Dobrinje kreće nekoliko stotina građana prema centru Sarajeva pod parolom "Mi smo za mir". Jedan dio kolone prelazi most "Bratstva jedinstva" i na njih pucaju srpski teroristi na Grbavici. Nabujala rijeka demonstranata sa hiljadama građana okupit će se ispred Skupštine BiH. Na njih pucaju srpski snajperisti ispod Jevrejskog groblja i na Vrbanja mostu pogađaju Suadu

Dilberović, 24-godišnju Dubrovčanku, studenticu pete godine Medicinskog fakulteta u Sarajevu. Nekoliko minuta nakon nje, pogađaju i 34-godišnju Sarajku Olgu Sučić, službenicu Skupštine BiH.

Dženaza Suade Dilberović - Olgu Sučić Sarajlije nose teško ranjenu

Nešto malo iza 15 sati Specijalna jedinica srpskog MUP-a je krenula u napad na Centar za obuku kadrova na Vracama, pozantiji kao Školu unutrašnjih poslova MUP-a na Vracama.

Direktor škole Husein Balić bio je prepušten sam sebi. Sa nekoliko stotina svojih učenika, naoružan samo školskim naoružanjem koje je služilo za obuku, direktor Balić odlučuje da brani školu od srpskih specijalaca koje predvodi Milenko Karišik, čovjek koji je samo nekoliko dana prije tim istim učenicima bio jedan od profesora. Prve ose, zolje i ručni bacači u Sarajevu su ispaljene baš u napadu na policijsku školu. Bio je to prvi oružani otpor agresiji na Sarajevo. Kada je ostao u potpunosti bez municije, kada su Karišikovi specijalci već bili u potpunosti opkolili školu, general Vojislav Đurđevac obećava direktoru Baliću da će doći 49. brigada JNA iz Lukavice i napraviti tampon zonu. Međutim, JNA je pomogla Karišikovim specijalcima da slome otpor branilaca škole na Vracama.

Husein Balić

General Vojislav Đurđevac

Samir Mišić

Zarobljene profesore i kursiste, srpski specijalci razdavajaju od učenika. Direktora Balića i zarobljene profesore odvode na Pale, gdje će ih pet dana svakodnevno mučiti, sve do razmjene na lokaciji sela Hreša u općini Stari Grad, 10. aprila 1992. godine. Veći broj maloljetnih učenika Bošnjaka odvode u obližnju Osnovnu školu "Radojka Lakić", gdje će srpski teroristi ubiti Samira Mišića iz Rogatice, učenika 2. razreda 20. klase Policijske škole.

Jedinu pomoć Huseinu Baliću, tog 5. aprila, pružili su sarajevski branioci iz Odreda "Hrasno brdo" i jedna grupa Patriotske lige iz Novog Grada, kojom je komandovao rahmetli Safet Hadžić. Sa lovačkom puškom u ruci, u pokušaju da spasi učenike Policijske škole, poginuo je Avdo Omerbegović, branilac iz odreda "Hrasno brdo".

U Skupštini BiH, tog 5. aprila, formiran je tzv. Svenarodni parlament, koji traži ostavku legalnih organa BiH. Rahmetli profesor Nijaz Duraković o tim aprilskim danima je zapisao:

„Ja nisam htio da idem u Skupštinu, jer sam imao prilično pouzdane informacije da iza svega toga ipak stoji, na određen način, KOS ili neka druga slična služba.

Nijaz Duraković

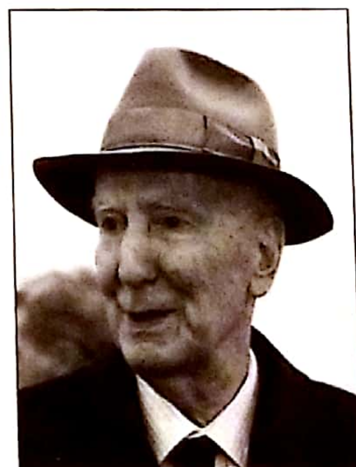
Ipak, na nagovaranje mojih drugova, otišao sam. I na samom platou, odjednom je zapucao snajper. To je bio taj prvi metak koji je meni bio namijenjen. Ja sam onda u cik-cak liniji pobjegao u masu i ušao u Skupštinu, gdje sam bio prilično euforično dočekan. Poslije sam otišao u salon, onaj poznati, skupštinski. Našli su se neki čudni ljudi, najblaže rečeno, neću reći sumnjivog karaktera, ali to mi je bilo dovoljno kao jedno podozrenje. Pitao sam zašto u tom štabu nije bar profesor Grebo, Muhamed Filipović, Lagumdžija i ostali koji su tu bili. Oni su rekli, otprilike, da smo mi prilično istrošeni i relativno politički kompromitirani, da je sada stvar na jednoj novoj ekipi da preuzme posao, i tako dalje. Poslije se pokazalo zapravo da je to sve bilo manipulirano vrlo vješto od strane raznih obavještajnih službi, prije svega ovog KOS-a. To će poslije priznati i Kukanjac u svojim izjavama, pa i general Đurđevac".

Branioci Sarajeva 6. aprila 1992. godine brane narod od srpskih snajperista sa hotela Holiday Inn

Također se i akademik Muhamed Filipović slaže da je iza organizacije ovih demonstracija stajao KOS.

- Tada su pokušali oboriti legalnu i legitimnu vlast s Predsjedništvom na čelu, u kojem je predsjedavajući bio Alija Izetbegović. Taj dan je pokušan državni udar - kaže akademik Filipović.

Akademik Muhamed Filipović

Ispred Skupštine BiH 6. aprila nastavljene su demonstracije. U jednom momentu, teroristi Srpske demoskratske stranke po narodu počinju pucati sa 10. sprata hotela "Holiday Inn", iz kancelarija Radovana Karadžića. Vrlo brzo, teroristi su pohapšeni. Nakon njihovog hapšenja, sve se razišlo. Bio je to kraj dvodnevnih demonstracija, kraj Svenarodnog parlamenta, kraj pokreta "Mi smo za mir" i definitivni kraj mira u Sarajevu.

2. i 3. maj 1992. godine, dani od presudne važnosti za odbranu države

DIVERZANTSKI ODRED VOJSKE JUGOSLAVIJE JE ZAUSTAVLJEN U AVLIJI PREDSJEDNIŠTVA RBiH

Historija bilježi da svaki rat ima svoju ključnu bitku, boj ili operaciju, mada bitka kao pojam ne egzistira u vojnoj terminologiji, ali se često poistovjećuje sa bojem. Odbrambenooslobodilački rat za Bosnu i Hercegovinu barata s nekoliko takvih događaja koji se smatraju ključnim za opstanak ove zemlje i, interesantno, u svim tim nabrojanim bitkama, boj za državu 2. i 3. maja 1992. godine svrstava se kao jedan od ključnih događaja minule agresije na RBiH. Velikosrpska propaganda želi nametnuti mit o "Dobrovoljačkoj" kao razlog za opsadu Sarajeva, ubijanje civila, genocid, te 2. i 3. maj 1992. godine markirati kao dane sa kojima je počeo "nesretni rat u Bosni". A šta je do 2. maja 1992. godine bivša JNA uradila u već 26 dana međunarodno priznatoj državi BiH?

Samir Mešetović

Izvršila je agresiju na gradove Zvornik, Višegrad, Vlasenicu, Bratunac, Srebrenicu, Bosanski Šamac, Foču, Brčko, a počela sa najžešćim ubijanjem civila u Sarajevu i Mostaru. Već

su hiljade Bošnjaka najbrutalnije pobili i protjerali. Iz kasarne "Maršal Tito" u Sarajevu pripadnici JNA su ubili mladića Samira Mešetovića, u Starom Gradu su hapsili policajce i civile, odvodili ih u Komandu 2. vojne oblasti JNA i najbrutalnije premlaćivali pred generalom Milutinom Kukanjcem. Iz Komande 2. vojne oblasti, 26. aprila 1992. godine, u 20.30 sati, ubijeni su Senad Šećerović, sekretar Gradskog odbora SDP-a, i njegov vozač Dževad Resić.

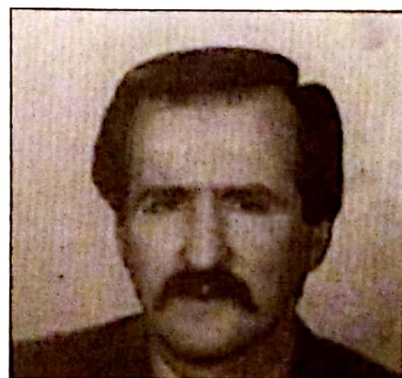
Senad Šećerović

Dževad Resić

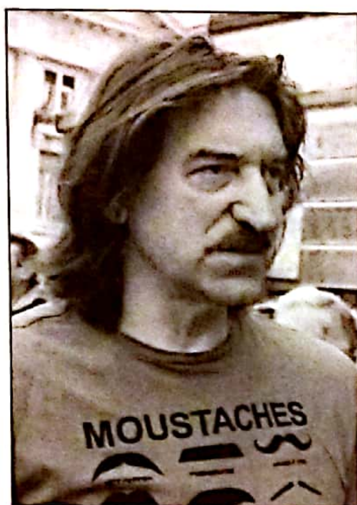
U mjesecu aprilu 1992. godine, kad su još uvijek mnogi govorili da neće doći do agresije, ubijeno je 336 građana Sarajeva. Na press-konferenciji u Štabu Teritorijalne odbrane BiH (TO RBiH) 25. aprila 1992. godine pukovnik Jovan Divjak objavio je proglas Predsjedništva RBiH, u kojem se navodi „da se nijedno vozilo bivše JNA ne može po Sarajevu kretati bez najave i pratnje MUP-a RBiH". 27. aprila 1992. godine donesen je Ustav Savezne republike Jugoslavije, čime je formalno prestala da postoji Socijalistička federativna republika Jugoslavija. Jugoslovenska narodna armija je preimenovana u Vojsku Jugoslavije.

I onda je na red došao taj 2. maj 1992. godine. Bila je subota, desio se „bosanski dan D", trebalo je u Sarajevu završiti sa pričom o Bosni. Danas smo svjedoci da o 2. i 3. maju 1992. godine postoji više različitih verzija. Međutim, historijska je činjenica da su srpske snage, predvođene pukovnikom Vojske Jugoslavije Milanom Šuputom, krenule u koordinirani napad na vitalne objekte Republike Bosne i Hercegovine. Oko podne, iz zgrade Doma JNA u Sarajevu, zapucale su srpske snage po građanstvu Sarajeva na obližnjem autobuskom stajalištu, nakon čega su branioci uzvratili na vatru. Kada je pucnjava prestala, branioci grada su pokušali pregovarati sa komandantom Doma JNA, potpukovnikom Bogojem Božinovskim. Po ulasku na pregovore, potpukovnik Božinovski je otvorio vatru na predstavnike branilaca i tom prilikom ubio Asafa Hadžića, a Zakira Puškara teško ranio.

Asaf Hadžić

Za ovo ubistvo nikada niko nije odgovarao. Božinovski je nakon izlječenja u bolnici „Koševo" prebačen u Beograd. Iz Komande 2. vojne oblasti Vojske Jugoslavije na Bistriku, elitna jedinica Vojske Jugoslavija, poznata kao Zaštitni puk 2. vojne oblasti, sa 27 specijalaca i predvođena pukovnikom Milanom Šuputom, izvršila je upad u Glavnu poštu. U koordiniranoj akciji sa radnicima Pošte, koje je predvodio Simo Zubanović i koji su bili odani kadar SDS-a, izvršili su diverziju paljenja Glavne pošte iznutra. Zaustavili su ih branioci RBiH na čelu sa Dževadom Topićem Topom i Ademom Ježom, te narednog dana u sadjejstvu sa nekoliko specijalaca MUP-a RBiH, koje je predvodio Zoran Čegar, zarobili u prostorijama kina Đuro Đaković, današnjeg BKC-a. Nakon Šuputove predaje, oslobođeno je oko 20 građana Sarajeva, koje su srpski specijalci, predvođeni Draganom Stepanovićem Rambom, cijelu noć držali kao taoce u jednoj od zgrada između Narodnog pozorišta i BKC-a.

Dževad Topić Topa

Zoran Čegar

Predaja pukovnika Milana Šuputa

Paljenjem Glavne pošte načinjena je šteta od preko 100 miliona dolara, uništeno je 45.000 telefonskih priključaka, a Sarajevo odsječeno od ostatka svijeta.

Glavna pošta u Sarajevu je u potpunosti uništena

Iz Vojne bolnice, prema zgradi Predsjedništva RBiH, u četiri pincagauera i jednim sanitetskim vozilom, krenuo je Diverzantski odred Zaštitnog puka 2. vojne oblasti Vojske Jugoslavije, predvođen komandantom, majorom Markom Labudovićem. Prema zgradi Predsjedništva BiH uputile su se grupe sarajevskih branilaca.

Pristižu specijalci MUP-a BiH i ulaze u Skupštinu grada. Nusret Šišić Dedo i Juka Prazina su u parku ispred Skupštine, tu je i jedinica "Biseri", predvođena Harisom Lukovcem. Jedinica iz hotela „Zagreb" pod komandom Enisa Srne zauzima položaj u sobi hrvatskog člana Predsjedništva Franje Borasa. Dolaskom na tramvajsku stanicu na Skenderiji, Labudovićevi diverzanti su otvorili vatru iz jednog pincaguera mitraljezom M84. Na njihovu pucnjavu, prvi je uzvratio Nusret Šišić Dedo. Jedan manja grupica diverzanata Vojske Jugoslavije došla je tramvajem i iskočila na Skenderiji.

Nusret Šišić Dedo

Primitivnim protivoklopnim sredstvom napravljenim od obične vodovodne cijevi koje su Sarajlije zvali "Dedina rora", Dedo Šišić je zaustavio diverzante Vojske Jugoslavije na Skenderiji, raskrsnici historije i sudbine, na 150 metara od zgrade Predsjedništva BiH.

Major Labudović je bio teško ranjen. Izvukli su ga radnici Doma mladih „Skenderija", a dokrajčila minobacačka granata ispaljena sa srpskih položaja na Trebeviću, koja je zajedno sa njim ubila i radnike "Skenderije" Marka Starčevića i Eska Alispahića, a teško ranila Peđu Novkovića.

ADMERA (DŽEMALA) SAKIĆA DŽEMICU

Dragi sine, jučer je bio rođendan, 24 godine, a danas je 11 mjeseci kako ti prljavi četnici prekidoše mladi život. Tvoje vedro i nasmijano lice, dobrota i plemenitost ostace u sjećanju svih nas. Ostaćeš među nama i uvijek ćemo te voljeti.

Tvoji najmiliji

Čitulja Admeru Sakiću Džemici

Posljednje riječi preko sistema veze koje je izgovorio major Labudović bile su: "Recite Milutinu (Kukanjcu o.p.A.H.) da smo izginuli džabe". Na Skenderiji je poginuo i Admer Sakić Džemica, pripadnik Vojne policije, kojom je komandovao Ismet Bajramović Ćelo. Sarajevski branilac Alija Miladin je uništio jedan transporter kod kafića "Estrada", a specijalci MUP-a RBiH tenk na Vrbanja-mostu.

Alija Miladin

Tenkovska kolona je sa Grbavice došla do Skenderije i direktnim pogocima zapalila dio zgrade Skupštine grada Sarajeva i zgrade Općine Centar. Jedan agresorski tenk sa Vraca kreće se tranzitom prema Jevrejskom groblju. Prolazi Jevrejsko groblje i dolazi do raskrsnice za Urijan Dedinu ulicu. Pričalo se da ga je goloruki bosanski teritorijalac Vlatko Marković uspio zapaliti koktelom. Ipak, vojnici bivše JNA su ga uspjeli ugasiti svojim bluzama i pobjeći tamo odakle su došli.

Iza 15 sati, Sarajevo nadlijeće jedan avion i dejstvuje po padinskim dijelovima grada. U 15.40 sati, prvi put nakon završetka Drugog svjetskog rata, poslije 47 godina u Sarajevu je označena vazdušna opasnost.

Prilikom napada na Predsjedništvo Republike BiH poginulo je 11, a ranjeno desetak diverzanata Vojske Jugoslavije.

- Odluka da se najbolji vod specijalaca, kojim je u to vrijeme raspolagala JNA, pošalje prema centru Sarajeva bila je katastrofalna. To je Kukanjčeva greška, jer je izgleda mislio da su specijalci supermeni. Svi smo znali da je on te ljude poslao direktno u smrt. To su srpske kamikaze, simbol mučeništva JNA u tom ratu

- izjavio je u listu „Pravda" pukovnik Ratko Kalina, pomoćnik Milutina Kukanjca za bezbjednost 2. vojne oblasti bivše JNA.

Tijela specijalaca Vojske Jugoslavije nakon bitke na Skenderiji

Zapaljeni tramvaj na Skenderiji nakon bitke

Oružane snage RBiH su činili: pripadnici MUP-a RBiH, Teritorijalne odbrane RBiH, Patriotske lige, Zelenih beretki i naoružani građani, dok je srpske snage činila Vojska Jugoslavije. U nastavku ove operacije, kodnog naziva „Kameleon", jedinice Vojske Jugoslavije na Sarajevskom aerodromu otele su predsjednika Predsjedništva RBiH Aliju Izetbegovića, koji se sa delegacijom vraćao s pregovora u Lisabonu, i odveli ga u kasarnu u Lukavici. Nakon najdužeg TV Dnevnika Senada Hadžifejzovića, u kojem je spremno čekao Fikret Abdić da BiH ostavi u Velikoj Srbiji, u direktnom dijalogu visokih oficira Vojske Jugoslavije sa članovima Predsjedništva RBiH Ejupom Ganićem i Stjepanom Kljujićem, dogovorena je razmjena predsjednika Izetbegovića.

Senad Hadžifejzović

Stjepan Kljujić i Ejup Ganić

Fikret Abdić

U devet sati ujutro, u Komandi UNPROFOR-a Ejup Ganić je sa generalom Milanom Aksentijevićem dogovorio da se predsjednik Alija Izetbegović razmijeni za generala Milutina Kukanjca. U međuvremenu je napravljen još jedan paralelan dogovor u Lukavici sa otetim predsjednikom, koji je javno sve ovlasti prenio na Ganića. Oficiri u 2. vojnoj oblasti spriječili su dogovor Ganić-Aksentijević jer nisu htjeli da ostanu iza Kukanjca, tako da su svi pripadnici Vojske Jugoslavije

koji su se nalazili u Komandi 2. vojne oblasti na Bistriku, u mješovitoj koloni od 36 vozila sa 270 naoružanih oficira, vojnika, rezervista i nekoliko srbijanskih novinara, krenuli u 18.30 sati u dugoj koloni niz Dobrovoljačku ulicu, na čijem se čelu nalazio transporter u kojem su bili predsjednik Izetbegović i general Kukanjac.

Alija Izetbegović i general Milutin Kukanjac u transporteru Vojske Jugoslavije 3. maja 1992. godine u sarajevskoj Dobrovoljačkoj ulici

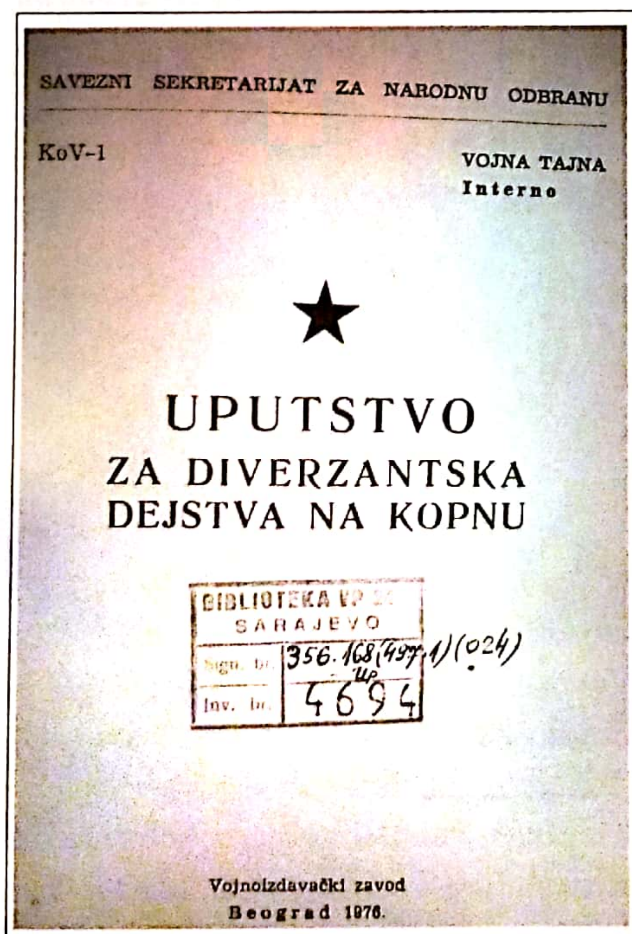
Poučeni iskustvom od prethodnog dana, u kojem su napadnuti vitalni objekti Republike Bosne i Hercegovine, branioci grada zauzeli su položaje oko koridora kojim se kretala kolona Vojske Jugoslavije. U 18.50 sati došlo je do otvaranja vatre iz kolone prema braniocima grada i okolnim civilnim zgradama, nakon čega je uslijedio odgovor na vatru. U jednom od svojih posljednjih intervjua, general Kukanjac, koji je umro 2002. godine, posebno se bavio beogradskom propagandom u odnosu na tzv. „slučaj Dobrovoljačka":

- Pošto se mnogo manipulisalo, lagalo, izmišljalo o tome koliko je stradalo u Dobrovoljačkoj ulici, vrijeme je da se jednom kaže tačno, a to samo mogu ja. U toj Dobrovoljačkoj ulici oni su napali jedno sanitetsko vozilo. Poginuo je jedan vojnik – Zdravko Tomović iz Han-Pijeska, tri pukovnika – Miro Sokić, dr. Budimir Radulović i Boško Mihajlović, jedan potpukovnik - Boško Jovanić, i jedna žena, muslimanka, Nurmela Šuko koja je došla iz Zagreba sa tom komandom. Znači, šest osoba je stradalo od 261. Valjda su ovi u Beogradu izgubili strpljenje što mi nismo stradali. Te laži koje su prosute oko Dobrovoljačke je nešto najsramnije što se može čuti. Ja sam se borio da to objelodanim. „Novosti" nisu smjele, „Politika" - ma ni govora. Televizija Srbije - ma ni govora. Radio Beograd - ma kakvi. Tribunal u Haggu je 2003. godine odbio optužnicu za tzv. „slučaj Dobrovoljačka".

Tokom sudskog procesa Ejupu Ganiću u Londonu 2010. godine, Srbija je priznala da se 2. maja 1992. godine desio međunarodni oružani sukob na prostoru BiH i da je na strani Srbije učestvovala Vojska Jugoslavije. U Komandi 2. vojne oblasti se nalazio i pouzdani kadar Srpske demokratske stranke, koji će u predstojećim danima biti okosnica Vojske Republike Srpske: prije svega pukovnik Dušan Kovačević

i potpukovnik Petar Salapura. Interesantno je da je 3. maja 1992. godine u koloni u Dobrovoljačkoj ulici poginuo Zdravko Tomović iz Han-Pijeska, koji se danas vodi kao poginuli borac Vojske Republike Srpske. Postavlja se pitanje da li je Vojska Republike Srpske u to vrijeme postojala? Prema dostupnoj dokumenataciji, izgleda da jeste, i postavlja se pitanje otkud pripadnici Karadžićeve vojske u Komandi kod generala Kukanjca. Posljednjih godina, na obilježavanjima u Dobrovoljačkoj ulici pojavljuje se i Gordana, sestra poginulog potporučnika Obrada Gvozdenovića i maltretira javnost pitanjem: „Kad će odgovarati onaj ko je ubio mog "nevinog" brata"?

Međutim, prava istina je da se Gvozdenović ne nalazi na spisku poginulih u Dobrovoljačkoj, jer je poginuo dan ranije, 2. maja 1992. godine na Skenderiji, u diverzantskom napadu na Predsjedništvo RBiH. Inače, većina poginulih 2. i 3. maja 1992. godine su bili državljani Srbije. Specijalne jedinice Vojske Jugoslavije 2. maja 1992. godine precizno su postupale po Uputstvu za diverzantska dejstva na kopnu, priručnika kojeg je 1976. godine napisao general Nikola Ljubičić, a 1981. godine dopunio general Veljko Kadijević.

SAVEZNI SEKRETARIJAT ZA NARODNU ODBRANU

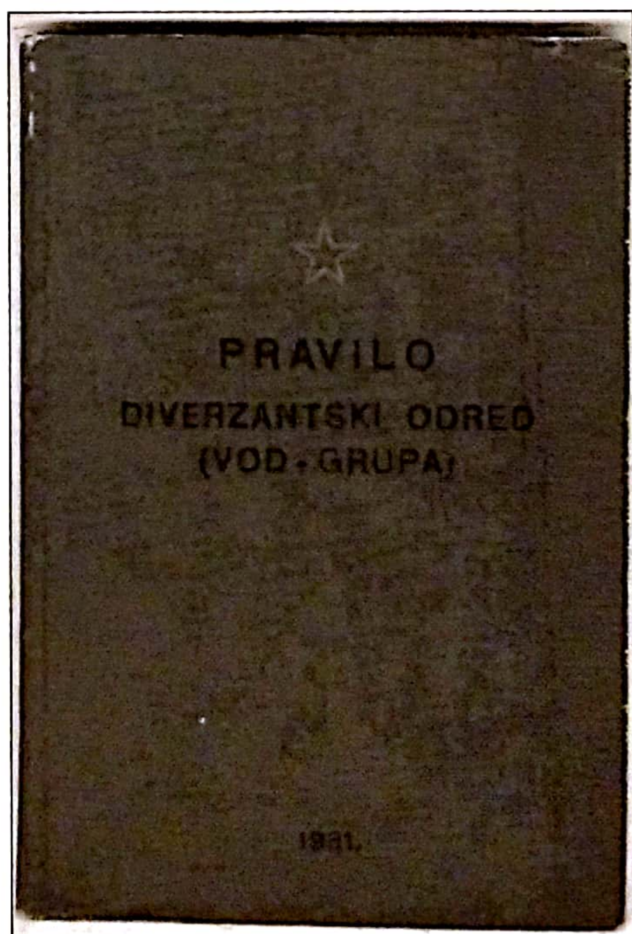
KoV-1

VOJNA TAJNA
Interno

UPUTSTVO
ZA DIVERZANTSKA
DEJSTVA NA KOPNU

Vojnoizdavački zavod
Beograd 1976.

Uputstvo za diverzantska dejstva Nikole Ljubičića iz 1976. godine

Pravilo za upotrebu diverzanstkog odreda Veljke Kadijevića iz 1981. godine

1. Paljenjem Glavne pošte uništile su glavne komunikacijske veze Sarajeva sa svijetom.

2. Pokušale su stvoriti blokadu određenih objekata uz otmicu vodećih državnika i talačke situacije.

3. Zauzele su aerodrom „Butmir" i Sarajevo odsjekli od ostatka svijeta.

4. Pripremile su sve oko preuzimanja centralnog medija, TV Sarajevo.

5. Prilikom napada koristile su vozila i objekte na koje je po Ženevskoj konvenciji zabranjeno dejstvovati.

6. Pokušali su ovladati mostovima i raskrsnicama na ključnim saobraćajnim komunikacijama pomoću oklopnih vozila.

7. Imale su podršku snajpera, pamova, patova i teške artiljerije.

Bitka za Brodar na ušću Lima u Drinu

FILM "LEPA SELA LEPO GORE" LAŽNO PRIKAZAO SRBIJANSKE PLAĆENIKE KAO ŽRTVE RATA U BiH

Mjesto Brodar, udaljeno osam kilometara od Višegrada, nalazi se na ušću rijeke Lim u Drinu i uglavnom je poznato po mostu preko kojeg putnici-namjernici sa magistralnog puta Sarajevo-Višegrad prelaze i idu dalje prema Rudom i sandžačkim gradovima.

Brodar je u jesen 1992. godine bio poprište velike bitke i briljantne pobjede koju su izvojevali pripadnici Prve slavne višegradske brigade Armije RBiH, pod komandom legendarnog komandanta Ahmeda Sejdića, a protiv srpskih jedinica koje su kontrolisale ovo mjesto i putnu komunikaciju prema Rudom.

Ušće Lima u Drinu u Brodaru

Rijetki su oni koji nisu vidjeli ili čuli za srbijanski film "Lepa sela lepo gore" reditelja Srđana Dragojevića, rađen po istoimenom romanu Vanje Bulića, koji je producirao i u kojem je glavnu ulogu igrao poznati beogradski glumac Dragan Bjelogrlić. Mnogi ovaj film pamte

po scenama stradanja grupe srpskih vojnika u jednom tunelu. Snimanje filma je počelo početkom 1996. godine, dva mjeseca nakon potpisivanja Dejtonskog sporazuma. Film govori o događaju u tunelu Brodar, čija je autentična radnja počela 9. septembra 1992. godine, a završila devet dana kasnije. Prolamao se od detonacija tih dana kanjon Drine, od Međeđe do Hidrocentrale „Višegrad". Forsirajući rijeku Drinu, veslajući čamcima pod okriljem mraka, 6. septembra 1992. godine, borci Prve slavne višegradske brigade Armije BiH, krenuli su u gotovo nemoguću misiju oslobađanja sela Drinsko, u kojem su bili smješteni jaki artiljerijski srpski položaji. Pošto su kontrolisali značajan dio lijeve obale Drine, bosanski ratnici su došli u poziciju da oslobađanjem Drinska, kontrolišu prilaze Višegradu sa tri strane. Sa pridodatim snagama iz Goražda, planiralo se krenuti u oslobađanje grada Višegrada. Akcija oslobađanja Drinska je tekla kao u snu. Za par minuta su oslobođene dvije strateški bitne pozicije, srpsko stanovništvo počelo je bježati iz Višegrada, srpski vojnici bježati sa fronta... A onda, zbog nefunkcionisanja sistema veze, srpske snage su se nakon početnog rasula konsolidovale i uz jake snage iz Višegrada i Rudog krenule u kontraofanzivu, tako da su se bosanski ratnici morali povući iz faktički dobijene bitke. Nakon neprežaljenog povlačenja sa Drinska, jedan od najvećih podrinjskih heroja, rahmetli Bekto Gacka, sa svojom diverzantskom jedinicom je tokom noći čamcima preko rijeke Lim došao u četničku dubinu, na putnu komunikaciju između Strmice i Brodara.

Bekto Gacka

I u podne, 9. septembra 1992. godine, počinje bitka za Brodar. Ratni komandant Prve slavne višegradske brigade Armije BiH, pukovnik Ahmed Sejdić, o akciji priča:

- Moje komandno mjesto se nalazilo na Špicastoj stijeni „Viktorija", na lijevoj obali Drine. Imao sam PAM zarobljen na Drinskom i vidio Brodar kao na dlanu. Nasuprot mene je bio srpski tenk. Moram priznati da je među nama bilo i malo nespremnih. Trebalo je sve što ide iz pravca Rudog blokirati, a onda mi Zaim Kustura Hodža, koji je vodio jednu grupu i također ušao u četničku dubinu, javlja „da mu je proletio jedan oklopni kamion i jedno vozilo sa četnicima". I Bektini diverzanti su djelovali po četnicima, ali su ih promašili i taj kamion i to vozilo su ušli u tunel u Brodaru. Kad je počela bitka, četnici su tenkom sa Brodara gađali tunel na lijevoj obali Drine koji vodi prema Međedi i granatom nam ubili šest ljudi koji su iz radoznalosti došli da prate bitku i koji uopšte nisu bili planirani da učestvuju u ovoj akciji.

Sjećam se da smo četnike PAT-om gađali preko glave rahmetli Bekte i njegovih diverzanata. Bitka je za kratko vrijeme dobijena, a srpske jedince su se razbježale na sve strane. Dio srpskih vojnika je kamionom ušlo u tunel i tu su ostali zakovani. Rahmetli Meša Hećo je prvi pretrčao preko mosta na Drini i stigao do tenka kojeg smo zarobili. Pozivali smo ove iz tunela na predaju, međutim, nisu pristali, samo su ponekad pucnjavom iz tunela odgovarali. U jednom momentu pokušava ih spasiti i avijacija Vojske Jugoslavije, koja je najvjerovatnije poletjela sa aerodroma "Ponikve" kod Užica. Avijacija gađa moje komandno mjesto, međutim, nisu se smjeli spustiti previše nisko zbog našeg djelovanja PAM-om, tako da su dejstvovali bezuspješno. Dani i noći su prolazili, oni u tunelu, naša jedna jedinica na tunelu i okolo. Pokušavali smo civilizacijski da ih zarobimo, a oni su to uporno odbijali. Međutim, nismo bili dosljedni u noćnom čuvanju tunela. Desilo se da je cijelu noć tunel bio slobodan, a da ni ja to nisam znao, a nisu ni oni u tunelu. I onda, nakon nekoliko dana, jedna naša jedinica je napustila raniju poziciju obezbjeđenja izlaza iz tunela prema mostu i Drini. Bili smo iscrpljeni od svakodnevnih borbi i jednostavno nismo mogli tražiti od ljudi da čuvaju tunel bez smjene. Nekoliko srpskih vojnika je to iskoristilo, izašlo, i vjerovatno plivanjem niz Drinu uspjelo se izvući. Znači, laž je da su oni izvršili proboj. Radio Višegrad je tada javljao da je došlo deset hiljada Alijinih bojovnika u dolinu Drine, a nas je tada svega bilo 200.

Ahmet Sejdić, ratni komandant 1. slavne višegradske brigade Armije RBiH

O događajima u tunelu Brodar pričao je i preživjeli srpski vojnik Mikajlo Šimšić iz Staniševca kod Dobruna, koji danas jedva preživljava kao radnik najamnik po Srbiji.

- Nas četiri vojnika Treće čete Drinskog bataljona Višegradske brigade Vojske RS-a: Slađan Simić iz Bosanske Jagodine, Novak Arsić iz Veletova, Vladan Gavrilović iz Višegrada i ja, te trojica dobrovoljaca iz Srbije, Stevo Panić iz Sme-

dereva, Milovan Lučić iz Užica i Stanko Mađaševac iz Lazarevca, našli smo se devet dana i devet noći u klopci u tunelu Brodar, dugom 97 metara, punom nekih betonskih ploča, sa desnom krivinom na polovini tunela. Četverica su: Novak, Vladan, Steva i Milovan - ostala u tunelu zauvijek. Milovan i Vlado su poginuli u tunelu od gelera. Novak je bio teško ranjen i kad je osjetio da umire, pucao je sebi u sljepoočnicu. Bio je sedmi dan kad se ubio Novak. Stevo iz Lazarevca je ostao u tunelu pored svog pobratima Milovana iz Užica da čuva njegovo mrtvo tijelo, i na kraju je poginuo. Nas trojica smo krenuli u smrt, ali smo nekim čudom ostali živi. Slađan je poslije poginuo. Danas su me u Višegradu svi zaboravili, a nekad su govorili "kako od Višegrada do Romanije od mene nema većeg srpskog junaka" – izjavio je Mikajlo.

Novak Arsić

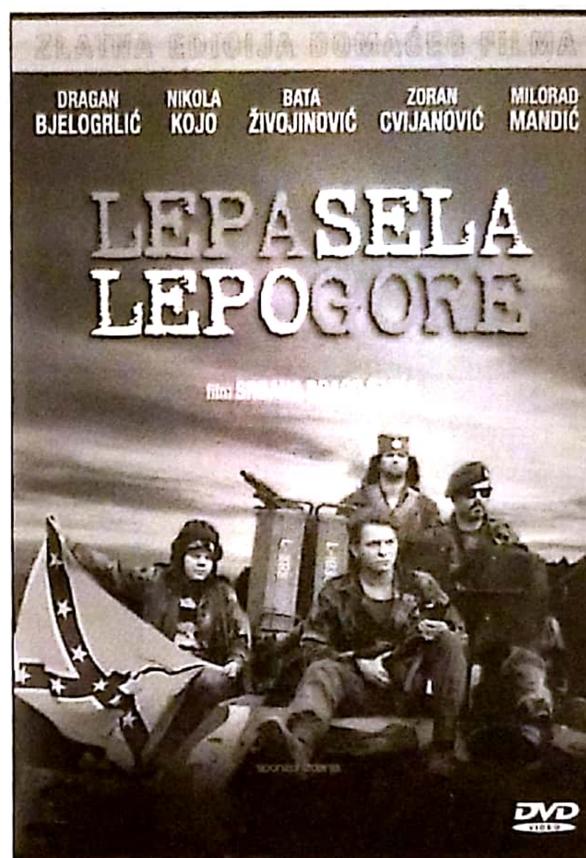
Tunel na Brodaru

U vrijeme bitke na Brodaru, komandant Višegradske brigade Vojske Republike Srpske bio je pukovnik Vinko Pandurević, oficir koji je pred Haškim tribunalom 10. juna 2010. godine osuđen na 13 godina zatvora zbog zločina protiv čovječnosti počinjenih u julu 1995. godine u Srebrenici.

Film "Lepa sela lepo gore" komandant Sejdić je gledao nekoliko puta.

- Ovaj film je pokušaj izjednačavanja zločina u Podrinju, a ujedno i pokušaj da se onaj ko je došao iz Srbije sa namjerom uništenja bošnjačkog naroda, prebaci u ulogu žrtve. Plaćenik iz Srbije, na tuđoj zemlji, ne može se prikazati kao žrtva. Laž je da je s druge strane tunela, među mojim borcima, bio neko ko je bio najbolji drug iz djetinjstva jednom od ovih u tunelu, kao i to da se među njima u tunelu našla strana novinarka. U kasnijim bitkama za Meremišlje i Strgačinu, zarobili

smo značajan dio srpskih vojnika koji su uglavnom razmijenjeni za naše civile iz Višegrada, a dešavalo se i da smo tijela četnika mijenjali za hranu. I ovi iz tunela, da su se predali, bili bi sprovedeni u Goražde i razmijenjeni, možda i za hranu, jer je već harala glad među narodom i borcima na slobodnoj višegradskoj teritoriji. Ovdje smo išli isključivo na zarobljavanje, da se išlo na njihovu likvidaciju po svaku cijenu, mi bi dovukli zemlju kojom bi zarušili ulaze u tunel, pokrenuli bi neku značajniju vojnu akciju njihovog uništenja i ne bi niko izašao živ. Ona njihova herojstva u filmu nisu istinita, najveće herojstvo je bilo kad sebe ubijaju. Njihova priča o herojstvu se ne uklapa s onim što su na terenu pokazali - dodaje Sejdić.

Omot DVD izdanja filma
"Lepa sela lepo gore"

Zasigurno, film "Lepa sela lepo gore" spada u red najciničnijih filmova srpske produkcije devedesetih godina, koja se prvenstveno oslikava porukom o zarobljenim Srbima u tunelu, koji ovdje imaju ulogu pozitivaca, okruženi Bošnjacima, koji su u ovom slučaju negativci, jer se pretpostavlja da ne bi postupili sa Srbima korektno ako bi se ovi predali, nego, naprotiv. S obzirom da je film finansiran u produkciji RTS-a kojim je gazdovao Slobodan Milošević, apsolutno je jasno kako je i po čijem nalogu dizajnirana situacija u kojoj je došlo do zamjene teza po kojoj su Srbi, kao najnaoružanija i vojno najorganiziranija strana u datom trenutku, svedeni na grupicu iznemoglih i očajnih ratnika opkoljenih "velikom silom Bošnjaka", koji su strašni i divlji, koji siluju žene, muče očajne ljude – „hrabre srpske ratnike"...

Dakako, realnost je bila obrnuta.

Ovaj film je jedna od mnogobrojnih velikih ideoloških laži i produžena politika srpskog hegemonizma u kojem se agresor tokom ubijanja Bosne predstavlja žrtvom.

Bivši ministar kulture i sporta Kantona Sarajevo i naš popularni glumac Emir Hadžihafizbegović prvi je javno otkrio u avgustu 2009. godine da je jedan od organizatora snimanja filma "Lepa sela lepo gore" bio ratni zločinac Milan Lukić.

Emir Hadžihafizbegović

- Bez Lukićevog znanja nisu se u Višegradu tada mogla snimiti ni pluća, a kamoli film. Pa, ne zahvaljuju se autori filma "Lepa sela lepo gore" na odjavnoj špici filma Udruženju golubara ili Savezu izviđača Grada Višegrada, nego se zahvaljuju na pomoći pri snimanju filma Vojsci Republike Srpske i Vojnoj komandi Višegrada. Što se mene tiče, zahvaljuju se Milanu Lukiću i njegovoj bratiji! - izjavio je Hadžihafizbegović.

Na konstataciju da je višegradski monstrum Milan Lukić učestvovao u organizaciji snimanja filma "Lepa sela lepo gore", komandant Sejdić kaže:

- Onda je to jedna nova dimenzija ove filmske priče - da najveći ratni zločinci kreiraju istinu o ratu u BiH. U filmu se vidi da se snimalo u bošnjačkim višegradskim selima koje je spalila srpska vojska početkom agresije na BiH. Stekao sam dojam da su neke bošnjačke kuće koje su ostale nespaljene, spaljene za potrebe filma, da se nisu uopšte pravile makete. Naredne godine, biće realizovan dokumentarni film koji će prvi put regionalnoj javnosti prezentovati istinu o Višegradu i tek tada će se shvatiti koliko je srpska strana do sada lažima trovala javnost o ratnim događajima u Višegradu i Podrinju.

Na suđenju Milanu Lukiću 25. marta 2009. godine svjedočio je američki ekspert, forenzički psiholog Džordž Hof. Prema ocjeni američkog psihologa, Milan Lukić "nije duboko intelektualna osoba", ali je nekoliko puta pročitao knjigu „Na Drini ćuprija", dok mu je ubjedljivo najdraži film „Lepa sela lepo gore".

Milan Lukić

Džordž Hof

Arkanov najveći ratni poraz

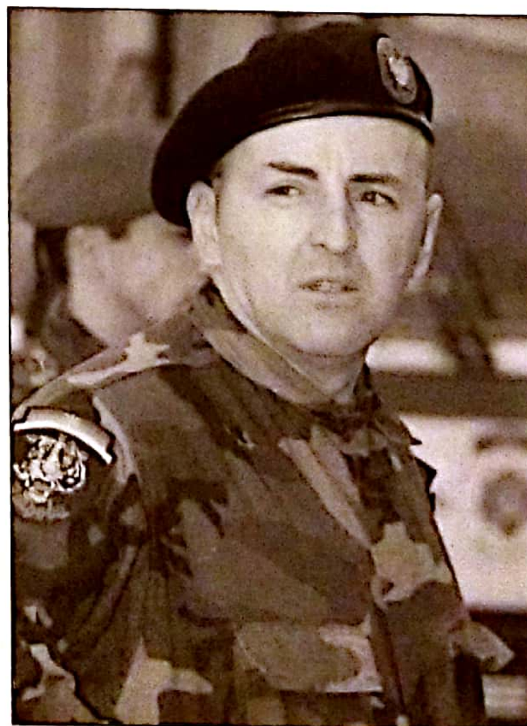
NA ČELIĆ JE NAPALA SRBIJA

"Vladimire, ti si mi bio najbolji vojnik, ti si mi bio desna ruka. Ti si mi čuvao ženu, djecu i kuću. Meni je danas najteže. Izgubio sam toliko vojnika, ali ti si mi ožiljak na srcu. Mili moj Ruse, tebe sam najviše volio, ti si mi bio sjenka. Ali metak ne bira".

Ovo su riječi koje je glasno plačući izgovorio zločinac Željko Ražnatović Arkan u oproštajnom govoru na sahrani Vladimira Home Rusa, majora Srpske dobrovoljačke garde (SDG), koji je poginuo 28. septembra 1992. godine u napadu na Čelić.

Arkan je mjesec prije nego što će organizovati ubistvo Riste Đoge u Zvorniku, u avgustu 1994. godine, gostovao u Đoginoj TV emisiji "Moj gost, njegova istina" na paljanskom "Kanalu S", i priznao:

- Imali smo dosta teških bitaka, ali najteže nam je bilo na Čeliću, tamo smo imali velike gubitke.

Željko Ražnatović Arkan

Bio sam u Čeliću. Iako male čaršije nemaju velikih tajni, preživjeli učesnici odbrane Čelića, mali obični ljudi, nekako stidljivo pričaju o svom ratnom herojstvu. Ipak, fotografije tih preteških dana nose duboko zaključane u albumima srca. Sačuvati ovo malo podmajevičko mjesto, koje se našlo kao prepreka srpskom koridoru

Lopare-Brčko, nije bilo nimalo lahko. Čelić je tokom cijelog perioda agresije, od strane Vojske RS-a, držan u potkovici sa tri strane, i to iz pravca Lopara, Mirosavaca i Brčkog. Postojao je samo jedan izlaz preko Vražića i Brnjika prema slobodnoj brčanskoj teritoriji.

Ovdje nije bilo ograničeno sposobnih. U odbrani je bilo 50 djevojaka, toliko i maloljetnika. Četvero, petero, šestero braće pod oružjem, u Čeliću je bila normalna stvar. Veliko herojstvo u odbrani Čelića iskazali su i izbjegli Bošnjaci iz Koraja. Odavde je veoma malo ljudi otišlo sa kućnog praga, civili su živjeli na prvoj liniji, udaljeni svega par stotina metara od srpskih položaja. Agresor je poduzimao više bezuspješnih ofanziva praćenih hiljadama granata, ali jedna će i herojima Čelića, a i agresoru, neizbrisivo ostati u pamćenju. Slušam vjerodostojna svjedočenja ovdašnjih ratnika i polahko rekonstruiram najveći ratni poraz zločinca Željka Ražnatovića Arkana, koji se desio 28. septembra 1992. godine.

Salih Karamović Karam se sjeća da su noć prije sa srpskih položaja najavljivali napad, tako što su srpski vojnici gromoglasno bodrili jedni druge: "'Ajmo, ura za Novosadski korpus, ura za Valjevski, ura za Arkanove tigrove"...

- Nas je tada napala Srbija, nisu ovi lokalni četnici, majevički i semberski. Kasnije smo iz srpskih izvora saznali da je pravoslavni pop dva dana prije njihove akcije došao na Kotu 370 i krstio učesnike osvajanja Čelića, kao na onom snimku kad krsti „Škorpione" u Šidu – kaže Karam. Komandanta 208. brigade Armije RBiH Jasmina Meškovića sistemom veze lično je pozvao Arkan i dao mu ultimatum da se u roku od 15 minuta svi branioci Čelića predaju. Onda je počelo odbrojavanje. Kad je isteklo vrijeme, a blef mu nije uspio, Arkan je samo rekao:

- Vi ste ludi, niste svjesni šta vas čeka.

Salih Karamović Karam i Ekrem Ferizović Pile na mjesti bitke u Frigosu

Vedad Begić je imao 18 godina. Nalazio se na liniji odbrane iznad fabrike za preradu voća i povrća "Frigos". Vidio je dvogledom kad je na srpske položaje u Mirosavcima došao džip i stao pored prage, koja je neprestalno djelovala po Čeliću. Arkan je izašao iz džipa, grupi oficira izdao kratke upute, i otišao. Noć prije su kroz kanalizaciju ušli u fabriku "Frigos". Borba je počela oko 11 sati. Prvi napadaju vojnici u crnim beretkama, za njima idu vojnici sa potkapama, a iza njih ovi linijaši. Bio sam mlad i uplašio se: pucam u napadača, a ne mogu mu ništa. Ni danas mi nije jasno kakve su to štitove na sebi imali. Ne može mu bomba ništa. Onda sam ih gađao RPG-om i to je bilo efektno. Zauvijek ću pamtiti Mešu Šadića, starijeg čovjeka, koji je došao da brani grad sa lovačkom puškom i sedam metaka - svjedoči Vedad.

U munjevitom napadu "arkanovci" su uspjeli doći do srednje škole u centru Čelića. Zauzeli su prve kuće iznad "Frigosa" i počeli sa pljačkom. Artiljerci 208. brigade briljantno su zaustavili ispomoć, koja im je dolazila iz pravca Koraja. Arkanove udarne grupe su tako ostale odsječene. Ostalo je upamćeno da je i tadašnji načelnik Općine Muhamed Šadić u akciju čišćenja krenuo samo sa pištoljem. Veliku pomoć čelićkim ratnicima pružio je i jedan interventni vod iz Tuzle. U ušima Saliha Karama i danas odjekuju riječi rahmetli kapetana Ekrema Agića, koji je kazao:

- Ako četnici prenoće u „Frigosu" i zapale samo jednu kuću, nastaće neviđena panika, doći će do bježanja naroda, što znači da ćemo izgubiti Čelić. Zato ih moramo još večeras istjerati.

Karam nije znao da su "arkanovci" već ušli među kuće, mislio je da su u krugu obližnjeg "Frigosa". Shvatiće to kad čuje njihova dozivanja na ekavici. I on i saborci su dobili ogromnu snagu kad su čuli pjesmu Brčaka iz 108. brigade Armije RBiH, koji su im došli u ispomoć.

Ekrem Agić

- Kad smo čuli iz kuće Mehidina Suljevića kako pjevaju „Srušićemo Karadžića i Mladića", krenuli smo odlučno u čišćenje zauzetih kuća i uspjeli ih istjerati. Komanidr čete Ekrem Agić, koji je bio najprisebniji među nama, dozivao je naše ljude misleći da su ušli u upravnu zgradu "Frigosa". Iz upravne zgrade, zaostali "arkanovac" pogodio je našeg heroja Ekrema Agića. I, sad bih zaplakao kad se toga sjetim - priča Karam.

U jeku najžešće borbe, čelićki heroj Ekrem Ferizović Pile se zapetljao na ogradi od pletene žice. Pucali su na njega, ali ostao je nepogođen.

Čelić

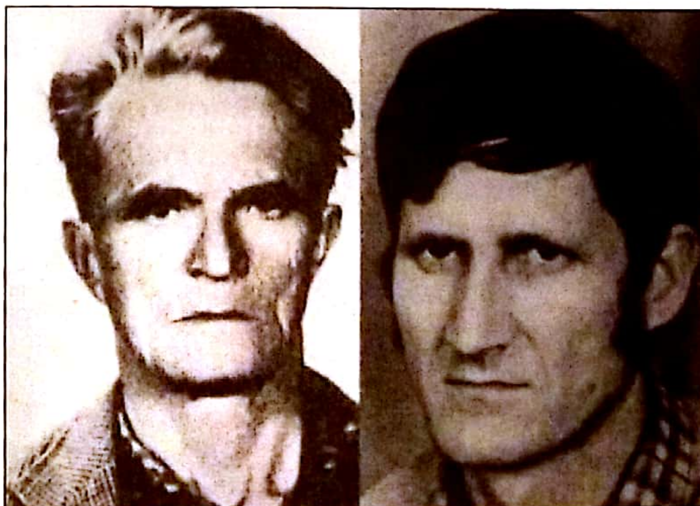
Branislav Jovanović, arkanovac koji je poginuo u Čeliću

- Bilo je momenata kada jedni druge u opštoj drami nismo prepoznavali, malo je falilo da se međusobno poubijamo. Sjećam se rahmetli Novalije Mujčinovića. Ušao je među njih sa puškom M 48 i poginuo. Bila je to borba prsa u prsa kao u "Otpisanim". Arkan je krenuo kroz Bijeljinu, Zvornik i Brčko ubijajući civile, ali ovdje smo mu pokazali snagu odbrane bosanske. Pokazali smo mu kako je to kad udari vojnik na vojnika. Ne smije se zaboraviti da su u ovoj bici uzeli učešće i civili sa lovačkim puškama, došao je u borbu lokalni hodža bez puške, pa žena, Ajka Hibić, sa papovkom - kaže Pile.

Semberski Srbi nakon agresije su svjedočili da je Arkanu u Bijeljini rečeno:

- Čelić je bogato muslimansko mjesto. Uzmite ga, sav plijen je vaš.

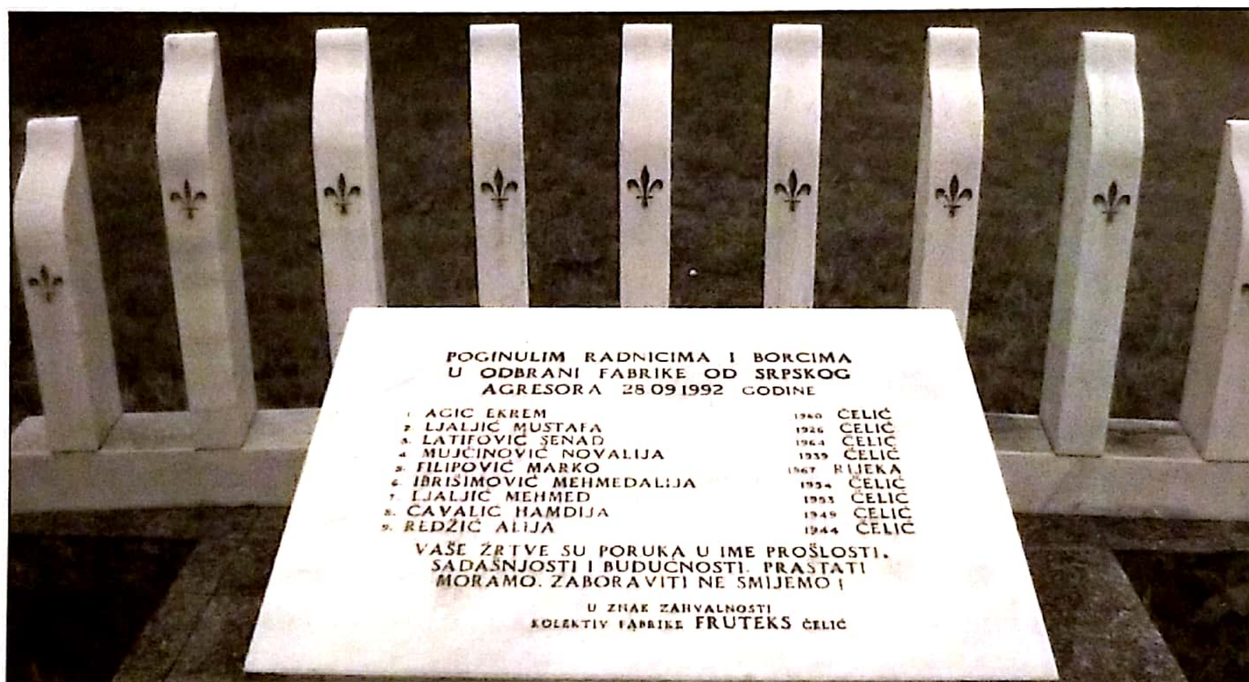
Arkan je iz svoje baze u Erdutu krenuo sa praznim šleperima. Nakon teškog poraza i velikih gubitaka u ljudstvu, bogatiji lokalni Srbi su mu morali nadoknaditi dio neostvarenog čelićkog plijena. U odbrani Čelića, u borbi s "arkanovcima" u „Frigosu", poginulo je devet boraca. Poginuli su otac i sin Mustafa i Mehmed Ljaljić, i sutradan zajedno ukopani u selu Ratkovići. Rahmetli Mustafa Ljaljić je zbog starosti bio dobrovoljac.

Mustafa i Mehmed Ljaljić, otac i sin poginuli u istom danu

Poginuli su još i Marko Filipović iz Rijeke, Senad Latifović, Mehmedalija Ibrišimović, Hamdija Čavalić, Alija Redžić... Kao što sva zla prođu, tako je prošlo i zlo agresije. 208. čelička brigada je preimenovana u 254. slavnu brigadu Armije RBiH. Čelić je Arkanovim, majevičkim i semberskim zločincima ostao historijska nesanica, a za vlasti u Federaciji BiH zaboravljeni grad. Na kraju, heroji Čelića kazaše:

- Naš neprijatelj nas nikada neće zaboraviti.

Spomenik poginulim braniocima Čelića u borbi protiv arkanovaca

Gradačac - bastion bosanske slobode

OKLOPNI VOZ I DANAS NIJEMI SVJEDOK HISTORIJE

Godina je 1992. Vojska Republike Srpske probojom kroz Posavinu i operacijom "Koridor", a predvođena generalima Momirom Talićem, Novicom Simićem i Slavkom Lisicom, okupirala je 28. juna 1992. Modriču, 4. jula Derventu i 13. jula Odžak, a bezrazložnim i iznenadnim povlačenjem hrvatskih jedinica u Slavoniju 6. oktobra 1992. godine predat im je i Bosanski Brod. Tako je VRS, izuzimajući otpor HVO-a u Orašju, izašla cijelom dužinom rijeke Save na državnu granicu BiH. Gradačac je ostao jedini grad u Posavini koji je branila i odbranila bosanska vojska.

Gradačac

Nakon svakodnevnih hiljada ispaljenih artiljerijskih projektila od 7. jula 1992. godine, agresor je čak 45 puta avijacijom bombardovao civilne objekte u Gradačcu. Djelovanje aviona po Gradačcu je nastavljeno i nekoliko dana nakon 9. oktobra 1992. godine, kada je Rezolucijom UN-a 781 uvedena zabrana letova iznad BiH.

Radovan Karadžić je bio opsjednut osvajanjem Gradačca, te je često u svojim šizofrenim TV nastupima izjavljivao:

- Uskoro ću popiti kafu na Kuli Zmaja od Bosne.

Novinari "Srpskog radio Šamca" u svojim emisijama Gradačac su nazivali „loto grad", objašnjavajući da u njemu nema nijedne kuće bez sedam pogodaka. Bitka za oklopni voz na ulazu u Gradačac, u „crnoj kutiji agresorskih srpskih poraza u BiH", zauzima posebno mjesto. Nakon silnih bezuspješnih pokušaja da zauzme Gradačac, a nakon okupacije nabrojanih posavskih gradova, agresor poduzima ofanzivu 22. oktobra 1992. godine u kojoj munjevitim napadom planira za nekoliko sati zauzeti grad, tako što paralelno sa tenkovsko-pješadijskim napadom na linije branilaca upućuje „oklopni voz" opremljen najsavremenijim borbenim sredstvima i elitnim jedinicama, natrpan ogromnim količinama naoružanja i municije. Voz je krenuo sa stanice u Modriči i došao do Gornjih Bara u zoni odgovornosti Požaričke čete 107. viteške gradačačke brigade.

Prvo je, ujutro u 7.45 sati, u rejonu Vide 2 otpočeo napad tenkova i transportera. Krenula je žestoka borba. Prema tajnom planu VRS, oklopni voz je trebalo da uđe u industrijsku zonu Gradačca, da bi po ulasku agresorske snage jednim dijelom blokirale pristup vozu, a drugim izvršile udar sa leđa na snage odbrane na potezu Požarike - Srednjoškolski centar Vida i time zauzele sami centar grada.

Omer Kujraković, komandir voda 2. čete 7. bataljona 107. viteške brigade, imao je samo 20 vojnika sa sobom, a morao je nešto učiniti da zaustavi grdosiju na šinama i najezdu neprijateljske žive sile.

- Gledao sam sa mutvaka jedne nezavršene kuće kada jedan moj vojnik i jedan vojnik Požaričke čete RPG-om gađaju voz. Kad ga pogode direktno, na vozu samo fleka ostane. Ništa mu nije moglo protivoklopno oružje - sjeća se Kujraković.

Prelomni detalj bitke bio je dolazak gradačačke tenkovske jedinice na samo mjesto megdana sa oklopnim vozom. Tenk, kojim je komandovao Sead Osmanović, ispalio je četiri pancirne granate na oklopni voz, nakon čega se on zapalio. Iako su s voza na tenk djejstvovali maljutkom, zbog blizine od nekoliko stotina metara, pokušaj je bio neprecizan. Bio je to početak kraja grdosije koja je krenula u osvajanje Gradačca. Neprobojni bedem sastavljen od pancirnih srca bosanskih ratnika zaustavio je grdosiju. Borbe su trajale sve do večernjih sati, a znatnu pomoć pobjedi

su doprinijeli i borci iz Gračanice, koji su stigli u ispomoć. Naredna tri dana su gradačački branioci izvlačili zarobljeno oružje i municiju s voza.

Pokojni brigadir Ivan Mijačević Mijač, komandant 107. viteške gradačačke brigade, o tom historijskom danu za života je kazao:

- U vozu je bilo municije više nego u skladištu 2. korpusa Armije RBiH, a mi smo se već bili suočili sa nestašicom materijalnih sredstava. Bilo je tu pamova, patova, maljutki, protivoklopa, minobacača, megafona, spremne srpske zastave... U tom opštem napadu na Donje Ledenice, Gornje Bare, i dalje prema Požarikama, Srbi su upotrijebili sve što su imali. Branioci su briljantno odradili posao, posebno tenkovska posada, četa sa Požarika i interventna jedinica koju su predvodili Adem i Bajro. Znatno se poboljšao moral svih branilaca Gradačca, a pobjeda je odjeknula širom BiH.

Ivan Mijačević, ratni komandant 107. gradačačke viteške brigade Armije RBiH

Gradačac, grad svijetlih tradicija u kojima je još u doba slavnog Husein-kapetana Gradašćevića rođena ideja o samostalnosti države BiH, predstavlja jednu od blistavijih epizoda odbrane Bosne od 1992. do 1995. godine.

Gradačačka 107. viteška brigada bila je jedna od najbrojnijih brigada u Armiji RBiH, kontrolisala liniju dugu 70 kilometara i bila ukrašena multietičkim sastavom od početka do kraja agresije na RBiH. Postoje neki ratni događaji koji se odigraju u određenom trenutku, a na prvi pogled se čine sasvim običnim. Tek kasnije postanemo svjesni historijske važnosti tih događaja, koji se, kad prođe vrijeme, proučavaju sa svih aspekata: vojnih, teorijskih, psiholoških, socioloških... Operacija "Oklopni voz" dogodila se u periodu kada je agresor bio najjači, kada je veliki dio teritorije RBiH bio već okupiran i kada se odbrana naše zemlje našla u velikoj neizvjesnosti. Oktobar 1992. godine je bio velika raskrsnica poslije koje više ništa nije bilo isto na gradačačkom ratištu. Da je ovo bio dan od sudbinskog značaja za odbranu Gradačca i ovog dijela Bosne, pokazuje i to da je 22. oktobar, kao praznik pobjede, postao Dan općine Gradačac. Kao nijemi svjedok historije u Ledenicama Donjim kod Gradačca i danas stoji oklopni voz. Pjesnik gradačački Vahid Klopić, inspirisan velikom bitkom, napisa: "Koliko li ljudi u ovom gradu više ne voli vozove? Koliko li vozova putuje Evropom i svjetom? Mnogo ih putuje, a jedan stoji zauvijek".

Oklopni voz i danas stoji u Ledenicama Donjim kod Gradačca

Okupacija Cerske i Konjević-Polja

ZAŠTO RELEVANTNA DOKUMENTACIJA O AGRESIJI VOJSKE JUGOSLAVIJE NIJE UVRŠTENA U TUŽBU BiH PROTIV SRBIJE I CRNE GORE

Glavni štab Vojske Republike Srpske 10. januara 1993. godine izdao je naredbu pod strogo povjerljivim brojem broj 02/2-22, koja je nosila naslov „Naređenje za izvođenje operacije Pesnica". Između ostalog u naredbi je stajalo:

- Vrhovna komanda oružanih snaga Republike Srpske je postavila zadatak Vojsci Republike Srpske da održi koridor Vlasenica-Caparde-Zvornik, da razbije neprijatelja na prostoru Cerske i Konjević-Polja i otkloni opasnost od zauzimanja teritorije opštine Bratunac.

Ova operacija je bila nastavak ofanzive koju su Mladićeve snage započele u Podrinju još u oktobru 1992. godine, s ciljem „da unište neprijatelja u Istočnoj Bosni".

S obzirom da su jedinice Armije RBiH u Srednjem Podrinju pružale jak otpor agresoru, a na nekim dijelovima prešle u kontranapade sa velikim uspjehom, trebalo je krenuti u do tada najveću operaciju potpunog sloma otpora branilaca Srednjeg Podrinja.

Sa pucnjavom kakvu dotad nije čuo podrinjski insan, iz pravca Zvornika, Šekovića, Han-Pijeska, Vlasenice, Bratunca, Milića i Skelana, započele su srpske trupe 13. na 14. januar 1993. godine najžešću vojnu operaciju do tada u Bosni. Cilj je zauzeti slobodne teritorije pod kontrolom Armije RBiH: zvorničku Kamenicu, Cersku, Konjević-Polje i Srebrenicu. Posebno je važno bilo zauzeti

Cersku i Konjević-Polje, jer su branioci BiH od početka agresije presijecali putnu komunikaciju Pala sa Beogradom, linijom Vlasenica- Milići-Zvornik. Srpske jedinice su u tom periodu koristile alternativnu zaobilaznicu preko Šekovića i Capardi.

U operaciju su uključeni Drinski, Sarajevsko-romanijski, Istočno-bosanski, Krajiški i Hercegovački korpus Vojske RS-a, pojačani Specijalnom brigadom „Mauzer“, 65. zaštitnim pukom Vojske RS-a... Prema naređenju od 10. januara 1993. godine plan je bio da se za pet dana završi operacija „Pesnica“. Međutim, zbog jakog otpora branilaca BiH, Ratko Mladić je zatražio pomoć od Beograda, koju mu je Slobodan Milošević i uputio.

Snage Vojske Jugoslavije su 22. januara 1993. godine pristigle u ispomoć braći preko Drine. Komandant Drinskog korpusa Vojske RS-a Milenko Živanović izvještava Komandu Užičkog korpusa Vojske Jugoslavije da je po šifri „Proboj“, svim raspoloživim snagama ušao u aktivna borbena dejstva, sa namjerom vezivanja što većih snaga neprijatelja.

Ova operacija je uključila najjače vojne snage iz susjedne Srbije, koje će na ovom prostoru ostati do potpisivanja demilitarizacije Srebrenice. Uključuje se artiljerija i avijacija Vojske Jugoslavije sa područja srbijanskih općina Mali Zvornik, Ljubovija i Bajina Bašta. Načelnik štaba Užičkog korpusa Vojske Jugoslavije Dušan Lončar obavijestio je 25. januara 1993. Komandu Drinskog korpusa Vojske RS, da „su snage Užičkog korpusa do 11 časova tog dana izbile na liniju: Radijevići-Straževac, Gradina-Žabokvica i Pale-Skejići“. Sutradan, komandant Užičkog korpusa Vojske Jugoslavije, general major Dragoljub Ojdanić, obavještava Ratka Mladića „da pripremi snage koje će preuzeti linije koje im je osvojio Užički korpus, te da će zadržati artiljeriju na srbijanskoj obali Drine, odakle će nastaviti pružati podršku Vojsci Republike Srpske“. Također, general Ojdanić 27. januara 1993. godine izvještava Komandu Drinskog korpusa Vojske RS-a „da će 29. januara Užički korpus predati Drinskom korpusu dostignute linije, te da će nastojati ovladati srebreničkim selima Straževac, Jezero i Sulice, kao i da vrši stalne napade na sela Osmače, Tokoljak, Arapovići, Tihići, Joševa, Miličevići...“ To su inače sela koja se nalaze u pograničnom pojasu sa Srbijom.

Neprekidni napadi združenih snaga Vojske Jugoslavije, Vojske RS-a i MUP-a RS-a, postigli su prvi uspjeh u borbi sa braniocima BiH, tako što su početkom februara 1993. godine uspjeli ovladati zvorničkom Kamenicom i Ilijinim brdom kod Cerske. U februaru 1993. godine padaju Voljavica i Sase. Sljedeća na udaru je bila Cerska, jedini dio općine Vlasenica koji se od maja 1992. godine nalazio pod kontrolom bosanske vojske. Bila je to četvrta neprijateljska ofanziva na Cersku.

komanda uk
str. pov.br.171-05/1
12,00 casova
25.01.1993.godine

04273573

uruciti odmah

og - drina (preko oc 1.a)

komandi drinskog korpusa vrs

razmena podataka.

karta 1:100.000 zvornik, valjevo, visegrad, uzice

1.- obavestavamo vas da su snage uk do 11,00 casova 25.01.1993. godine izbile na liniju:

tg-1: s.radijevici, strazevac (tt.931) [illegible] gradina (tt.830), [illegible] [illegible], s.skeljici.

2.- u zoni napada uk do linije: s.jagodnja, s.osmaca, s. radosevici, neprijateljske snage su jacine bataljona, glavne snage grupise se na pravcu s.osmace, jezero, s.skelani, a pomocne na pravcima s. poznanovici, jagodnja, s.osmaca, s. gladovici.

3.- molimo vas, da nam u cilju organizacije sadejstva dostavite raspored vasih snaga sa stajem u 12,00 casova .

4.- predlazemo da razmenu podataka vrsimo svakodnevno sa stanjem u 14,00 casova.

nacelnik staba
pukovnik

loncar dusan

PRIMLJENO: 25.01. (dan i mesec) 14,45 (čas i minut) [illegible] (p o t p i s)
(telefonski) 28 (br. telegrama) 249 (br. grupa) — (hitnost) 21 (br. st. knjige)
S[illegible]IO: 25.01. (dan i mesec) 14,50 (čas i minut) [illegible] (p o t p i s)
PREDATO: (dan i mesec) (čas i minut) (p o t p i s)

Izvještaj Užičkog korpusa Vojske Jugoslavije od 25. januara 1993. godine u kojem izvještavaju Drinski korpus Vojske Republike Srpske da su zauzeli dio srebreničkih sela uz Drinu

Generali Ratko Mladić i Filip Morijon

Sve ranije su slomljene. Nakon skoro dvomjesečnog otpora gladnih i slabo naoružanih branioca, 1. marta 1993. godine Cerska je izdahnula. Francuski general Filip Morijon, komandant snaga UNPROFOR-a za BiH, svratio je tada u okupiranu Cersku, koja je bila sva u plamenu i tamo, da bi ugodio Mladiću, javno demantovao informacije Bosanske vlade da je srpska vojska tamo počinila užasne zločine.

- Nisam osjetio miris smrti - lagao je Morijon tada novinarima.

Milorad Mišo Pelemiš, komandant 10. diverzantskog odreda Vojske RS-a, koji je napadao na Cersku, svjedoči o junaštvu Cerana. U jednom intervjuu, na pitanje novinara ko su bili najhrabriji neprijatelji protiv kojih se borio, Pelemiš kaže: "Najhrabrija jedinica protiv koje sam se borio, jedinica koju bih izbjegao kad god bih mogao je Cerski odred. Za mene, i za sve koji smo napadali na Cersku, ti ljudi su bili neka vrsta betona, posebno kad vidite kakav su oficirski kadar imali, kakvo su oružje imali. Ali su srcem i seljačkim lukavstvom nadoknađivali sve." A Pelemiš je prošao ratišta od Vukovara, Krajine, Tuzle, pa sve do ratišta po Africi (kao plaćenik).

Mišo Pelemiš

Nakon Cerske, 15. marta 1993. godine pada i Konjević-Polje, koje je, prema priznanju ratnog zločinca Miroslava Deronjića u Hagu, zauzela niška Padobranska brigada Vojske Jugoslavije pod komandom pukovnika Stupara. Veliki broj bošnjačkih izbjeglica kreće prema Srebrenici. Preduga kolona nevinih protjeranih duša, svoje privremeno gnijezdo naći će u ovom velikom logoru na periferiji svijeta. U

martu 1993. godine, združene snage Vojske Jugolsavije i Vojske RS-a, zauzimaju značajne kote i sela oko Srebrenice. Broj stanovnika, nakon pada zvorničke Kamenice, Cerske, Konjević-Polja, te bratunačkih i srebreničkih slobodnih teritorija, popeo se u Srebrenici na blizu 50.000 bijesnih, promrzlih i izgladnjelih ljudi. Od ranije, srebrenička enklava bila je oaza slobode bošnjačkim izbjeglicama iz Bratunca, Vlasenice, Višegrada, Rogatice i Han-Pijeska.

Nakon danonoćnih bitaka prsa u prsa, bosanski ratnici su 16. na 17. april 1993. godine, u bici za Srebrenicu, odbili neprijatelja ka Pribičevcu, te sa Čičevca ka Bukovoj Glavi, i uspjeli spasiti grad. Ova ofanziva na Srednje Podrinje je trajala više od tri mjeseca bez prestanka i premašila sve dotadašnje agresorske ofanzive u BiH. U njoj je učestvovalo oko 20 hiljada srpskih vojnika, sa oko 1.000 oklopnih vozila. Za godinu dana agresije, goloruk, neorganiziran i ispaćen glađu, bolestima i hladnoćom, narod ovog dijela Podrinja postao je takva opasnost neprijatelju da je tih dana svaka informativna emisija u Srbiji i Crnoj Gori počinjala vijestima iz Srebrenice i okoline. Savjet sigurnosti UN-a 16. aprila 1993. godine, rezolucijom 819, Srebrenicu je proglasio zaštićenom zonom. U 4.59 sati ujutro, 18. aprila 1993. godine, na Sarajevskom aerodromu komandant Armije RBiH Sefer Halilović i komandant Vojske RS-a Ratko Mladić postigli su sporazum o potpunom prekidu vatre u području Srebrenice. Prve godine agresije, u Srebrenici i ostaloj slobodnoj teritoriji Srednjeg Podrinja, poginulo je oko 2.000 Bošnjaka. Ljudi iz ovog dijela BiH imaju običaj kazati da im je više umrlo civila i boraca od prostrelnih rana, koje su mogle u normalnim uslovima biti sanirane za nekoliko dana, nego što su neke opštine u BiH uopšte dale boraca. Srebrenica je tako samo na papiru postala zaštićena zona UN-a. Svi apeli od januara do aprila 1993. godine upućeni iz Srebrenice o otvorenoj agresiji Vojske Jugoslavije ostali su bez reakcije Međunarodne zajednice. Ne zna se, a teško da će se ikada i saznati, nejasna odluka da se relevantna dokumentacija o agresiji Vojske Jugoslavije na ovo područje od januara do aprila 1993. godine, ne koristi kao dio pravne argumentacije na Međunarodnom sudu u Hagu u tužbi BiH za genocid protiv Srbije i Crne Gore.

Objekat koji je spasio Sarajevo

TUNEL NAŠEG SPASA I EVROPSKE SRAMOTE

Početkom marta 1993. godine započeli su radovi na izgradnji tunela ispod piste Sarajevskog aerodroma u dužini od 760 metara, koji je povezivao Dobrinju sa Butmirom i bio jedina veza opkoljenog Sarajeva sa ostatkom svijeta.

U toku 1992. godine, jedinice Prvog korpusa Armije RBiH, koje su uz pripadnike MUP-a branile grad Sarajevo, bile su raspoređene unutar Sarajeva u neprijateljskom okruženju i izvan Sarajeva na slobodnim teritorijama Hrasnice, Igmana, Trnova, Tarčina, Visokog, Kiseljaka, Fojnice, Breze, Olova, Goražda i Višegrada. Poslije tri neuspješne deblokada Sarajeva kodnih imena “Zmaj 92”, “Jug 92” i “Koverat”, koje su završile tragičnim ljudskim gubicima, sve je postajalo jasnije da će takvi pokušaji u danima koji dolaze biti uzaludni. Stoga je Komanda Prvog korpusa Armije RBiH odlučila ostvariti bilo kakvu komunikaciju glavnog bh. grada, koji se nalazio u totalnom srpskom okruženju, sa slobodnom teritorijom.

Do sredine 1993. godine, grad Sarajevo i jedinice koje su ga branile iznutra, bile su u potpunoj opsadi, bez mogućnosti izlaska i ulaska u grad, tako da se, uz velike rizike, brojne pogibije, ranjavanja i zarobljavanja, pretrčavala pista Sarajevskog aerodroma, koji je bio pod kontrolom UNPROFOR-a. Postojala je stalna izloženost vatri neprijatelja sa položaja iz pravca Lukavice, Aerodromskog naselja, Vojkovića i Ilidže. Glavna karakteristika stanja na ratištu u BiH u proljeće 1993. godine, bio je početak sukoba između Armije RBiH i HVO-a. Posljedica dogovora Karadžić-Boban iz Graca, od 6. maja 1992. godine, učiniće da 1993. postane prelomna godina u odbrani Bosne i Hercegovine. Tokom prve polovine ove godine, došlo je do sadjejstva između hrvatskih i srpskih vojnih snaga na svim nivoima u

napadima na Armiju RBiH. Nakon početka sukoba sa HVO-om, došlo je do zatvaranja svih logističkih kanala koji su vodili do slobodnih teritorija BiH, što je Prvi korpus Armije RBiH stavilo u težak položaj, jer su srpske snage počinjale velike ofanzive. Izgradnja Sarajevskog tunela trajala je punih šest mjeseci u neposrednoj blizini neprijatelja, i sa vojinicima UN-a nad glavama. Zapravo, tunel je nastajao oko 80 - 100 metara daleko od prve linije. Njegovo obezbjeđenje, i s jedne i druge strane, u tom vremenu bilo je najrigoroznije, a sastajalo se od dvije diverzantske čete koje su stalno bile spremne da djejstvuju na potrebnom pravcu. Obavještajna služba Sarajevsko-romanijskog korpusa VRS bila je dobro obaviještena, pa su veoma brzo saznali za tunnel, iako je ulaz u njega bio dobro skriven i kamufliran, posebno na strani Dobrinje. Smatrali su ga velikim problemom i aktivno pokušavali da ga unište. Nisu mogli srušiti tunel granatiranjem, pošto je bio dubok, ali su svakodnevno granatirali ulaz i izlaz, gdje su ubili desetine ljudi. Radovi na izgradnji tunela našeg spasa i evropske sramote, počeli su 1. marta 1993. godine, a tunel je probijen 30. jula 1993. godine u 21.30 sati, kada je došlo do spajanja strana D i B. Nekoliko sati nakon probijanja tunela, kroz njega su u toku noći upućena prva pojačanja braniocima Igmana i Bjelašnice, u vrijeme velike operacije VRS kodnog naziva "Lukavac 93". Bili su to borci 2. samostalnog bataljona Prvog korpusa Armije RBiH pod komandom Adnana Solakovića.

Adnan Solaković, ratni komandant 2. samostalnog bataljona

Poslije, do kraja agresije, u grad je ulazila prijeko potrebna hrana, naoružanje, municija i druga potrebna sredstva za život građana i odbranu grada. Tunel, prosječne dubine 1,70 metara i širine 1,30 metara, ručno je kopan, a veliki doprinos samom kopanju su dali pripadnici civilne zaštite Dobrinje, Butmira, Hrasnice, Sokolović-Kolonije, kao i rudari iz Miljevine, Kaknja, Breze i Zenice.

U tunelu je danonoćno radila rasvjeta i pumpe za ispumpavanje podzemnih voda. Pri iskopu tunela, veliki problem bilo je odlaganje 1.500 - 1.800 kubnih metara iskopane zemlje iz tunela, a da se ne primijeti da se tunel radi. Ukupno je iskopano 2.800 kubnih metara zemlje, ugrađeno 170 kubnih metara drvene građe, i ugrađeno oko 45 tona metalne konstrukcije i oplate. Krajem 1993. godine počelo je kopanje kanala od Zovika, pa dalje preko Igmana (Brezovača-Kabalovo-

Hrasnički stan) do Butmira, i dalje kroz tunel u Sarajevo, u koji je položen visokonaponski kabal S 35 KW za napajanje električnom energijom prioritetnih potrošača u gradu. Ovaj kanal su ručno kopali pripadnici civilne zaštite i u dužini od oko 30 kilometara prokopan je za dva mjeseca.

Sarajevski tunel

Objekat "D-B" odigrao je veoma važnu i veliku ulogu u borbi za opstanak grada Sarajeva i za preživljavanje Sarajlija u opsadi. Statistika svjedoči da je kroz tunel prošlo 450.000 evidentiranih i oko 700.000 neevidentiranih lica, da je proneseno organizirano i pojedinačno 19.082 tone hrane, a komercijalne robe oko 8.852 tone, da je kroz tunel prošlo oko 4.516 tona MTS-a (materijalno-tehničkih sredstava), 36 tona sanitetskog materijala, 549 tona vojne opreme, kao i 3.930 tona ostalih MTS-a. Pored historijske spasonosne uloge za odbranu i opstanak glavnog bh. grada, nažalost, Sarajevski tunel je omogućio pojedinim ratnim profiterima enormno bogaćenje. Ostaće arhivirano u pamćenju branilaca koji su kroz tunel odlazili na slobodne teritorije da su nerijetko prilikom povratka u Sarajevo morali čekati na ulazu pred tunelom s butmirske strane, jer je u toku bio transport robe nekog od ratnih tajkuna. Naravno, mnogima, pa i autoru ovog teksta, često se pred

očima pojavi slika asiluka i primitivizma koje su prema borcima pokazivali pripadnici Vojne policije Prvog korpusa Armije RBiH, koji su obezbjeđivali i kontrolisali prolazak kroz tunel. Nerijetko, poput hijena, znali su otimati od sarajevskih boraca iz ruksaka nešto hrane, koju su, vraćajući se sa borbenih zadataka, usput kupili u prodavnicama na slobodnim teritorijama i ponijeli izgladnjelim porodicama, koje su ih čekale u gradu pod opsadom.

Tu sliku najbolje je možda u svojoj knjizi "Na putu u nepoznato" opisao sarajevski borac, rahmetli Saudin Bećirević Pospanko, kada se iz višemjesečnih borbi po bosansko-hercegovačkim vrletima vraćao u Sarajevo.

„Skupa sa načelnikom štaba Sedmog korpusa, došli smo u kuću odakle se ulazilo u tunel. Žohari iz vojne policije odmah su nam pritrčali, očito im je loše išao biznis posljednjih dana. Načelnik je išao prvi, a kada su mu vidjeli činove, zaustavili su se" - zapisao je rahmetli Bećirević.

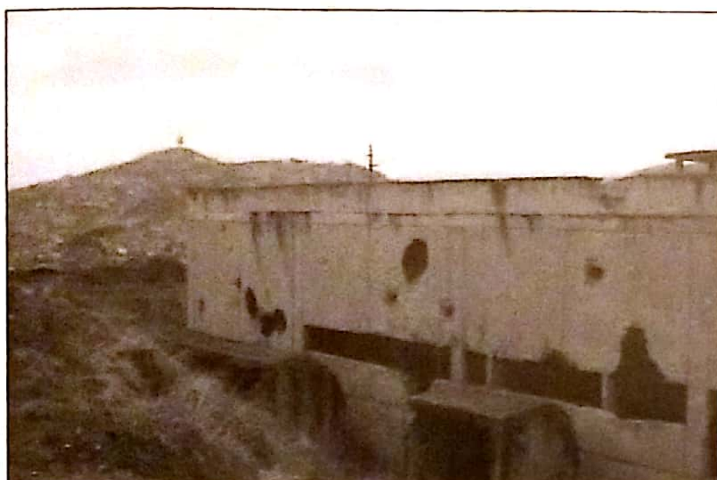
Posljednja velika srpska operacija u Sarajevu

NA VOGOŠĆANSKOM RATIŠTU JE IZREŠETAN PERIŠIĆEV „PANCIR 2“

Tokom haškog procesa generalu Momčilu Perišiću, načelniku Generalštaba Vojske Jugoslavije od 29. avgusta 1993. do 24. novembra 1998.godine, tužiteljica Ejpril Karter u završnoj riječi suđenja podsjetila je na akcije jedinica koje je na bosansko-hercegovačko ratište poslao lično general Perišić.

- U „Operaciji Pancir”, što je kodno ime za napad na brdo Žuč iznad Sarajeva u decembru 1993. godine, pored pripadnika Vojske Republike Srpske, učestvovali su i Gardijska, 72. desantno-jurišna i 63. padobranska brigada Vojske Jugoslavije. Operaciju su dogovorili generali Perišić i Mladić, sa ciljem osvajanja uzvišenja kako bi se lakše kontrolisalo Sarajevo - kazala je tužiteljica Karter.

Specijalne jedinice Vojske Jugoslavije, pod komandom pukovnika Milorada Stupara, komandanta 72. specijalne brigade, u Vogošću su poslate početkom decembra 1993. godine, jer je procjena Glavnog štaba Vojske Republike Srpske bila da u svojim redovima ne raspolažu sa jedinicom koja bi, nakon niza teških poraza, mogla osvojiti legendarno brdo Žuč. Dolaskom u Vogošću, pukovnik Stupar je jedinicu smjestio u hotel „Park”, a logistiku u školu u Gori kod Semizovca. Nakon izviđanja terena, Stupar, koji je tada bio najmlađi pukovnik u Vojsci Jugoslavije, sa velikim ambicijama da postane i najmlađi general, mijenja plan operacije. Donosi novi plan da napadne na položaje 3. bataljona 1. slavne brigade Armije RBiH, na nikada završenom Medicinskom centru Betanija na Kobiljoj Glavi, kao i položaje na susjednom Orahovom brijegu, te da, nakon proboja, pojačan domaćim jedinicama, izađe na brdo Hum.

Medicinski centar Betanija (u pozadini relej Hum)

Na taj način bi Žuč poluokružio i umarširao u slobodna vogošćanska naselja Ugorsko, Baricu, Hotonj i Kobilju Glavu.

U Vogošći, 25. decembra 1993. godine sa početkom u 17 sati, na posljednjem referisanju "komandanata u operaciji", general Ratko Mladić je u svom rokovniku zapisao: "Ustaše su dobro ukopane i dobro su organizovale višekratnu vatru".

"Ovdje nema spektakularnih akcija, ovdje se mora boriti za svaki vis, kuću. Idemo noću" - rekao je na referisanju pukovnik Stupar.

Komandant Specijalne brigade MUP-a RS-a Milenko Karišik kazao je tada "da ima 500 boraca i da je moral na visini", pukovnik Dragan Josipović, komandant Taktičke grupe Vogošća Vojske RS-a, tvrdi "da Turci ubacuju nove snage i sredstva, ali među Turcima vlada panika".

I krenula je, 27. decembra 1993. godine, na položaje vogošćanskih branilaca Sarajeva, silovito operacija "Pancir 2", rano ujutro, dok se još ni razvidjelo nije.

- Nas, oko 50 specijalaca, profesionalnih vojnika iz kasarne na Avali, upućeno je na sarajevsko ratište u Vogošću u decembru 1993. godine. Prva grupa, u kojoj sam bio ja, imala je zadatak da zauzme bunker i rovove, a druga da uđe u zgradu tog nedovršenog betonskog zdanja Betanija. Mi smo obavili svoj zadatak, a druga grupa je naišla na žestok otpor. Pustili su ih da uđu u zgradu, a onda ih zasuli bombama. Poslije dva sata borbe, uspjeli smo da se izvučemo. Akcija se završila uz velike gubitke 72. specijalne brigade Vojske Jugoslavije. Iz moje jedinice poginulo je šest vojnika, a desetak ranjeno. Pripadnici brigade su ostali na području Sarajeva još dva dana i nakon toga smo se vratili u Srbiju. Svake godine, 27. decembra, dajemo pomen poginulim specijalcima kod Vogošće - svjedoči Zlatko Danilović, specijalac 72. specijalne brigade Vojske Jugoslavije.

Zlatko Danilović

Specijalci Vojske Jugoslavije napali su u isto vrijeme i na Medicinski centar Betanija i Orahov brijeg. Na Betaniji su prvo zauzeli istureni rov „peticu“. Druga grupa specijalaca je ušla u prizemlje Medicinskog centra i počela je borba na život i smrt, u polumraku, iza betonskih zidova. Vodič specijalcima je bio domaći srpski oficir sa Blagovca Ranko Bunjevac, koji prvi gine u borbi sa braniocima i čija će motorola, koju su zarobili branioci, biti presudna za slom ove operacije. Branioci Mukadem Vatreš, Mujo Sadiković, Rile Hasanović, Miralem Tabak, Zijad Lugonjić, Nezir Šošić, Senad Hasanović i Bećir Kriještorac, spriječili su agresore da zauzmu Medicinski centar Betanija.

U nadherojskom otporu ginu branioci Abaz Zeković i Hasib Kijamet. U pomoć munjevito stižu i diverzanti 3. bataljona 1. slavne brigade Armije BiH. Ostaje upamćena nevjerovatna hrabrost heroja Seje Šehovića, kojem je nekoliko mjeseci ranije, nakon ranjavanja, amputirana noga. Došao je s protezom, koja mu se često zaglavljivala u blatu, da pomogne svojim saborcima u odbrani Kobilje Glave i daljeg agresorskog prodora prema TV releju na Humu.

- Te najelitnije jednice Vojske Jugoslavije sukobile su se sa ljudima koji su iza leđa, nekih par stotina metara dalje, imali svoje porodice i nijednog momenta nisu razmišljali o povlačenju. Motorola koja je bila kod prvog njihovog poginulog na Betaniji, nama je došla u ruke. Mi se nismo javljali, već smo preko nje detaljno pratili tok njihove operacije. Oni nisu poznavali teren i nakon prvog našeg otpora nisu više koristili šifrarnik, tako da smo mi u svakom momentu znali šta rade. Bili su opremljeni pancirima sa preklopom, tako da se dešavalo da komandir čete Mukadem Vatreš ispuca rafal u specijalca, on padne i opet se digne i nastavi borbu. Preko motorole slušamo kako mole za pomoć da se izvuku, da ta ispomoć dođe kod kuća Semića. Onda mi svojom vezom prenesemo našem vodu minobacača iz Bušće, koji je fascinantno odradio posao, da im zaustave ispomoć. U isto vrijeme, drama se dešava i na Orahovom brijegu. Grupa mještana - boraca, došla je još ranije na ideju da iskopa tunel ispod ceste kao izviđačko mjesto, jer su raniji rovovi bili često artiljerijom uništavani. I to je bilo presudno, jer oni nisu prilikom izviđanja i pripreme operacije uočili taj maskirani tunel. Vođa napada, kapetan Dragan Stojković Piksi, krenuo je u tom pravcu i prošli su preko tog tunela. Jedan naš borac ih je primijetio i krenula je borba. Specijalac Piksi psuje preko motorole svojima i govori „pucate nam u leđa“, dok nije shvatio da su naši borci iza njih. Piksi vrlo brzo ostaje izgubljen, sam u akciji, jer su ga jedni ostavili i pobjegli, a neki već bili izbačeni iz stroja. Čujemo preko motorole kako mu nude oklopna vozila da ga izvuku, međutim, nisu ni metra krenuli. Nakon pet- šest sati utihnuo je Piksijev glas. Rahmetli Izet Kulo, komandir čete, Gabrijel Delić, Ane Raščić... su to odlično odradili i Piksi je

zauvijek ostao ispod Orahovog brijega. Mnogi borci koji su bili slobodni, dobrovoljno su došli da pomognu svojoj braći u velikoj drami. Na vrh Orahovog brijega su među prvima izašli i pripadnici Stanice policije Vogošća i tu im gine jedan veliki borac, rahmetli Mehmed Mehmedović. Kod Piksija smo našli plan po kojem je ovom operacijom trebalo povratiti ono što su branioci Sarajeva spriječili Pofalićkom bitkom 16. maja 1992. godine, a to je ponovna opcija presijecanja Sarajeva linijom Vogošća-Hum-Grbavica. Piksijevo tijelo je samo nas nekoliko vidjelo, jer je on preko noći odvezen na razmjenu - sjeća se Enes Zeković, ratni komandant 3. bataljona 1. slavne brigade Armije RBiH.

Izet Kulo

U pobjedi na Orahovom brijegu spominje se i briljantna uloga boraca Zajke Bakije, Zaima Trnčića...

Specijalci Vojske Jugoslavije, tokom operacije “Pancir 2”, zarobili su na Betaniji dvojicu branilaca. Fahrudina Karavdića Fadana su odveli živog u Vogošću i nakon nekoliko dana izmasakrirali ga, dok su borcu pod nadimkom Ruža izvadili oko, iživljavali se po cijelom tijelu i bacili ga pred branioce kako bi ih psihološki dotukli.

Nesretni 21-godišnjak se nakon izvjesnog vremena probudio iz kome i dopuzao do svojih saboraca. Nakon desetak teških operativnih zahvata u Italiji, Ruža je preživio.

Za ovaj ratni zločin nad ratnim zarobljenicima do danas niko nije odgovarao, niti je ko pokrenuo istragu protiv pukovnika Stupara i njegovih specijalaca.

Salem Numanović, tadašnji diverzant 3. bataljona 1. slavne brigade Armije BiH, nikada nije sam. Pred oči mu stalno dolaze slike ove veličanstvene bitke i likovi njegovih saboraca koji nisu dočekali dane slobode.

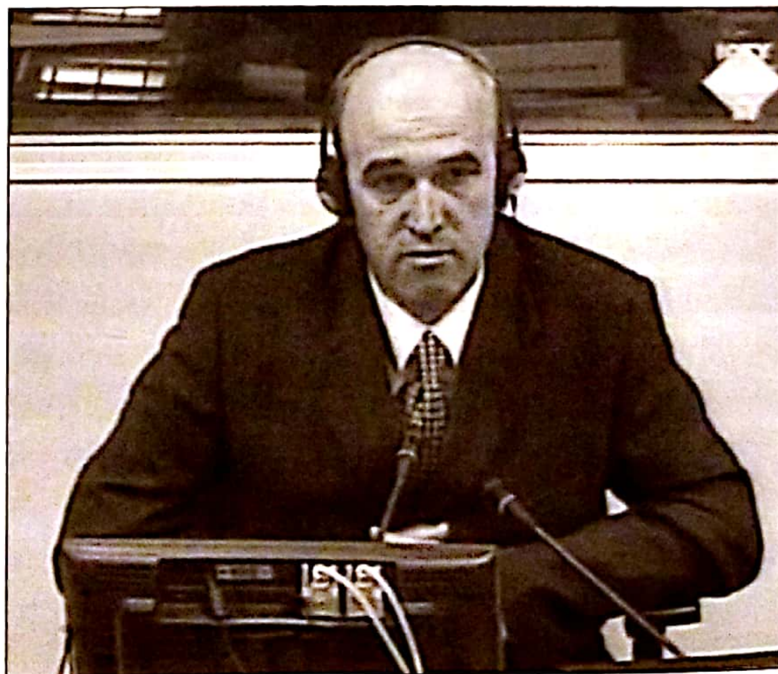
- Bila je to prava drama. Zarobili smo i papir na kojem je bio raspored njihovih jedinica, na kojem je stajalo da 196 specijalaca učestvuje u operaciji. Čujemo na motoroli kako izgubljenom Piksiju predlažu da ide u Dumaću, naselje između Kobilje Glave i Hotonja, gdje ga čeka žena koja će ga bezbjedno sprovesti. Slušamo kako Piksi, iako odsječen, navodi granate na naše položaje u kući sa crvenim krovom. Onda mi javimo našima da će ih gađati, naši se pomjere, pa se opet vrate. Slušamo preko motorole kako domaći četnici sa Poljina i iz Vogošće neće da im

krenu u pomoć. I onda čujemo kako na Poljinama spremaju bure sa eksplozivom od 200 kila, da ga gurnu među nas na Medicinskom centru na Betaniji. To bi nam bio kraj, oči bi nam poispadale.

Dolazi Ale Numanović, zamjenik komandanta 3. bataljona, i kaže: „Moramo napasti prije nego što nam gurnu to bure". Sretnemo na Kobiljoj Glavi, kod tada srušene džamije, Suada Hodžića, borca koji već bio demobilisan. Ide u civilu, naglancanih gojzerica i kreće s nama. Za 20 minuta moramo u napad jer pobiće sve kad zavaljaju bure s eksplozivom. S jedne strane u napad idemo rahmetli Jasmin Isanović Žuti, rahmetli Jasmin Džindo, rahmetli Nedžad Rastoder, Suad Hodžić i ja, a s duge strane Ale Numanović, Nule Gondžić, Mujo Sadiković, Zaim Šljivo, Mukadem Vatreš i momak Rambo iz Vojne policije. Privukli smo se tranšejom četnicima na pet metara, podvukli se ispod njihovog rova. Dogovor je da Ale daje znak za napad. Svako je imao po sedam bombi. Čujemo ih u rovu kako pričaju ekavski. Komandir na zauzetom rovu „petici" je neki Momo. Čujemo ga kako se žali da "od 50 ljudi, ima osam čitavih". Mjesečina je, vidimo Aleta kako puže uzbrdo prema četnicima. Dolazi na tranšeju iznad njih i onda se prolomi njegov glas: "Idemo momci". Čini mi se da se Aletova naredba čula do stadiona Koševo. Mi smo u dvije minute bacili 50 bombi u pet kvadratnih metara. Počinju da bježe. Vraćamo naše položaje. Mnogi su kasnije pričali da su učestvovali u ovoj pobjedi, ali niko nije osim ljudi iz 3. bataljona. Čuli smo da je kasnije otišao i lažni borbeni izvještaj komandi Prvog korpusa Armije RBiH, gdje su se pripisivale zasluge ljudima koji nemaju veze sa ovom pobjedom.

Poginuli specijalac 72. specijalne brigade Vojske Jugoslavije

Borivoje Tešić

Nekoliko dana kasnije, Kemo Ademović, tada komandant Specijalne jedinice MUP-a RBiH, Nudžeimu Beganoviću i meni, kada nam je posudio roru za osu, čestitao je i kazao da smo porazili najbolje vojne specijalce iz Srbije - priča ponosno Numanović.

General Borivoje Tešić je bio operativac u štabu Gardijske brigade koja je bila direktno podređena Generalštabu Vojske Jugoslavije. Tri dana nakon poraza srbijanskih specijalaca, Tešić je dobio naređenje da se pripremi i da s Gardijskom brigadom krene u Vogošću.

- U to vrijeme u Vogošći se nalazilo oko 200 pripadnika Vojske Jugoslavije i vod sa tri tenka. Razlog našeg odlaska bio je da se 72. specijalna brigada izvuče sa tog prostora, da se preuzmu tijela osam pripadnika te brigade, a među njima i tijelo kapetana Dragana Stojkovića Piksija, jednog od vodećih specijalaca Vojske Jugoslavije. Zadnje tijelo smo preuzeli 25. januara 1994. godine, kada je i započeo naš povratak za Beograd. U "Operaciji Pancir 2" poginuli su oficiri Dragan Stojković Piksi, Goran Galjak i Radovan Ravić iz Beograda, Bogdan Ekmečić iz Vladimirovaca, te vrhunski specijalci Slobodan Čolić iz Pančeva, Krsto Marković iz Nikšića, Goran Momčilović iz Prokuplja, Mladen Stjepanović iz Subotice i Goran Maletić iz Rume - ispričao je Tešić.

PRILOG 6.3

VOJNA TAJNA
Poverljivo
RČ: TRAJNO

КОМАНДА
72. СПЕЦИЈАЛНЕ БРИГАДЕ
СОР Бр. 656-2
22.04. 1994 год.

06247318

Spisak poginulih iz
sastava 72.spec.br.
dostavlja.-

KOMANDI KORPUSA SJ VJ

U vezi Vašeg akta pov.br. 1108-1 od 19.04.1994.godine, dostavljamo:

I SPISAK POGINULIH STAREŠINA

1. kapetan Galjak Vukole Goran, adresa porodice: Admirala Geprata 5/15 Beograd.
2. kapetan Stojković Bogoljuba Dragan, adresa porodice: Obalskih radnika 7/1 Čuk. padina Beograd
3. pporučnik Ekmečić Danila Bogdan, adresa porodice: Cara Lazara 54 s. Vladimirovac.
4. st.vodnik Ravić Vuka Radovan, adresa porodice: Nehruova 52, XVIII/66 N.Beograd.

II SPISAK POGINULIH VOJNIKA

1. desn.PU Čolić Zdravka Slobodan, adresa porodice: Joakima Vujića 65/14 Pančevo.
2. raz. PU Marković Slobodana Krsto, adresa porodice: Proleteraka 18 Nikšić.
3. raz. PU Momčilović Svetomira Goran, adresa porodice: s. Stara Božurna Prokuplje.
4. raz. PU Stjepanović Božidara Mladen, adresa porodice: Mačvanska 70 Subotica.
5. raz. PU Maletić Slobodanke Goran, adresa porodice: Ž.stanica Budanovci Ruma.

MM/RZ

KOMANDANT
pukovnik
[illegible] Lukić

Dostavljeno:

- KK SJ VJ
- a/a

Spisak poginulih specijalaca Vojske Jugoslavije na Betaniji

Srbijanski i hrvatski mediji su kasnije pisali da se Mladićeva kćerka Ana ubila iz očevog pištolja 25. marta 1994. godine zbog pogibije svog vjerenika, specijalca Dragana Stojkovića Piksija na Orahovom brijegu. Po tim pisanjima, Ratko Mladić nije odobravao kćerkinu vezu, te je navodno, kako bi ga se riješio, potencijalnog zeta poslao u smrt.

Srpski vojnici iz Vogošće, svjedoče danas, da im je ova operacija najavljivana kao konačna operacija zauzimanja Sarajeva i da je njen tragičan krah izazvao moralnu katastrofu od koje se nisu oporavili do kraja agresije. Bila je to ujedno i posljednja operacije srpske vojske na grad Sarajevo.

06331103

Komanda LSJ VJ
05.01.1994.god.
Vogošća

Povratak 72.specijalne brigade
u matičnu jedinicu
-n a r e d j e n j e-

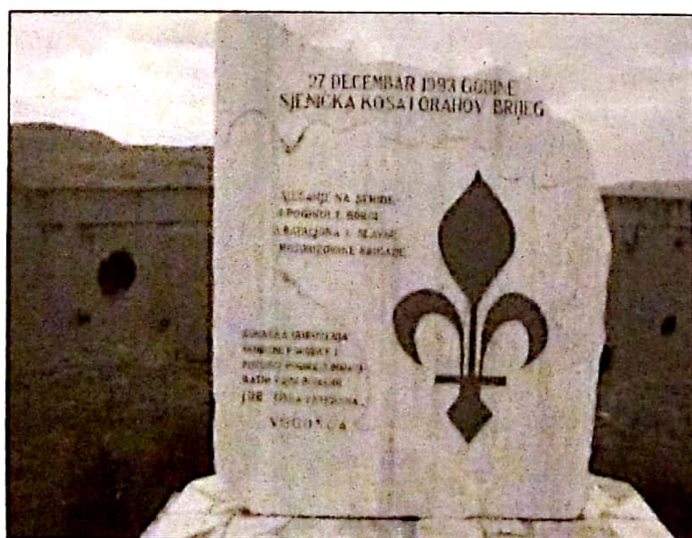
1. Na osnovu ukazane potrebe i odobrenju NGŠ VJ, iz zone odgovornosti Romanijsko-Sarajevskog korpusa izlazi 72.specijalna brigada dana 06.01.1994.godine u 05.30.časova.
2. Deo zone odgovornosti koju je držala 72.specijalna brigada, preuzima gmtbr.
3. Komandant 72.specijalne brigade formiraće komisiju za predaju objekta i inventara koje je koristila brigada u hotelu"Park". Po predaji objekta, lično me izvestiti.
4. Pre odlaska jedinice izvršiti smotru vojnika, starešina i motornih vozila, i saopštiti zapovest za marš.
5. Deo ljudstva i tehnike iz sastava 72.specijalne brigade, a za potrebe gmtbr, predati po posebnom spisku u prilogu ovog naredjenja.

Dostavljeno:
-Komandantu 72.spec.br.
-Komandantu gmtbr
-LSJ VJ(original)

Prilog:
-spisak ljudstva i tehnike
iz 72.spec.br.

K O M A N D A N T :
P u k o v n i k
Miodrag Panić

Naredba za povratak 72. specijalne brigade u Srbiju

Spomenik poginulim braniocima Sarajeva tokom operacije „Pancir 2"

Operacija „Breza 94"

SAD IH PORENI REMZO, MLADIĆ JE S NJIMA

Negdje sredinom 1994. godine rukovodstvo bosanskih Srba je odbilo mirovni plan Kontakt grupe. Radovan Karadžić je odlučio da nastavi s agresijom na RBiH. Na jednom od sastanaka, general Ratko Mladić je objašnjavajući naredne osvajačke planove, kazao Karadžiću:

- Prekretnica rata je Cazinska Krajina, a ključ Sarajevo".

Mladić je poslije sastanka s Karadžićem obišao zone odgovornosti 1. i 2. krajiškog korpusa Vojske RS u Bosanskom Novom i Bosanskoj Krupi i započeo sa pripremama za predstojeću veliku operaciju. Nakon što su pripadnici 5. korpusa Armije RBiH 24. avgusta 1994. godine, porazivši Abdićevu Narodnu odbranu AP „Zapadna Bosna", oslobodili cjelokupni prostor općine Velika Kladuša, Mladić odlučuje krenuti u presijecanje Bihaćkog okruga, osvajanje Bužima i Cazina, te spajanje sa srpskim snagama u Željavi.

Početno ispitivanje se desilo već prvog dana devetog mjeseca, kada Martićeve srpske snage SAO Krajine izvode neuspješan napad iz pravca Bosanske Bojne prema Vrnograču, koji je trebao da skrene pažnju od glavnog pravca napada. A onda, žestoka grmljavina artiljerijskih aždaha u nedjelju, 4. septembra 1994. godine, oko šest sati ujutro, najavila je početak srpske operacije „Breza 94". Kodni naziv operacije je izabran zbog specifičnosti terena i područja obraslog brezama, na kojima se događao glavni udar srpskih snaga.

Napad srpskih snaga je uslijedio na potezu Radoč - Ćulumak - Banjani u okolici Bužima. General Ratko Mladić je, direktno komandujući operacijom, krenuo u napad sa pet brigada VRS i to: 5. kozarskom, 6. sanskom, 1. novigradskom, 43.

prijedorskom i Specijalnom brigadom „Panteri" pod komandom Ljubiše Savića Mauzera. Prema kasnije zarobljenoj dokumentaciji ukupno je bilo angažovano oko 9.500 srpskih vojnika. U prvi mah, jedinice bužimske brigade nisu bile svjesne razmjera, snaga i krajnjeg cilja sa kojim je pokrenuta ova operacija. Kako bi se poljuljao moral pripadnika 5. korpusa Armije RBiH, raketnim sistemima „Orkan" i „Volhov", Vojska RS-a raketira civilne objekte u Bužimu i okolici.

Na hiljade granata su ispaljene prvih dana, pokušano je desetine pješadijskih prodora neprijatelja, međutim, bužimski vitezovi su izdržavali napade. Svaki dan je Mladić pratio tok operacije s osmatračnice, na granici Bosne i Hrvatske. U odlučnim pješadijskim borbama posebno je do izražaja dolazila snalažljivost i hrabrost boraca, ali i upotreba bombi i tromblona koji su pravljeni u malim krajiškim ratnim radionicama. Pored popularnih "cazinskih fitiljuša", na bužimskom ratištu su se pojavile veoma efikasne bombe kojima su borci od milja dali ime „bosanski lonac", ali su bile poteške za bacati. Napadi srpskih vojnika su svakim danom postajali sve žešći, a 505. viteška brigada Armije RBiH, pored umora i velikog broja ranjenih boraca, suočava se i sa nedostatkom municije svih kalibara. Ratniku čekanje ne smeta, jer samo onaj ko zna strpljivo čekati, u ratu ima šanse da preživi. Na čelu momaka, taknutih čarobnim štapićem herojstva, našao se Izet Nanić, ratnik od rođenja.

Izet Nanić, ratni komandant 505. viteške bužimske brigade Armije RBiH

Iako se to činilo nemogućim, u uslovima ogromne koncentracije srpskih vojnika i ratne tehnike, sedmog dana svakodnevnih srpskih napada, komandant 505. viteške brigade rahmetli Izet Nanić je odlučio da bužimski borci krenu u kontranapad.

Određen je pravac napada Ćorkovača - Jelovski potok - Ćulumak - Makarovača, a za izvođenje kontraudara, uveče 11. na 12. septembra 1994. godine, najelitnije jedinice 505. viteške brigade: „Gazije", „Tajfun", „Hamza" i jedinice Drugog jurišnog bataljona, neopaženo su ubačene u neprijateljsku dubinu.

- Jutro smo dočekali već duboko u neprijateljskog teritoriji. Sudbina je htjela da je i Mladić ovaj dan odabrao za odlučujući napad. Ni mi, ni oni, nismo znali šta ko konkretno sprema. Mi smo kasnili s napadom, a oni krenuli, i konačno tenkom

sa čela kolone probili našu ključnu liniju odbrane na Sipu. U tim trenucima, preko motorole, čuli smo rahmetli komandanta Nanića koji se Muharemu Šahinoviću Hariju, našem komandiru čete „Hamzi", obratio bez ikakvog šifrarnika i u kojem se jasno moglo prepoznati veliko uzbuđenje. „Hari, napadajte, ode Bužim" - bilo je sve što je komadant tada rekao. Prema svjedočenju saboraca, koji su tada bili uz rahmetli Nanića na komandnom mjestu u podnožju Radoča, to je izgovorio u trenucima kada je četnički tenk probio našu liniju, a zatim je, bacivši motorolu, s puškom u ruci krenuo ka Sipu da se bori prsa u prsa s neprijateljem. I tada, kada je sve izgledalo izgubljeno, kada je pad Bužima bio skoro gotova stvar, kao u najuzbudljivijim akcijskim filmovima holivudskih filmadžija, naglo dolazi do brzog i neočekivanog preokreta. Mi smo krenuli frontalno, oni su se izgubili jer smo ih napali u njihovoj dubini. Na Ćulumku, negdje 200 metara unutar teritorije Hrvatske, u svojoj neposrednoj blizini, zapazio sam cijev tenka i dio kupole. Uzeo sam RB M-57 (ručni bacač), brzo nanišanio i opalio. Uništio sam ga! Bio je to poznati srpski tenk „siva munja", koji je obišao skoro sva ratišta u BiH i nanio mnogo zla našem narodu. Razbili smo ih. Mladić je ovdje fasov'o kao nikad prije, a mi smo ponovo ovladali državnom granicom sa Hrvatskom - sjeća se heroj Nijaz Veladžić Veljun, nosilac „Zlatnog ljiljana".

Muharem Šahinović Hari

Nijaz Veladžić Veljun i Safet Isaković Džidžo na Ćorkovači

Na sistemu veze, komandantu Naniću i generalu Atifu Dudakoviću bužimski vitezovi javljaju „da su zarobili jednog srpskog borca, koji im je rekao da je Mladić tu s njima, blizu".

Krajiški svjedok otključava brave sjećanja i precizno svjedoči kako komandant Nanić u jednoj ratničkoj ruci drži motorolu, u drugoj dvogled, i autentičnim

krajiškim vokabularom i naglaskom, Remziji Mulaliću, koji u neprijateljskoj dubini predvodi izviđačku jedinicu „Pustinjske lisice", komanduje: „Udri Remzo. Eno cijela im četa bježi, viđaj da ih sačekaš kad počnu bježati niz jarak. Sad ih poreni, Remzo, iziđi brže, poprijeći im put, i Mladić je s njima".

Safet Isaković Džidžo, komandir legendarnih „Gazija", nosilac „Zlatnog ljiljana", o neizmjernom patriotizmu svojih saboraca svjedoči:

- Danas mi je neshvatljivo kako ih tada slomismo. Njih hiljade napada, a mi nemamo municije. Osam srpskih tenkova u koloni ide u napad. Naši heroji u borbi tako čisti, svi namirisani, sve ljepši od ljepšeg, bore se i ginu, a na licima im blista osmijeh kao da su na igranci. Na osmatračnici na Ćulumku, preciznim pogotkom posade ZIS-a, ranjen je Ratko Mladić. Ostala mu je bluza, a uspio je Hasanovom kosom pobjeći u vozilu "lada niva". Nastupila je neviđena četnička bježanija, nakon tog našeg kontraudara.

Zarobljen je i jedan srpski tenk T 55.

Mnogi srpski vojnici su se ubijali, ne želeći se predati. Zarobljeni su „puhovi" i kompletna dokumentacija generala Mladića i generala Momira Talića, komandanta 1. krajiškog korpusa VRS. Ranjeni i izbezumljeni Mladić nije dao da ga previju u Bosanskom Novom, nego je direktno otišao u prijedorsku bolnicu, gdje ga je u tri špalira čuvalo 30 vojnih policajaca. Zajedno sa Mladićem i Talićem, pobjegao je i general Savo Sokanović, Mladićev ratni pomoćnik za moral. U Sokanovićevom zarobljenom dnevniku, između ostalog, piše: „Na IKM (Isturenom komandnom mjestu) Glavnog štaba VRS u Ivanjskoj, 4. septembra 1994. godine, Mladić je rekao „da je operacija okupila sve što je najbolje u 1. i 2. krajiškom korpusu Vojske RS,

Generali Mladić, Talić i Sokanović

da operacijom treba zadati smrtonosni udarac 5. korpusu Armije RBiH, a dolinu Une staviti u funkciju srpskog naroda", dok je na referisanju 11. septembra 1994. general Mladić kazao: „Naše snage su se uvjerile u našu vatrenu i ljudsku nadmoć. Naš neuspjeh da ni nakon više pokušaja ne uspjesmo progoriti odbranu neprijatelja, ojačalo je njihovu žilavost".

Bila je to uopšte jedna od najvećih pobjeda Armije RBiH tokom agresije na RBiH.

U operaciji „Breza 94" poginulo je oko 80, ranjeno više od 300, a zarobljeno i kasnije razmijenjeno 10 srpskih boraca. Na strani bosanskih ratnika poginuo je 31 borac, a više desetina ih ranjeno. Bužim se nakon „Breze 94", iz geografije preselio u historiju.

Na Dujmovskim brdima podno Treskavice

U IGRI SARAJEVSKIH NESTAŠNIH DJEČAKA ZAROBLJENO PET TENKOVA

U akciji na Dujmovskim brdima podno Treskavice, u igri sarajevskih nestašnih dječaka 29. oktobra 1994. godine zarobljen je do sada najveći ratni plijen Armije RBiH i to: pet tenkova T-55, četiri oklopna transportera, sedam kamiona, autobus, dva topa B-1, sedam "strela 2M",14 PAM-ova, oko 1.000 granata, 100.000 metaka raznih kalibara... Ovako je počinjao jedan od novinskih članaka s početka novembra 1994. godine.

Prvi korpus Armije RBiH uspio je tokom 1994. godine vratiti dio izgubljene teritorije van Sarajeva.

Prvih dana oktobra 1994. godine, na treskavičko-bjelašničkom pravcu oslobođene su značajne kote i ostvaren je veliki prodor u dubinu neprijatelja. Oslobodivši dominantne objekte na Bjelašnici, poput najvišeg vrha 2067, i plato Treskavice, snage 1. korpusa Armije RBiH dobile su zadatak da 29. oktobra 1994. godine zaposjednu neprijateljsku liniju jugoistočnim vijencem Bjelašnice, sve do obronaka Treskavice na objektima Šiljak-Hojta-Borikovac. Pripadnici Manevarskog bataljona 2. viteške brigade, nakon detaljnjih priprema i izviđanja, ubačeni su duboko u neprijateljsku dubinu s ciljem da u šest sati ujutro neutrališu artiljerijsku jedinicu u rejonu Dujmovska brda-selo Gaj i spriječe dolazak pojačanja iz dubine, kako bi se stvorili uslovi da druge jedinice 1. korpusa zauzmu spomenute objekte. Manevarskim bataljonom je komandovao Mehmed Džindo sa zamjenikom Ragibom Rizvanovićem, a činile su ga tri čete prekaljenih

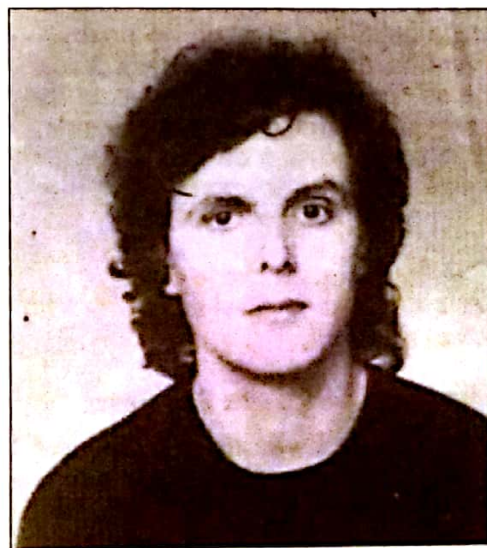
sarajevskih ratnika koje su predvodili Nedžad Bublin Čupo, Enes Husejnović Eko i Sulejman Mujezin.

Nedžad Bublin Čupo

U neprijateljsku dubinu su, prkoseći svim ćudima Treskavice, najhirovitije planine u ovom dijelu BiH, krenuli pojačani sa dva voda 9. brdske brigade, koje su predvodili komandiri Fikret Hasić Grobar i Zifet Dželko Piđ, sa rahmetli Jasminom Isanovićem Žutim iz 1. slavne motorizovane brigade, te desetak vodiča iz trnovske policije i Bošnjačke brigade. Krećući se preteškim treskavičkim padinama, 27. oktobra izašli su na Ogorjeli kuk i zanoćili na Ledenici, pokriveni vedrim nebom i ogromnom željom za uspjehom. Narednog dana u popodnevnim satima prebacili su se u rejon Orlice.

- Tokom noći 28. oktobra spustili smo se do vrela Željeznice. Kretali smo se u nemogućim uslovima, kroz najmračniju bosansku noć. Padala je ledena kiša, ljudi su posrtali po teško prohodnom terenu, nismo imali kabanica ili šatorskih krila, bili smo pribijeni jedni uz druge. Kiša je pomogla da nečujno uđemo u neprijateljsku dubinu - svjedoči sarajevski heroj Nedžad Bublin Čupo.

Komandir Treće manevarske čete Enes Husejnović Eko bio je bolestan, tako da se jedva kretao teškim terenom po hladnoj kiši. Tu noć je bolestan, kisnući, zaspao snom pravednih. I danas ne može da vjeruje da je sutra ujutro, kad se probudio, bio potpuno zdrav.

Enes Husejnović Eko 1994. godine

- Kad smo se razbudili, shvatili smo da se kolona tokom jednog odmaranja prekinula i da je samo dio snaga stigao u blizinu planiranog rejona. Posljedica svega ovoga je kašnjenje sa početkom zadatka. Uvezujemo se nekim vezama, a sa komandnog mjesta se traži da napadnemo kako je planirano, u šest ujutro. Javili smo da još izviđamo teren, kako bi malo amortizovali pritisak komande, jer već su krenuli frontalni napadi naših jedinica na zacrtane objekte. Samo što se uspijevamo spojiti sa našom grupom iz prekinute kolone, čujemo upaljene motore tenkova. Neprijatelj odlučuje da povuče artiljeriju, postupajući po načelu da u slučaju pada prvih borbenih linija pješadije, jedinice podrške prelaze na rezervni položaj. Odlučujemo da im pravimo zasjedu, puštamo ih između dvije krivine, tako da ih tučemo i s čela i s leđa - sjeća se Eko Husejnović.

Postoji jedna vojna krilatica koja kaže da uspjeh jedinice nikada ne ovisi o dobrom planiranju, jer borba se nikada ne odvija po planu, i da zapravo uspjeh ovisi od toga koliko je jedinica spremna da reaguje na promjene u odnosu na plan. U novonastaloj situaciji počinje lov na tenkove na putnoj komunikaciji Dujmovići-Trnovo. Tri sata se vodila žestoka borba na udaljenosti od 30 metara, u kojoj manevarci 2. viteške sprečavaju bijeg neprijateljskih tenkova.

- Počela je strašna oluja. Zbog prekida kolone, kasnilo se skoro šest sati sa napadom u dubini i tada naređujem komandantu Džindi da mora ispoljiti djejstva jer su snage sa fronta krenule, a mi imamo zastoj. On mi je u jednom trenutku, bilo je 11.49 sati, preko motorole, rekao: „E sad počinje teferič". Kao da je neko čarobnom rukom uklonio maglu i ja kroz dvogled vidim tenkove, kreću se u krug, a moji borci mokri, promrzli i neispavani, kao Indijanci, ganjaju tenkove. Razbili smo tada 2. sarajevsku brigadu VRS i ona je prestala da postoji. Druga viteška je ovu pobjedu izvojevala bez ijednog poginulog borca. To je bilo umijeće ratovanje, bez žrtava zarobiti takvu tehniku i osloboditi toliki prostor. Do sada se ovoj pobjedi nije pridavala pažnja zbog zavisti pojedinih oficira i komandanata sarajevskih brigada, koji su se plašili ratne slave koja je trebala da pripadne 2. viteškoj. Ovu bitku i oslobađanje Treskavice mogli smo da uradimo samo zato što su nas naši vodiči, rahmetli Suljo Ramić Dedo iz Trebečaja i policajac Ismet Godinjak, uveli u neprijateljsku dubinu predjelima kojim ljudska noga nije prolazila - priča Esad Pelko Brzi, ratni komandant 2. viteške brigade Armije RBiH.

Dolaskom prvog mraka, na mjesto megdana dolaze Nusret Omerović, operativac iz Komande 2. viteške, i Ragib Rizvanović, zamjenik komandanta Manevarskog bataljona, te se formira kružna linija odbrane. Dan nakon velike bitke, počelo je organizovano izvlačenje zarobljenih tenkova, transportera... Jedan tenk se odmah prebacuje kao ispomoć na uzavrelu Nišićku visoravan, a od zarobljenih sredstava formiran je Oklopni bataljon.

SA RATIŠTA

BITKA NA DUJMOVSKIM BRDIMA

PUŠKAMA NA TENKOVE

Puštamo ih između dvije krivine, tako da ih imamo sa obadvije strane, da ih tučemo s leđa i sa čela!

Krećemo u akciju 27. 10. 1994. g. Na teren polazi iz baze na Jelenjači cijeli Lahki bataljon, u večernjim satima, autima do ispod Treskavice, a odatle pješice dalje. Pod opremom, municijom, idemo serpentinama na Ogorjeli kuk. Borci teško dišu, padaju, posrću, ali izlaze na vrijeme. Konak je na Ledenici (u Klekama). Čuveni ležaj od klekovine pokriven vedrim nebom i velikom željom za uspjehom.

U jutro rano krećem, 28. 10. 1994. g., na izviđanje sa ostalim komandirima četa i komandirima vodova (i vodičima). Spuštamo se niz Čardak preko Crvenog kuka prema Orliću. Sa Orlića izviđamo pravce ubacivanja. Po mogućnosti rezervne pravce i još neke aktivnosti. Otprilike dajemo zadatke komandirima vodova. Tenkove, samohotke i četnike gledamo kao na dlanu. Veoma primamljiv prizor i dobar izazov.

Vraćamo se na Čardak, gdje se sastajemo sa ostalima iz Bataljona i krećemo oko 15.00 časova preko Jablan doline prema izvoru Željeznice. Formiramo kolonu. Naprijed idu vodiči i istureno odjeljenje. Krećem se na čelu glavnine. Mrak, prst pred okom se ne vidi, ljudi padaju, ali nekako, oprezno, da se ne bi oprema čula, da se ne bi kamen otisnuo i da ne bi neko nekog povrijedio.

Silazimo do dvaneske rova. Ali, ne svi! Zbog nepažnje grupe iz 9. bbr jedan dio snaga ostaje u šumi, jer se kolona prekida. Trideselak nas noć provodi u šumi, pored izvora. Cijelu noć kiša pada, prava oluja. Bez kabanica, šatorskih krila, pribijeni jedni uz druge, sa prstom na obaraču i trzajem na svaki šum čekamo zoru.

Vezom dolazim u kontakt sa ostalim i ubrzo se sastajemo. Vod iz 1. slavne, koji je pridodat nama povlači se. Zato smo podjelu zadatka malo promjenili.

Ujutro, 29. 10. 1994. g., ide grupa na izviđanje prema Kilavcu. Pošto su izvidili pravce kretanja i provjerili da u blizini nema četnika kolona polazi. Idemo pravcem Kilavac prema Međeđoj jami. Komandir 2. čete, Mujezin, ostaje da nam obezbjeđuje desni bok, ojačan grupom iz 9. bbr. koja ima zadatak ubacivanje na Krivodole (artiljerija).

Na čelu kolone ide odjeljenje sa vodičem iz 2. voda 1. čete sa Kenanom. Iza idu grupa iz prve čete, grupa iz 3. čete i grupa iz 9. bbr (Grobar) sa 13 boraca. Na Kilavcu nađemo četnike i prolazimo 50—ak metara lijevo od njih Borovom šumom. Srećom kiša pada, ide nam na ruku. Neprimjećeno dolazimo do puta. Čujem zvuke vozila i oklopnjaka. Donosimo odluku da pravimo zasjedu i ujedno idemo i ubacujemo se na Brda. Borce sa protivoklopnim sredstvima (RPG, »zolja«) stavljam odmah pored puta. Mitraljeze (»sijač«, »garonja«) stavljam na bokove. U prvi mah uništavamo samohotku, zaustavljamo »KOT«, »OT«, dva dajca, TAM—110, tenk. Par četnika, koji su pružili otpor, ostali su zauvijek na putu. Idemo lijevo, čistimo šumu prema Brdima. Ubrzo idu dva transportera i tenk. Dobrim rasporedom ljudi, sigurno, hladno pogađamo iste i zaustavljamo ih.

Dalje, silazimo na cestu, prolazimo je. Eko sa svojima ide sa desne strane ceste prema Brdima, a ostali sa lijeve. Obezbjeđujem se i od pravca Dujmovića sa jednim vodom iz 2. čete. Četnici koji pobjegnu nama idu pravo na Eku, gdje ih on likvidira.

Dogovor uoči akcije

Na čuku postavljam »sijač« i protivoklopno sredstvo, ujedno i osmatračnica, tako da cijeli plato Brda i sva dešavanja imam pred sobom. Četnike hvata panični bijeg. Ne znaju na koju stranu, gdje god krenu, čekamo ih. Tako da ih je bilo da su dolazili pravo u ruke živi.

Ponovo čujemo zvuk tenkova. Puštamo ih između dvije krivine, tako da ih imamo sa obadvije strane, da ih tučemo s leđa i sa čela.

Nestaje nam protuoklopnih sredstava. Jedan tenk pogođen, a druga dva ostaju da rade i počinju dejstvovati sa nekih 20—30 metara po nama.

Pješadija koja je išla oko tenkova zaustavljena je bez većih problema. A onda počinje prava igra oko tenkova. Bacaju se bombe na tenkove. Puca se iz »sijača« i automatskih pušaka po njima. Čuje se smjeh — pozivanje četnika na predaju, a sve se to događa na nekih 30—ak metara oko tenkova.

Ljudi hladni kao led pripremaju projektile i gađaju, prate kretanje tenka, ne gađaju u njega nego ispred, tako da se tenk samo ugasi, a posada izleti. Mnogi projektili nisu se aktivirali zbog blizine cilja. »Sijači« tuku pješadiju. Bombe i tromblonі samo prebiraju dio po dio. Četnici još u tenkovima. Uzimamo eksploziv i bacamo na njih. Vraćaju se nazad dejstvujući po nama. Kenanovi zaustavljaju jedan tenk, opkoljavaju, likvidiraju dvojicu iz posade. Zasela baca bombu u tenk i gotovo.

Opet tišina, raspored isti, svi na svojim mjestima. Ćelo zaustavlja autobus, Eko ih i dalje prži, sve ide kako treba.

Pada noć zajedno sa kišom. Dolazi Ragib sa ostatkom bataljona (Plavi, Samir, Bido, Eso i ostali). Idu pravo na liniju, pojačavaju nas, uvezujemo se još bolje i provodimo treću noć u šumi.

Zajedno sa tenkovima zarobljavamo dio tehnike sa kamionima (tri MB—120 mm, tri MB—80 mm, dva MB—60 mm, rakete 2M tri sanduka, granate za tenkove i MB, dva sijača, jedan M—53, projektile za RB, municiju 7,62 mm, teško zrno 7,62 mm, 7,9 mm, bombe, tromblone, opremu i ostalo).

Cijelu noć kiša pada, vatre se ne smiju ložiti. Pojedine borce hvata groznica od zime, pojedini dolaze u kritičnu situaciju. Osviće 30. oktobar 1994. g. Svi su oprezni, oči širom otvorene, osluškuju, traže bolje položaje i zaklone. Dolazi komandant bataljona Džindo.

Uočavamo 30—ak četnika oko vikendice na Brdima, koji pokušavaju da se prebace u šumu prema nama. Iznosimo PAM—ove, postavljamo MB—60 mm, postavljamo mitraljesce na bolja mjesta i čekamo.

Prvi pokušaj četnika zaustavljamo, razbijamo ih i tjeramo u paničan bijeg. Pravimo izviđačku grupu i krećemo u čišćenje prema Brdima i Gaju. U ovom učestvuje i komandant Džindo. Uzimamo još dva topa B—1, dva TAM—a 110, dva dajca, jedan MB—120 mm, dva RB, granate za MB, tenkove, puno municije i opreme. Likvidiramo još jednog četnika. U ovoj grupi ističu se Zasela, Ćalo, Pločo, Dedo, Ćelo, Dino i ostali. Ubrzo dolazim i ja, uzimamo Plavog i dio iz Ekine čete, izlazimo na Brda i formiramo prvu liniju.

Naš pamisla gađa četnike koji se povlače sa Borikovca. Pada mrak, još jedna noć dolazi. Sa Brda ide se dalje prema Ledicima i Dejčićima. Uzima se još jedan tenk T—55. Čiste se Ledići i pravi se zasjeda četnicima kod Dejčića, gdje ih likvidiramo još desetak. Taj dan trpimo artiljerijsku vatru, ide BOT, ranjavaju nam jednog borca. Uvode se snage iz 1. slavne i 2. bbr.

Dolazi pukovnik Brzi. Čestitke, fotografisanje, puno epiteta, osmjeha, uzdaha, divljenja i puno iznenađenja.

Uvodimo 2. bbr. da smijeni Mujezina, a 1. slavnu da smijeni mene i Eka. Vraćamo se u večernjim satima.

Posebno bih istakao borce: Šeleta, Iska, Izeta, Šoka, Bida, Mida, Ćalu, Samira, Škopca, Bekta, Ćukija, Holu, Dževada, Memica, Baždara, Simovića, Šabana, Keca, Gula, sve komandire vodova i još...

Treskavica, 3. novembar 1994. g.

Nedžad Bublin—ČUPO
Lahki bataljon 2. viteške MTBR

List „Biser", decembar 1994. godine, priča Nedžada Bublina Čupe o akciji zarobljavanja tenkova

Komandant Brzi predaje raport predsjedniku Izetbegoviću i generalu Karaveliću o zarobljenom ratnom plijenu

O značaju ove bitke možda najbolje kazuje obraćanje tadašnjeg komandanta 1. korpusa Armije RBiH generala Vahida Karavelića njenim učesnicima:

- Ovo što ste vi uradili je najozbiljniji borbeni zadatak u historiji. Najuspješniji, najdrskiji i najopasniji. Ovo je pobjeda koju treba izučavati. Ne može se platiti i nema cijene to što ste vi uradili. Tenk vrijedi milion maraka, a vi ste ih zarobili pet - rekao je general Karavelić.

Nedžad Bublin Čupo (prvi s lijeva) sa svojim diverzantima nakon zarobljavanja tenkova

U opkoljenom Sarajevu obavljena jedna od najkompleksnijih operacija Specijalne jedinice MUP-a RBiH

NOĆ U KOJOJ JE SVIJET SAZNAO DA VLADA RBiH NIJE PRODALA HAGADU ZA NAORUŽANJE

Sarajevska Hagada je jevrejska knjiga koja potiče iz srednjovjekovne Španije, a za vrijeme velikog izgona Jevreja iz Španije, tačnije 1492. godine, počeo je njen „put" prema Sarajevu. Jedno vrijeme knjiga se nalazila u Italiji, a u Sarajevo je dospjela krajem 19. stoljeća, gdje je bila u vlasništvu porodice Kojen, koja ju je iz finansijskih razloga odlučila prodati, a otkupio ju je Zemaljski muzej BiH. Prema procjenama stručnjaka, Hagada ima neprocjenjivu vrijednost. Početkom opsade Sarajeva, nekoliko sati nakon što je bivša JNA napustila zloglasnu kasarnu "Maršal Tito", u noći 5. na 6. juni 1992. godine, dr. Enver Imamović, tadašnji direktor Zemaljskog muzeja, sa trojicom sarajevskih policajaca, stavio je svoj život na kocku, iznio Hagadu iz Zemaljskog muzeja sa prve linije fronta i prenio je u sigurnost trezora Narodne banke. O sarajevskoj Hagadi i njenoj sudbini u opsjednutom Sarajevu, malo je ko šta znao. I onda su se pojavili bombastični natpisi u američkoj štampi „kako je Vlada Republike Bosne i Hercegovine prodala Hagadu i za te pare kupila oružje". Otpočeo je veliki pritisak na predsjednika Aliju Izetbegovića, a početkom 1995. godine, američki senator Liberman je rekao: „Doći ću u Sarajevo ako se za Pesah izloži originalna sarajevska Hagada". Tražilo se od bosanske Vlade da se Hagada javno pokaže i tako dokaže da nije prodata. Vlada RBiH donosi odluku da se

Hagada pokaže na obredu Pesaha. Izuteno povjerljiv zadatak, prenošenja sarajevske Hagade od trezora Narodne banke do Sarajevske sinagoge, njeno obezbjeđenje i povratak u trezor, povjeren je pripadnicima Specijalne jedinice MUP-a RBiH. Na čelu akcije našli su se specijalci Mevludin Kaljanac Meša i Ismir Jusko Švabo, koji mi otkrivaju nepoznate detalje o toj tajnoj, uspješno izvedenoj operaciji. Sjećaju se da su dobili naredbu da odu kući i da naveče dođu u civilnim odijelima. U Komandi Specijalne jedinice MUP-a rečeno im je "da će raditi posao od velike bitnosti za državu i da greške ne smije biti".

- Prvo odlazimo u sinagogu na pripremu akcije, gdje nam Jevreji ne dozvoljavaju ulaz sa oružjem. U užem timu je devet specijalaca, a Ismir Jusko Švabo i ja smo određeni da predvodimo akciju, da uzmemo Hagadu i nakon svega je vratimo. Tek pred sami početak akcije, saznajemo gdje se ona uopšte nalazi. Na kraju je i sa Jevrejima nađen kompromis da u sinagogu možemo ući sa oružjem, ali pod uslovom da na glave stavimo njihove kapice kipe - sjeća se Mevludin Kaljanac Meša.

Danima prije Pesha počinju se skupljati svi Jevreji koji su u vrijeme opsade ostali u Sarajevu. Očekuje se dolazak čovjeka iz Francuske, eksperta, koji će na dan Pesaha, kada se donese Hagada, pred ambasadorima Velike Britanije i Francuske, potvrditi da li se na stolu nalazi original. Dr. Enver Imamović je rekao "da će podnijeti ostavku ako se Hagada iznese iz trezora, jer svako iznošenje i pokazivanje dovodi do propadanja".

- Dodijelili su nam čovjeka koji će nositi torbu sa Hagadom, a mi smo lisicama bili vezani za njega. Noć prije dato nam je objašnjenje važnosti zadatka u kojem je rečeno "da bi naša Vlada i dalje imala podršku dijela Međunarodne zajednice, mora se jasno pokazati da Hagada nije prodata i da je mi čuvamo kao nacionalno blago". Druga informacija je bila da postoji velika mogućnost da budemo napadnuti, jer Hagada ima neprocjenjivu vrijednost, tako da je velika vjerovatnoća da se nađe neko ko će pokušati da je otme. Mi smo podignuti na prvi stepen borbene gotovosti. Lično sumnjam da je prilikom poslijeratnih dolazaka ijedne svjetske ličnosti u BiH bio podignut takav stepen borbene gotovosti - priča Ismir Jusko Švabo.

Bio je 15. april 1995. godine, slavio se veliki jevrejski praznik Pesah. I krenula je Hagada iz trezora Narodne banke prema sinagogi, na svoj put od nekoliko stotina metara, put neizvjesnosti i nezapamćene drame. Pet kamera je non-stop snimalo njen izlazak, kretanje, boravak u sinagogi, povratak i pohranjivanja u sef trezora.

Među zvanicama u sinagogi su bili predsjenik Alija Izetbegović, ambasadori Velike Britanije i Francuske, predsjednik Vlade RBiH Haris Silajdžić, članovi Predsjedništva RBiH Stjepan Kljujić i Mirko Pejanović, nadbiskup Vrhbosanski Vinko Puljić, sveštenik Srpske pravoslavne crkve Krstan Bijeljac... Obred u sinagogi pred-

vodio je prof. David Kamhi. I pored čvrstog obećanja, senator Liberman se nije pojavio na proslavi Pesaha u Sarajevu 1995. godine.

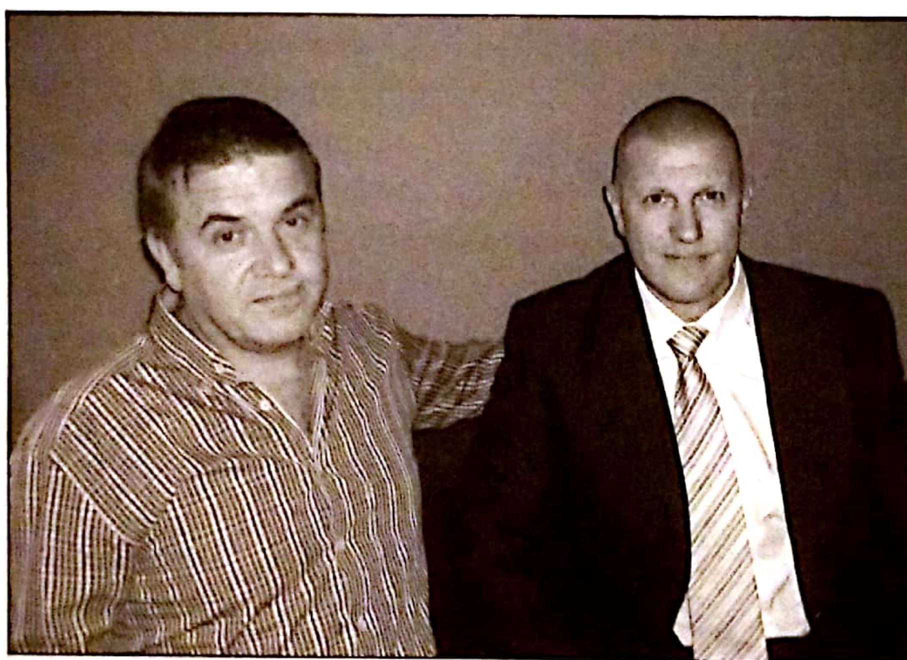
- Tri obruča smo pokrili snajperima, a gotovo cijela jedna četa Specijalne nas je pokrivala. Iz Narodne banke izlaze dvije grupe na različite strane, a u ruci nose identične torbe. Bojali smo se stranih obavještajaca koji su tokom rata hodali Bosnom, raznoraznih lovaca na skupocjene vrijednosti, koji su moguće ubačeni među zvanice. Sve su oči uprte u čovjeka iz Francuske koji pokazuje Hagadu i koji treba kazati da li je to original. Od prevelikog zadatka, ja nisam nikog vidio. Bili smo koncentrisani samo na knjigu. Mrtva je tišina zavladala. Francuz uzima Hagadu, pregleda je, i lagano, ledenim pogledom gleda po zvanicama. Sekunde su trajale kao dani. I onda samo kratko reče: "Ovo je prava Hagada"! Tada se aplauz prolomio sinagogom i zavladalo neviđeno oduševljenje. Hagada je ostala svega pola sata u sinagogi. Mada, i pored takvog obezbjeđenja, jedan strani novinar ili neko ko je bio prerušen u novinara, ušao nam u prostoriju u kojoj nije smio biti. Bio je upozoren, ali nije slušao. Bio je uporan, a ta upornost je bila toliko sumnjiva da smo morali upotrijebiti silu kako bi ga izbacili. Bilo je dovoljno da priđe Hagadi, zgužva jedan list i uništi ga i time upropasti cijeli zadatak, da nanese nesagledivu štetu - dodaje Kaljanac.

Sarajevska Hagada

- Prišao mi je čovjek koji je radio u sinagogi, a znajući kakav zadatak imamo i da nećemo dozvoliti nikome da takne knjigu, kazao mi je „da postoji jedan Jevrej,

izuzetno star, a da mu je posljednja želja u životu da samo dodirne Hagadu, a da su oni dali odobrenje za to". Međutim, ne smije je dodirnuti rukom, nego šalom. On je zamotao ruku u šal, dodirnuo Hagadu i u momentu kada ju je dodirnuo, pao je u nesvijest od prevelikog uzbuđenja. Saznali smo kasnije i kako se provjeravala njena autentičnost. Na određenim stranicama, tokom njenog puta, djeca su je obojila bojicom, te crtala neke figurice. Ti detalji na kopijama Hagade ne postoje. Jedan od modula identifikacije je upravo pregled tih stranica. Mislim da se takav zadatak neće ponoviti na ovdašnjim prostorima. Postoje zadaci kada težina posla spada na individualnu odgovornost. Kada smo ušli u sinagogu, nismo mogli angažovati 100 specijalaca, samo smo nas dvojica bili na metar od knjige. Niko joj ne smije prići i mi nosimo historijsku odgovornost za cijelu državu - kaže Jusko. Iako su tokom agresije na RBiH ova dvojica specijalaca imali mnoštvo teških ratnih zadataka, slažu se da im je ovo bio jedan od težih i da je ovo dokaz da u ratu ima težih zadataka od samog ratovanja.

Mevludin Meša Kaljanac i Ismir Jusko Švabo

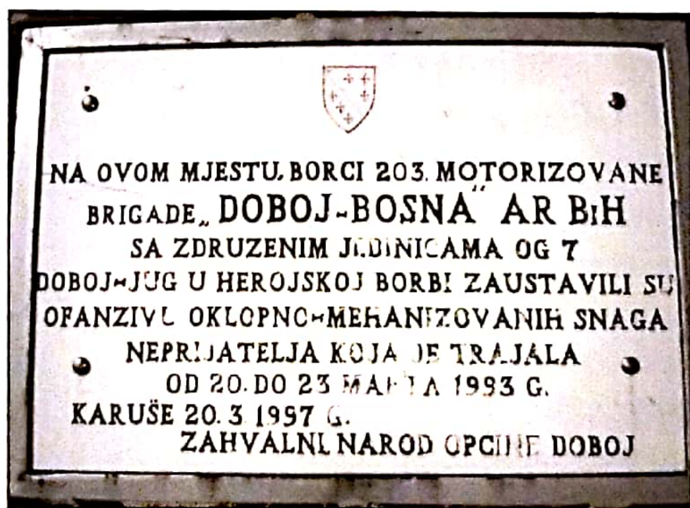
Nezaboravna pobjeda na ušću Usore u Bosnu kod Doboja

OD „POSLJEDNJE ŠANSE" OSTALO GROBLJE TENKOVA

Bitka na Karušama, u kojoj su borci Armije RBiH pobijedili daleko nadmoćnije neprijateljske jedinice, a kojima je komandovao tada pukovnik, a kasnije general, Slavko Lisica, zbog mnoštva uništenih oklopnih sredstava Vojske Republike Srpske ostala je jedna od najpoznatijih tokom agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu. Iako pomalo zapušteno, i danas „Groblje tenkova" prima brojne posjetioce. Često se ovdje vide i tenkisti VRS koji su učestvovali u bici, ali i branioci južnih prilaza Doboju. „Groblje tenkova" često posjećuju i turisti iz Srbije. Nakon što s oronule natpisne ploče dobiju osnovne informacije, obavezno se napravi i poneka fotografija za uspomenu i dugo sjećanje.

Granatiranje tešanjskog regiona je trajalo tokom cijelog februara i marta 1993. godine, ali dan i noć uoči glavnog udara na ovu teritoriju, srpska artiljerija je pojačala granatiranje na cijelom području, tako da su se detonacije svih vrsta razlijegale cijelom slobodnom teritorijom. Najviše pucnjave i buke se u noći uoči napada stvaralo na samom ušću Usore u Bosnu na južnim prilazima Doboju. To pakleno granatiranje južno-dobojskih naselja i cijele slobodne teritorije tokom te noći, bilo je samo uvod u glavni napad. U unutrašnjosti, granate su padale na svaki djelić teritorije. Za ilustraciju, jedna je granata pala osam metara ispred ulaza osnovne škole u Tešnju, kod bolnice, pune prognanih Dobojlija i Teslićana, druga probila asfalt trotoara i odbila dio ivičnjaka na ulici ispod same bolnice, a treća dva-tri metra od mezara pjesnika rahmetli Muse Ćazima Ćatića. I tako cijelu noć, po cijelom trokutu Maglaj, Kološević kod Teslića, ušće Usore.

U noći između 18. i 19. marta 1993. godine, nakon intenzivne artiljerijske pripreme, Vojska Republike Srpske sa 10 tenkova i pet oklopnih transportera kreće u napad na prednji kraj odbrane 203. motorizovane brigade „Doboj-Bosna" Armije RBiH, nedaleko od ušća rijeke Usore u Bosnu. Vojska Republike Srpske počinje ofanzivu na Karuše pod kodnim nazivom „Posljednja šansa". Cilj ofanzive bio je ovladavanje komunikacijom Teslić – Doboj i okupacija Jelaha, Tešnja i okolice. Težište napada je na dubinu naseljenih mjesta Matuzići, Mravići, Kraševo i Lepenica, a 19. marta Vojska Republike Srpske koristi zarobljene civile iz Doboja i okolice kao živi štit, kako bi postavila pontonski most na rijeci Usora kod motela „Ušće", ali bezuspješno. Ipak, uspijevaju očistiti teren i postaviti pontonski most na drugoj lokaciji, u rejonu stadiona Makljenovci. Magla je iskorištena za dovođenje oklopno-mehanizovanih jedinica, no srpsku kolonu zaustavlja artiljerija 203. motorizovane brigade Armije RBiH nanoseći joj velike gubitke. Borci 203. motorizovane brigade „Doboj-Bosna" Armije RBiH su to jutro bili prvi na udaru. Većina ih se uspjela povući na drugu pomoćnu liniju, ali je u jednom rovu ostalo 11 boraca Armije RBiH bez mogućnosti povlačenja. Tu zemunicu su tenkovi nemilice gađali, te su od 11 boraca osmerica bili ranjeni. Okruženu grupu ranjenih boraca pokušali su izvući borci čete „Kondori" preko brisanog prostora. Tom prilikom poginuo je komandir čete Nahid Osmanbegović, a ranjeni su: legendarni borac Amir Lišinović, zatim Redžo Jupić, Mirsad Fetić, Sadmir Mujić i Mirsad Kavazović.

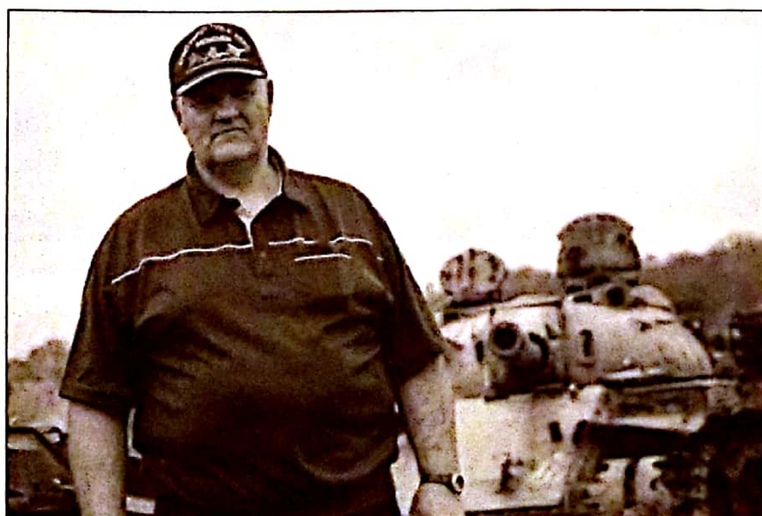
Spomen ploča na mjestu velike bitke na ušću Usore u Bosnu

U roku od nekoliko sati nakon napada, na teritorij Matuzića i Karuša pridošle su stotine boraca iz raznih jedinica, tako da nije bilo šanse da agresor probije ovu liniju. Narod je toliko vjerovao svojoj Armiji da se čak nije micao od svojih kuća s prvih borbenih linija. U rejonu Karuša počinje grčevita borba tokom koje bosanska vojska uspijeva onesposobiti ili uništiti veći broj tenkova i oklopnih transportera Vojske Republike Srpske. General Lisica u borbu uvodi avijaciju i borbene helikoptere tipa „gazela", koji iz rejona Pridjela i Ševarlija u više od 50 navrata raketiraju vojne, ali i civilne ciljeve, pokušavajući unijeti paniku među stanovništvo i bosanske ratnike.

Na pojedinim mjestima borba se vodi prsa u prsa, a srpske snage pored 10 tenkova i pet oklopnih transportera, od kojih je većina uništena u bliskoj protivoklopnoj borbi na Karušama, uvodi nove tenkove i oklopne transportere. Armija RBiH potisnuta je na 150 do 200 metara od prve linije fronta. Komanda 203. motorizovane brigade i Operativne grupe „Doboj-jug", kojom komanduje Mustafa Cerovac, u borbu uvodi svježe snage iz 204. brdske brigade Armije RBiH i protivoklopno odjeljenje 110. brigade HVO Usora. Armija RBiH preuzima inicijativu i 20. marta 1993. godine, uoči noći Leiletul-kadr 1413.h.g, potiskuje Vojsku Republike Srpske sa dostignutih položaja. Bitka na Ušću je jedan od najtežih poraza Mladićevih snaga u prve dvije godine rata. Tih dana zabilježeno je da je u ovoj bici bosanska vojska imala šest poginulih boraca, dok je Vojska Republike Srpske imala 75 poginulih vojnika, osam uništenih tenkova i tri oklopna transportera. Na strani branilaca Bosne poginuli su: komandir čete Nahid Osmanbegović Čiki (1964.) iz Ševarlija, Amil Husić (1969.) iz Pridjela, Sejo Muratović (1962.) iz Matuzića, Nermin Šaćirović (1967.) iz Planja, Fuad Mahmutović (1972.) iz Teslića i Meho Smajlović (1954.) iz Rankovića. Budući da je na Karuše taj dan palo više od 2.000 neprijateljskih artiljerijskih projektila, reklo bi se da je bilo malo poginulih. Granatiranja su nastavljena i narednih nekoliko dana, ali to agresoru ništa nije koristilo. Te godine Bajram je padao 24. marta, a nakon svih nevolja tih zadnjih dana mjeseca posta, može se reći da je dočekan s velikom radošću. Taj dan je Televizija BiH objavila izvještaj novinara Hajrudina Redžovića sa mjesta velike pobjede u kojem su, pokazujući zaplijenjeni MTS, jedan od komandira odbrane Mujo Avdić i legendarni borac Nedžad Čabrić Žabac, izjavili: „Evo, Srbija nam je ukinula embargo na oružje".

General Slavko Lisica

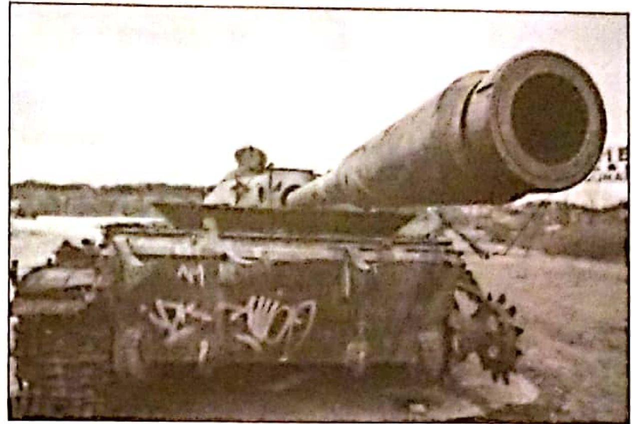
Nedžad Čabrić Žabac na mjestu velike bitke

Bajramski ugođaj nije pokvarila ni izjava Vojislava Šešelja koju je nakon ovog poraza dao radiju tzv. „Srpski Doboj" (srpska reporterka mu izrazila dobrodošlicu u Zapadnu Srbiju na Ozren, Trebavu i Krnjin), i to noć uoči Bajrama. Šešelj je tada rekao: „Braćo četnici, krenimo u napad sa parolom pobjeda ili smrt, a muslimansku vojsku pozivam da se povuče sa traženih teritorija, da ne bi mi morali sve rušiti i ubijati. Jer u protivnom bićemo nemilosrdni, a poznato je da imamo moćno oružje. Mi želimo Maglaj, Zavidoviće te dolinu Krivaje do Olova". Ovim prijetnjama je malo ko vjerovao.

Kao odmazdu za poraz na ušću Usore, srpske snage su u Doboju mučki ubile desetak civila Bošnjaka. Nakon propasti operacije „Posljednja šansa", pukovnik Lisica se našao u nemilosti svog velikog prijatelja još iz Knina, generala Ratka Mladića. Bio je to i posljednji pokušaj Vojske Republike Srpske da iz Doboja pokušaju okupirati slobodnu dobojsko-tešanjsku teritoriju.

Groblje tenkova

Kako je presječen brčanski koridor smrti

DA LI SU HRVATSKA VOJSKA I KOMANDA DRUGOG KORPUSA ARMIJE RBiH IZDALI KOMANDANTA FARIDA MUJKANOVIĆA

Koridor između Semberije i Krajine bio je jedan od šest "strategijskih ciljeva" srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, koje je na 16. sjednici Skupštine bosanskih Srba u Banjoj Luci 12. maja 1992. godine, objavio Radovan Karadžić. Uspostavljanje velikosrpske komunikacije kroz bosansku teritoriju predviđalo je vojnu okupaciju i etničko čišćenje svih gradova od Brčkog preko Bosanskog Šamca, Modriče, Dervente, Bosanskog Broda..., praktično cijele Posavine u kojoj su Hrvati i Bošnjaci činili apsolutnu većinu stanovništva. Srpska vojska je, predvođena generalima Momirom Talićem, Novicom Simićem i Slavkom Lisicom, 26. jula 1992. godine probila posavski koridor između Bosanskog Šamca i Modriče, nakon punih 40 dana borbi u kojima su srpske snage imale 239 poginulih vojnika.

Brčko je početkom maja 1992. godine, kao ključna karika srpskog koridora kroz Posavinu, vojno pregaženo. U ovom gradu su počinjeni masovni zločini i progon nesrpskog stanovništva.

Borci legendarne 108. brčanske brigade Armije RBiH bili su zasigurno jedni od onih koji su osjetili najveću žestinu zahukatle srpske agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu. Svakodnevno su se borili u brčanskoj ravnici za svaki pedalj slobodne teritorije. Oslobodili su putnu komunikaciju Brčko-Srebrenik, a tokom cijele agresije bili su na udaru jakih srpskih snaga koje su ih željele uništiti, kako

bi sačuvale koridor od Srbije preko Semberije i Posavine do Kninske Krajine kroz najužu dionicu posavskog koridora.

Brčanski branioci su nadmoćnu srpsku armadu zasutavili na četiri kilometra od bosanske granice na rijeci Savi. Dok su na drugim ratištima oružja znala mirovati mjesecima i dok su pojedina područja BiH ratom bila zahvaćena znatno kasnije, brčansko ratište gotovo da nije znalo za zatišje. Pogotovo prve dvije godine rata, kada je proširenje brčanskog koridora za agresora bilo "biti ili ne biti". Srpske ofanzive su nailazile u talasima. Pješadijski napadi, redovno podržavani tenkovima, koji na brčanskoj ravnici, za razliku od brdovite konfiguracije terena, imaju velike mogućnosti manevra i gotovo frontalnog napada na cijelu liniju odbrane, smjenjivali su se sa granatiranjem položaja branilaca. U ofanzivama za proširenje brčanskog koridora učestvovale su jedinice dva korpusa srpske vojske: Istočnobosanskog i Prvog krajiškog korpusa. I pored stalne borbe u slamanju neprijateljskih ofanziva, 108. brčanska brigada Armije RBiH je napadala srpski koridor, a jednom ga je uspjela i presjeći. U velikoj bici, koja je planirana da se izvede u sadjejstvu sa Hrvatskom vojskom s druge strane Save, borci Armije RBiH su izvršili svoj dio zadatka i presjekli koridor kod sela Gorice. Držali su ga 48 sati i uzalud čekali Hrvatsku vojsku i obećanih 37 tenkova, kao i ispomoć od komande Drugog korpusa Armije RBiH, kojim je tada komandovao Željko Knez u Tuzli. Ali, nikakve pomoći s druge strane Save, kao ni iz Tuzle, nije bilo. I pored herojskog uspjeha, borci 108. brčanske brigade su bili slabi u odmjeravanju sa velikim zakulisnim igračima oko koridora!

Ujutro 7. oktobra 1992. godine, 108. brčanska brigada Armije Republike BiH kreće u presijecanje srpskog koridora.

O spremnosti brigade, planiranju akcije i njenom cilju, tadašnji komadant 108. brčanske brigade Armije RBiH Farid Mujkanović je legendarnom brčanskom novinaru Hamidu Deronjiću kazao:

- Krajem septembra 1992. godine bili smo ubjedljivo najjača i najmoćnija jedinica u BiH. Najveća, najjača i najmoćnija! Sigurno. Da li se u toj situaciji može razmišljati o presijecanju koridora? Po meni, može. Hoću da kažem, planirana je aktivnost. I došlo je iz Drugog korpusa Armije RBiH da je treba planirati u ovom smislu: glavne snage 108. brčanske brigade HVO Bosanske posavine napadaju u zahvatu Donji Rahić-Lipovac-Grbavica. Cilj je bio izaći na Grbavicu, blokirati lijevu stranu, otprilike na grbavičkom putu, i dole, desnim krilom izaći na rijeku Brku. I koridora više nema, jer rijeka Brka, koja protiče kroz grad i uliva se u Savu, ipak je jaka prepreka. Obezbijeđena nam je pomoć Sprečanskog odreda u proboj prema Goricama. To je bilo prvi put od početka rata da neki vojnik iz druge jedinice dođe na brčansko ratište.

Napad na koridor izvršen je sjeverozapadno od Brčkog, prema Orašju. Na drugom kraju ratišta, jugoistočno od grada, jedinice 108. brigade su napadale na pravcu Čađavca, kako bi se razvukle srpske snage. Plan probijanja srpskog koridora nije predviđao oslobađanje Brčkog. Cilj je bio da se izbijanjem oslobodilačkih jedinica na obalu Save kroz okupirana područja uspostavi svojevrsni koridor slobodnih bosanskih teritorija prema Hrvatskoj. Koridor bi se protezao između dvije rijeka koje se ulijevaju u Savu, rijeke Brke koja protiče kroz Brčko i rijeke Tinje sjeverozapadno od Brčkog, u pravcu Lončara. Granice ovog koridora bi se branile na obali rijeke Brke, koja praktično dijeli Brčko (rijeka Brka bi četničke tenkove izbacila iz igre), a na drugoj strani odbranu bi podržavala djejstva postrojbi HVO-a Zbornog područja Orašje. To je, naravno, značilo ući u pravi rat za koridor. Iako je otvoreno pitanje koliko dugo bi se taj koridor mogao braniti (ili koliko dugo bi odsječene srpske jedinice u Krajini i Posavini mogle izdržati). Na slobodnoj brčanskoj teritoriji postojala je spremnost da se barem pokuša. Zadatak 108. brigade je bio da se presiječe koridor i da, nakon uvođenja dodatnih jedinica Drugog korpusa Armije RBiH osvaja prostor (na kojem nije bilo utvrđenih srpskih položaja) obalom Save do ušća rijeke Brke. U isto vrijeme, jedinice 108. brigade napadale bi četnike sa položaja južno od Brčkog, iz pravca Broda, Starog Rasadnika i Suljagića Sokaka.

Farid Mujkanović, ratni komandant 108. brčanske brigade Armije RBiH

Brčanska brigada je sa Sprečanskim odredom izbila na koridor, ali dodatne jedinice iz Drugog korpusa Armije RBiH kasnile su 40 sati, a postrojbe HVO-a iz Orašja nisu ni krenule na koridor. Prvom i jedinom pravom akcijom presijecanja koridora Farid Mujkanović je komandovao iz zgrade osnovne škole u selu Brka. Operacija je, prema njegovoj izjavi koju je dao Hamidu Deronjiću, tekla ovako: „Prvi dan aktivnosti kreće. Dijelovi 4. bataljona izvršavaju bliži zadatak, oni su upali u Grbavicu. Međutim, 1. bataljon je zakazao, nije izvršio bliži zadatak i tu su aktivnosti povučene. Četvrti bataljon se povlači na polazne položaje, a Sprečanski odred uopšte nije krenuo. Drugi dan pritisak vrše 1. i 4. bataljon, a djelovi 3. i 5. bataljona 108. brčanske brigade, predvođeni Ramizom Pljakićem, dobili su zadatak da idu na

Čađavac i da tamo vežu četničke snage. Međutim, i taj dan ne uspijeva proboj naših jedinica, a Sprečanski odred opet ne kreće. Treći dan, kad smo se već izmorili i mi i četnici, i vezali takoreći jedni druge, Sprečanski odred je proletio i došao do Gorica. Da bi aktivnosti nekako pojačali, dijelove 1. bataljona prebacujem gore, njima, na desno krilo prema rijeci Tinji. Također i djelovi 3. bataljona štite krila. Dakle, sve je počelo ujutro 7. oktobra 1992. godine, a proboj koridora izvršen je 10. oktobra 1992. godine u rejonu sela Gorice. Sa Drugim korpusom je ranije bilo usaglašeno da će onog trenutka kad mi probijemo koridor stići pomoć 108. brčanskoj brigadi koja će nastaviti eksploataciju terena. Mada smo izvijestili Drugi korpus da je koridor probijen, da smo izašli na asfalt, da smo došli do mosta, da smo postavili mostobrane, pomoć nije došla. Te večeri je već bila dilema: da li se povući? Četnici su već došli iz pravca Pelagićeva. Međutim, mi smo njih locirali u Zarićima i poklopili ih zajedno sa 106. brigadom HVO iz Orašja. Iz Orašja su istresli dva VBR-a, mi dva VBR-a, potom minobacačima, tako da sa te lijeve strane opasnost više nije prijetila. Četnici su tu bili desetkovani. S te strane više nije bilo napada. Sa 106. brigadom HVO Orašje bio je dogovor da i oni krenu u napad, ali oni su nešto otezali i na kraju poručili teško- tvrdo! I nisu se makli za vrijeme čitave operacije. Dan nakon probijanja koridora, ujutro u pet sati, otišao sam kod Željka Kneza, komandanta Drugog korpusa Armije RBiH. U Korpusu sam našao njega i Osmana Puškara i objasnio im situaciju na ratištu. Puškar se iznenadio. Čovjek nije znao da je izvršen proboj koridora, ali odmah mi je obećao dvije čete, i otišao. Knez je rekao da neće biti nikakvih problema i da će vojska stići na vrijeme. Dakle, oko sedam sati ujutro razgovarali smo u Korpusu u Tuzli i ponovo nam je obećana pomoć. Vratio sam se iz Drugog korpusa sa obećanjem da ćemo dobiti pomoć oko 10 sati. Mi smo čekali do devet sati i to nam je bila vjerovatno kobna greška. Sve bi možda bilo drugačije da smo krenuli bar pola sata ranije. Ostavili smo četnicima previše vremena za pregrupisivanje i manevar jedinicama. Više se nije moglo čekati. Već smo izgubili previše vremena, dan i noć smo proveli istureni na koridoru. Pošto su desno krilo držali djelovi 1. i 3. bataljona 108. brčanske brigade Armije RBiH, a Spečanski odred je držao lijevo krilo, dogovorili smo se i krenule su interventne jedinice Gerina, Jelinićeva i jedinica iz 1. bataljona. Oni su krenuli u čišćenje Gorica. I došli su do kraja Gorica. Međutim, tu su se sukobili sa četnicima koji su išli tenkovima „osamdesetčetvorkama" T-84, i tu je nastala velika bitka. Vodile su se ulične borbe, pucalo se, uništen je i četnički komandni tenk. I četnici su tu stali. Stali smo i mi. To je bilo otprilike oko škole. Pomoći još nije bilo. To je već oko podne. I šta se dešava? Četnici silaze između Gorica i Donjeg Rahića, negdje na tom pravcu, s namjerom da odsijeku naše jedinice, snage otprilike dva bataljona.

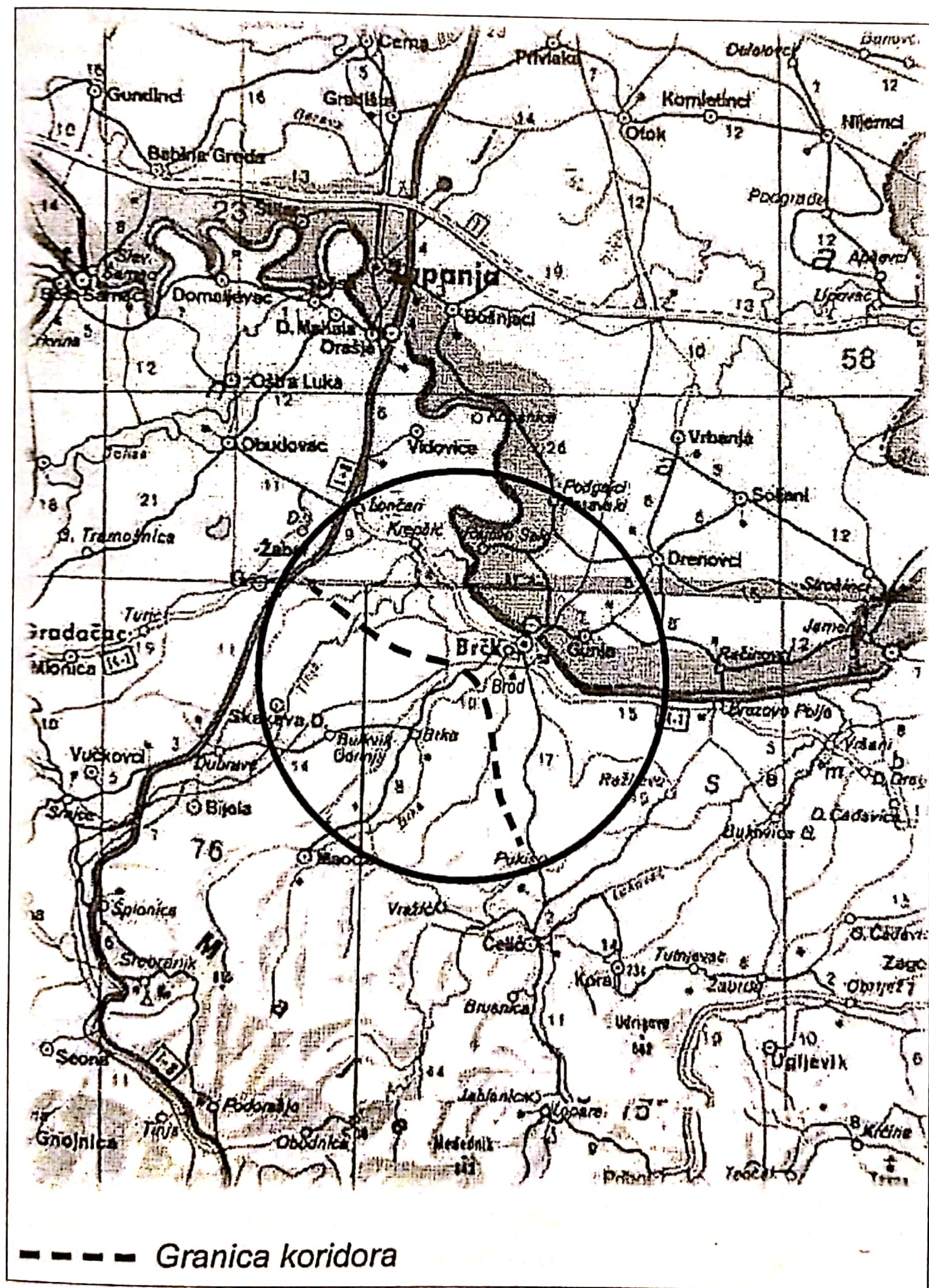
I uspjeli bi u tome da nisu naišli na minu na desnom krilu ispred 3. bataljona. Kad smo čuli da je tenk nagazio na minu, na karti se odmah vidjela cijela situacija i njihova namjera.

Ja sam tada naredio, bilo je oko jedan sat popodne, povlačenje na stare linije, da naše jedinice ne bi ostale na klinu. To je bilo 11. oktobra 1992. godine. Proveli smo, dakle, jedan dan, noć i pola narednog dana na koridoru. Oko 36 sati držali smo presječen koridor čekajući pomoć iz Drugog korpusa.

Pored toga što su od komande Drugog korpusa Armije RBiH ostavljeni, HVO iz Orašja nije ni krenuo na koridor. Ali je suština u tome da se sa raspoloživim snagama nije mogao trajnije zadržati presječeni koridor, a kamoli proširiti oslobođeni prostor. Mujkanović je to objašnjavao:

- Nama je bio cilj izvesti tenk top t-12 i ZIS na ivicu Gorica, zatim krenuti prema Plazuljama, doći iznad Pustara, a tu je razlika u nadmorskoj visini 2-3 metra. I automatski ispred sebe imaš brisani prostor. Ali da ne pričam o svim dogodovštinama, kao što je ona u Todorićima, gdje su naši bili 500 metara do motela „Bosna", to su bili dijelovi 1. bataljona. I onda taj dan ta baksuzna mina. Naši naiđoše na minu, skrenuše malo s puta, odmah jedan poginu i devet ranjenih. Kasnije je još jedan borac podlegao. Tada smo i tenk izgubili. Bio je to baksuzan dan. Tenk, mina, pa sve do zakazivanja obične kapisle na tenku. Jer naš je tenk nanišanio četničku „osamdesetčetvorku" i okinuo: jednom neće, drugi put neće, mehanički opet neće. I sad, vrati se unazad. A naša je taktika bila: komandir tenka izlazi i izviđa položaj, onda tenk izlazi, gađa, i vraća se nazad. Mi nismo imali puno tenkova, mi smo to morali čuvati. Ali, tu se pravi kardinalna greška. Naši tenkisti izbacuju granatu koja nije eksplodirala i stavljaju novu granatu, ali nisu ponovo izviđali položaj jer su smatrali da je i dalje sve u redu. Međutim, neko od četnika je vidio naš tenk i čim se pojavio dum jedna, dum druga i... gotovo! Da je ta "osamdesetčetvorka" uništena, sve je opet moglo krenuti drugim tokom. Jer nama je trebala sama ta pomoć da dođe. Ipak, suština je da su četnici naše jedinice na koridoru pokušali odsjeći. Nismo uspjeli ponovo doći do motela "Bosna". Da smo to uspjeli, opet bi se stvari odvijale drugačije. Međutim, kasno smo krenuli, oslanjali smo se na pomoć iz Drugog korpusa, koja je bila dogovorena i obećana. Istina, u 11 sati nama je došla municija RPG-i i te stvari. Ali pomoć je došla tek u pet sati poslije podne. Ja sam ih otjerao! U svakom slučaju, srpska vojska, iako iznenađena, uspjela je brže uputiti pojačanja iz Semberije i Krajine, nego Drugi korpus jedinice za podršku iz Tuzle u planiranoj akciji.

Odgovornost za operaciju presijecanja koridora preuzeo je Farid Mujkanović, komandant 108. brčanske brigade Armije RBiH koji je podnio ostavku. Tako je čovjek pod čijom komandom je presjećen sjeverni koridor svu odgovornost preuzeo na

Karta Brčanskog koridora

sebe. Nije zabilježeno tokom oslobodilačkog rata da je neko drugi podnio ostavku na komandno mjesto zbog propale akcije kojom je komandovao.

Komandant Farid Mujkanović je 27. oktobra 2009. godine umro u UKC Tuzla u 46. godini života. Komandant je mjesec dana prije smrti zadobio povrede glave, najvjerovatnije usljed pada, koje su se iskomplicirale, te je operiran u Tuzli, gdje je preminuo.

Za slobodnu Bosnu i Hercegovinu, svoje živote je položilo oko 600 boraca 108., kasnije 215. viteške brčanske brigade Armije Republike Bosne i Hercegovine.

Ostale su priče o velikom herojstvu boraca sa područja Brčkog, rahmetli Envera Pamukčića, rahmetli kapetana Rašida Žižića, Rešida Tandira, lovca na tenkove, Rašida Guše, Zijada Kandića, Faruka Gašija...

U bici na Broduši kod Brčkog 20. avgusta 1992. godine nastala je dramatična situacija za borce 108. brčanske brigade. Četnici su silovito napadali, i linije odbrane brčanskih branilaca su se poljuljale. Na jednom dijelu bojišta, iako je ostao sam, jedan čovjek nije htio da se povuče. Poput nekog junaka iz bajki, borio se protiv četrdesetak četnika. Kraj njega, četnici toga dana nisu prošli.

Taj brčanski vitez u bici na Broduši bio je najpoznatiji brčanski junak - Enver Pamukčić.

I nije ovo legenda o Pamukčiću, nego samo jedan od njegovih mnogih istinitih ratnih podviga.

Enver Pamukčić je jedan od trojice organizatora Patriotske lige u brčanskom kraju, pa jedan od glavnih ljudi za odbranu slobodnih brčanskih prostora, jedan od četiri prva dobitnika „Zlatnog ljiljana" u BiH. Rodio se u Brci 1952. godine. Kao ekonomista je radio u Poljoprivrednom dobru "Posavina", a imao je i vlastitu farmu pilića. Sagradio je lijepu kuću i bavio se lovom. Neobično je bio privržen porodici, možda i zato što je relativno kasno dobio djecu. Niko u tom dobrom čovjeku i dobrom domaćinu nije mogao da nasluti ono što je u ratu postao - brčanska legenda broj jedan. Enver Pamukčić je bio komandant, ali prije svega ratnik. Odbio je ponudu da bude komandant Operativne grupe „Posavina", a prihvatio je da komanduje jednim bataljonom 108. brčanske brigade Armije RBiH. Bio je komandant bataljona i onog 20. avgusta 1992. kada je sam zaustavio jak četnički napad.

Sve one bitke za Dizdarušu, Suljagića Sokak, Omerbegovaču, pa Donji Rahić, bile su i Enverove bitke. Oslobođenje Bukvičkog platoa sa nekoliko sela u septembru 1992. svakako je važan događaj u ratnoj biografiji Envera Pamukčića. Možda je Pamukčić bio najsretniji u oktobru 1992. godine kada su brčanski ratnici ostvarili svoj najveći san - presijecanje koridora. Posljednju veliku bitku, bitku svog života,

Enver Pamukčić je vodio u Donjem Rahiću 14. decembra 1992. godine. U toj decembarskoj ofanzivi četnici su u ovom dijelu brčanskog ratišta probili linije bosanskih ratnika. Tada je Pamukčić sa svojim borcima pohitao u odbranu Donjeg Rahića. Četnici su nadirali tenkovima i jakom pješadijom. Pamukčić je i komandovao i borio se.

Ali, bio je ranjen. Previli su mu ranu i preporučili mirovanje. On se, međutim, odmah vratio u Donji Rahić i nastavio da se bori. Borac Džemal Jukić uništio je jedan tenk, ali je i sam bio smrtno pogođen. Umro je na rukama Envera Pamukčića. Tada je Pamukčić uzeo Jukićev ručni bacač i uništio drugi četnički tenk. Onda ga je pogodio metak u srce. Imao je na sebi pancir, ali je metak „pronašao" prolaz do njegovog velikog, plemenitog srca. Tako je poginuo Enver Pamukčić.

Za mnoge brčanske ratnike bio je to najteži dan u ratu. Jer, izgubili su Envera. Tek naredne noći saborci su uspjeli da izvuku njegovo mrtvo tijelo koje je ostalo nadomak četničkih linija.

General Atif Dudaković iznad tabuta Izeta Nanića

RECENZIJE

HUSEINOVIĆ RADI VAŽAN POSAO NA OČUVANJU SJEĆANJA

Stavovi koje ovdje iznosim izraz su moga vlastitog razumijevanja i slobodnog prosuđivanja rukopisa "Stazama bosanskih vitezova" koji je pripremio autor Avdo Huseinović. Bitne stvari o ovome rukopisu želim iznijeti sljedećim redom.

Oni narodi i nacije koji ne vode brigu o sebi na dokumentaran i znanstveno-argumentiran način zapadaju u opasnost da im se mnogi opasni i stravični događaji iz njihove povijesti ponove. Najveću odgovornost pritom snose znanstvenici koji se zovu povjesničari, koji su trebali prirediti precizne i kvalitetne historije – udžbenike u kojima se opisuje šta se dogodilo u bližoj ili daljoj prošlosti, kao i sociolozi, politolozi, antropolozi, pravnici, filozofi i mnogi drugi intelektualci iz oblasti društvenih znanosti. Sudbina Bosne i Bošnjaka bila je dramatična kada pogledamo u kakvom se stanju nalazi njezina memorija ili institucionalizirano pamćenje. Ne postoje cjelovite i kvalitetno napisane historije Bosne, Bošnjaka i ključnih ličnosti i događaja koji su obilježili bosansku prošlost. Bosanski povjesničari, nažalost, nisu uradili mnoge potrebne poslove na sistematiziranju znanja o bosanskoj prošlosti, što je jasan znak da je Bosna bila potčinjena i da nije uspjela razviti historiografsko-dokumentarističku formu znanja neovisno od opasnih izvanbosanskih naloga i konstrukcija. Sve do sada Bosna je bila orijentalizirana u velikodržavnim i hegemonijskim konstruktima prvih susjeda koji su preko svojih povjesničara podmetali laž da Bosna nema svoj matični narod i da je to oduvijek bila srpska i hrvatska zemlja. Iza te laži odvijali su se monstruozni zločini nad Bošnjacima tokom cijelog 20. stoljeća.

Avdo Huseinović radi važan posao na očuvanju sjećanja na ljude i događaje koji su suštinski uticali na naše vrijeme, a određeni su velikosrpskom agresijom na Republiku BiH. On nam pomaže da ne zaboravimo da je Republika Bosna i Herce-

govina internacionalno priznata država bila od marta 1992. pod strašnom agresijom srbijanskog režima S. Miloševića i njegovih "operativaca" unutar Bosne. Avdo Huseinović sprečava velikosrpske barbare, ubice i fašiste da nam podmeću priču o "oslobodilačkom ratu srpskog naroda". Tako uspješno raskrinkava lažnu historiju koju nam već pokušavaju podmetnuti iz beogradskih historiografskih kuhinja i navesti nas na pogrešan put. To je onaj pokušaj da se otvorena i očigledan agresija Srbije, Crne Gore i poslije Hrvatske prikaže kao puki "građanski rat", rat "zaraćenih strana" u Bosni i na taj način se prikrije odgovornost Srbije za sve strašne zločine i rušenja po Bosni. Huseinović pledira za historiju kao nauku koja poštuje dokumentarnu građu i činjenice, a takvu je treba prenijeti u škole i upoznati učenike s onim što je bilo u našoj nedavnoj prošlosti.

Avdo Huseinović spominje brojne hrabre ljude koji su dali svoje živote za našu slobodu i državu. On ih naziva VITEZOVIMA. Oni su odlikovani Ordenom heroja oslobodilačkog rata. Oni su bili temelj Republike BiH. Oni su postali besmrtni. Njihova imena su: Safet Hadžić, Mehdin Hodžić, Hajrudin Mešić, Adil Bešić, Safet Zajko, Midhat Hujdur, Enver Šehović, Nesib Malkić i Izet Nanić. Njima je Huseinović posvetio kvalitetne stranice ovoga rukopisa i opisao njihove živote prema bitnim odredbama. Uz njih su također veliki junaci i legendarni bosanski ratnici Zaim Imamović, Senahid Bolić Bolo, Avdo Palić, Ejub Golić, Mihajlo Petrović, Vinko Šamarlić, Hasan Turčalo Brzi i mnogi drugi koji se spominju u rukopisu.

Naravno, Avdo Huseinović nije zaboravio bosanske heroine koje su dale svoje živote za slobodu Bosne. On navodi neke od najvažnijih heroina Bosne. Četrnaest žena su dobitnice najvećeg ratnog priznanja „Zlatni ljiljan". To su: Fadila Bajrić, Zlata Gazibara, Zlata Kalić, Dževada Tataragić i Aida Zuko, dok su posthumno ovim priznanjem odlikovane Emira Bašić, Mevlida Elčić, Kornelija Jurić, Atifa Karalić, Razija Merić, Indira Pjanić i Nevzeta Sefer. Bez bosanskih žena odbrana Bosne bila bi nezamisliva!

Imajući u vidu sve rečeno, sasvim razložno i odgovorno predlažem ovaj rukopis za štampanje kako bi u našoj javnosti bitne informacije o onome što se događalo tokom agresije na Republiku BiH postale dio zajedničkog iskustva i naslijeđa građana naše države i pomoglo nam u daljnjem normaliziranju stanja u našem društvu koje je teško oštećeno ratom i agresijom.

Prof. dr. Senadin Lavić

POEMA O BOŠNJAČKIM GAZIJAMA

Jedna stara izreka kaže: „Što se priča i pamti, to se zaboravi i nestaje, a što se zapiše to ostaje".

Tragom ove izreke, Avdo Huseinović se trudi da čuva od zaborava dio naše historije koju bi naši neprijatelji željeli pobrisati i trajno uništiti.

Pored pisanih zapisa, Avdo Huseinović je i filmskom trakom zadokumentovao značajan dio naše tragične, ali ponosne historijske istine.

Pisanje i dokumentovanje naše historije u prošlosti nije bila značajnija karakteristika našeg naroda, pa su nam je drugi pisali onako kako je njima odgovaralo. Upravo zbog toga, veliki dio naše historije i istine o jednom narodu pao je u zaborav, što je nenadoknadiva šteta za naš narod. Zato svaki zapis, svaki snimak filmskom ili fotokamerom ima veliki značaj za historijsku istinu jednog naroda i njegove vrijednosti. Bošnjački narod je narod veoma bogate historijske baštine sa kojom se može ponositi i svrstati u red naroda veoma bogate historijske prošlosti.

Pisani prilozi Avde Huseinovića iz najnovije historije veliki su doprinos u očuvanju i bilježenju istine o počinjenim zločinima nad našim narodom, kao i o herojskoj borbi u odbrani naše zemlje i našeg naroda. Teško je bilo i zamisliti da ćemo biti u stanju i suprostaviti se našim neprijateljima, koji su se duže vrijeme spremali za našu likvidaciju i totalno uništenje. Pred brojčane i tehničke nadmoći sa veoma stručnom i temeljitom pripremom, uz podršku znatnog dijela međunarodne zajednice, naš narod koji niti je želió rat, niti se pripremao za rat, uz međunarodnu blokadu da se pripremimo za odbranu, našao se na ivici totalnog nestanka i uništenja. No, uz Božiju pomoć, u takvoj situaciji, u našem narodu je proključalo kao vulkan slobodarski duh koji nikakva tehnika, ni nadmoč, nisu bili u stanju slomiti.

Goloruk, nedovoljno organizovan narod, suprotstavio se, čistom dušom i hrabrim srcem, veoma nadmoćnom neprijatelju. U odlučnu i neizvjesnu odbranu narod su poveli i stali na čelo odbrane naši hrabri sinovi, od kojih je nažalost najveći dio njih položio svoje živote u odbrani svog naroda. Bili su to od dragog Boga darovani najbolji naši sinovi, najčestitiji, najhrabriji, najponosniji izdanci hrabrog i

neustrašivog bošnjačkog naroda. Pred sobom su imali samo jedan cilj: sačuvati i odbraniti narod i zemlju, pa i po cijenu vlastitog života.

Ma koliko se autor ovoga djela Avdo Huseinovć, kao i svi drugi autori, trudili da opišu komadanta 7. korpusa Armije Republike Bosne i Hercegovine, legendu odbrane našeg naroda i naše zemlje, rahmetli generala Mehmeda Alagića, mislim da će im biti veoma teško da zabilježe značajniji dio uloge i veličine ovoga heroja. Lično mi je pričao kako je kao visoki oficir bivše vojske napustio tu vojsku i kao borac stao u redove odbrane svog naroda. Kao veliki strateg, stavio se u službu formiranja Armije RBiH izmijenjenog ustroja. Postavljanjem za komadanta 7. korpusa, preuzima jedan od najtežih zadataka odbrane centralnog dijela BiH.

Jedan je od rijetkih komandanata koji je sa borcima bio u prvim redovima. Nije rahmetli Muhamed Alagić bio samo komandant svojim borcima, on im je bio i otac i brat, i tako su ga svi borci doživljavali. Bio je to heroj velikog toplog krajiškog srca, koji je imao ljubavi za sve. U oslobađanju Vlašića sa svojim borcima je u prvim redovima oslobodio Paljenik, predajnik sa kojega je trijumfalno poslao poruku u eter da je oslobodio najviši vrh Bosne.

Ima jedna narodna izreka da „revolucija jede svoju djecu".

Poslije penzionisanja, rahmetli general Alagić nastavlja svoju borbi za Bosnu političkim djelovanjem u rodnom Sanskom Mostu, gdje ga biraju za načelnika općine.

Bolest koja ga je napala, kao i politikantske igre i intrige, koje hrabro krajiško srce nije moglo izdržati. Jednim dijelom naprijed citirana narodna izreka doprinijela je smrti našeg generala.

Mislim da djelo i doprinos rahmetli generala Mehmeda Alagića zaslužuje da bude trajno obilježeno značajnijom pismenom riječi i na filmskoj traci, što ostavljamo u amanet autoru Avdi Huseinoviću.

Rahmetli heroji Safet Zajko i Enver Šehović goloruki su krenuli u jednu od najvećih bitaka u odbrani Sarajeva, na platou brda Žuč iznad Pofalića kod Sarajeva. Posebno pripremana neprijateljska ofanziva, koja je trebala biti odlučujuća u zauzimanju Sarajeva u junu i julu 1993. godine, slomljena je hrabrim i herojskim podvizima sarajevskih boraca na čelu sa rahmetli Zajkom i Šehovićem. Nažalost, u odbranbene bedeme ugradili su svoja hrabra srca.

Na južnom dijelu naše domovine, u opkoljenom Mostaru, koji su prvo bili zauzeli četnici tada Titogradskog - crnogorskog korpusa sa četnicima Istočne Hercegovine, a sve pod komandom generala Momčila Perišića, kasnije komandanta agresorske Vojske Jugoslavije, nakon oslobađanja ponovo napadaju neprijatelji, ovaj put od strane HVO-a i Hrvatske vojske. U presudnoj borbi za Mostar i Hercegovinu vode se žestoke borbe u gradu, skoro prsa u prsa. Herojskom odbranom gatačkih,

nevesinjskih i boraca mostarskih jedinica, komanduju Suad Džanković, Miralem Jugo, Semir Drljavić Lovac, Esad Humo i legendarni Midhat Hujdur Hujka. Ko je mogao i zamisliti da u grudima jednog čestitog konduktera u preduzeću „Autoprevoz" Mostar, kuca srce heroja koji je nadmašio mnoge ratne legende iz proteklih ratova.

U svim našim krajevima rađale su se Hujke, Zajke, Šehovići, pa je vjerovatno autoru ovog djela bilo veoma teško izdvojiti koji su od njih bili hrabriji, vispreniji, odlučniji i sposobniji u traženju rješenja u nemogućim situacijama vođenja rata.

Ipak, Avdo je uz mnogo teškoća otrgao od zaborava heroje iz svih krajeva naše domovine, a spomenuti heroji su predstavnici i reprezentanti svih naših heroja, kako onih koji su položili svoje živote, tako i onih koji su preživjeli ovu strašnu golgotu.

Sjećanje na neustrašivog Safeta Hadžića Saju, na sve one borce koji su u prvim danima agresije ustali u odbranu svog morala i svoje zemlje. Safet je sinonim heroja Seada Velića i Nermina Zeljkovića, koji zajedno sa njim položiše svoje živote, kao i heroja koji su sa teškom ranama proživjeli akciju „Pretis". I danas se, sa teškim ranama, bore za živote Safetovi saborci Nusret Prljača, Suljo Kapidžija, Emin Prljača, Esad Zec i mnogi drugi!

Teško je i visprenijem hroničaru i dokumentaristi opisati sve podvige heroja Hajre Mešića, Mehdina Hodžića, Nesiba Malkića, Adila Bešića...

Veći broj naših heroja koji su položili svoje živote u odbrani zemlje nisu imali gotovo nikakvo vojno obrazovanje.

Taj hendikep su kompenzirali svojom srčanošću, odlučnošću i hrabrosti, pa su često i zbog tog nedostatka, posljedice bile tragične. Ipak, i pored toga, nemilosrdna ratna sudbina je uzimala svoj krvavi danak i od svih visokoobrazovanih i školovanih ratnika.

Ličnost Zaima Imamovića, legendarnog komandanta, obrazovanog i veoma sposobnog ratnika, prikazana je u svjetlu mitskog heroja, što i zaslužuje, s obzirom na postignute uspjehe u ratu sve do tračine pogibije. Ista sudbina poigrala se i sa jednom od legendi Vlašić-planine, majorom bivše vojske Mihajlom Petrovićem, čija je ljubav prema Bosni nadilazila sve opasnosti o kojima je bio svjestan i na koje se nije obazirao. Teško je autoru ovoga djela bilo opisati herojstvo spartanske ličnosti Vinka Šamarlića, specijalca MUP-a Bosne i Hercegovina. Umjesto zastave svoje Bosne i Hercegovine, koju je trebao da nosi na Olimpijadi, otišao je na čelu svojih heroja na drugi svijet. Sjećanje na Avdu Palića, komadanta odbrane Žepe, je sjećanje na njegovo herojsko djelo, sjećanje na licemjerno ponašanje predstavnika Međunarodne zajednice i kukavičko i barbarsko ponašanje četničkih vođa, a što im je i karakteristika u ponašanju, kojega su na prevaru pozvali na pregovore i onda ga kukavički oteli,

kasnije i likvidirali. O herojstvu Avda Palića, autor je i ranije pisao dok se tragalo za njegovim kostima koje su dugo skrivane.

Kao što sam već rekao, autor je otrgao od zaborava samo jedan reprezentativni broj heroja, a dobro nam je poznato da ih je bilo mnogo više.

Nažalost, olahko zaboravljamo ono što nikada ne bi smjeli zaboraviti. Previđamo ono što ne bi smjeli previdjeti. Često padamo pod uticaj dnevno-političkih igara, pa značajne i bitne stvari i događaje iz naše svijetle historije stavljamo na marginu. Zar ovakav rat sa genocidom nad našim narodom nije iznjedrio više od devet heroja koji su zaslužili Orden heroja oslobodilačkog rata. Upitajmo se, mi borci, a posebno oni koji o tome odlučuju.

U ovom djelu autor je obradio neke od značajnih bitaka, koje su imale poseban historijsko – strateški značaj u našoj borbi za opstanak.

Iako je dosta napisano i zadokumentovano o 2. maju 1992. godine, kada je otet naš predsjednik rahmetli Alija Izetbegović od strane okupatorske Vojske Jugoslavije, kada je izvšen napad na Sarajevo i Predsjedništvo RBiH, ovu operaciju neophodno je stalno aktualizirati, jer naši neprijatelji ustrajavaju da je falsifikuju i prikažu u svjetlu svog viđenja.

Autor je veoma argumentovano osvježio ovaj veoma značajan datum i treba ga stalno ponavljati. Osvrt na borbe u Gradačcu, koji je skoro bio u potpunom okruženju od strane neprijatelja i koji je imao veoma značajan strateški položaj, zaslužuje da se odbrana ovog grada-heroja potpunije obradi. Od kolikog strateškog značaja je bio Gradačac, najbolje potvrđuje pokušaj neprijatelja da u pokušaju zauzimanja grada uputi i oklopni voz. Herojska odbrana gradačačkih boraca i zarobljavanje voza i uništenja posade, govori o podvizima ovih heroja Bošnjaka i Hrvata, koji su čitav rat zajedno branili svoju Bosnu u ovom dijelu Posavine.

O ulozi tešanjskih borca u odbrani ne samo Tešnja, već i šireg prostora Usore, Jelaha, Matuzića i drugih prostora, ima se šta i mnogo reći i zapisati. Pored pune podrške prognanim Bošnjacima i Hrvatima iz Doboja, Teslića i Kotor-Varoši, Tešanj, u potpunom okruženju, slovio je kao neosvojiva utvrda. Spominjanje zarobljavanja i uništavanja tenkova sa kojima je pokušala ofanziva na Tešanj, samo je jedna od mnogih epizoda u herojskoj odbrani grada. Groblje uništenih tenkova u Usori, primjer su kako se završava borba sa braniocima Bosne. Tešanj ostaje kao značajna inspiracija, kako za autora Huseinovića, tako i za druge autore i historičare.

Jedno od rijetkih manjih mjesta u sjeverno-istočnoj Bosni, koje je skoro na samoj granici sa Srbijom i koje je skoro odvojeno od Tuzle i koje je uspjelo uz velike žrtve da se odbrani, je Teočak. Koliko mi je poznato, herojskom gradiću

Teočaku malo je pažnje u medijima posvećeno, iako su sa malo pomoći sa strane, sami sa svojim komandantom Hajrom Mešićom, kasnije sa komandantom Dževadom Avdičevićem Babkom, uspjeli da se odbrane. Zbog toga, uz sjećanje na rahmetli Kapetana Hajru, vrijedno je svake hvale zapisati herojsko djelo branilaca Teočaka.

Pisati o Goraždu i značaju odbrane Bosne i Hercegovine na njenoj granici na Drini, inspirativno je svakom ko pokuša da zabilježi nešto iz naše novije historije o odbrani naše zemlje. Odbrana Goražda, nije samo odbrana grada, već odbrana najvećeg dijela naše istočne granice, što je autor Huseinović značajno istakao.

Nikome nije bilo jasno sa kakvom invencijom, hrabrošću i odlučnošću u bezizlaznoj situaciji, uspijeva odbrana goraždanske teritorije, i njena veza sa slobodnom teritorijom putem spasa, preko Grepka. Previsoka je bila cijena te odbrane, no ona je plaćena krvlju naših šehida, pa je danas Goražde na našoj vjekovnoj granici ponos našeg bošnjaštva.

O bitkama za Sarajevo i odbrani našeg glavnog grada napisano je dosta tekstova, snimljeno filmova, a fotokamerama snimljeno bezbroj dokumenata o sarajevskom logoru.

Publicista i režiser Avdo Huseinović je pored pisanih tekstova o najvećem koncentracionom logoru poslije Drugog svjetskog rata - Sarajevu, prvi snimio dokumentarni film „Vanzemaljci iznad Sarajeva" i filmskom trakom ovjekovječio herojsku odbranu glavnog grada države Bosne i Hercegovine, kao i zločine nad građanima Sarajeva, koje je bilo u potpunom okruženju oko četiri godine.

Vispreni Bošnjaci su i u takvim okolnostima nalazili rješenja, pa su se odlučili da probiju tunel ispod aerodroma i omoguće protok života kroz tunel opkoljenom gradu. Bila je to genijalna ideja koja se mogla roditi samo u glavama Bošnjaka. Publicista Avdo Huseinović je na poseban način pokušao dočarati sve probleme u prokopavanju tunela, o njegovom strateškom značaju za opstanak života u gradu, o genijalnoj zamisli našeg čovjeka. I danas tunel ostaje kao spomenik i ima muzejsku vrijednost, a ostaje i kao svjedok vremena, zločina, borbe i nade u život. Ovom podvigu bošnjačke pameti divio se i divit će se ubuduće cijeli svijet i svi oni dobronamjerni posjetioci našeg glavnog grada i srca Bosne i Hercegovine.

Autor Avdo Huseinović u knjizi „Stazama bosanskih vitezova" na veoma znalački način, lahko čitljivim stilom i snagom argumenata, bilježi poemu o bošnjačkim gazijama, koja će biti duševna vodilja našim budućim pokoljenjima. Ovakvi dokumenti prevazilaze sva romansijerska pisanja i bilježenja događaja hronološki, bez izraza duše.

Pored fakata i drugih činjenica, autor je izrazom duše dao psihološku kom-

ponentu bošnjačkog duha u ličnosti naših heroja. Time je mislim prevazišao i samog sebe i svoje djelo obogatio emotivnim pristupom u opisu ličnosti heroja. Ovo djelo publiciste, filmskog režisera, a iznad svega borca, patriote i domoljuba kakvi se rjeđe rađaju, samo je dio ukupnog opusa Huseinovićeva i dio duga prema svom narodu i svojoj domovini.

Da ništa drugo nije uradio, dovoljno je bilo djelo „Dželati narod mog" kojim je zadokumentovao najveći broj krvavih zločina i zločinaca i koji je mogao biti glavna optužnica u Haškom sudu. Avdo Huseinović je do sada snimio osam dokumentarnih filmova o našoj herojskoj odbrani i zločinima počinjenim nad našim narodom, što nijednom filmskom stvaraocu to nije uspjelo. Nažalost, do danas naši filmski režiseri nisu uspjeli na traci zabilježiti i ostaviti u amanet budućim generacijama, bit, suštinu i veličinu zločina počinjenog nad našim nevinim narodom. Sve što je do sada snimljeno, suviše je malo i nije dalo odgovor na pitanje „zašto je ovaj mali, pošteni i visoko moralni narod morao biti žrtva susjeda barbara i licemjerne međunarodne zajednice?"

Na ovo pitanje nije odgovorio ni oskarovac Damir Tanović filmom „Ničija zemlja". O umjetničkoj vrijednosti Tanovićevog filma nisam kompetentan da govorim, no veoma sam kompetentan da odgovorim da Bosna nije „ničija zemlja" i da ovaj naslov odgovara onima koji bi željeli da je Bosna ničija. Bosna je zemlja časnih i čestitih Bošnjaka koji u njoj stoluju hiljadama godina i koji će u njoj stolovati do Sudnjega dana.

Utoliko su dokumentarni filmovi, i svi pisani tekstovi Avde Huseinovića, vrijedniji i značajniji za očuvanje istine o tragediji i zločinu počinjenom nad našim narodom, kao i o herojstvu bošnjačkog neuništivog duha.

Avdo Hebib

VEOMA ZNAČAJAN STRUČNI RAD

Istraživači koji se bave istraživanjima vezanim za događaje i ličnosti iz perioda 1992. - 1995., suočavaju se sa brojnim iskušenjima i problemima, kao npr. nedostatak dokumentacije, čime se mogu opravdati određene praznine u rekonstrukciji događaja. Bosansko-hercegovački istraživač Avdo Huseinović, jedan od najboljih istraživača iz oblasti novije bosansko-hercegovačke historije, dugi niz godina prati i istražuje zbivanja u minulom ratu. On hrabro, bez straha i predrasuda, ne štedeći nikoga, prenosi dešavanja, piše o sudbinama pojedinaca i određenih krajeva, kudi loše, hvali dobro i predlaže kako dalje. To čini veoma savjesno, kompetentno, korektno i nepristrasno. Objavio je knjige: „Dželati naroda mog" i „Naser - od Gazimestana do Hagga i nazad", te dokumentarne filmove: „Vanzemaljci iznad Sarajeva", „Krvavi ples po šeheru", „Daleko je Tuzla", „Bosna ili smrt", „A bili su samo djeca", „20 godina 1. korpusa Armije RBiH", „Na Drini krvavi Višegrad" i „Prijedorska polja smrti". Pored toga, objavio je stotine članaka, rasprava, komentara, osvrta, prikaza i sl.

Knjiga koja je pred nama predstavlja zbirku kolumni o ličnostima i dešavanjima u Bosni i Hercegovini tokom rata 1992.-1995., koji je ovaj poznati istraživač napisao tokom nekoliko godina i sve ih, ili djelimično, objavio u listovima „Dnevni avaz", „Preporodov Žurnal", „Bum"...

Nadam se da će ova knjiga uspjeti u svojoj namjeri da ponudi što jasniju sliku i prikaže istinu o događajima i ličnostima iz minulog rata. Zbog toga, smatram svojom dužnošću i prijateljskom obavezom da napišem ovu recenziju. S ovih nekoliko napomena i informacija predajemo čitaocima u ruke ovu knjigu čija sadržina može da ima veliki utjecaj na traganje za istinom o događajima i ličnostima iz minulog rata.

Autor ovom knjigom na jednom mjestu ukazuje na problematiku vezanu za istraživanje određenih događaja i ličnosti iz perioda minulog rata. Na jasan, stručan i pregledan način uspio je obraditi tretiranu problematiku. Pristup obrađenoj temi je autentičan i originalan.

Terminologija i pojmovi su ujednačeni i u skladu sa stručnim standardima. Autor je u knjizi pravilno koristio stručni vokabular. Tekst je primarno pisan opisnim i analitičkim jezikom. Jezik i stil su razumljivi, jasni, jednostavni, prirodni, odmjereni, racionalni, koherentni i stručni. Autor je pravilno koristio ekspertni jezik sa stručnim terminima. Stil pisanja mu je dobar i odsječan.

Cjelokupno pisanje knjige prožeto je osloncem na relevantne izvore i dokumentaciju.

Knjiga je namijenjena široj čitalačkoj publici. Ova knjiga može koristiti i onima koje iz bilo kojih razloga interesuje problematika vezana za određene događaje i ličnosti iz minulog rata.

Autor je vodio računa da ne minimizira prethodnike koji su pisali o ovoj problematici, pri tome ispunjavajući praznine koje oni nisu obradili. Načinom prezentacije određenih sadržaja, podstiče čitalačku znatiželju.

Oni čitaoci koji imaju određena saznanja o tretiranim sadržajima, iz ove knjige mogu saznati ono što o tome do sada nisu znali.

Sadržaj knjige u potpunosti se odnosi na naslov.

Knjiga nema strukturalnih problema.

S aspekta stručnosti, knjiga je relevantna.

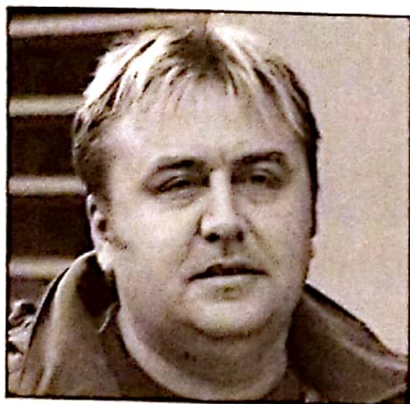
Suštinskih i formalnih primjedbi nemam.

Ova knjiga je rezultat velikog i pasioniranog rada. Ima sve stručne karakteristike i može poslužiti širokom krugu korisnika kao značajan izvor informacija vezanih za određene događaje i ličnosti iz minulog rata. Kategorizujem je kao veoma značajan stručni rad i preporučujem za štampanje i izučavanje.

Srdačne čestitke autoru koji je mnogo uradio i još više obećava u ovoj oblasti. Čestitam i izdavačima, koji će u svoj opus uključiti i ovu, vrhunski vrijednu knjigu.

Prof. dr. Džemal Najetović

O AUTORU

Novinar i publicista Avdo Huseinović rođen je 25. novembra 1973. godine u Sarajevu. Kao dobrovoljac stao je u odbranu grada Sarajeva i BiH u martu 1992. godine.

Cijeli period agresije na RBiH proveo je na sarajevskom ratištu, tačnije na slobodnoj vogošćanskoj teritoriji.

Godinama je saradnik mnogih časopisa u zemlji i regionu, kao i u bh. dijaspori.

Bio je glavni i odgovorni urednik lista „Mega hit", a pisao je za sljedeće listove: AS, Express, Dnevni avaz, Nezavisne novine, Trn, BUM, Kulin, Preporodov Žurnal, reviju Sandžak, Korak, Sabah (Sent Luis) i magazin Bosna (Melburn).

Stalni je dopisnik najčitanijeg bošnjačkog web portala www.bosnjaci.net.

Od 2009. godine saradnik je i Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu.

Objavio je sljedeće knjige: „Dželati naroda mog" (2009) i „Naser - od Gazimestana do Haga i nazad" (2013).

Autor je dokumentarnih filmova: „Vanzemaljci iznad Sarajeva" (2008), „Krvavi ples po šeheru" (2010), „Daleko je Tuzla" (2010), „Bosna ili smrt" (2011), „A bili su samo djeca" (2012), „20 godina 1. korpusa Armije RBiH" (2012), „Na Drini krvavi Višegrad" (2014), „Prijedorska polja smrti" (2014), „Logori smrti" (2014).

Živi i radi u Sarajevu.

Hvala Kulturnom udruženju Bošnjaka - džemat Ženeva na velikoj pomoći da ova knjiga ugleda svjetlost dana.

Hvala Šefki Hodžiću, Aganu Braci Skenderoviću, Ahmedu Bajriću Blicku, Elviru Dudeviću, Nihadu Halilbegoviću, Hasanu Dolovcu, Esetu Muračeviću, Hamidu Deronjiću,... na važnoj dokumentaciji.

Hvala Faruku Vele, Mireli Kukan, Ismetu Isakoviću, Krunoslavu Malenici i Esadu Krciću koji su kao urednici u printanim medijima za koje sam pisao, prepoznali važnost ovih tema i dali im značajan prostor.

Avdo Huseinović

SADRŽAJ

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

355.1-053.99"364":929](497.6)"1992/1995"(084.12)
94(497.6)"1992/1995"

HUSEINOVIĆ, Avdo
Stazama bosanskih vitezova / Avdo Huseinović. - Sarajevo : Udruženje "Pravda" ; Ženeva : Kulturno udruženje Bošnjaka - Džemat Ženeva, 2014. - 280 str. : ilustr. ; 24 cm

O autoru: str. 275.

ISBN 978-9958-0355-0-0

COBISS.BH-ID 21462278

Zaklinjem se da ću braniti nezavisnost, suverenitet i cjelovitost Republike Bosne i Hercegovine, da ću savjesno i disciplinovano izvršavati sve obaveze i dužnosti pripadnika Armije Republike Bosne i Hercegovine, da ću braniti njenu slobodu i čast i u toj borbi istrajati.

(Zakletva pripadnika Armije RBiH)

